

ปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติ
ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

คุณวัฒน์ เจริญhirัญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์

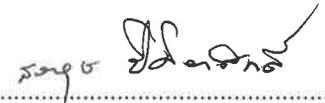
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2558

ปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติ
ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551
คุณวัฒน์ เจริญhirัญ
คณะนิติศาสตร์

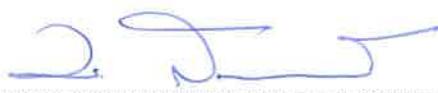
ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.วริยา ล้ำเลิศ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

รองศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร.สรารุช ปิตยาศักดิ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร.วริยา ล้ำเลิศ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์)

ศาสตราจารย์..........คณบดี
(ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ)

ตุลาคม 2558

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551
ชื่อผู้เขียน	นายคุณวัฒน์ เจริญทรัพย์
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2558

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะกรณีการจัดประเภทภาพยนตร์ในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) การจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เพื่อต้องการที่จะศึกษาว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทย ในปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวยังคงเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยที่มีการตรากฎหมายขึ้นหรือไม่ รวมถึงศึกษาและวิเคราะห์การจัดประเภทภาพยนตร์ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ

ผลการศึกษาพบว่าถึงแม้จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการควบคุมภาพยนตร์จากระบบการตรวจพิจารณาหรือระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) มาเป็นการจัดประเภทภาพยนตร์ ซึ่งเป็นการกำหนดความเหมาะสมของอายุผู้ชมภาพยนตร์ประเภทนั้น ๆ โดยถือเป็นระบบที่มีประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่จะได้รับชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเหมาะสมตามอายุของตน แต่หลังจากที่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้บังคับใช้มาเป็นเวลาประมาณ 7 ปี ผู้เขียนพบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ยังคงมีอุปสรรคและปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอยู่หลายประการทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ โดยสรุปประเด็นปัญหาหลัก ๆ คือ ข้อบกพร่องในตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์และปัญหาที่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ อาทิ ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26 ปัญหาการให้อำนาจทับซ้อนกันระหว่างมาตรา 26(7) กับมาตรา 29 ปัญหาการจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์ รวมไปถึงปัญหาสัดส่วนและการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เป็นต้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือแก้ไขมาตรการทางกฎหมายในส่วนต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดประเภทภาพยนตร์ โดยผู้เขียนขอเสนอแนะว่าควรมีการแก้ไขมาตรา 16 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และกำหนดให้มีการบัญญัติข้อความเพิ่มเติมเป็นส่วนหนึ่งของข้อ 1 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายการจัดประเภทภาพยนตร์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ABSTRACT

Title of Thesis	Problems on Film Rating under the Film and Video Act, B.E. 2551
Author	Mr. Kanawat Charoenhirun
Degree	Master of Laws
Year	2015

The purpose of this thesis was to study laws relevant to film rating under the Film and Video Act, B.E. 2551, particularly the film rating on movie ban and film rating to discover whether the present laws on film rating in Thailand associated with the changing society. Also, the research examined and analyzed film ratings in foreign countries including the United States of America, Australia and England.

The findings indicated that the enforcement of the Film and Video Act, B.E. 2551 has changed the film control from censorship system to film ratings regarding to suitable age of audiences which beneficial to protect children and youth. However, the legal problems and obstacles on enforcement in term of theory and practice have been found for 7 years since the enforcement. The major issues were defects of laws on film rating and authority of the film and video rating committee. For example, problems on film rating under the Section 26 of the Act, the conflict authority given under the Section 26(7) and Section 29, rating problems on film trailers, and proportion and discretion of the film and video rating committee were found.

Regarding to the mentioned problems and obstacles, the author recommends to amend or improve legal measures associated with objectives of film rating by amending Section 16 and Section 26 of the Film and Video Act, B.E. 2551. As well as, add the provision formed as a part of clause 1 under the Ministerial Regulations on Film Types Determination, B.E. 2552 for the purpose of enforcing laws on film rating is more efficient.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วริยา ล้าเลิศ ที่ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้กับผู้เขียน ท่านเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ โดยให้คำแนะนำที่เป็นแนวทางในการค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมความคิดเห็นในแง่มุมมองต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง คอยติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย นอกจากนี้ท่านยังให้ความเอาใจใส่และให้กำลังใจผู้เขียนมาโดยตลอด ผู้เขียนจึงได้ตระหนักถึงความทุ่มเทของท่าน ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สรวุฑ ปิตยาศักดิ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ วนาพิทักษ์ ที่ได้สละเวลาและให้ความกรุณารับเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้กับผู้เขียน ท่านทั้งสองได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ แก้ไขข้อบกพร่องและให้แนวคิดต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ทางด้าน “กฎหมาย” ให้แก่ผู้เขียน

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อโรมรัน เจริญศิริธัญและคุณแม่ดวงใจ เจริญศิริธัญ เป็นอย่างสูง ที่ได้คอยเลี้ยงดูผู้เขียนมาด้วยความรักความอบอุ่นและให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษาที่ดีแก่ผู้เขียน จนสำเร็จการศึกษาและยังคอยให้กำลังใจผู้เขียนมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณนิตยสาร FILMAX ที่เปิดโลกทัศน์ทางโลกภาพยนตร์ของผู้เขียน ขอขอบคุณภาพยนตร์เรื่อง The Pursuit of Happiness ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนยามที่ท้อแท้จากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวสอนให้รู้ว่าทุกคนย่อมเคยผ่านช่วงเวลาที่ขมขื่นท้อแท้ แต่ถ้าเรามีความมุ่งมั่น เพียรพยายามและตั้งใจจริง สิ่งต่าง ๆ จะสำเร็จลงได้และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน เพื่อน ๆ ซึ่งอาจมีได้กล่าวไว้ ณ โอกาสนี้ แต่ผู้เขียนนั้นยังระลึกอยู่เสมอว่าทุก ๆ ท่านให้ความกรุณาต่อผู้เขียน คอยช่วยค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ ให้คำปรึกษาในส่วนต่าง ๆ

อนึ่ง ผู้เขียนหวังว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดคุณประโยชน์อยู่ไม่น้อย ผู้เขียนจึงขอมอบคุณความดีทั้งหมดนี้ ให้แก่เหล่าคณาจารย์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผลวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและขอมอบความกตัญญูทเวทิตาคุณ แต่คุณพ่อ คุณแม่และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับผิดไว้เพียงผู้เดียวและยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

คุณวัฒน์ เจริญศิริธัญ

กุมภาพันธ์ 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	8
1.5 วิธีที่ใช้ในการศึกษา	9
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	9
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์	11
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมและการจัดเรตติ้งภาพยนตร์	11
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการควบคุมภาพยนตร์	11
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเรตติ้งภาพยนตร์	14
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์	16
2.1.4 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการตรวจพิจารณาภาพยนตร์	18
2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารที่อาศัยบริบทมาก และการสื่อสารที่อาศัยบริบทน้อยในการควบคุมภาพยนตร์	19
2.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อสารมวลชน	21
2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ชมภาพยนตร์	23
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์	27
2.2.1 กระบวนการใช้อำนาจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์	27
2.2.2 ประเภทของอำนาจที่กฎหมายให้แก่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์	30

2.2.3	อำนาจดุลพินิจในกระบวนการใช้อำนาจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์	32
2.2.4	แนวคิดเกี่ยวกับถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมาย	34
2.2.5	การตีความกฎหมาย (Legal Interpretation)	36
2.2.6	การควบคุมการใช้อำนาจดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์	40
2.2.7	ศีลธรรมและความรุนแรงกับภาพยนตร์	41
2.2.8	ลักษณะและผลของการใช้อำนาจดุลพินิจโดยมิชอบ	43
บทที่ 3	กฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยและต่างประเทศ	47
3.1	วิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทย	47
3.1.1	ความเป็นมาของภาพยนตร์ในประเทศไทย	47
3.1.2	วิวัฒนาการของการควบคุมภาพยนตร์ก่อนที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551	50
3.1.3	วิวัฒนาการของการควบคุมภาพยนตร์ภายหลังที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551	58
3.1.4	กรณีตัวอย่างภาพยนตร์ที่ถูกสั่งห้ามฉายและไม่อนุญาตให้ฉาย	76
3.1.5	ความรับผิดชอบตามกฎหมายอื่นของสื่อภาพยนตร์	79
3.1.6	ข้อแตกต่างของเกณฑ์การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ก่อนและหลังมีพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551	85
3.2	กฎหมายการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา	86
3.2.1	การควบคุมภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา	86
3.2.2	ระบบการจัดระดับภาพยนตร์ตามกลุ่มอายุของผู้ชมภาพยนตร์	89
3.3	กฎหมายการควบคุมภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลีย	94
3.3.1	การควบคุมภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลีย	95
3.3.2	การจัดประเภทภาพยนตร์ในประเทศออสเตรเลีย	98
3.3.3	คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์	101
3.4	กฎหมายการควบคุมภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ	104
3.4.1	การควบคุมภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ	104
3.4.2	การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ	108
บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์	111
4.1	ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์	114
4.1.1	ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้เข้าชมภาพยนตร์ตามมาตรา 26(1)	114
4.1.2	ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้เข้าชมภาพยนตร์ตามมาตรา 26(3)	116
4.1.3	ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้เข้าชมภาพยนตร์ตามมาตรา 26(6)	117
4.1.4	ปัญหาการห้ามฉายภาพยนตร์ตามมาตรา 26(7)	119
4.1.5	ปัญหาการให้อำนาจทับซ้อนกันระหว่างมาตรา 26(7) กับมาตรา 29	121
4.1.6	ปัญหาการจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์	122

4.2 ปัญหาของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์	125
4.2.1 ปัญหาสัดส่วนและคุณสมบัติของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์	125
4.2.2 ปัญหาการใช้ดุลพินิจในการกำหนดประเภทภาพยนตร์ตามมาตรา 26	127
4.2.3 ปัญหาการตีความถ้อยคำตามมาตรา 29	129
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	131
5.1 สรุป	131
5.2 ข้อเสนอแนะ	133
บรรณานุกรม	140
ประวัติผู้เขียน	147

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	ข้อพิจารณาในการจำแนกเนื้อหาภาพยนตร์ตามอายุของผู้ชมภาพยนตร์	16
2.2	การพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์	17
2.3	ข้อกำหนดในการควบคุมภาพยนตร์	20
2.4	เปรียบเทียบถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมาย	35
2.5	การตีความกฎหมาย	39
3.1	อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติและ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์	63
3.2	ลักษณะของภาพยนตร์ในแต่ละประเภท	70
3.3	รายชื่อภาพยนตร์ในแต่ละประเภท	74
3.4	เปรียบเทียบเกณฑ์การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ก่อน และหลังมีพระราชบัญญัติ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551	85
3.5	การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา	92
3.6	การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลีย	100
3.7	การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ	109
4.1	เปรียบเทียบประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ	112
4.2	สรุปประเด็นปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ชมภาพยนตร์ในทางปฏิบัติ	123
4.3	เปรียบเทียบหน่วยงานที่รับผิดชอบของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ	126
4.4	วิเคราะห์ความเหมาะสมของประเภทภาพยนตร์	129
5.1	เสนอแก้ไขกฎหมาย	137

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันภาพยนตร์ถือเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญทั้งในแง่ของการให้ความบันเทิง สร้างแรงบันดาลใจ ให้ความรู้ สะท้อนปัญหาสังคม ให้ข้อมูลข่าวสารและปลูกฝังค่านิยมแก่สาธารณชนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยมีโรงภาพยนตร์ทำหน้าที่เป็นสถานที่ฉายภาพยนตร์สู่สายตาของสาธารณชน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันโลกจะก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Age) ที่การเข้าถึงสื่อต่าง ๆ นั้นทำได้ง่ายมากยิ่งขึ้น เหมือนอย่างในปัจจุบันนี้ที่การชมภาพยนตร์นั้นไม่จำเป็นต้องไปชมที่โรงภาพยนตร์ เพราะทุกบ้านเรือนต่างมีโทรทัศน์ มีภาพยนตร์ในรูปแบบแผ่นดิสก์ (Disk) หรือในโลกออนไลน์ก็สามารถชมภาพยนตร์ได้เช่นกัน แต่อย่างไรก็ดี หากเราจะเรียนรู้และชื่นชมภาพยนตร์ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง จะต้องชมในโรงภาพยนตร์ เนื่องจากภาพยนตร์ถูกสร้างขึ้นเพื่อฉายบนจอภาพขนาดใหญ่ใน โรงภาพยนตร์โดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้ชมภาพยนตร์ได้รับชมพร้อม ๆ กันได้หลาย ๆ คน ในเวลาเดียวกัน สถานที่เดียวกัน ภาพยนตร์จึงสื่อสารได้อย่างสมบูรณ์และผู้ชมจึงจะสามารถรับประสบการณ์ร่วมกันในการชมภาพยนตร์อย่างเต็มที่หรือเรียกว่า มีอรรถรสในการรับชม¹ สำหรับภาพยนตร์ก็มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางด้านแนวคิดทางการสร้างภาพยนตร์มาโดยตลอด ทำให้ภาพยนตร์อาจถูกครอบงำจากภาคธุรกิจมากขึ้น ภาพยนตร์จึงถูกมองว่าเป็นสื่อที่ควรมีการควบคุมเนื้อหาว่าเหมาะสมหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด² ผู้เขียนเป็นคนหนึ่งที่ชื่นชอบในการชมภาพยนตร์เป็นอย่างมาก จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ของประเทศไทยในปัจจุบันว่ากฎหมายดังกล่าวยังคงเหมาะสมกับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยที่มีการตรากฎหมายขึ้นหรือไม่ ซึ่งได้ศึกษาโดยมีขอบเขต ดังนี้ การจัดประเภทภาพยนตร์ในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) การจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ว่ามีประสิทธิภาพหรือมีข้อบกพร่องประการใดหรือไม่

จากการศึกษาพบว่ามีความเสี่ยงสะท้อนจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นทั้งผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์หรือแม้กระทั่งผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไป ถึงประเด็นปัญหาของการจัดประเภทภาพยนตร์ ทั้งที่การจัดประเภทภาพยนตร์นั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นความพยายามที่จะจรรโลงสังคมให้อยู่ในกรอบของ

¹ หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน), *คู่มือโรงหนังโรงเรียน* (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, 2557), หน้า 16.

² อธิพล วรานุศุภากุล, *คู่มือการสอนวิชากฎหมายสื่อสารมวลชนและจริยธรรมสื่อมวลชน* (กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, 2556), หน้า 125.

ศีลธรรมอันดี แต่กลับเป็นว่าความพยายามดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องในหลายกรณี ซึ่งเสียงสะท้อนเหล่านี้ บ่งบอกถึงปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งในปัจจุบันพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ได้ใช้มาเป็นเวลา 7 ปี ผู้เขียนพบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีปัญหาที่พุดถึงกันอย่างมาก

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้มีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญไปจากเดิมหลายประการ อาทิ การเปลี่ยนระบบการตรวจจากระบบการตรวจพิจารณาหรือระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) มาเป็นระบบกำหนดประเภทภาพยนตร์โดยคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ครอบคลุมถึงภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยการปิดกั้นหรือการสั่งแบนภาพยนตร์ จะต้องอ้างอิง กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ซึ่งกำหนดลักษณะของภาพยนตร์ที่เข้าข่ายอาจถูกสั่งให้เป็นภาพยนตร์ประเภทห้ามฉายในราชอาณาจักรหรือลักษณะของภาพยนตร์ที่จะถูกกำหนดให้เป็นภาพยนตร์ประเภทต่าง ๆ ไว้ด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ต่างจากกฎหมายที่ควบคุมสื่อประเภทอื่น ๆ เพราะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้สร้างภาพยนตร์ที่จะต้องส่งภาพยนตร์ให้คณะกรรมการตรวจพิจารณาก่อนที่จะนำออกฉาย แต่กฎหมายที่ควบคุมสื่อประเภทอื่น ๆ ไม่ได้กำหนดหน้าที่ในลักษณะเช่นนี้ เพียงแค่กำหนดโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนหากมีการเผยแพร่สื่อที่มีเนื้อหาขัดต่อกฎหมายออกไปและให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการสั่งปิดกั้นในภายหลังเท่านั้น พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวกำหนดให้ภาพยนตร์ทุกเรื่องต้องผ่านการตรวจพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาผู้เขียนพบว่ามียุทธศาสตร์และปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่หลายประการ

สรุปประเด็นปัญหาหลัก ๆ คือ ข้อบกพร่องในตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์และปัญหาที่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ซึ่งประเด็นปัญหาทั้งสองประเด็นมาจากแนวคิดที่ว่าประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระในตัวบทกฎหมาย เราจึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขตัวบทกฎหมายให้ดีขึ้นและถึงแม้ว่าเนื้อหาสาระของตัวบทกฎหมายจะดีแล้ว ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายก็ยังขึ้นอยู่กับผู้ใช้กฎหมายด้วย ปัญหาต่อมาจึงเป็นประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของผู้ใช้กฎหมาย จึงต้องมีหลักเกณฑ์ในการใช้อำนาจของผู้ใช้กฎหมายที่แน่นอนด้วย ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จากการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เกิดจากในปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี นั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก

ปัญหาในลักษณะของข้อบกพร่องทางด้านกฎหมายในส่วนของการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการควบคุมภาพยนตร์จากระบบเซ็นเซอร์มาเป็นระบบการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่จะได้รับชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเหมาะสมตามช่วงอายุต่าง ๆ ของตน อีกทั้งยังเป็นตัวกลั่นกรองภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมให้อยู่ห่างจากเด็กและเยาวชน แต่ที่ผ่านมามีปัญหาที่ยังเกิด

ปัญหาอยู่หลายกรณีทางด้านกฎหมาย การกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26³ ซึ่งวางหลักกฎหมายไว้ว่า

ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามมาตรา 25⁴ ให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์กำหนดด้วยว่าภาพยนตร์ดังกล่าวจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใดดังต่อไปนี้

- (1) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู
- (2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ทั่วไป
- (3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป
- (4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป
- (5) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป
- (6) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู
- (7) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร

ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ดูซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส

หลักเกณฑ์ในการกำหนดว่าภาพยนตร์ลักษณะใดควรจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้โดยมีคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะเป็นผู้ตรวจพิจารณาและกำหนดประเภทภาพยนตร์ว่าอยู่ในประเภทไหน

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าได้มีการแบ่งภาพยนตร์ออกเป็น 7 ประเภท ซึ่งสภาพปัญหาที่เกิดเนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดประเภทภาพยนตร์ยังไม่เหมาะสมทำให้เป็นปัญหาอยู่หลายกรณี อาทิ

1) ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(3)⁵ “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป” และมาตรา 26(4)⁶ “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป” เป็นการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกันมากจนเกินไป ในเกณฑ์อายุ 13-15 ปี เด็กในวัยดังกล่าวนี้มีพัฒนาการที่ใกล้เคียงกันมากและยากต่อการแยกแยะ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรจะตัดเกณฑ์อายุตามมาตรา 26(3) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป” ออกไป ไม่จำเป็นต้องกำหนดช่วงเกณฑ์อายุที่มีมากจนเกินไป เช่น การกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัด เรตติ้งของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศออสเตรเลียหรือประเทศอังกฤษ ที่มีการกำหนดเกณฑ์อายุที่เหมาะสมในการชมภาพยนตร์ไว้อย่างเหมาะสม ซึ่งการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้แท้ที่จริงเป็นการทำเพื่อการคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

³ มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

⁴ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

⁵ มาตรา 26(3) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

⁶ มาตรา 26(4) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

พบว่า การแบ่งช่วงอายุ ในส่วนของเรตติ้งภาพยนตร์ ยังไม่ใช้การแบ่งเพื่อกลุ่มเด็กและเยาวชนเท่าไรนัก เนื่องจากไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและเยาวชน⁷

2) ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(6)⁸ “ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู” และมาตรา 26 วรรคสอง “ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ดูซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส” ซึ่งมีปัญหาเกิดขึ้นว่าผู้ที่เข้าชมภาพยนตร์ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีหรือเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสซึ่งตามกฎหมายไทย¹⁰ ที่ผ่านมายกต่อการปฏิบัติ เราไม่สามารถจะรู้ได้ว่าผู้ที่เข้าชมภาพยนตร์ในเรตติ้งกล่าวนั้นเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้วหรือไม่ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่ามาตรา 26 วรรคสอง ควรมีการยกเลิก อีกทั้งในการกำหนดเรต “ฉ 20+” ภาพยนตร์เรื่องนี้ ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู ที่ให้มีการตรวจบัตรประชาชนก่อนเข้ารับชมภาพยนตร์นั้นยกต่อการปฏิบัติจริง ซึ่งในยุคปัจจุบันได้มีการใช้ตัวจำหน่ายตัวอัตโนมัติแทนการขายตั๋วโดยพนักงานของโรงภาพยนตร์

3) ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(7)¹¹ “ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร” พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ว่าด้วยการจัดประเภทภาพยนตร์ มีการจำกัดอายุของผู้ชมภาพยนตร์แล้ว แต่ยังมีการใช้ “ระบบเซ็นเซอร์” ซึ่งระบบเซ็นเซอร์ วางอยู่บนพื้นฐานของความไม่เชื่อใจวุฒิภาวะของผู้ชมภาพยนตร์ ในขณะที่การกำหนดประเภทภาพยนตร์ต้องเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการกลั่นกรองเนื้อหาภาพยนตร์ให้เหมาะสมสำหรับช่วงอายุ ดังนั้น บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วเขาควรมีสิทธิ์ในการที่จะเลือกชมภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยปราศจากการจำกัดสิทธิที่มากเกินไป เมื่อมีการกำหนดประเภทของภาพยนตร์ให้เหมาะสมกับอายุของผู้รับชมภาพยนตร์ ก็ไม่ควรมีเรตห้ามฉายภาพยนตร์อีก ซึ่งถือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการที่จะได้รับชมภาพยนตร์และส่งผลโดยตรงต่อจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ทำให้อาณาที่จะนำเสนอในภาพยนตร์ไทยมีจำกัด อาจจะมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อธุรกิจภาพยนตร์รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพของภาพยนตร์อีกด้วย

อีกมุมหนึ่งถ้าให้สิทธิผู้สร้างภาพยนตร์มากเกินไป โดยหากอนุญาตให้ภาพยนตร์ทุกเรื่องสามารถเผยแพร่ได้โดยไม่มีจำกัดหรือห้าม อาจทำให้มีการเผยแพร่ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหา ล่อแหลมเข้าข่ายลามกอนาจารหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศได้ แต่สำหรับประเทศไทยนั้น

⁷ ประชาไท, รายงานสัมภาษณ์: ถกแก้ พ.ร.บ.ภาพยนตร์ฯ หลังบังคับใช้ร่วมเจ็ดปี, คำนวนที่ 27 สิงหาคม 2558 จาก <http://www.prachatai.com/journal/2015/02/57990,Wed,2015-02-18>

⁸ มาตรา 26(6) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

⁹ มาตรา 26 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁰ มาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรสหากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448” และ มาตรา 1448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้”

¹¹ มาตรา 26(7) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

กฎหมายที่สามารถคุ้มครองศีลธรรมอันดีของประชาชนและกฎหมายความมั่นคงของประเทศอยู่แล้ว อาทิ กฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย โดยล้วนแล้วแต่มีบทลงโทษที่รุนแรงและชัดเจนกว่าพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551¹² ภาพยนตร์ที่เคยถูกสั่งห้ามฉายตามมาตรา 26(7) เช่น “เชคสเปียร์ต้องตาย” (Shakespeare Must Die) ซึ่งถูกสั่งห้ามฉายด้วยเหตุผลว่าภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีของคนในชาติ เป็นต้น¹³ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าเรตภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักรไม่ควรกำหนดไว้ในมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เพราะมาตรา 29 ให้อำนาจในกรณีที่ภาพยนตร์มีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ชัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ หรือเกียรติภูมิของประเทศไทย คณะกรรมการจะมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฉายได้¹⁴

4) ปัญหาการให้อำนาจทับซ้อนกันระหว่างมาตรา 26(7)¹⁵ และมาตรา 29 เนื่องจากตามมาตรา 29¹⁶ วางหลักกฎหมายไว้ว่า “ในการพิจารณาอนุญาตภาพยนตร์ตามมาตรา 25 ถ้าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เห็นว่าภาพยนตร์ใดมีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ชัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทยให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขหรือตัดทอนก่อนอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ได้และในมาตรา 26 (7) ยังให้อำนาจคณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์เรื่องใดให้อยู่ในประเภทห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร หรือ ให้เรต “ห” หรือเรต ห้ามฉายได้อีกด้วย ซึ่งอำนาจทั้งสองมาตรานี้ทับซ้อนกันอยู่ จึงควรปรับปรุงกฎหมายให้แยกการควบคุม (Ban) ออกจากระบบการจัดเรตติ้ง (Rating) อย่างชัดเจน

5) ปัญหาตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม ซึ่งได้ไปฉายก่อนเริ่มฉายภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับบุคคลทั่วไป เช่น ในรอบที่ฉายนั้นเป็นภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับบุคคลทั่วไป แต่มีตัวอย่างภาพยนตร์ที่จัดอยู่ในเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทำให้เด็กและเยาวชนได้รับชมเนื้อหาในตัวอย่างภาพยนตร์ที่ไม่เหมาะสมไปด้วย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าตัวอย่างภาพยนตร์นั้นจึงควรมีการจัดเรตติ้งหรือมีการจัดจัดระเบียบการฉายตัวอย่างภาพยนตร์

¹² Transformthailand, ระบบเรตติ้ง (Rating) บทพิสูจน์วุฒิภาวะของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย, ค้นวันที่ 30 มิถุนายน 2557 จาก <http://transform.in.th/2011/04/censor-and-rating/>

¹³ iLaw, เสรีภาพประเทศไทย 2555-2556 #1: การปิดกั้นและการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออก, ค้นวันที่ 25 มิถุนายน 2558 จาก http://freedom.ilaw.or.th/2012_2013_1

¹⁴ ประชาไท, เรื่องเดิม.

¹⁵ มาตรา 26(7) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁶ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

6) ปัญหาของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นปัญหาในตัวบทกฎหมายแต่เป็นปัญหาในการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ดุลพินิจกำหนดประเภทของภาพยนตร์ว่าอยู่ในเกณฑ์อายุใดตามมาตรา 26 หรือการใช้ดุลพินิจสั่งไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ตามมาตรา 29 ซึ่งยังขาดหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจดังกล่าว อยู่พอสมควร ทำให้มีการถกเถียงกันมาโดยตลอด โดยทางฝ่ายผู้สร้างภาพยนตร์มักจะทำให้เหตุผลว่าสิ่งที่สร้างสรรค์ออกมานั้นเป็นงานศิลปะ ฉากบางฉากไม่ได้ต้องการนำเสนอโดยเน้นในเรื่องเพศหรือความรุนแรง แต่เป็นการสะท้อนถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ทางด้านคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มักเห็นว่า ภาพยนตร์ที่ดีต้องไม่มีเนื้อหาที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี ประเพณีและความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งคนเราต่างคนต่างความคิดย่อมตีความคำว่า " ดี " และ " เหมาะสม " ได้แตกต่างกันออกไป เช่น เนื้อหาทางเพศต้องไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางเพศอย่างชัดเจน บางคนมองว่าก่อให้เกิดความรู้สึกทางเพศอย่างชัดเจน บางคนมองว่าไม่แต่เป็นเรื่องจริงที่การสะท้อนภาพทางสังคม แต่เนื่องจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์นั้นมิอำนาจดุลพินิจที่จะตัดสินถึงความเหมาะสมของภาพยนตร์ว่าภาพยนตร์เรื่องใดควรอยู่ในเรตใด ภาพยนตร์เรื่องใดจะได้ออกฉายหรือภาพยนตร์เรื่องใดจะไม่ได้ฉาย ซึ่งในหลายกรณี การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์นั้น ทำให้เกิดคำถามจากสังคมมากมาย อย่างภาพยนตร์เรื่อง จันดารา (ปฐมบท) ที่มีเนื้อหาสอดไปในเรื่องทางเพศค่อนข้างมากและมีบางฉากที่มีลักษณะล่อแหลมแต่ถูกจัดเรตที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งไม่สามารถตรวจบัตรประชาชนของผู้เข้าชมได้เป็นเพียงเรตที่แนะนำว่าภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเหมาะสมกับผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปเท่านั้น จนเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมอย่างกว้างขวางและจากการศึกษาพบว่าประเทศไทยส่วนมากจะให้ความสำคัญในการจำกัดเนื้อหาเรื่องเพศมากกว่าเรื่องความรุนแรงและภาษา แตกต่างกับต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความรุนแรงและภาษา ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ควรให้ความสำคัญเรื่องความรุนแรงเพราะมีผลกระทบต่อสังคมยิ่งกว่าเรื่องเพศ

ส่วนการใช้ดุลพินิจการตีความถ้อยคำตามมาตรา 29¹⁷ คำว่า “การบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทย” การตีความถ้อยคำในลักษณะนี้เป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ หากคณะกรรมการมองว่าภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งมีเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งมีเนื้อหาขัดต่อศีลธรรมอันดีแล้วก็มีอำนาจสั่งแก้ไขตัดทอนหรือไม่อนุญาตให้ฉายได้เลยทีเดียว การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ใช้ดุลพินิจพิจารณาเนื้อหาของภาพยนตร์นั้นถือเป็นการให้อำนาจค่อนข้างมาก ซึ่งหลักการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการนั้นอาจไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งถ้อยคำที่ระบุไว้ในมาตรา 29 ก็มีลักษณะที่กว้างเกินไปและค่อนข้างจะคลุมเครือทำให้ยากต่อการตีความ ในส่วนนี้ควรจะลดขอบเขตการใช้อำนาจของคณะกรรมการลง เพราะการกำหนดประเภทภาพยนตร์ก็จะมีกรกลั่นกรองคัดกรองภาพยนตร์ไปยังผู้ชมอยู่แล้ว ทำให้เกิดประเด็นคำถามขึ้นมาว่าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีหลักเกณฑ์ใดที่ใช้ประกอบการใช้ดุลพินิจที่จะสั่งห้ามฉายภาพยนตร์หรือไม่อนุญาตให้ฉาย ในกรณีใดบ้าง คณะกรรมการให้เหตุผลในเรื่องดังกล่าวไว้อย่างไร เหตุผลที่คณะกรรมการให้ไว้นั้นมีความชัดเจนหรือไม่ การใช้ดุลพินิจโดย

¹⁷ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

คณะกรรมการมีเหตุผลและความชอบธรรมเพียงพอหรือไม่ เมื่อมีการควบคุม ควรมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสาเหตุของการควบคุมและต้องมีเหตุผลประกอบอย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่าประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีการถกเถียงกันยังคงเป็นเรื่องข้อบกพร่องทางกฎหมาย ไปจนถึงมาตรฐานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ท่ามกลางการถกเถียงที่มีอย่างกว้างขวาง พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 แสดงให้เห็นถึงภาวะตรรกะบกพร่องอยู่หลายประการ จนปฏิเสธไม่ได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมายและมีความล้าหลังเมื่อเทียบกับสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการจัดประเภทภาพยนตร์ ไม่ใช่การพยายามหาวิธีปราบปรามสื่อที่รัฐเห็นว่าเป็นอันตรายแต่ควรทำอย่างไรให้ผู้รับสารมีสติปัญญาที่จะขบคิดและตีความสารเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงข้อบกพร่องอันเป็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดประเภทภาพยนตร์ ทั้งในเรื่องข้อบกพร่องทางด้านกฎหมายในส่วนของการกำหนดประเภทภาพยนตร์ หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ผู้เขียนจะศึกษาโดยการรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและสอดแทรกทัศนะต่าง ๆ ของผู้เขียนเข้าไปอยู่ในวิทยานิพนธ์ด้วย เพื่อสร้างแนวคิดทางกฎหมายอันเป็นแนวทางสำหรับใช้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องทางด้านกฎหมายการจัดประเภทภาพยนตร์ทั้งในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ให้มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่สอดคล้องกับสภาพสังคมทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ทั้งหลักการของการเสนอแก้ไขกฎหมายเดิม และเพื่อเป็นการประมวลความรู้ถึงแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ที่ผ่านมา เพื่อหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อศึกษาและวิจัยถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ ในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานในเรื่องดังกล่าว

2) เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมจากสภาพความเป็นจริงของข้อบกพร่องทางด้านกฎหมายในส่วนของ การจัดประเภทภาพยนตร์และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศไทย ถึงปัจจัยต่าง ๆ ในปัจจุบันที่ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบในการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เพื่อให้พบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่แท้จริง

3) เพื่อศึกษาและวิจัยถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ โดยเปรียบเทียบกับประเทศไทยว่าของแต่ละประเทศมีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้างและนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทย

4) เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาและวิจัยมาประมวลเป็นประเด็นปัญหาและเสนอแนวทางสำหรับการแก้ไขปรับปรุงการจัดประเภทภาพยนตร์ในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) และในส่วนคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยหาหลักเกณฑ์ในการแก้ไขกฎหมายในส่วนของการจัดประเภทภาพยนตร์และแสวงหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการใช้อำนาจของคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่อไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากในปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก การควบคุมภาพยนตร์ก็เช่นกันและถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการควบคุมภาพยนตร์จากระบบตรวจพิจารณา (Censorship) มาเป็นการกำหนดประเภทภาพยนตร์ (Film Ratings) ซึ่งเป็นการกำหนดความเหมาะสมของอายุผู้ชมภาพยนตร์ประเภทนั้น ๆ ถือเป็นระบบที่มีประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่จะรับชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเหมาะสมตามอายุของตนและเป็นตัวถ่วงกรองภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมให้อยู่ห่างจากเด็กและเยาวชน แต่จากที่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้บังคับใช้มาเป็นเวลาประมาณ 7 ปี พบว่ายังเกิดปัญหาอยู่หลายกรณี ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาหลักอยู่ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นปัญหาแรก คือข้อบกพร่องในตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ ในปัญหานี้ผู้เขียนเกิดสมมติฐานว่าหากได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนของการจัดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติของมาตรา 26 ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แก้ไขจุดบกพร่องจากเสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาจจะต้องตัดบทบัญญัติบางอนุมาตราหรือเปลี่ยนถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวหรือกำหนดบทบัญญัติเพิ่มเติม ก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและประเด็นปัญหาที่สองคือ มาตรฐานของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ในปัญหานี้ผู้เขียนเกิดสมมติฐานว่า หากมีการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์อย่างจริงจัง จะสามารถหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ในกรณีดังกล่าวได้และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์อาจนำหลักเกณฑ์ที่ได้ทำการศึกษาไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ได้ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหานี้เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจนและถูกต้องตามความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ โดยศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นข้อบกพร่องในตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์และมาตรฐานของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาถึง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ ในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

รวมทั้งข้อสังเกตต่าง ๆ และศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดในการจัดประเภทภาพยนตร์ในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ โดยศึกษาจากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยเน้นศึกษาพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ในส่วนของการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ ในมาตรา 26 และการควบคุมภาพยนตร์ ตามมาตรา 29 กรณีตัวอย่างปัญหาภาพยนตร์ที่มีการถูกห้ามฉายตามมาตรา 26(7) ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉายตามมาตรา 29 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการศึกษา นำมาสู่การเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางหรือเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ให้มีความเหมาะสม ชัดเจนและให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 วิธีที่ใช้ในการศึกษา

ส่วนที่ 1 วิธีการศึกษาค้นคว้าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยวิจัยเอกสารในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ ในส่วนของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม การจัดเรตติ้งและคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยค้นคว้าข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลจากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต (Internet) โทรทัศน์หนังสือ หนังสือพิมพ์ บทความ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบให้ได้ว่าซึ่งข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยนำเสนอการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ส่วนที่ 2 วิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องในส่วนของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศอังกฤษ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

หากมิได้ระบุความหมายไว้เป็นการเฉพาะ ให้ใช้ความหมายตามคำนิยามศัพท์ ดังนี้

ฉาย หมายความว่า การนำภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์มากระทำให้ปรากฏภาพ หรือภาพและเสียงด้วยเครื่องฉาย หรือเครื่องมืออื่นใด และให้หมายความรวมถึงการถ่ายทอดด้วย

ภาพยนตร์ หมายความว่า วัสดุที่มีการบันทึกภาพ หรือภาพและเสียงซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่อง แต่ไม่รวมถึงวีดิทัศน์

ภาพยนตร์ไทย หมายความว่า ภาพยนตร์ที่ใช้ภาษาไทยหรือภาษาท้องถิ่นของประเทศไทย ทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่ในบทภาพยนตร์ต้นฉบับสำหรับการแสดงภาพยนตร์และเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้มีสัญชาติไทย

โรงภาพยนตร์ หมายความว่า สถานที่ฉายภาพยนตร์ ดังต่อไปนี้ ทั้งนี้ เท่าที่มีได้อยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ได้แก่

- 1) อาคารหรือส่วนใดของอาคารที่ใช้เป็นสถานที่สำหรับฉายภาพยนตร์
- 2) สถานที่กลางแจ้งสำหรับฉายภาพยนตร์
- 3) สถานที่อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทราบถึงแนวคิดพื้นฐานของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ ในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

2) ทราบถึงปัญหาและพบอุปสรรคต่าง ๆ ที่แท้จริงของข้อบกพร่องทางด้านกฎหมายในส่วนของการจัดประเภทภาพยนตร์และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศไทยในปัจจุบันและทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบในการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

3) เข้าใจแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเภทภาพยนตร์และข้อดีข้อเสียของการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดประเภทภาพยนตร์และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศไทย

4) สามารถสรุปแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายการจัดประเภทภาพยนตร์ในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Rating) และในส่วนคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ และ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

สำหรับในบทนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรม โดยจะกล่าวถึงข้อความคิดในสองส่วน ส่วนแรกจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานของการจัดประเภทภาพยนตร์ ทั้งในส่วนของการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) เสียก่อน เพื่อให้เข้าใจว่าเหตุใดจึงต้องมีการจัดประเภทภาพยนตร์ การควบคุมภาพยนตร์เป็นอย่างไร การจัดเรตติ้งภาพยนตร์เป็นอย่างไร มีวิธีใดบ้างที่ใช้ในการจัดประเภทภาพยนตร์ ในส่วนที่สองจะมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เพื่อศึกษาถึงการใช้อำนาจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ว่ามีเครื่องมือหรือหลักเกณฑ์ใดที่จะใช้สำหรับการตีความถ้อยคำดังกล่าวและเพื่อค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมาย แนวคิดของผู้ร่างกฎหมายที่กำหนดถ้อยคำของกฎหมายที่บัญญัติไม่เฉพาะเจาะจงนั้น

เราจะทำความเข้าใจถึงแนวคิดทั่วไปสองส่วนนี้ก่อนและไปลงลึกถึงกฎหมายของแต่ละประเทศในบทที่ 3 ในลำดับแรกเราต้องทำความเข้าใจภาพรวมของแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์เสียก่อน ซึ่งสาระสำคัญมีดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมและการจัดเรตติ้งภาพยนตร์

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงแนวคิดทั่วไปซึ่งเป็นพื้นฐานของการควบคุมและการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ที่นานาประเทศนำมาใช้ในการจัดระบบควบคุมภาพยนตร์ในประเทศของตน โดยการควบคุมสื่อภาพยนตร์มีหลายวิธีดังนี้¹⁸

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการควบคุมภาพยนตร์

การศึกษาเรื่องการควบคุมภาพยนตร์นั้น จำเป็นต้องศึกษาถึงระบบของการควบคุมภาพยนตร์เสียก่อน โดยทั่วไปแล้วคนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจกันว่าการควบคุมภาพยนตร์นั้น คือ การใช้ระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) เพียงอย่างเดียว แต่แท้จริงแล้วยังมีการควบคุมภาพยนตร์อีกหลายระบบ ซึ่งมีวิธีการควบคุมที่ต่างกันไปหรือบางทีอาจมีการใช้ควบคู่กันหลายระบบ เช่น การบังคับหรือสมัครใจ การควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอิสระ การควบคุมจากอุตสาหกรรม

¹⁸อิทธิ วราบุศกากุล, กฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์, ใน *คู่มือการเรียนการสอนวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน* (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2554), หน้า 77-78.

ภาพยนตร์ด้วยตนเอง การควบคุมโดยผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน¹⁹ ซึ่งอาจจะแบ่งเป็นระบบต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้²⁰

2.1.1.1 ระบบเซ็นเซอร์ (Censorship)²¹

เป็นระบบที่ใช้มาเป็นระยะเวลาช้านาน ซึ่งเดิมทีคำว่า “เซ็นเซอร์” เป็นคำที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้เรียกตำแหน่งผู้พิพากษาหรือผู้ปกครองหน่วยงานต่าง ๆ ในสาธารณรัฐโรมันโบราณ เจ้าหน้าที่เซ็นเซอร์จะทำการสำรวจตรวจตราสำมะโนครัวประชากร ในขณะที่เจ้าหน้าที่กลุ่มนี้นับจำนวนประชากรอยู่ ก็คอยตรวจตราศีลธรรม จรรยาและความประพฤติของพลเมืองพร้อมกันไปด้วย ดังนั้นชื่อเรียกของการตรวจตราควบคุมจึงเรียกว่า เซ็นเซอร์ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและแม้จะไม่มีการบัญญัติคำว่า “เซ็นเซอร์” ขึ้น การตรวจตราควบคุมโดยผ่านอำนาจของรัฐก็เป็นกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในหลายประเทศแล้ว โดยอยู่ในรูปแบบของความไม่ไว้วางใจและอาจกระทบอำนาจของศาสนาหรืออำนาจของรัฐ

ในประวัติศาสตร์การตรวจตราควบคุมหรือการเซ็นเซอร์นั้นได้มีการยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลาช้านานแล้ว ซึ่งทั้งหมดล้วนเกิดมาจากความกลัวของรัฐด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความกลัวในความรู้ใหม่ ศาสตร์ใหม่ ทักษะคิดใหม่ ความเชื่อทางศาสนาใหม่ จากทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น สามารถทำให้สรุปได้ว่า “การเซ็นเซอร์” หมายถึงขั้นตอนหรือวิธีการใด ๆ ที่ใช้ในการตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ “การเซ็นเซอร์” มักถูกใช้ในการตรวจสอบสื่อทุกประเภทที่ถูกเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ รวมถึงภาพยนตร์ด้วย เนื่องจากในปัจจุบันสื่อมีความเกี่ยวข้องกับทุกด้านในสังคม จึงต้องมีการตรวจสอบสื่อเพื่อป้องกันการเผยแพร่สิ่งอันไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ที่สภาพสังคมแตกต่างกัน ซึ่งระบบการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เชื่อใจดูมิภาวะของผู้ชมภาพยนตร์ ต้องอาศัยความคิดของผู้มีอำนาจในการจะเลือกภาพยนตร์ให้ชม²²

2.1.1.2 ระบบควบคุมกันเองของสื่อภาพยนตร์ (Industry Self-Censorship)

เป็นการควบคุมโดยอุตสาหกรรมภาพยนตร์เองซึ่งอุตสาหกรรมภาพยนตร์จะร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ว่าภาพยนตร์แต่ละเรื่องจะได้รับการอนุญาตให้เผยแพร่หรือไม่เผยแพร่ วิธี

¹⁹ Micheal Mayer, *The Film Industries: Practical Business/Legal Problems in Production, Distribution, and Exhibition* (New York: Hasting House, 1978), Pp. 131-134, อ้างถึงใน ดนุพล เอี่ยมสกุลเวช, *ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจภาพยนตร์* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553), หน้า 31.

²⁰ อธิพิล วรานุสุภากุล, *ความคิดเห็นต่อการจัดระดับระดับภาพยนตร์สำหรับประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 14-15.

²¹ เชิดเกียรติ ภาวนะวิเชียร, *การวิเคราะห์และวิพากษ์การเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ไทย* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553) หน้า 6-7.

²² Transformthailand, *เรื่องเดิม*.

นี้ถูกใช้ในช่วงแรกของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ข้อบังคับ ดังนี้

- 1) คำนึงถึงบุคคล (People-Oriented) คือ สร้างภาพยนตร์ที่เน้นการควบคุมเนื้อหาของภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกและผลกระทบต่อบุคคลส่วนใหญ่
- 2) คำนึงถึงเหตุการณ์ (Even-Oriented) คือ การให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์ เนื้อหา เรื่องราวอันเป็นข้อเท็จจริง เหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ
- 3) คำนึงถึงธุรกิจ (Business-Oriented) คือ สร้างภาพยนตร์ที่มีความต้องการในตลาดภาพยนตร์เป็นหลัก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการสร้างภาพยนตร์จะต้องคำนึงถึงเหตุผลสามอย่างดังกล่าวข้างต้น ซึ่งถือเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพภาพยนตร์เบื้องต้นประกอบกัน เพื่อที่จะให้ผู้สร้างภาพยนตร์มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม (Responsibility to the Society)²³

2.1.1.3 ระบบการตรวจภาพยนตร์ก่อนฉาย (Prior Restraint Censorship)

เป็นการนำภาพยนตร์ไปฉายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของภาพยนตร์ โดยรัฐจะตั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ก่อนฉาย โดยพิจารณากรอบที่กำหนดก่อนจะอนุญาตให้ฉายในโรงภาพยนตร์ ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้วิธีนี้ในยุคแรกของการควบคุมภาพยนตร์แต่เนื่องจากวิธีดังกล่าวนี้ขัดกับสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญของประเทศ จึงมีการเปลี่ยนแปลงการควบคุมในเวลาต่อมา ซึ่งการตรวจภาพยนตร์ก่อนฉายมีลักษณะคล้ายคลึงกับการเซ็นเซอร์ (Censor) นั่นเอง

2.1.1.4 ระบบการควบคุมในกฎหมายลามกอนาจาร (Obscenity Law)

ภายใต้กฎหมายของประเทศต่าง ๆ จะมีกฎหมายภายในของประเทศนั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฉายภาพยนตร์โดยถือว่าการฉายภาพยนตร์ที่มีภาพโป๊เปลือย ลามก อนาจาร ถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อมีการฉายภาพยนตร์ที่ละเมิดต่อกฎหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงฟ้องร้องดำเนินคดีตัวอย่างเช่น ในประเทศไทยก็จะมีประมวลกฎหมายอาญาที่ควบคุมดูเรื่องสื่อลามกอยู่ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 287²⁴

²³ สุเนตร สาทา, ปัญหาอุปสรรคของการควบคุมและการบังคับพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545), หน้า 32-33.

²⁴ มาตรา 287 บัญญัติว่า ผู้ใด

(1) เพื่อความประสงค์แห่งการค้า หรือโดยการค้า เพื่อการแจกจ่ายหรือเพื่อการแสดงอวดแก่ประชาชน ทำ ผลิต มีไว้ นำเข้าหรือยังให้นำเข้าในราชอาณาจักร ส่งออกหรือยังให้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พาไปหรือยังให้พาไปหรือทำให้แพร่หลายโดยประการใด ๆ ซึ่งเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพหรือสิ่งอื่นใดอันลามก

(2) ประกอบการค้า หรือมีส่วนหรือเข้าเกี่ยวข้องในการค้าเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว แจกจ่ายหรือแสดงอวดแก่ประชาชน หรือให้เช่าวัตถุหรือสิ่งของเช่นนั้น

2.1.1.5 ระบบการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Police Power)

ระบบการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นทางการเกิดขึ้นในระหว่างการตรวจภาพยนตร์ก่อนที่จะนำออกฉายและเป็นการควบคุมโดยใช้กฎหมายลามกอนาจาร โดยรัฐอาจใช้อำนาจของตำรวจในการเข้าตรวจสอบเนื้อหาของภาพยนตร์โดยถือว่าเป็นการใช้อำนาจรัฐอย่างไม่เป็นทางการ

2.1.1.6 ระบบการควบคุมโดยผู้ปกครอง (Parent Restraint)

นอกจากวิธีที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดแล้ว การควบคุมโดยผ่านทางสถาบันครอบครัวหรือผู้ปกครองนี้เป็นอีกหนึ่งวิธีในการควบคุมสื่อภาพยนตร์ โดยผู้ปกครองมีหน้าที่ศึกษาข้อมูลของภาพยนตร์ก่อนอนุญาตให้ผู้อยู่ภายใต้การปกครองรับชมภาพยนตร์ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการควบคุมภาพยนตร์ที่สำคัญมากสำหรับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่จะถูกกลั่นกรองเนื้อหาภาพยนตร์ที่จะรับชม โดยผู้ปกครองจะเป็นผู้เลือกภาพยนตร์หรือให้คำแนะนำในการรับชมภาพยนตร์ของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นระบบการควบคุมภาพยนตร์ที่ดีที่สุดในความคิดของผู้เขียน เพราะถึงแม้จะมีการควบคุมภาพยนตร์ด้วยระบบอื่น ๆ แต่หากผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือหรือใส่ใจในการรับชมภาพยนตร์ของเด็กและเยาวชนในครอบครัวก็ไม่สามารถทำให้ระบบการควบคุมประเภทอื่น ๆ ใช้อย่างมีประสิทธิภาพได้

ในปัจจุบันภาพยนตร์มีความหลากหลายและไม่เหมาะสมแก่การรับชมของเด็กและเยาวชน ภาพยนตร์บางเรื่องถ้าดูจากชื่อและโปสเตอร์อย่างผิวเผินดูเหมือนว่าจะเป็นภาพยนตร์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน แต่ในเนื้อหาของภาพยนตร์นั้นมีเนื้อหาที่ส่อไปในเรื่องทางเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง “Ted” (หมีไม่แสบแสบได้อีก) ที่ทำให้หลาย ๆ คนสับสนว่าเป็นภาพยนตร์สำหรับเด็ก เมื่อดูจากโปสเตอร์ที่ใช้รูปตุ๊กตาหมีเท็ดดี้ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเนื้อหาของภาพยนตร์เป็นการสะท้อนชีวิตของผู้ชายเสเพลคนหนึ่งผ่านตัวตุ๊กตาหมี ที่มีทั้งฉากการใช้ยาเสพติด ฉากที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ มีการใช้คำหยาบคายและล้อแหลมและภาพยนตร์เรื่อง “Deadpool” ที่ทำให้หลาย ๆ คนคิดว่าเป็นภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ (Super Hero) เช่นเดียวกับภาพยนตร์อย่าง Captain America และ Iron Man เป็นต้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเนื้อหาของภาพยนตร์เรื่องนี้เต็มไปด้วยฉากความรุนแรง ฉากผู้หญิงเปลือยอกชัดเจน รวมไปถึงถ้อยคำหยาบคายตลอดทั้งเรื่อง ทำให้ไม่เหมาะกับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยสถาบันครอบครัวในการควบคุมการรับชมภาพยนตร์ของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิด

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเรตติ้งภาพยนตร์

ระบบการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) เป็นการแบ่งภาพยนตร์ในระดับที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ เป็นการแจ้งให้สาธารณชนทราบและเป็นข้อแนะนำให้แก่ผู้ปกครอง

(3) เพื่อจะช่วยให้แพร่หลาย หรือการค้าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว โฆษณาหรือโฆษณาโดยประการใดๆ ว่ามีบุคคลกระทำการอันเป็นความผิดตามมาตรา นี้ หรือโฆษณาหรือโฆษณาว่าวัตถุ หรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้วจะหาได้จากบุคคลใด หรือโดยวิธีใด

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดเรตติ้งภาพยนตร์คือการแจ้งให้แก่สาธารณชนทราบว่าภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวอยู่ในประเภทใด เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ชมหรือผู้ปกครอง ที่จะได้นำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการพิจารณาอนุญาตให้เด็กและเยาวชนเข้าชมภาพยนตร์ การจัดเรตติ้งภาพยนตร์ นั้นถือเป็นการควบคุมภาพยนตร์ระบบหนึ่งที่มีความนิยมและใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

2.1.2.1 การจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์²⁵ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นแนวทางและสร้างแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ให้กับผู้ชมภาพยนตร์
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการกำกับดูแลตนเอง (Self-Regulation) ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์
- 3) รักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการได้รับข้อมูลข่าวสาร
- 4) คำนึงถึงประโยชน์สุข ความปลอดภัยและพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ของของเด็กและเยาวชน
- 5) สร้างมาตรฐานในการตรวจสอบเนื้อหาและเฝ้าระวังสื่อบนหลักเกณฑ์และความเข้าใจเดียวกัน

2.1.2.2 การจำแนกเนื้อหาของภาพยนตร์ตามช่วงอายุของผู้ชมภาพยนตร์ มีแนวคิดในการพิจารณาโดยแบ่งเนื้อหาภาพยนตร์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) เนื้อหาที่ควรมีการจำกัด เป็นระบบการจำแนกเนื้อหาตามช่วงอายุของผู้ชมเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากภาพ เสียง และเนื้อหาของภาพยนตร์ที่มีลักษณะไม่เหมาะสมต่อพัฒนาการหรือการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนและเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในการพิจารณาจัดสถานที่ในการฉายภาพยนตร์ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ ซึ่งเนื้อหาที่ควรจำกัดนี้ถือเป็นข้อควรพิจารณาที่สำคัญในการกำหนดว่าภาพยนตร์เรื่องใดจะอยู่ในเรตไหน ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป
- 2) เนื้อหาที่ควรมีการส่งเสริม เป็นระบบการพิจารณาเนื้อหาของภาพยนตร์ที่สนับสนุนด้านการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน อันจะนำไปสู่การสร้างสรรคภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนและกำหนดทิศทางเพื่อการสนับสนุนภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นการให้ความรู้กับบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการเลือกภาพยนตร์ที่มีประโยชน์ให้เด็กและเยาวชนได้รับชม

²⁵อิทธิพล ปรีดีประสงค์, รายงานวิจัยและพัฒนาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, 2550), หน้า 3.

ตารางที่ 2.1 ข้อพิจารณาในการจำแนกเนื้อหาภาพยนตร์ตามอายุของผู้ชมภาพยนตร์

การจำแนกเนื้อหา	แนวทางปฏิบัติ	ประโยชน์ที่ได้รับ
การจำกัด	- จำแนกเนื้อหาตามช่วยอายุของผู้ชม	- เพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากภาพ เสียง และเนื้อหาของภาพยนตร์ที่มีลักษณะไม่เหมาะสม - เป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในการพิจารณาจัดสถานที่ในการฉายภาพยนตร์ให้เหมาะสม
การส่งเสริม	- การพิจารณาเนื้อหาของภาพยนตร์ - การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน - กำหนดทิศทางเพื่อการสนับสนุนภาพยนตร์	- เพื่อสนับสนุนด้านการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน - เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน - เป็นการให้ความรู้กับบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการเลือกภาพยนตร์ที่มีประโยชน์ให้เด็กและเยาวชนได้รับชม

การจัดเรตติ้งภาพยนตร์มีการจัดที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละสภาพสังคมของประเทศต่าง ๆ ซึ่งการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ที่เป็นระบบสากลเป็น เรตติ้งภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา The Motion Picture Association of America หรือ MPAA ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวโดยละเอียดในบทที่ 3

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

หลักเกณฑ์ของระบบการจำแนกเนื้อหาที่ควรมีการจำกัด ต้องพิจารณาจากภาพ เสียงและเนื้อหาในภาพยนตร์ประกอบกับเจตนาในการสร้างภาพยนตร์ วัตถุประสงค์และวิธีการในการนำเสนอภาพหรือเสียง น้ำหนักของการดำเนินเรื่อง รวมทั้งมุกตลกของการถ่ายทำที่ทำให้ผู้ชมรับรู้ในทางที่ไม่เหมาะสมและอาจมีผลต่อการพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมในด้านลบ โดยพิจารณาใน 3 ประเด็นคือ พฤติกรรมและความรุนแรง เพศและภาษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.3.1 พฤติกรรมและความรุนแรง พิจารณาจากภาพ เสียงและเนื้อหาที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมในเรื่องพฤติกรรมที่มีความรุนแรงหรือนำไปสู่ความรุนแรงและอันตรายประกอบด้วย

1) การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมรวมทั้งการนำเสนอเนื้อหาที่จะก่อให้เกิดผลที่รุนแรงต่อจิตใจของผู้ชมภาพยนตร์ ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกทางจิตใจ เช่น ความหดหู่ ความเศร้า ความเครียด ความสะเทือนใจอย่างรุนแรง รวมตลอดถึงองค์ประกอบของภาพยนตร์ที่ทำให้ผู้ชมภาพยนตร์ตกใจกลัว ความน่าเกลียด สยดสยอง ขยะแขยง เป็นต้น

2) การใช้ความรุนแรงกระทำต่อตนเอง วัตถุหรือต่อบุคคลอื่น

3) การใช้อาวุธ ยาเสพติด การแสดงภาพของการกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงเนื้อหาที่ขัดต่อศีลธรรมและความสงบสุขของสังคม

4) การนำเสนอที่ก่อหรือชักนำไปให้เกิดความอคติ การเลือกปฏิบัติอันนำมาซึ่งการต่อต้านหรือล่วงละเมิด รวมถึงการส่งเสริมการสร้างทัศนคติ ความเชื่อ การชักจูงใจให้เกิดการละเมิดหรือการต่อต้าน การดูหมิ่นเหยียดหยาม การลดทอนหรือการละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการส่งเสริมหรือชักจูงให้เกิดการต่อต้าน ดูหมิ่นหรือสร้างทัศนคติด้านลบ การล้อเลียนให้เกิดความอายกลายเป็นความอับอายในสังคมที่มีผลต่อตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทั้งในประเด็นของเชื้อชาติ สัญชาติ ชาติพันธุ์ เพศ รสนิยมทางเพศ ชนชั้น สถานะ สภาพทางเศรษฐกิจ อายุ ศาสนา สีมืด จิตใจสติปัญญาหรือให้กรณีอื่นใดก็ตาม

2.1.3.2 เพศ พิจารณาจากภาพ เสียงหรือเนื้อหาที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมในด้านการแต่งกาย การแสดงออกทางเพศ การแสดงท่าทางหรือกิริยาที่ไม่เหมาะสมในเรื่องทางเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ เนื้อหาที่มุ่งเน้นเรื่องเพศสัมพันธ์ การสนทนาหรือการใช้คำพูดเกี่ยวกับเรื่องทางเพศที่ล่อแหลมหรือไม่เหมาะสม การสร้างทัศนคติทางลบเกี่ยวกับเรื่องทางเพศในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเหยียดเพศ การทารุณกรรมทางเพศ เป็นต้น

2.1.3.3 ภาษา พิจารณาจากภาพ เสียงหรือเนื้อหาที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมในเรื่องของการใช้ภาษา ไวยากรณ์ทางภาษา การใช้ภาษาที่ล่อแหลมหมิ่นเหม่ สื่อความหมายในเชิงลบ การใช้ภาษาที่หยาบคาย รวมถึงการใช้ภาษาที่ก้าวร้าว ดูหมิ่น ซึ่งนำมาซึ่งการลดทอนศักดิ์ศรีของผู้ชมภาพยนตร์

ตารางที่ 2.2 การพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

ข้อควรพิจารณา	รายละเอียดในการพิจารณา
พฤติกรรมและความรุนแรง	<ul style="list-style-type: none"> - การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม - การใช้ความรุนแรงกระทำต่อตนเองและบุคคลอื่น - การใช้อาวุธ ยาเสพติด - เนื้อหาที่ขัดต่อศีลธรรมและความสงบสุขของสังคม - การนำเสนอที่ก่อหรือชักนำไปให้เกิดความอคติ
เพศ	<ul style="list-style-type: none"> - การแสดงออกทางเพศ - การแสดงท่าทางหรือกิริยาที่ไม่เหมาะสมในเรื่องทางเพศ - การล่วงละเมิดทางเพศ - การสนทนาเกี่ยวกับเรื่องทางเพศที่ล่อแหลมหรือไม่เหมาะสม - การสร้างทัศนคติทางลบเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ
ภาษา	<ul style="list-style-type: none"> - เสียงหรือเนื้อหาที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม - การใช้ภาษาที่ล่อแหลมหมิ่นเหม่ - การสื่อความหมายในเชิงลบ - การใช้ภาษาที่หยาบคาย - การใช้ภาษาที่ก้าวร้าว ดูหมิ่น

2.1.4 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการตรวจพิจารณาภาพยนตร์²⁶

การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ในหัวข้อนี้ จะพิจารณากับแนวคิดทั่วไปของการตรวจพิจารณาสื่อทั่วไป ซึ่งถือเป็นแนวคิดพื้นฐานในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์

ลักษณะและประเภทของการตรวจพิจารณานั้นอาจจำแนกโดยใช้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสื่อ กล่าวคือ การพิจารณาอาจแยกได้เป็นการตรวจพิจารณาตามสื่อต่าง ๆ เช่น การตรวจพิจารณาสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต (Internet) รวมทั้งภาพยนตร์ด้วย นอกจากนี้ การตรวจพิจารณาอาจใช้หลักเกณฑ์ด้านตัวผู้ตรวจพิจารณา เมื่อใช้หลักเกณฑ์นี้ จะเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารอาจถูกตรวจสอบและห้ามการเผยแพร่ในสองระดับ กล่าวคือ ในระดับรัฐและในระดับองค์กร

2.1.4.1 การตรวจพิจารณาข้อมูลข่าวสารในระดับของภาครัฐ (State Censorship)

รัฐอาจเข้ามาทำการตรวจสอบหรือตรวจพิจารณาข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านทางสื่อแขนงต่าง ๆ ในกรณีของสื่อภาพยนตร์ ก็เป็นอีกสื่อหนึ่งที่ภาครัฐเข้ามาตรวจสอบอาจห้ามเผยแพร่โดยทั่วไป แล้วการตรวจสอบพิจารณาข้อมูลข่าวสาร เป็นการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย ซึ่งการเข้าตรวจและห้ามการเผยแพร่ได้กระทำโดยอาศัยข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญกล่าวคือ จะต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อเหตุต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ หากพิจารณาโดยทั่วไปแล้วจะพบว่า เหตุผลที่รัฐเข้ามาตรวจพิจารณาข้อมูลข่าวสาร มีดังต่อไปนี้

1) การห้ามเผยแพร่ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม (Moral Censorship) ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับสื่อลามกอนาจาร

2) การห้ามเผยแพร่สื่อที่อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลที่กฎหมายต้องการคุ้มครองเป็นพิเศษ เช่น เด็กและเยาวชน

3) การห้ามเผยแพร่ด้วยเหตุผลทางการทหาร (Military Censorship)

4) การห้ามเผยแพร่ด้วยเหตุผลทางการเมือง (Political Censorship)

5) การห้ามเผยแพร่ด้วยเหตุผลทางศาสนา (Religion Censorship)

2.1.4.2 การตรวจพิจารณาข้อมูลข่าวสารในระดับองค์กรหรือการตรวจพิจารณาตนเอง (Self-Censorship)

นอกจากการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยรัฐแล้วข้อมูลข่าวสารอาจถูกควบคุมหรือห้ามการเผยแพร่โดยองค์กรภาคเอกชน เช่น บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ตรวจเนื้อหาของบทความซึ่งนักข่าวส่งมาให้ แล้วมีความเห็นให้ตัดทอน แก้ไขข้อมูลข่าวสารนั้น ซึ่งเป็นการตรวจสอบและข้อมูลข่าวสารในระดับองค์กรโดยการกระทำของเอกชน (Corporate Censorship)

²⁶ คณาธิป ทองรวีวงศ์, กฎหมายเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2555), หน้า 424.

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารที่อาศัยบริบทมาก และการสื่อสารที่อาศัยบริบทน้อย ในการควบคุมภาพยนตร์²⁷

ผู้เขียนเห็นว่าการศึกษาด้านทฤษฎีบริบทมากบริบทน้อยของเอ็ดเวิร์ด ที. ฮอลล์จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาในการควบคุมภาพยนตร์ได้และทำให้ทราบถึงบริบทต่าง ๆ ของสังคมที่สามารถนำมาเป็นข้อพิจารณาในการควบคุมภาพยนตร์หรือการจัดประเภทของภาพยนตร์ได้ อาทิ ลิขสิทธิ์ ศิลธรรม เป็นต้น

Edward T. Hall ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง การสื่อสารที่อาศัยบริบทมาก (High-Context Communication) และการสื่อสารที่อาศัยบริบทน้อย (Low-Context Communication) แนวคิดของ Edward T. Hall มุ่งให้ความสนใจที่ความสัมพันธ์ของภาษาการสื่อสารและวัฒนธรรมและเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปใช้เพื่อการศึกษาการสื่อสารได้หลายแบบหลายระดับทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารภายในองค์กรและการสื่อสารมวลชน

ความหมายของการสื่อสารที่อาศัยบริบทมากและการสื่อสารที่อาศัยบริบทน้อยนั้น Edward T. Hall ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การสื่อสารที่อาศัยบริบทมาก” (High-Context Communication) เป็นการสื่อสารที่ข้อมูลข่าวสารส่วนมากอิงอยู่กับบริบททางกายภาพหรือต้องอาศัยประสบการณ์หรือการเรียนรู้ของบุคคล โดยข้อมูลข่าวสารจำนวนส่วนน้อยอิงอยู่กับการสื่อความหมายโดยรหัสทางการสื่อสารที่เด่นชัด ส่วน “การสื่อสารที่อาศัยบริบทน้อย” (Low-Context Communication) มีความหมายตรงข้าม คือ ข้อมูลข่าวสารส่วนมากอิงอยู่กับรหัสทางการสื่อสารที่เด่นชัด มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่การสื่อสารจะอิงกับบริบทหรือประสบการณ์การสื่อสารที่อาศัยบริบทมากและการสื่อสารที่อาศัยบริบทน้อย เกี่ยวข้องกับการควบคุมภาพยนตร์ 2 ลักษณะ คือ เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจพิจารณาและเกี่ยวข้องกัเหตุการณ์หรือข้อกำหนดในการควบคุมภาพยนตร์ ดังต่อไปนี้

2.1.5.1 เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจพิจารณา

การสื่อสารแบบ High-Context และ Low-Context เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ หมายความว่า ในกระบวนการตรวจพิจารณานั้น เป็นไปได้ว่ามีทั้งการสื่อสารแบบ High-Context และ Low-Context การสื่อสารแบบ High-Context ได้แก่ บริบททางกายภาพ บริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม ส่วนการสื่อสารแบบ Low-Context ปรากฏในรูปของกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือแนวทางในการตรวจพิจารณา

โดยในการตรวจพิจารณานั้นเป็นไปได้ว่าจะมีการสื่อสารทั้งแบบ High-Context และ Low-Context เพียงแต่ว่าในแต่ละประเทศแต่ละสังคมจะมีความโน้มเอียงไปในทิศทางใด เช่น การพิจารณาภาพยนตร์ของประเทศไทยอาจจะมีการสื่อสารแบบ High-context มากกว่าการตรวจพิจารณาในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเป็น Low-Context

2.1.5.2 เกี่ยวข้องกับเหตุผลหรือข้อกำหนดในการควบคุมภาพยนตร์

เหตุผลหรือข้อกำหนดที่ใช้ในการควบคุมภาพยนตร์นั้นประกอบด้วย 1) ข้อมูลที่เป็นความลับ 2) ลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา 3) การทุจริต 4) ภาษาและการครอบงำทางวัฒนธรรม

²⁷ ฤกษ์ญา เกิดดี, ภาพยนตร์: ทฤษฎี วิจัยและวิจารณ์ (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คบูรี, 2557), หน้า 41.

5) ความลำเอียงของสื่อ 6) ความมั่นคงของชาติ 7) การโฆษณาชวนเชื่อ 8) แหล่งข่าว 9) สาธารณสุข
10) ศีลธรรม 11) ความสงบเรียบร้อย 12) การเหยียดผิว 13) การเหยียดเพศ 14) ลบหลู่ศาสนา 15)
สิทธิของผู้อื่น 16) ความรุนแรง 17) สถานการณ์พิเศษ 18) สถาบันกษัตริย์

เมื่อพิจารณาเหตุผลหรือข้อกำหนดในการควบคุมภาพยนตร์ทั้ง 18 ข้อ สามารถแยก
เหตุผลหรือข้อกำหนดออกเป็นสาร Low-Context และ High-Context ได้ในเบื้องต้นนี้

ตารางที่ 2.3 ข้อกำหนดในการควบคุมภาพยนตร์

บริบท	เนื้อหา
Low-context	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลที่เป็นความลับ 2. ลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา 3. การทุจริต 4. แหล่งข่าว 5. สาธารณสุข 6. การเหยียดผิว 7. การเหยียดเพศ 8. สิทธิของผู้อื่น 9. ความรุนแรง
High-context	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษาและการครอบงำทางวัฒนธรรม 2. ความลำเอียงของสื่อ 3. ความมั่นคงของชาติ 4. การโฆษณาชวนเชื่อ 5. ศีลธรรม 6. ความสงบเรียบร้อย 7. ลบหลู่ศาสนา 8. สถานการณ์พิเศษ 9. สถาบันกษัตริย์

ข้อกำหนดเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นความลับ ลิขสิทธิ์ การทุจริต แหล่งข่าวและสาธารณสุข
ถูกพิจารณาว่าเป็น Low-Context เพราะมีลักษณะปรากฏชัดเจนไม่ต้องอาศัยบริบทหรือแค่บริบท
น้อย อย่างการห้ามแอบถ่ายหรือผลิตหรือเผยแพร่ภาพยนตร์น่าจะเข้าใจตรงกันในทุกบริบทว่าเป็น
เหตุผลทางด้านละเมิดลิขสิทธิ์และอีกเหตุผลที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นแบบ Low-Context ก็คือ ความ
รุนแรงโดยกำหนดระดับและลักษณะอย่างน้อย 2 ระดับหรือลักษณะอย่างแรกคือ การใช้เลือด เป็นสิ่ง
ชีวิตระดับความรุนแรง อีกอย่างคือ ความเหมือนจริง หากฉากต่อสู้ถูกนำเสนอเหมือนจริงย่อมมีความ
รุนแรงมากกว่าแบบการ์ตูน เป็นต้น

ส่วนเหตุผลที่มีลักษณะ High-Context ที่มักถูกนำไปใช้เพื่อการควบคุมภาพยนตร์ก็คือ เหตุผลทางด้านศีลธรรม ซึ่งรวมถึงภาพโป๊เปลือยและเข้าข่ายลามกอนาจาร เนื่องจากการกำหนดระดับและความหมายของคำหรือการกระทำที่เกี่ยวกับอนาจารของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกันออกไปต่างคนต่างความคิด เช่น ฉากโป๊เปลือยในภาพยนตร์ บางคนมองว่าอนาจารบางคนอาจมองว่าไม่อนาจาร ถึงแม้จะมีการกำหนดว่าถ้าภาพยนตร์เรื่องใดนำเสนอฉากที่เห็นอวัยวะเพศให้ถือว่าถูกต้องห้ามฉายหรือต้องจำกัดอายุคนดูเมื่อเผยแพร่ แต่ในบางกรณีภาพตัวละครเปลือยกายด้านหน้าเห็นเต็มตัวอาจถูกพิจารณาว่าควรหรือต้องถูกห้ามน้อยกว่าฉากเพศสัมพันธ์ที่ตัวละครสวมเสื้อผ้า เป็นต้น

การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ถ้าฉากการแสดงมีเพศสัมพันธ์ที่ยาวนานหลายนาทีย่อมมีโอกาสถูกตัดหรือห้ามฉายมากกว่าเรื่องที่มีฉากสั้น ๆ ไม่กี่วินาที แต่กรณีนี้อาจคล้ายกับกรณีก่อนหน้านี้ คือ ฉากที่ยาวนานอาจไม่ถูกมองว่าโป๊เท่าฉากสั้น ๆ ทั้งนี้ ก็ต้องแล้วแต่บริบทซึ่งก็คือ ต้องอาศัยบริบทมากนั่นเอง อีกความพยายามที่จะทำให้เป็น Low-Context คือการกำหนดว่าฉากมีเพศสัมพันธ์นั้น เป็นการกระทำจริงหรือไม่หรือเป็นแค่การเล่นแบบการกระทำ ถ้าหากเป็นการกระทำจริงก็อาจถูกพิจารณาว่าเป็นอนาจารและถูกห้ามฉายในโรงสำหรับผู้ใหญ่โดยเฉพาะนั้น กรณีตัวอย่าง เช่น ภาพยนตร์ “เรื่อง Baise Moi”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น เห็นได้ว่าสามารถนำแนวคิดการสื่อสารที่อาศัยบริบทมากและการสื่อสารที่อาศัยบริบทน้อยมาตั้งข้อสังเกตและวิเคราะห์การสื่อสารที่เกี่ยวกับการควบคุมภาพยนตร์ได้

2.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อสารมวลชน²⁸

ภาพยนตร์ถือเป็นสื่อสารมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้ชมภาพยนตร์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยและด้วยเหตุนี้ ภาพยนตร์สามารถเข้าถึงผู้ชมภาพยนตร์ได้ง่ายและแพร่หลายอย่างกว้างขวาง ในขณะเดียวกันก็สร้างค่านิยมให้กับผู้ชมภาพยนตร์ด้วย ดังนั้นการทราบถึงสิทธิและเสรีภาพในการรับชมภาพยนตร์จึงเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดแนวทางในการจัดประเภทภาพยนตร์ ทั้งในส่วนของการการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) เพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องและไม่ขัดต่อสิทธิเสรีภาพ

สิทธิ (Right) และเสรีภาพ (Liberty) เป็นคำที่ปรากฏให้เห็นคู่กันอยู่เสมอและดูเหมือนจะมีความผูกพันซึ่งกันและกันอย่างมาก จนมีผู้เห็นว่าคำสองคำนี้สามารถใช้แลกเปลี่ยนกันได้ แม้มิได้มีความหมายถึงสิ่งเดียวกัน เปรียบเสมือนคนเราเรียกด้าน 2 ด้านของเหรียญคนละอย่าง แต่ก็หมายถึงเหรียญอันเดียวกันนั่นเอง²⁹

²⁸ ดนุพล เอี่ยมสกุลเวช, ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจภาพยนตร์ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553), หน้า 31.

²⁹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538), หน้า 15.

2.1.6.1 สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจ (Power) หรือประโยชน์ความต้องการ การเรียกร้อง (Interest) ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้³⁰ อำนาจที่กฎหมายให้ขึ้นเป็นประโยชน์ที่กฎหมาย “รับรอง” ว่ามีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมาย “คุ้มครอง” คือคุ้มครองมิให้มีการละเมิด สิทธิ รวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย³¹ เช่น สิทธิได้รับข้อมูลหรือข่าวสาร สาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ สิทธิในครอบครัว สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในเกียรติยศชื่อเสียง สิทธิในการเลือกอาชีพ ถิ่นที่อยู่ การเดินทาง สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น³²

2.1.6.2 เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ประโยชน์ซึ่งบุคคลได้มาโดยปราศจากหน้าที่ ในทางกฎหมาย โดยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นบัญญัติรับรองไว้³³ กล่าวคือ สิ่งที่บุคคล อาจจะทำได้โดยจะไม่ถูกป้องกันขัดขวางโดยกฎหมายหรือความเป็นอิสระที่บุคคลสามารถกระทำการ ไต ๆ โดยถือเอากรอบที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นขอบเขต³⁴ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพ ในร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การ โฆษณา การสื่อสารความหมาย เป็นต้น

ตามตำราธรรมศาสตร์ของอังกฤษได้แยก “เสรีภาพ” ออกจาก “สิทธิ” ซึ่งตามกฎหมาย ภาคพื้นยุโรปไม่ได้แยกเสรีภาพออกไปต่างหากโดยจัดเข้าอยู่ในจำพวกสิทธิตามกฎหมายมหาชน แต่ ตามกฎหมายอังกฤษเสรีภาพอาจเป็นเรื่องกฎหมายเอกชนก็ได้ แซลมอนด์ (Salmond) ได้ให้ ความหมายคำว่า “เสรีภาพ” ไว้ว่า เป็นประโยชน์ซึ่งบุคคลได้มาโดยปราศจากหน้าที่ในทางกฎหมาย ไต ๆ ต่อตนเอง กล่าวคือเป็นสิ่งที่บุคคลจะกระทำได้โดยไม่ถูกป้องกันขัดขวางโดยกฎหมาย เป็น ประโยชน์ที่บุคคลจะกระทำการใด ๆ ได้ตามชอบใจ³⁵ เสรีภาพเป็นเรื่องสำคัญในการเสนอข่าวหรือ แสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน รวมถึงการนำเสนอภาพยนตร์และการรับชมภาพยนตร์ด้วย แต่การ ใช้เสรีภาพนั้นมิได้หมายถึงการที่สื่อมวลชนมีอำนาจกระทำการใด ๆ ตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึง ความรับผิดชอบที่พึงมีต่อการกระทำนั้น ๆ ความรับผิดชอบในการแสดงความคิดเห็นหรือสื่อ ความหมายโดยวิธีอื่นใด ย่อมถือว่าเป็นภารกิจสำคัญตามหน้าที่ของสื่อมวลชนในความเป็นสถาบัน สาธารณะ สื่อมวลชนมีอำนาจหรือเสรีภาพที่ตัดสินใจเห็นเองทำหน้าที่คุ้มครองหรือรักษา ผลประโยชน์สาธารณะซึ่งเป็นเรื่องปกติของการทำหน้าที่อย่างอิสระโดยสุจริตปราศจากอคติใด ๆ トラบใดที่การเสนอข่าวนั้นเป็นความจริง รักษาประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ

³⁰ คมกริช วัฒนเสถียร, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตไทย, 2558), หน้า 106.

³¹ หยุต แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 217.

³² พิเศษฐ์ ขวาลาธวัช, *กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน*, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร: บ้านหนังสือโกสินทร์, 2551), หน้า 29.

³³ คมกริช วัฒนเสถียร, *เรื่องเดิม*, หน้า 106.

³⁴ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, *สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย* (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538), หน้า 17.

³⁵ หยุต แสงอุทัย, *เรื่องเดิม*, หน้า 222.

บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพและแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ๆ ซึ่งจะถูกจำกัดมิได้เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน³⁶

รัฐธรรมนูญรับรองว่าภาพยนตร์เป็นสื่อ การมีระบบเรตติ้ง เป็นการยอมรับว่าภาพยนตร์จะสร้างได้ภายในขอบเขตของเรตติ้ง ส่วนกรอบที่กฎหมายควบคุมก็เพื่อไม่ให้กระทบหรือเกิดผลเสียต่อรัฐหรือประชาชนส่วนรวม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ เกิดจากการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการซึ่งมีความเห็นที่ไม่ตรงกันว่าขอบเขตแค่นี้มันควรจะเป็นแค่ไหน ซึ่งควรจะมีการหาจุดสมดุลว่าควรจะมีขอบเขตแค่นี้จะไม่เป็นการไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่นหรือรัฐหรือประชาชน

สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานจะแยกได้ 2 ส่วน คือ เสรีภาพที่ไม่จำกัด เสรีภาพเต็มที่ อย่างเช่น การนับถือศาสนา ไม่มีการจำกัดว่ามีข้อห้ามอะไร ส่วนอีกอันหนึ่งคือ เสรีภาพที่อาจจะต้องมีขอบเขตบ้าง ไม่ใช่เสรีภาพทำอะไรก็ได้ จะใช้เสรีภาพไปกระทบต่อผู้อื่นไม่ได้ เพราะฉะนั้นกฎหมายเข้ามาจำกัดว่าสิ่งที่เรียกว่าไปกระทบต่อคนอื่นคืออะไร ตัวอย่างเช่น ถ้าเกิดไปพิจารณาว่าบทภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง อาจจะไปกระทบต่อผู้ใด โดยการหมิ่นประมาท แล้วผู้จะไปฟ้องอาญา แต่ผู้สร้างภาพยนตร์บอกว่านี่คือเสรีภาพในการทำสื่อ เช่นนี้ผู้สร้างภาพยนตร์ย่อมกล่าวอ้างไม่ได้ เพราะการกระทำนั้นไปกระทบต่อผู้อื่นหรือว่าสร้างภาพยนตร์มาในลักษณะรุนแรง เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้กับเด็กและเยาวชน ก็ย่อมต้องมีการจำกัด โดยทั่วไปกฎหมายมองว่าเป็นสิทธิเสรีภาพของผู้ชมภาพยนตร์ที่จะชมภาพยนตร์เรื่องใดก็ได้ ปัญหาอยู่ที่เด็กและเยาวชน ที่อาจจะยังใช้วิจารณญาณได้ไม่เต็มที่เหมือนผู้ใหญ่เพราะอายุยังน้อย ดังนั้น กฎหมายจึงพยายามปกป้องเด็กและเยาวชนจากภาพยนตร์ที่ยังไม่เหมาะสมกับวัย โดยกำหนดผู้ชมตามลักษณะของคนแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้แต่ละประเทศจะกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “เด็กและเยาวชน” แตกต่างกันไป

2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ชมภาพยนตร์³⁷

ผู้ชมภาพยนตร์เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากสำหรับการจัดประเภทภาพยนตร์ เพราะหากไม่มีผู้ชมภาพยนตร์แล้ว ภาพยนตร์คงไม่สามารถดำเนินการจัดฉายได้ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ชมภาพยนตร์จึงมีความสำคัญและจะช่วยให้เข้าใจว่าผู้ชมภาพยนตร์แต่ละกลุ่มมีวัตถุประสงค์ในการชมภาพยนตร์อย่างไร สามารถนำไปสู่อะไรได้บ้าง เหตุผลที่คนเราไปชมภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเป็นการชมเพื่อผ่อนคลาย ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลที่พบได้มากที่สุด ความหมายของผ่อนคลายในที่นี้คือการชมภาพยนตร์เพราะอยากให้ภาพยนตร์พาไป ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับเนื้อหา

³⁶ มาตรา 43 และมาตรา 45 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

³⁷ วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์, ผลกระทบของการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), หน้า 37.

เพียงอย่างเดียว เช่น ความผ่อนคลายอาจเกิดจากการได้ไปกับคนที่รู้จัก เป็นต้น การชมเพื่อความบันเทิง ซึ่งจะให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระของภาพยนตร์เป็นหลัก ภาพยนตร์ที่จะสร้างความบันเทิงจึงแตกต่างกันตามประเภทผู้ชมภาพยนตร์และสถานการณ์แวดล้อมของผู้ชมภาพยนตร์แต่ละคน เรียกได้ว่าขึ้นกันกับอารมณ์และความคาดหวังของผู้ชมภาพยนตร์แต่ละคนเป็นสำคัญ การชมเพื่อการศึกษา เช่น ศึกษาศิลปะหรือเทคนิคการทำภาพยนตร์ ศึกษาชีวิตผู้คนหรือลักษณะของตัวละคร ซึ่งทำให้ได้รู้จักคนหลายประเภท แม้จะเป็นตัวละครในภาพยนตร์ก็น่าจะมีพื้นฐานบางอย่างมาจากคนที่มีตัวตนจริง ๆ หรือไม่ก็ศึกษาวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม วิถีคิดที่แตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรม อีกทั้งการชมภาพยนตร์ก็ยังทำให้ได้มีโอกาสศึกษาข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์อีกด้วย การชมภาพยนตร์เพื่อฝึกภาษาอังกฤษหรืออาจเป็นผลพลอยได้ ซึ่งในปัจจุบันมีโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษจำนวนมากที่เอาภาพยนตร์เสียงในฟิล์มไปสอนภาษาอังกฤษ³⁸ เป็นต้น

โดย Richard M. Gollin (1992) กล่าวถึงสาเหตุที่ผู้คนไปชมภาพยนตร์มีเหตุผลดังต่อไปนี้³⁹

1) ประสบการณ์ทดแทน (Vicarious Experience)

ภาพยนตร์นั้นสามารถที่จะพาผู้ชมภาพยนตร์ไปอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลกซึ่งเรายังไม่เคยไปมาก่อนหรือไม่คิดมาก่อนว่าจะไปที่นั่น โลกซึ่งอยู่ในจินตนาการของผู้ชมภาพยนตร์ โลกซึ่งไม่เหมือนกับสถานที่ที่เราใช้ชีวิตอยู่ทุกวัน

2) การสวมบทในตัวละครในภาพยนตร์ (Identification)

โรงภาพยนตร์เป็นสถานที่ที่ปลอดภัย ซึ่งผู้ชมภาพยนตร์สามารถจะสวมบทเป็นใครก็ได้ที่ไม่ใช่ตัวเราเองซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อจินตนาการในการเติบโตและมีความคิดเป็นผู้ใหญ่ หรือมีประสบการณ์ใหม่ ๆ

3) ประสบการณ์เปรียบเทียบ (Analogous Experience)

เรื่องราวหรือเนื้อเรื่องที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของโลกในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งอาจจะคล้ายคลึงกับแง่มุมที่ผู้ชมภาพยนตร์ประสบพบมา ภาพยนตร์เป็นเสมือนตัวแทนของโลกในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งแต่ไม่สามารถทดแทนทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกได้ เนื้อหาในภาพยนตร์สามารถแบ่งได้เป็นเนื้อหาที่เห็นเป็นประจักษ์ชัดเจนและเนื้อหาแฝงที่ไม่สามารถทำให้ชัดเจนตรงกับความเป็นจริงได้ทั้งหมด

4) แบบแผนของสาธารณะ (Public Ritual)

ภาพยนตร์นั้นเปิดโอกาสให้ผู้ชมภาพยนตร์ได้สัมผัสประสบการณ์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ภาพยนตร์สร้างเกราะคุ้มกันให้กับผู้ชมภาพยนตร์ในสถานการณ์ที่เขารู้สึกว่าไม่สามารถควบคุมมันได้ โรงภาพยนตร์จะมีลักษณะคล้ายกับโบสถ์ วัดและสุเหร่า ซึ่งทำให้กลับมานึกถึงศีลธรรมอันดี ซึ่งมักเสื่อมลงในทุกวัน เช่น ภาพยนตร์หลายเรื่องที่แสดงว่า การก่ออาชญากรรมไม่ได้ให้อะไรกับผู้ก่อเลย โดยแสดงออกมาในลักษณะกระวนกระวาย ความสับสนที่เกิดขึ้นในตัวของผู้ที่ก่อ

³⁸ สมศักดิ์ ชุณหรัศม์, *ดูหนังหาความหมาย* (กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, 2548), หน้า 5-11.

³⁹ Richard M. Gollin, *A Viewer's Guide to Film: Arts, Artifices, and Issues*, New York: McGraw-hill, (1992) อ้างถึงใน วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์, *เรื่องเดิม*, หน้า 37.

อาชญากรรมเอง อย่างภาพยนตร์เรื่อง Blow ที่นำเสนอเรื่องราวของชายหนุ่มผู้มีเบื้องหลังเป็นนักธุรกิจค้ายาเสพติดข้ามชาติที่ฉาวโฉ่ที่สุดในยุค 70 โดยเรื่องราวของภาพยนตร์ จะทำให้เราเห็นถึงความกระวนกระวาย ความทุกข์ของตัวละคร ตั้งแต่เริ่มค้ายาเสพติดจนถึงจุดที่เลวร้ายที่สุดของชีวิต พ่อค้ายาคนหนึ่งที่ไม่สามารถจะพบปะผู้คนทั่วไปหรือแม้กระทั่งพ่อแม่และลูกของตนเองได้ เนื่องจากกลัวถูกตำรวจจับกุมอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น

5) แบบแผนส่วนตัว (Private Ritual)

ผู้ชมภาพยนตร์เข้าไปชมภาพยนตร์เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมไปกับจินตนาการที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ซึ่งเรคาดหวังว่าในอนาคตอาจเกิดขึ้นกับเราหรือเราคิดว่าอาจจะเกิดขึ้นหรือคิดว่าตัวเรามีคุณสมบัติไม่เพียงพอในการทำอะไรต่าง ๆ เหล่านั้นได้ หากเราได้ชมภาพยนตร์เราจะเข้าใจถึงสถานการณ์นั้น ๆ และเป็นการผ่อนคลายได้

6) ความลึกซึ้ง (Profundity)

บางสิ่งบางอย่างในชีวิตจริงผู้ชมภาพยนตร์อาจรู้แค่ผิวเผินเท่านั้น แต่เมื่อได้ไปชมภาพยนตร์อาจทำให้รู้และเข้าใจได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ในภาพยนตร์บางเรื่องมักอาศัยนักทฤษฎีและนักวิชาการเป็นตัวแทนที่ใช้ในการตีความของความเชื่อและวัฒนธรรมของเรา ผู้ชมภาพยนตร์มักจะหาวัฒนธรรมชั้นสูง เช่น วรรณกรรมหรือดนตรีในภาพยนตร์ ผู้สร้างภาพยนตร์ไม่ใช่ช่างปรัชญาแต่เขาเป็นผู้ชำนาญงานด้านความบันเทิง ผู้ซึ่งจะพยายามสื่อถึงเรื่องที่เราไม่รู้ที่อยู่แล้ว รู้น้อยหรือสิ่งที่เราควรจะเชื่อผู้สร้างจึงกลายเป็นผู้สร้างสรรค์โลกในความหมายที่ลึกซึ้งมากขึ้น

7) ศิลปะ (Art)

นอกจากภาพยนตร์จะเป็นสื่อแขนงหนึ่งแล้ว ในขณะที่เดียวกันภาพยนตร์ยังถือเป็นศิลปะแขนงหนึ่งเช่นกัน ผู้ชมภาพยนตร์ต้องการศิลปะจากภาพยนตร์เช่นเดียวกับการไปชมละครเวทีไปชมภาพถ่ายที่พิพิธภัณฑ์ ไปชมนาฏศิลป์ ไปชมการแสดงหุ่น ไปชมการแสดงอุปรากรจีน(งิ้ว) ไปชมการแสดงมายากล เป็นต้น ซึ่งผู้ชมมีความต้องการที่จะชมอะไรที่ทำได้ยากยิ่งในชีวิตจริง เป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากชีวิตประจำวันของเรา ภาพยนตร์ก็ถือเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่ทำให้ความเพลิดเพลินจากงานของศิลปะ เกิดความพอใจจากแสงสีเสียงและทำให้ค้นพบสิ่งใหม่

8) การวิเคราะห์และตีความหมาย (Analysis and Interpretation)

เมื่อผู้ชมได้รับชมภาพยนตร์ก็จะตีความว่า ภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ มีเนื้อหาสาระอะไรที่สำคัญ ภาพยนตร์นั้นเป็นภาพยนตร์ประเภทใด มีความเพลิดเพลินหรือปัญหาใดเกิดขึ้นในตัวภาพยนตร์ ขณะที่เราชมก็จะพยายามวิเคราะห์และจดจำส่วนต่าง ๆ ในภาพยนตร์ การตีความหมายอาจทำได้ 2 วิธี ได้แก่ วิธีที่หนึ่ง คือ การได้อ่านเรื่องราวก่อนไปชมภาพยนตร์จะช่วยให้การชมภาพยนตร์เข้าใจได้มากขึ้นและเมื่อภาพยนตร์จบลงก็จะรู้ว่าภาพยนตร์ต้องการจะบอกอะไรกับเรา วิธีที่สอง คือ การใช้เวลาสองชั่วโมงโดยวิเคราะห์เนื้อหาไปพร้อมกับการชมภาพยนตร์และเมื่อจบแล้วลองย้อนกลับไปคิดในทันทีว่าชมอะไรไปทั้งตอนต้น ตอนกลางและท้ายเรื่อง เราจะพยายามสลายโครงสร้างของภาพยนตร์นั้น ๆ และสร้างมันขึ้นใหม่ตามความคิดและการตีความหมายของเราเองยิ่งเรามีการวิเคราะห์ตลอดทั้งเรื่องก็จะยิ่งมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ ของเรื่องมากขึ้น

Dye (1982: 345) ได้กล่าวถึงทฤษฎีผลกระทบ ซึ่งพอสรุปผลกระทบได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1) การแบ่งประเภทตามแง่มุมเนื้อหา อาจแบ่งออกเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง บริหารและสิ่งแวดล้อม

2) การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Reality) อาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย (Objective Impact) ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน ผลกระทบในเชิงอัตวิสัย (Subjective Impact) ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน

3) การแบ่งตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ Direction Impact อาจแบ่งได้เป็นผลกระทบโดยตรง (Direction Impact) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4) การแบ่งตามแง่มุมของคุณค่าของผลกระทบ อาจแบ่งได้เป็นผลกระทบในเชิงบวก (Positive Impact) หมายถึง ผลกระทบในสิ่งที่เป็นปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (Negative Impact) ได้แก่ ผลกระทบที่ไม่พึงเป็นปรารถนา เป็นต้น

ซึ่งทฤษฎีผลกระทบนั้นจะเป็นตัวสะท้อนปัญหาและผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับหลังชมภาพยนตร์ โดยเฉพาะผู้ชมภาพยนตร์ที่เป็นเด็กและเยาวชนหรือกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไปที่จะมีพฤติกรรมเลียนแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดผลกระทบในการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร ทั้งด้านบวกด้านลบหลังจากชมภาพยนตร์ อาทิ การชมภาพยนตร์ที่มีภาพความรุนแรง อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบได้ ซึ่งถ้าเกิดขึ้นแล้วจะเป็นผลเสีย ส่งผลทำให้ต้องมีการกำหนดประเภทภาพยนตร์ (Rating) ซึ่งภาพยนตร์แต่ละแนว แต่ละประเภท ก็จะมีการจัดเรต (Rate) ที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่สะท้อนออกมาอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ปัญหาการลอกเลียนแบบพฤติกรรมจากภาพยนตร์ที่รับชมไปจึงนำไปสู่การกำหนดประเภทภาพยนตร์⁴⁰ โดยผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างโดยเปรียบเทียบกับเนื้อหาในภาพยนตร์ “เรื่อง Son of Ram bow” แรมโบ้กับแรงบันดาลใจต่อเด็กสองคน⁴¹ “Son of Rambo” เป็นภาพยนตร์จากประเทศอังกฤษ เล่าเรื่องย้อนไปในต้นยุค 80 กับมิตรภาพระหว่างเด็กน้อยสองคนที่แปลกแยกจากสังคมรอบข้าง วิล ผู้ช้อาย เกือบตัว แต่แฝงพรสวรรค์ด้านศิลปะ ทว่าทุกอย่างก็ถูกปิดกั้นเนื่องจากครอบครัวของเขานับถือศาสนา Plymouth Brethren ซึ่งห้ามดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์และฟังเพลง อย่างเข้มงวด ด้วยความเชื่อว่ามันคือสิ่งชั่วร้ายและ ลี ตัวป่วนประจำโรงเรียน พวกเขาพบกันโดยบังเอิญ ลีชักชวนวิลให้ร่วมสร้างหนังเลียนแบบภาพยนตร์เรื่อง “Rambo: First Blood” หลังจากจับพลัดจับผลูได้ดูภาพยนตร์บางฉากโดยบังเอิญ ความที่วิลไม่เคยชมภาพยนตร์มา

⁴⁰ สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ Health Information System Development Office (HISO), ความรุนแรงในหนัง มีผลต่อสุขภาพจิต, ค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก http://www.hiso.or.th/hiso5/healthy/news5_14.php?m=6

⁴¹ เครื่องข่ายคนดูหนัง, Son of Rambo แรมโบ้กับแรงบันดาลใจต่อเด็กสองคน, ค้นวันที่ 30 มิถุนายน 2558 จาก <https://thaiadience.wordpress.com/2008/10/28/son-of-rambow/>

ก่อน จินตนาการของเขาจึงเตลิดเปิดเปิงไปไกล คิดนำประสบการณ์ของตนที่พอเสียชีวิตไปรวมเข้ากับ ภาพยนตร์

ส่วนในชีวิตจริงก็เกิดกรณีพฤติกรรมการเลียนแบบภาพยนตร์มากมาย อาทิ เด็กหญิงวัย 14 จากประเทศฟิลิปปินส์เสียชีวิตหลังชมภาพยนตร์ “เรื่อง Fifty Shades of Grey” ที่ไหลตมาจาก อินเทอร์เน็ต แล้วเลียนแบบฉาก BDSM ในภาพยนตร์ B = Bondage พันธนาการ D = Discipline การลงโทษ S = Sadism การมีความสุขจากการทำร้ายผู้อื่น M = Masochism การมีความสุขจากการถูกผู้อื่นทำทารุณกรรม โดยเด็กชายให้การว่าตนเลียนแบบฉากนี้ในภาพยนตร์ โดยใช้หนังยาง รัดข้อมือข้อเท้าของเด็กหญิงไว้ จากนั้นจึงใช้หางปลากระเบน เขี่ยเด็กหญิง ในขณะที่ทำกิจกรรมกัน ด้วย จนลืมนึกว่าฝ่ายเด็กหญิงโดนฟาดไปแล้วก็ครั้ง จากการชันสูตรศพพบว่าเด็กหญิงเสียชีวิต เนื่องจากเสียเลือดมาก เจ้าหน้าที่บอกว่ารอยแผลที่ถูกฟาดของเธอลึกจนถึงกระดูกทีเดียว⁴²

จะเห็นได้ว่าในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ชมภาพยนตร์ถือเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจาก ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของผู้ชมภาพยนตร์ จึงควรนำแนวคิดเกี่ยวกับผู้ชม ภาพยนตร์ไปใช้ประกอบการกำหนดประเภทภาพยนตร์ ซึ่งจะทำให้การกำหนดประเภทภาพยนตร์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ในปัจจุบัน เราสามารถเข้าถึงสื่อภาพยนตร์ ได้อย่างเสรีมากขึ้นกว่าเดิม แต่ยังมีข้อจำกัดบาง ประการที่ทำให้การเข้าถึงสื่อภาพยนตร์มีข้อจำกัด ประเด็นที่เป็นปัญหาและมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่าง กว้างขวางคือการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ในการเข้าตรวจสอบและควบคุม เนื้อหาของภาพยนตร์ที่จะออกฉาย ในเรื่องนี้มีประเด็นกฎหมายที่น่าสนใจอยู่หลายเรื่อง เช่น หลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ การใช้ดุลพินิจอยู่ในข่ายของการ ควบคุมตรวจสอบของหน่วยงานใด เป็นต้น⁴³

2.2.1 กระบวนการใช้อำนาจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

การศึกษาเรื่องดุลพินิจนั้น จำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการใช้อำนาจเสียก่อน เพื่อให้ทราบ ถึงกระบวนการใช้อำนาจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ซึ่งจะสามารถทำการแยกแยะให้ออก ว่าอำนาจดุลพินิจนั้นอยู่ในส่วนใดของกระบวนการใช้อำนาจได้ในหัวข้อต่อไป ซึ่งกระบวนการใช้อำนาจมีด้วยกัน 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

⁴²Baabinz, สลด เด็กวัย 14 ตายเพราะเลียนแบบฉากหนัง”จากไหนมาตุกัน,” คำนวันที่ 1 กรกฎาคม 2558 จาก <http://www.baabinz.com/23836/>

⁴³กฤษณ์ วงศ์วิเศษธร, การควบคุมฝ่ายปกครอง: กรณีคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ และวีดิทัศน์เซ็นเซอร์ภาพยนตร์, คำนวันที่ 30 มีนาคม 2558 จาก http://kritzw.blogspot.com/2009/04/blog-post_16.html

2.2.1.1 ขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริง เป็นการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าอะไรคือความจริงที่เกิดขึ้น การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในขั้นตอนนี้ ในกฎหมายปกครองนั้น คือการที่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์นำภาพยนตร์มาพิจารณาว่ามีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นจริงหรือไม่ ในขั้นตอนนี้เรามักจะใช้คำว่า “เป็นการใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐาน” แต่แท้ที่จริงแล้ว ถ้าพยานหลักฐานระบุอย่างหนึ่งฝ่ายปกครองจะวินิจฉัยว่าความจริงเป็นอีกอย่างหนึ่งไม่ได้ ในขั้นตอนนี้ ดังนั้น การพิเคราะห์พยานหลักฐานจึงไม่มีดุลพินิจในขั้นตอนนี้ การที่เรียกกันที่ใช้ดุลพินิจจึงเป็นการนำคำว่า “ดุลพินิจ” ไปใช้ไม่ถูกต้อง ควรจะใช้คำว่าวินิจฉัยจึงจะถูกต้องมากกว่า การวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นการวินิจฉัยไปตามพยานหลักฐานเท่านั้น ดุลพินิจไม่ได้อยู่ในขั้นตอนการใช้กฎหมายขั้นตอนนี้⁴⁴ เพื่อให้เห็นภาพขั้นตอนนี้ดังกล่าวได้อย่างชัดเจนผู้เขียนจะยกตัวอย่าง มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551⁴⁵ ซึ่งวางหลักกฎหมายไว้ว่า “ภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักรต้องผ่านการตรวจพิจารณาและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์” จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าว สมมุติว่า หากมีภาพยนตร์เรื่องใดที่จะนำออกฉาย จะต้องผ่านการตรวจพิจารณาและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เสียก่อน

2.2.1.2 ขั้นตอนการปรับบทกฎหมาย

ขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนที่นำข้อเท็จจริงที่วินิจฉัยแล้วในขั้นตอนแรกมาปรับเข้ากับข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุในตัวบทกฎหมายว่าเข้ากันได้หรือไม่ ซึ่งการปรับบทกฎหมายนั้นมีลำดับดังนี้⁴⁶

1) การตีความกฎหมายและการวินิจฉัยเนื้อหาในส่วนขององค์ประกอบของกฎหมาย โดยพิจารณาว่าองค์ประกอบของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ มีความหมายอย่างไรหรือมีขอบเขตเพียงใด⁴⁷ ครอบคลุมเนื้อหาใดบ้าง ตัวอย่างมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551⁴⁸ ซึ่งวางหลักกฎหมายไว้ว่า

ในการพิจารณาอนุญาตภาพยนตร์ตามมาตรา 25 ถ้าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เห็นว่าภาพยนตร์ใดมีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ชัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทยให้คณะกรรมการพิจารณา

⁴⁴ จิรนิติ หะวานนท์, คำอธิบาย กฎหมายปกครอง(ภาคทั่วไป), พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2554), หน้า 125.

⁴⁵ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

⁴⁶ จิรนิติ หะวานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 126.

⁴⁷ บรรเจิด สิงคะเนติ, *หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554), หน้า 49.

⁴⁸ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551

ภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขหรือตัดทอนก่อนอนุญาต หรือจะไม่อนุญาตก็ได้

โดยในขั้นตอนนี้ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ จะต้องตีความ บทบัญญัติมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คำว่า “ภาพยนตร์ใดมีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ชัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทย” มีความหมายว่าอย่างไร กล่าวคือ คำว่า “เป็นการบ่อนทำลาย ชัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” มีความหมายเพียงใด “อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทย” มีความหมายเพียงใด เป็นต้น

2) การปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย ควรพิจารณาว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ได้พิจารณาตามขั้นตอนที่ 1) หรือไม่⁴⁹ โดยการนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงกับข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบในตัวบทกฎหมายมาเปรียบเทียบกัน ตัวอย่างเช่น มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 เช่นเดิม แต่ในขั้นตอนนี้ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์จะต้องปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายซึ่งในกรณีนี้ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของกฎหมาย ดังนี้

- (1) ในการพิจารณาอนุญาตภาพยนตร์ตามมาตรา 25
- (2) ถ้าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เห็นว่าภาพยนตร์ใด
- (3) มีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ชัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทย

ในการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์จะต้องนำข้อเท็จจริงมาปรับให้เข้ากับเงื่อนไขขององค์ประกอบทางกฎหมายทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น เพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายมาตราดังกล่าว

2.2.1.3 ขั้นตอนการตัดสินใจใช้อำนาจ

การพิจารณาผลของกฎหมายว่ากฎหมายได้กำหนดผลในทางกฎหมายสำหรับกรณีนั้นว่าอย่างไร และกฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์สามารถเลือกผลในทางกฎหมายได้หรือไม่⁵⁰

ขั้นตอนการตัดสินใจใช้อำนาจนี้ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์วินิจฉัยข้อเท็จจริง โดยนำข้อเท็จจริงมาปรับบทกฎหมายแล้วต้องพิจารณาว่าผลของกฎหมายเป็นอย่างไร ซึ่งคณะกรรมการจะต้องดำเนินการให้เป็นผลตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ วิธีการเขียนกฎหมายในส่วนผลมีสองอย่างคือเป็นอำนาจผูกพันหรือเป็นอำนาจดุลพินิจ ถ้าเป็นอำนาจผูกพันก็ต้องทำตามนั้น ถ้าเป็นอำนาจดุลพินิจก็มีอำนาจที่จะเลือกได้มีอยู่สองประเภทคือ เลือกที่จะใช้อำนาจหรือไม่ ถ้าเลือกที่จะใช้อำนาจตามกฎหมายก็ต้องตัดสินใจต่อไปว่าจะใช้อย่างไร ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้⁵¹ ซึ่งในเรื่อง

⁴⁹ บรรเจิด สิงคะเนติ, *เรื่องเดิม*, หน้า 49-50.

⁵⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, *เรื่องเดิม*, หน้า 50.

⁵¹ จรินทร์ หวานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 129.

อำนาจผูกพันและอำนาจดุลพินิจ จะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป ในขั้นตอนการตัดสินใจใช้อำนาจกฎหมายได้กำหนดผลทางกฎหมายไว้หลายแบบ เช่น ดุลพินิจตัดสินใจว่าจะใช้อำนาจหรือไม่ ดุลพินิจที่จะเลือกกระทำการดุลพินิจเลือกกระทำโดยกฎหมายให้กรอบเป็นขอบเขตกว้าง ๆ เป็นต้น

ดุลพินิจตัดสินใจว่าจะใช้อำนาจหรือไม่ กฎหมายมักเขียนว่ามีอำนาจ มีสิทธิ อาจจะได้ คุ้มครอง หรือสามารถ เพื่อให้เห็นภาพขั้นตอนดังกล่าวได้อย่างชัดเจนผู้เขียนจะยกตัวอย่าง มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งวางหลักกฎหมายไว้ว่า

ในการพิจารณาอนุญาตภาพยนตร์ตามมาตรา 25 ถ้าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เห็นว่าภาพยนตร์ใดมีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทยให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขหรือตัดทอนก่อนอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้

หลังจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ได้ปรับข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อกำหนดแล้ว จะต้องตรวจสอบผลของกฎหมายว่า กฎหมายได้กำหนดผลในทางกฎหมายในกรณีนี้ไว้อย่างไร ซึ่งจากบทบัญญัติมาตราดังกล่าว กำหนดผลในทางกฎหมายไว้ว่าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์มีอำนาจเลือกออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควรดังนี้ 1) สั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขภาพยนตร์ 2) สั่งให้ผู้ขออนุญาตตัดทอนภาพยนตร์ 3) สั่งไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์

2.2.2 ประเภทของอำนาจที่กฎหมายให้แก่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ประเภทของอำนาจที่กฎหมายมอบให้แก่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ในการที่จะใช้อำนาจกระทำการต่าง ๆ ได้ เราสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ อำนาจผูกพัน (Mandatory Power) และอำนาจดุลพินิจ (Discretionary Power) ซึ่งได้กล่าวมาบ้างแล้วในหัวข้อก่อน

2.2.2.1 อำนาจผูกพัน (Mandatory Power)

อำนาจผูกพันเป็นอำนาจที่กฎหมายมอบให้แก่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ โดยกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการล่วงหน้าว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คณะกรรมการจะต้องใช้อำนาจกระทำการและกระทำการโดยมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด⁵² โดยที่จะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ไม่มีอำนาจที่จะไปเลือกทำอย่างอื่นได้ ต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น⁵³ ซึ่งต่างจากอำนาจดุลพินิจ

⁵² Ole Krarup, "Judicial Control of Administrative Powers," *Scandinavian Studies in Law* 15 (1971): 145, 147; วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ, *บทบัณฑิตย* 47, 1 (มีนาคม 2534), หน้า 199 อ้างถึงใน เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล, การควบคุมอำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยศาลไทย (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 20.

⁵³ จรินทร์ หะวานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 122.

2.2.2.2 อำนาจดุลพินิจ (Discretionary Power)

อำนาจดุลพินิจเป็นเรื่องที่ตรงข้ามกับอำนาจผูกพันคือ อำนาจดุลพินิจเป็นอำนาจที่กฎหมายมอบให้แก่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ โดยบัญญัติให้คณะกรรมการสามารถที่จะเลือกปฏิบัติและตัดสินใจได้ด้วยตนเองในความรับผิดชอบของตนเองและภายในขอบเขตของกฎหมาย อาจมีการปฏิบัติและการตัดสินใจได้หลายอย่างแต่ละอย่างก็ชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกัน⁵⁴ โดยอาจจะเลือกดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดในหลาย ๆ อย่างที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ ในทำนองเดียวกับกฎหมายอาญาที่มีระวางโทษชั้นสูงชั้นต่ำ ตัวอย่างเช่น ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 วางหลักกฎหมายไว้ว่า

โทษสำหรับลงแต่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้ 1) ประหารชีวิต 2) จำคุก 3) กักขัง 4) ปรับ 5) ริบทรัพย์สิน”⁵⁵ เป็นต้น ซึ่งวิธีการเขียนกฎหมายที่ให้เป็นอำนาจดุลพินิจจะมีข้อความที่เห็นได้ว่าฝ่ายปกครองสามารถเลือกดำเนินการได้⁵⁶ ตัวอย่างเช่น มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งวางหลักกฎหมายไว้ว่า ในการพิจารณาอนุญาตภาพยนตร์ตามมาตรา 25 ถ้าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เห็นว่าภาพยนตร์ใดมีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทยให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขหรือตัดทอนก่อนอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจดุลพินิจที่จะเลือกมาตรการใดมาตรการหนึ่งจาก 3 มาตรการ คือ สั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขหรือตัดทอนก่อนอนุญาต หรือไม่อนุญาต ตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสมกับข้อเท็จจริง แต่ก็ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น และเป็นไปโดยสุจริต ทั้งต้องไม่เลือกปฏิบัติ⁵⁷

ทั้งอำนาจผูกพันและอำนาจดุลพินิจส่วนใหญ่แล้วกฎหมายจะกำหนดให้ใช้อำนาจทั้งสองนี้ควบคู่ไปด้วยกัน กล่าวคือ เมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดเกิดขึ้นแล้ว องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐจะต้องออกคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ (ซึ่งเป็นอำนาจผูกพัน) แต่จะออกคำสั่งอย่างไรหรือจะเลือกใช้มาตรการอย่างไรมันฝ่ายปกครองสามารถตัดสินใจได้อย่างมีอิสระตามที่กฎหมายเปิดช่องไว้ (อำนาจดุลพินิจ) ซึ่งจะเห็นได้

⁵⁴ กมลชัย รัตนสกววงศ์, ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับดุลพินิจฝ่ายปกครองของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน, *บทบัณฑิตย*, 42, 3 (กันยายน 2529), หน้า 51.

⁵⁵ มาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

⁵⁶ จรินทร์ หะวานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 122.

⁵⁷ ชาญชัย แสงวงศ์, *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*, พิมพ์ครั้งที่ 19 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554), หน้า 295.

ว่าอำนาจดุลพินิจที่เราจะทำการศึกษานั้นถือเป็นอำนาจที่กฎหมายมอบให้แก่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และเป็นประเด็นที่มีปัญหาในวิทยานิพนธ์ ว่าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์มีหลักเกณฑ์ใดในการใช้ดุลพินิจตีความถ้อยคำตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งจะได้ทำการทำการศึกษาต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

2.2.3 อำนาจดุลพินิจในกระบวนการใช้อำนาจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์

อำนาจดุลพินิจสามารถปรากฏในขั้นตอนใดของกระบวนการใช้อำนาจ ซึ่งในเรื่องกระบวนการใช้อำนาจผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วในหัวก่อน หากพิจารณาจากกระบวนการใช้อำนาจแล้วสามารถพิจารณาตำแหน่งแห่งที่ของอำนาจดุลพินิจได้ ว่าอำนาจดุลพินิจนั้นอยู่ตรงไหนของกระบวนการใช้อำนาจดังต่อไปนี้

2.2.3.1 อำนาจดุลพินิจในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุ

อำนาจดุลพินิจในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุ หากพิจารณาจากกระบวนการใช้อำนาจแล้ว จะเป็นในส่วนตั้งแต่ที่กฎหมายกำหนดข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งไว้เป็นเงื่อนไขของการใช้อำนาจ ซึ่งก่อนที่จะใช้อำนาจนี้ ฝ่ายปกครองจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ประกอบกันขึ้นเป็นกรณีเฉพาะเรื่องเสียก่อนว่ามีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ จากนั้นจึงให้ลักษณะกฎหมายแก่ข้อเท็จจริงโดยตรวจสอบข้อเท็จจริงในกฎหมายว่ามีอยู่อย่างใด ซึ่งก็เป็นการตีความกฎหมายนั่นเอง แล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้ตรวจสอบแล้วว่าได้เกิดขึ้นจริง ๆ มาปรับบทกับข้อเท็จจริงในตัวบทกฎหมายนั้น ๆ

การตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าได้เกิดขึ้นหรือมีอยู่จริงหรือไม่นั้น ฝ่ายปกครองสามารถตรวจสอบได้โดยอาศัยพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้ววินิจฉัยว่าพยานหลักฐานเท่าที่มีนั้นเพียงพอที่จะทำให้เชื่อว่าข้อเท็จจริงนั้นเกิดขึ้นหรือมีอยู่จริงหรือไม่ ฝ่ายปกครองไม่สามารถที่จะเลือกตามความพอใจว่าข้อเท็จจริงนั้น ๆ ซึ่งอำนาจพินิจไม่ได้อยู่ในส่วนนี้ แต่สำหรับการให้ลักษณะกฎหมายแก่ข้อเท็จจริงหรือการตีความและการปรับข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริงนั้น ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุที่อยู่ในตัวบทกฎหมายจะเขียนข้อเท็จจริงที่เป็นตัวอย่างว่าถ้ามีเหตุการณ์หรือการกระทำใด ๆ เข้าข้อเท็จจริงนี้เรียกว่าสามารถปรับบทมาตรานี้ได้ ซึ่งลักษณะของข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุจะมีความหมายครอบคลุมกว้างขวางเพื่อทำให้ตัวบทมาตรานั้นนำไปใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงได้ในหลาย ๆ กรณี⁵⁸

กรณีที่กฎหมายบัญญัติข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุด้วยถ้อยคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงแล้ว ย่อมไม่มีปัญหาใด ๆ กล่าวคือ ฝ่ายปกครองไม่มีดุลพินิจในการให้ลักษณะกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง อำนาจดุลพินิจจึงไม่อยู่ในส่วนนี้เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในการกำหนดข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุนี้มีบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่เจาะจง ตามที่ได้กล่าวมาบ้างแล้วและจะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป กรณีที่กฎหมายบัญญัติข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุด้วยถ้อยคำที่ไม่เฉพาะเจาะจง ฝ่ายปกครองก็สามารถปรับข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยการตีความให้เหมาะสมและเป็นธรรมกับ

⁵⁸ จรินทร์ หะวานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 124.

ข้อเท็จจริงเฉพาะรายเป็นกรณี ๆ ได้ในส่วนนี้ฝ่ายปกครองจึงมีอำนาจดุลพินิจที่จะตีความถ้อยคำเหล่านี้ กฎหมายเปิดช่องไว้ให้ อำนาจดุลพินิจในส่วนนี้เรียกว่า เรียกว่า “ดุลพินิจวินิจฉัย” (Margin of Judgment-Latitude de Judgment)

ดุลพินิจวินิจฉัย เป็นกรณีที่ใช้ถ้อยคำของกฎหมายที่ไม่อาจกำหนดความหมายได้เฉพาะเจาะจง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้อยคำที่แสดงออกซึ่งความคิดเกี่ยวกับคุณค่าบางอย่างบางประการ ในข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขของการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง ที่จะออกคำสั่งทางปกครอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะปล่อยให้การวินิจฉัยปัญหาว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกรณีเฉพาะเรื่องเป็นหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงประเภทเดียวกันกับข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขของการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย⁵⁹

ดุลพินิจวินิจฉัยหรือดุลพินิจที่เกิดขึ้นกับข้อเท็จจริงในทางส่วนเหตุของกฎหมาย ตัวอย่างเช่น มาตรา 23 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551⁶⁰ วางหลักกฎหมายไว้ว่า “ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องดำเนินการสร้างภาพยนตร์ในลักษณะที่ไม่เป็นการบ่อนทำลายขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและเกียรติภูมิของประเทศไทย”

จากบัญญัติมาตราดังกล่าว ดุลพินิจวินิจฉัยจะใช้กับข้อเท็จจริงส่วนเหตุในกรณีนี้จะพิจารณาว่าการสร้างภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว เนื้อหาในภาพยนตร์อยู่ในข่ายเป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและเกียรติภูมิของประเทศไทยหรือไม่ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์มีอำนาจดุลพินิจในการตีความถ้อยคำที่บัญญัติไม่เฉพาะเจาะจงดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งมีฉากร่วมเพศในลักษณะเป็นการข่มขืนอยู่หลายฉาก กรณีนี้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์อาจมีดุลพินิจว่าเนื้อหาในภาพยนตร์ดังกล่าว 1) เป็นการบ่อนทำลาย 2) ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน 3) อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและเกียรติภูมิของประเทศไทยหรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการใช้ดุลพินิจในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ เป็นดุลพินิจที่เรียกว่า “ดุลพินิจวินิจฉัย”

2.2.3.2 อำนาจดุลพินิจในส่วนที่เป็นผลทางกฎหมาย

อำนาจดุลพินิจในส่วนที่เป็นผลทางกฎหมายเป็นส่วนที่ฝ่ายปกครองจะตัดสินใจใช้อำนาจโดยพิจารณาว่าตามบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจนั้น กำหนดผลไว้อย่างไรหากมีข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุเกิดขึ้น ฝ่ายปกครองจะมีอำนาจกระทำการเช่นไรได้บ้าง โดยกฎหมายอาจกำหนดเนื้อความของการกระทำเพียงประการเดียวหรือเปิดโอกาสให้ฝ่ายปกครองสามารถเลือกเนื้อความจากหลาย ๆ ประการหรือภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดโดยไม่ได้เจาะจงว่าเนื้อความนั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ฝ่ายปกครองสามารถใช้อำนาจให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าฝ่ายปกครองสามารถมีดุลพินิจในขั้นตอนนี้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อำนาจดุลพินิจก็คืออำนาจที่กฎหมายเปิดช่องให้องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐมีอิสระในการตัดสินใจ เมื่อมี

⁵⁹ บรรเจิด สิงคะเนติ, *เรื่องเดิม*, หน้า 57-58.

⁶⁰ มาตรา 23 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

เหตุการณ์หรือมีข้อเท็จจริงใด ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้เกิดขึ้น อำนาจดุลพินิจในส่วนนี้เรียกว่า “ดุลพินิจตัดสินใจ” หรือ “ดุลพินิจบริหาร”⁶¹

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมาย

ถ้อยคำของบทบัญญัติที่ไม่เฉพาะเจาะจงเป็นเรื่องของการตีความ โดยถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมายมีอยู่สองประเภทดังต่อไปนี้

2.2.4.1 ถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมายที่เฉพาะเจาะจง

ถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมายมีทั้งที่บัญญัติไว้เฉพาะเจาะจงและไม่เฉพาะเจาะจงซึ่งถ้อยคำของบทบัญญัติที่เฉพาะเจาะจงจะเกี่ยวกับสิ่งของเหตุการณ์ของความเป็นจริง อาจเป็นวัตถุที่รับรู้เห็นได้หรือเป็นเหตุการณ์ที่มีประสบการณ์ได้ เช่น คำว่า “เวลา” “สถานที่” “เริ่มต้นวันใหม่” “อันตราย” “การรบกวน” ถ้อยคำบทบัญญัติดังกล่าวนี้มีความหมายที่เฉพาะเจาะจงอยู่พอสมควรแล้ว ไม่ก่อให้เกิดคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์มีดุลพินิจแต่อย่างใดและถ้อยคำเหล่านี้มีค่านิยมความหมายของถ้อยคำดังกล่าวไว้ในตัวบทกฎหมายแล้ว เช่น ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 “วีดิทัศน์” หมายความว่า วัสดุที่มีการบันทึกภาพ หรือภาพและเสียงซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่องในลักษณะที่เป็นเกมการเล่น คาราโอเกะที่มีภาพประกอบหรือลักษณะอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง⁶²

2.2.4.2 ถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมายที่มีความหมายไม่เฉพาะเจาะจง

ถ้อยคำของบทบัญญัติที่ไม่เฉพาะเจาะจงนี้เป็นเรื่องสำคัญในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ในทางกฎหมายมีถ้อยคำในกฎหมายบางประเภทซึ่งมีความหมายไม่เฉพาะเจาะจงคือความหมายที่ไม่มีขอบเขต วิทยุชนอาจมีความเข้าใจต่อถ้อยคำนั้นแตกต่างกันไปได้และถ้อยคำเหล่านี้ไม่มีคำจำกัดความเขียนไว้ในตัวบทกฎหมาย⁶³ ซึ่งถ้อยคำของบทบัญญัติประเภทนี้จะต้องอาศัยความเห็นของผู้ตีความ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่มีประสบการณ์ทั่ว ๆ ไปและไม่อาจหลีกเลี่ยงอัตวิสัยของผู้ตีความนั้นได้⁶⁴

ถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมายที่มีความหมายไม่เฉพาะเจาะจงนี้บทบัญญัติกฎหมายจะเขียนถ้อยคำเหล่านี้ไว้ เพื่อเปิดช่องให้ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจในการตีความถ้อยคำเหล่านี้ เช่น มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 วางหลักกฎหมายไว้ว่า

⁶¹ สมยศ เชื้อไทย, “การกระทำทางปกครอง,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 17, 3 (กันยายน 2530): 57.

⁶² มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

⁶³ บรรเจิด สิงคะเนติ, *เรื่องเดิม*, หน้า 126.

⁶⁴ อังกร วัฒนรุ่ง, *การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจดุลพินิจในการลงโทษทางวินัยข้าราชการตำรวจโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), หน้า 42.

ในการพิจารณาอนุญาตภาพยนตร์ตามมาตรา 25 ถ้าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เห็นว่าภาพยนตร์ใดมีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทยให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขหรือตัดทอนก่อนอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติถ้อยคำที่ไม่เฉพาะเจาะจงไว้คือคำว่า “เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทย” คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ต้องตีความถ้อยคำดังกล่าวว่า ภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีเนื้อหาเป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทยหรือไม่ สมมุติว่า มีภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง มีฉากการร่วมเพศอยู่หลายฉาก จะถือว่าภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวมีเนื้อหาขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์จะเป็นผู้ตอบ ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ที่จะตีความถ้อยคำที่ไม่เฉพาะเจาะจงของบทบัญญัติกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น สภาพดังกล่าว หากเป็นฝ่ายผู้กำกับภาพยนตร์ก็อาจบอกว่าภาพยนตร์ของตนเป็นการสื่อเพื่อสะท้อนความเป็นจริงในสังคม แต่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์อาจมองอีกอย่าง ต่างคนก็อาจมองต่างมุม แต่สุดท้ายเป็นคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ที่จะต้องให้คำตอบ โดยใช้ดุลพินิจของตน โดยต้องให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด

จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้ว่าถ้อยคำเหล่านี้ กฎหมายบัญญัติไว้ไม่เฉพาะเจาะจง ต้องอาศัยการตีความโดยคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ เมื่อกฎหมายเขียนถ้อยคำที่มีความหมายไม่เฉพาะเจาะจงให้อำนาจตีความได้เองว่าถ้อยคำพวกนี้มีความหมายอย่างไร⁶⁵ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ต้องใช้ดุลพินิจตีความอย่างเหมาะสม ซึ่งในเรื่องการตีความจะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

ตารางที่ 2.4 เปรียบเทียบถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมาย

ถ้อยคำของบทบัญญัติ กฎหมาย	ข้อควรพิจารณา	ตัวอย่าง
เฉพาะเจาะจง	เกี่ยวกับสิ่งของเหตุการณ์ของ ความเป็นจริง อาจเป็นวัตถุที่รับรู้ เห็นได้หรือเป็นเหตุการณ์ที่มี ประสบการณ์ได้	- เวลา - สถานที่ - เริ่มต้นวันใหม่ - อันตราย - การรบกวน

⁶⁵ จิรนิติ หะวานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 127.

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ถ้อยคำของบทบัญญัติ กฎหมาย	ข้อควรพิจารณา	ตัวอย่าง
ไม่เฉพาะเจาะจง	ความหมายที่ไม่มีขอบเขต ไม่มีคำ จำกัดความและต้องอาศัย ความเห็นของผู้ตีความ	- ชัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน - อาจกระทบกระเทือนต่อความ มั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิ ของประเทศไทย

2.2.5 การตีความกฎหมาย (Legal Interpretation)⁶⁶

การตีความบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งเป็นเพียงถ้อยคำที่นำมาร้อยเรียงให้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารความต้องการและเจตนาออกมาจากผู้บัญญัติกฎหมาย บางครั้งอาจมีความหมายไม่ชัดเจนอย่างถ้อยคำที่บัญญัติไม่เฉพาะเจาะจง ต้องอาศัยการตีความ

Lord Denning ได้กล่าวไว้ในคดี Seafood Court Estates, Ltd v. Asher. (1949) 2 K.B. 489 ว่า “การที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยมีความหมายไม่แน่นอนนั้น ก็เพราะเราจะต้องระลึกรวมกันว่า ผู้บัญญัติกฎหมายเองก็เป็นปุถุชนซึ่งไม่อาจจะเล็งเห็นข้อเท็จจริงอันสลับซับซ้อน ซึ่งจะเกิดเป็นกรณีพิพาทขึ้นในภายหน้าหรือแม้ว่าอาจจะเล็งเห็นได้ก็เป็นพันวิสัยที่จะบัญญัติกฎหมายให้ครอบคลุม⁶⁷ ดังนั้นผู้ใช้กฎหมายจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการอันเป็นพื้นฐานของการตีความอย่างดี จึงจะใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม”⁶⁸

“การตีความกฎหมาย” หมายถึง การตีความกฎหมายหรือการวินิจฉัย (Construction) คือ การแสวงหาความหมายที่แท้จริงของตัวบทกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรว่ามีความหมายอย่างไร บางครั้งก็เรียกว่าการแปลความตามตัวบทกฎหมาย⁶⁹ ในการแปลความหมายหากความหมายชัดเจนอยู่แล้วก็ไม่ต้องตีความ หากความหมายไม่ชัดเจนก็ต้องตีความให้เข้าใจ โดยการค้นหาเพื่อให้เข้าถึงความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ๆ⁷⁰

⁶⁶ สิทธิกร ศักดิ์แสง, ศาสตร์แห่งการตีความ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2556), หน้า 1-4.

⁶⁷ ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร, การตีความกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 7.

⁶⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, สังคมกับกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555), หน้า 129.

⁶⁹ คมกริช วัฒนเสถียร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตไทย, 2558), หน้า 94-95.

⁷⁰ ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 100-104.

ปัจจุบันปัญหาในการตีความกฎหมายถือเป็นปัญหาสำคัญ การวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นกฎหมายสำคัญอันจะได้นำมาใช้แก้ไขปัญหาในทางกฎหมายต่าง ๆ ได้เสมอ อีกนัยหนึ่งการตีความกฎหมายหมายถึง การค้นหาจากบทบัญญัติของกฎหมายโดยวิธีใช้เหตุผลตามหลักตรรกะวิทยาและสามัญสำนึก เพื่อนำไปสู่ผลสรุปที่ถูกต้องและเป็นธรรม⁷¹ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นสาระสำคัญ⁷² คือการตีความกฎหมายจะต้องตีความจากบทบัญญัติถ้อยคำของกฎหมาย การตีความเป็นการค้นหาคำตอบทางกฎหมายอย่างใช้เหตุผลไม่ใช่การทายหรือเดาสุ่ม แต่การตีความเป็นการใช้สติปัญญาอย่างมุ่งวัตถุประสงค์ที่จะค้นหา “ข้อความ” ที่จะนำไปใช้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทได้ผลที่ถูกต้องและเป็นธรรม การศึกษาในเรื่องการตีความกฎหมายก็จะนำไปใช้ในการศึกษาถึงการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ในการตีความถ้อยคำของบทบัญญัติกฎหมายที่ไม่เฉพาะเจาะจงได้

โดยทั่วไปการตีความกฎหมายสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ การตีความตามตัวอักษรและการตีความเจตนารมณ์ซึ่งจะต้องตีความควบคู่กันไปทั้งสองกรณี สามารถแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้⁷³

2.2.5.1 การตีความตามตัวอักษร

การตีความตามตัวอักษรหรือการตีความตามสายลักษณ์ (Literal Meaning, Literality, Verbal Meaning) คือการตีความถ้อยคำของกฎหมายที่บัญญัติเป็นสายลักษณ์อักษร โดยพยายามหาความหมายของถ้อยคำนั้น ๆ ตามความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจหรือตามพจนานุกรม ในกรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายต้องการให้ถ้อยคำมีความหมายในทางวิชาการหรือมีความหมายพิเศษก็ต้องตีความตามที่เป็นความมุ่งหมายเช่นนั้น ทั้งนี้ ในกฎหมายหรือพระบัญญัติแต่ละฉบับอาจมีบทที่ว่าด้วยนิยามหรือคำวิเคราะห์ (Definition) ของถ้อยคำที่ต้องการให้มีความหมายเฉพาะไว้ในกฎหมายนั้น เช่นคำว่า ผู้เสียหาย โจทก์ จำเลย ผู้เยาว์ เด็ก เยาวชน เป็นต้น การตีความจึงต้องถือตามความหมายที่มีนิยามกำหนดไว้โดยปกติตามพระราชบัญญัติแต่ละฉบับ จะกำหนดบทนิยามที่สำคัญไว้เพื่อให้มีความหมายแน่นอนตามที่ต้องการ⁷⁴

การตีความตามตัวอักษร อาจแยกออกได้ดังนี้ คือ⁷⁵

- 1) ภาษาธรรมดา ย่อมมีความหมายธรรมดา
- 2) ภาษาเทคนิค คือภาษาเฉพาะ จึงต้องเข้าใจตามภาษาของกฎหมายที่ใช้

⁷¹ ชาญชัย แสวงศักดิ์, หลักการตีความหมายกับกรณีศึกษา: ปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดครั้งแรกและปัญหาลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา กรณีเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2543), หน้า 3.

⁷² ชาญชัย แสวงศักดิ์, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 4.

⁷³ โกเมศ ขวัญเมือง และสิทธิกร ศักดิ์แสง, การศึกษาแนวใหม่: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549), หน้า 69-78.

⁷⁴ คมกริช วัฒนเสถียร, *เรื่องเดิม*, หน้า 94-95.

⁷⁵ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *กฎหมายเบื้องต้นทางธุรกิจ*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 12-13.

3) นิยามศัพท์ได้แก่คำที่กฎหมายประสงค์จะให้มีความหมายพิเศษต่างจากความหมายทั่ว ๆ ไป

4) ศัพท์กฎหมายที่แจ้งชัด บางทีกฎหมายบัญญัติถ้อยคำที่ไม่แจ้งชัดอย่างถ้อยคำที่บัญญัติไม่เฉพาะเจาะจงซึ่งต้องตีความ

2.2.5.2 การตีความตามเจตนารมณ์

การตีความตามเจตนารมณ์ (True Intention, Legislative Intent) คือการตีความโดยมุ่งหยั่งทราบถึงเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของกฎหมายเพื่อสืบหาเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมาย สืบหาเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมายที่บัญญัติถ้อยคำนั้น ๆ ได้แก่ การค้นหาประวัติความเป็นมาในการที่จะบัญญัติหรือตรากฎหมายนั้นว่ามีความประสงค์อย่างไร ความคิดเห็นของนักกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมาย มติมหาชน ความคิดเห็นของประชาชนในขณะนั้น กฎหมายเก่าที่มีอยู่เดิม คำพิพากษาที่เคยมีมาก่อน เป็นต้น⁷⁶

การตีความตามเจตนารมณ์ อาจพิจารณาได้ดังนี้

1) บันทึกหลักการและเหตุผลในร่างพระราชบัญญัติหรือกฎหมายนั้น ๆ เป็นเครื่องช่วยในการตีความกฎหมายตามเจตนารมณ์

2) ประวัติศาสตร์ของกฎหมายแต่ละฉบับหรือสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ก่อนวันใช้บังคับกฎหมายมีอยู่อย่างไรก็จะช่วยให้ทราบเจตนารมณ์ของกฎหมายให้ชัดเจนขึ้น

3) พิจารณาจากกฎหมายในมาตรานั้นหรือหลาย ๆ มาตราในเรื่องเดียวกัน ก็พอจะทราบได้ว่ากฎหมายในเรื่องนี้มีเจตนารมณ์อย่างไร

4) พิจารณาจากเหตุผลในการแก้กฎหมาย โดยดูว่าก่อนจะมีกฎหมายที่แก้ไขนี้กฎหมายเดิมว่าไว้อย่างไร มีข้อบกพร่องประการใดและกฎหมายที่แก้ไขแล้วนี้ได้ แก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวอย่างไร

5) การบัญญัติกฎหมายย่อมมุ่งหมายที่จะให้ใช้บังคับได้ หากตีความแล้วปรากฏว่าใช้กฎหมายนั้นไม่ได้ ย่อมไม่ใช่เจตนารมณ์

6) บทกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้น ย่อมเป็นเจตนารมณ์ที่จะให้ตีความอย่างแคบ จึงควรตีความอย่างแคบ

7) การพิจารณาจากความเป็นธรรม แนวบรรทัดฐานแห่งคำพิพากษา⁷⁷

ถ้าการตีความตามตัวอักษรกับการตีความตามเจตนารมณ์นั้นขัดแย้งกัน มีหลักพิจารณาว่าถ้อยคำของกฎหมายมีความชัดเจนอยู่แล้วก็ไม่ต้องตีความ แต่ถ้าถ้อยคำของกฎหมายนั้นไม่ชัดเจน กำกวมหรือมีความหมายได้หลายทาง ต้องถือเอาการตีความตามเจตนารมณ์เป็นหลัก เพราะเป็นการตีความตามความมุ่งหมายของกฎหมาย⁷⁸

⁷⁶ คมกริช วัฒนเสถียร, *เรื่องเดิม*, หน้า 94-95.

⁷⁷ วิชา มหาคุณ, *การใช้เหตุผลทางกฎหมาย* (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2549), หน้า 90-179.

⁷⁸ สุทธิ ชัตติยะ, *กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน* (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), หน้า 4.

การหยั่งทราบเจตนารมณ์ของกฎหมาย จะต้องคิดจากองค์ประกอบหลายอย่างตามที่กล่าวมาข้างต้น หากเป็นนักกฎหมายในระบบ Common Law ควรใช้สามัญสำนึกทางกฎหมาย (Common Sense in Law) ซึ่งต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เป็นกรณี ๆ ไป โดยอาศัยเหตุผล ตรรกะและปรัชญาทางกฎหมายตามประสบการณ์และความชาญฉลาดรอบคอบของผู้พิพากษาเอง จึงจะทำให้การตีความสอดคล้องและเป็นไปได้ด้วยดี ถ้อยคำที่บัญญัติไม่เฉพาะเจาะจง แม้หลักการบัญญัติกฎหมายต้องบัญญัติให้ชัดเจน แต่ก็แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะบัญญัติถ้อยคำที่ชัดเจนได้ทั้งหมด เพราะภาษาแต่ละคำย่อมมีความหมายในทางอ้อม (Subjective Meaning) อยู่มาก กฎหมายจึงยังต้องใช้ถ้อยคำที่บัญญัติไม่เฉพาะเจาะจงซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป⁷⁹ เช่น ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งมีเนื้อหาที่ใช้ความรุนแรงค่อนข้างมาก จะเป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ ก็ต้องดูว่ารุนแรงขนาดไหน ดังนั้นถ้อยคำที่กำกวม จึงต้องมีการตีความให้ถูกต้องตามความประสงค์ มิฉะนั้นคนที่มิได้เป็นผู้กระทำความผิดในความหมายของกฎหมายก็จะกลายเป็นผู้กระทำความผิดไปได้

การศึกษาเรื่องการตีความจะช่วยทำให้เข้าใจเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายได้ดียิ่งขึ้น ว่าผู้บัญญัติกฎหมายมุ่งประสงค์จะใช้บังคับกฎหมายไปในแง่มุมใดหรือต้องการให้มีผลประการใด ซึ่งจะทำให้การตีความถ้อยคำที่ไม่เฉพาะเจาะจงในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ทำได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น การกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Rating) ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมุ่งที่จะพัฒนาสังคมและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การตีความก็จะต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตารางที่ 2.5 การตีความกฎหมาย

การตีความ	ข้อควรพิจารณา
การตีความตามตัวอักษร	<ul style="list-style-type: none"> - ภาษาธรรมดา - ภาษาเทคนิค - คำที่มีความหมายพิเศษ - ศัพท์กฎหมายที่แจ้งชัด
การตีความตามเจตนารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกหลักการและเหตุผลในร่างพระราชบัญญัติหรือกฎหมาย - ประวัติศาสตร์ของกฎหมาย - พิจารณาเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแต่ละมาตรา - พิจารณาจากเหตุผลในการแก้กฎหมาย - บทกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้น - แนวบรรทัดฐานแห่งคำพิพากษา

⁷⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2611/2527 หน้า 795

2.2.6 การควบคุมการใช้อำนาจดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์

ในรัฐเสรีประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติรัฐจำเป็นต้องมีการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการใช้ดุลพินิจนี้มาจากหลักความชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นหลักการย่อยหลักหนึ่งของหลักนิติรัฐ ซึ่งเรียกร้องให้มีการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยองค์กรตุลาการ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิให้แก่ประชาชนในกรณีที่ได้รับความสะดวกจากการกระทำของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์⁸⁰

เพื่อเป็นการป้องกันมิให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ใช้อำนาจดุลพินิจสร้างความไม่เป็นธรรมโดยปราศจากเหตุผลทางกฎหมาย ซึ่งหากมีการใช้อำนาจดังกล่าวไปแล้ว องค์กรนั้นก็จะต้องแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ด้วย องค์กรตุลาการจะทำหน้าที่เข้ามาควบคุมตรวจสอบการใช้กฎหมายของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ได้ก็ต่อเมื่อมีประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนหรือถูกกระทบสิทธิยื่นคำฟ้องเป็นคดีต่อองค์กรตุลาการ องค์กรตุลาการไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปพิจารณาตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองได้หากไม่มีคำฟ้อง

อย่างไรก็ตาม การมีองค์กรตุลาการย่อมส่งผลในทางอ้อมให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ใช้อำนาจดุลพินิจด้วยความระมัดระวัง เพราะคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ย่อมตระหนักและคาดหมายได้ว่าหากตนใช้อำนาจดุลพินิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตนอาจถูกฟ้องได้⁸¹ โดยทั้งองค์กรตุลาการและองค์กรฝ่ายปกครองต่างก็เป็นองค์กรที่นำเอาบทกฎหมายไปปรับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเหมือนกัน ต่างกันแต่เพียงว่า องค์กรฝ่ายปกครองเป็นองค์กรที่บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายจึงเป็นองค์กรที่ปรับใช้บทกฎหมายต่าง ๆ ก่อน ส่วนองค์กรตุลาการเป็นองค์กรที่ใช้กฎหมายที่หลังในเรื่องเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง เป็นการตรวจสอบการใช้กฎหมายของฝ่ายปกครองไปพร้อมกันด้วย หากองค์กรตุลาการเห็นว่าการใช้กฎหมายของฝ่ายปกครองผิดพลาด เช่น องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองสรุปข้อเท็จจริงโดยไม่ถูกต้อง หรือตีความบทกฎหมายผิดพลาด องค์กรตุลาการย่อมต้องใช้กฎหมายให้ถูกต้องและแสดงให้เห็นปรากฏในแนวคำพิพากษา⁸² การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ก็เช่นเดียวกัน ย่อมต้องถูกควบคุมโดยศาลปกครอง แต่จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาส่วนใหญ่ศาลปกครองจะไม่เข้าไปควบคุมถึงการใช้ดุลพินิจในการตีความในเรื่องของความเหมาะสมของสิ่งต่าง ๆ เช่น ในกรณีของความเหมาะสมในเนื้อหาของภาพยนตร์ ศาลปกครองจะไม่ก้าวล่วงเข้าไปใช้ดุลพินิจแทนที่ฝ่ายปกครอง แต่จะดูเพียงว่าการใช้ดุลพินิจนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

⁸⁰ บรเรจิด สิงคะเนติ, *เรื่องเดิม*, หน้า 48.

⁸¹ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, *กฎหมายปกครอง ภาคทั่วไป* (กรุงเทพมหานคร: นิติราษฎร์, 2554), หน้า 73.

⁸² วรเจตน์ ภาคีรัตน์, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 74.

2.2.7 ศิลธรรมและความรุนแรงกับภาพยนตร์

2.2.7.1 ศิลธรรมกับภาพยนตร์⁸³

ภาพยนตร์เป็นสื่อแขนงหนึ่งที่มีการนำแนวคิดเรื่องศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องในการควบคุมภาพยนตร์ แต่เนื่องจากภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีหลายฐานะ ทั้งเป็นงานศิลปะ เป็นงานสื่อสารมวลชน เป็นสิ่งบันเทิงและเป็นธุรกิจ พิจารณาเฉพาะแต่เทคนิคการสื่อสาร จำนวนผู้ชม ภาพยนตร์มีเป็นจำนวนมากและเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งนำไปสู่การถูกควบคุม แนวคิดที่แสดงถึงความเชื่อที่ว่าศีลธรรมสัมพันธ์กับภาพยนตร์และภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อศีลธรรมสะท้อนผ่านการออกข้อกำหนด

Joseph I. Breen กล่าวไว้ว่าภาพยนตร์ต้องไม่ทำให้มาตรฐานทางศีลธรรมเสื่อมทรามหรือต่ำลง แนวคิดของ บรีน กลายเป็นเหตุผลที่ใช้ควบคุมภาพยนตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเรียกว่า “รหัสการผลิต” (Production Code) ซึ่งใช้ควบคุมอย่างเป็นระบบและดูเหมือนว่าศีลธรรมได้กลายเป็นข้อกำหนดที่สำคัญที่ถูกใช้เพื่อการควบคุมภาพยนตร์ในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วย

ขอบเขตของการวิจารณ์ภาพยนตร์ ศิลธรรมเข้ามามีบทบาทในด้านการถูกใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่า โดยอาจมีนักวิจารณ์บางคนมองว่าภาพยนตร์ที่ตัวละครผู้กระทำ ความผิดแล้วไม่ถูกลงโทษตอนท้าย เป็นภาพยนตร์ที่มีความบกพร่อง มีนักวิจารณ์อยู่อย่างน้อย 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรก เชื่อว่าศีลธรรมกับภาพยนตร์สัมพันธ์กันและศีลธรรมที่ถูกนำเสนอผ่านทางภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อผู้ชมและนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์การประเมิน กลุ่มที่สอง มีความเชื่อไปในทางเดียวกับกลุ่มแรก แต่ไม่นำไปใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินคุณค่า กลุ่มที่สาม มีความเชื่อแตกต่างจาก 2 กลุ่มแรก คือ ไม่เชื่อเรื่องอิทธิพลของศีลธรรมในภาพยนตร์และไม่นำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่า

2.2.7.2 ความรุนแรงกับภาพยนตร์⁸⁴

ความรุนแรงก็เป็นหนึ่งเหตุผลซึ่งถูกใช้ในการควบคุมภาพยนตร์ เพื่อการตัดทอนแก้ไขหรือห้ามฉาย ตัวอย่างเช่น อย่างในสมัยก่อน ภาพยนตร์เรื่อง ดีแตก มีผู้หยิบยกมาเป็นประเด็นนี้ขึ้นมา โดยในปี 2530 นี้เห็นจะไม่มีภาพยนตร์ไทยเรื่องไหนที่จะถูกวิพากษ์วิจารณ์มากไปกว่า “ดีแตก” ซึ่งภาพยนตร์ถูกโจมตีอย่างหนักกว่าใช้ความรุนแรงเกินเหตุและภาพยนตร์ “เรื่อง Saw 6” ที่มีฉากรุนแรงจนถูกสั่งไม่อนุญาตให้ฉายในที่สุด⁸⁵

ปัญหาเรื่องความรุนแรงในภาพยนตร์ยังคงเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกมากล่าวถึง อีกตัวอย่างคือ ภาพยนตร์เรื่อง “Kill Bill Vol.1” และ “Kill Bill Vol.2” เป็นต้น ในการสัมมนาเรื่องอิทธิพลของภาพยนตร์กับการเรียนรู้ของสังคม เมื่อ 29 พฤษภาคม 2550 มีการกล่าวถึงความรุนแรงใน ภาพยนตร์เรื่อง “Kill Bill” โดยผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นตรงกันว่า “Kill Bill” เป็นภาพยนตร์ที่รุนแรงมีอยู่คนหนึ่งถึงกับระบุว่า เป็นภาพยนตร์ที่ “รุนแรงโหดร้ายมากเลย”

⁸³ กฤษณา เกิดดี, *เรื่องเดิม*, หน้า 73-75.

⁸⁴ กฤษณา เกิดดี, *เรื่องเดิม*, หน้า 77-80.

⁸⁵ เครือข่ายคนดูหนัง, *แบนหนัง Saw 6 กระทบบศีลธรรม*, ค้นวันที่ 10 มิถุนายน 2558 จาก

คุณกฤษฎา เกิดดี นำเรื่องดังกล่าวมาเป็นประเด็นในแง่ของการวิจารณ์ไว้ดังนี้
 ข้อแรก เห็นว่า การกำหนดว่าสิ่งไหนคือโหดร้ายรุนแรงนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ฉากการตัดศีรษะใน “Kill Bill Vol.1” อาจดูรุนแรงมากสำหรับบางคน แต่อาจรุนแรงน้อยสำหรับอีกคน

ความรุนแรงยังอาจถูกมองว่าเป็นความสวยงามและเป็นความเพลิดเพลิน เช่น มีการแสดงความเห็นว่า ความรุนแรงที่อยู่ในภาพยนตร์ของ John Woo เป็นความเพลิดเพลินที่ได้มอดดู⁸⁶ ในขณะที่ ตาร์นติโนเองได้กล่าวถึงความรุนแรงว่าเป็น “วัตถุแห่งสุนทรีย์” และยังคงแสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า การกล่าวว่าคุณไม่ชอบความรุนแรงในภาพยนตร์ก็เหมือนกับการกล่าวว่า你不ชอบฉากเต้นรำในภาพยนตร์ ผมชอบฉากเต้นรำนะแต่ถ้าหากว่าผมไม่ชอบ ไม่ได้หมายความว่าต้องห้ามมิให้มีฉากเต้นรำ เมื่อคุณทำฉากรุนแรงในภาพยนตร์จะมีคนมากมายที่ไม่ชอบมัน เพราะมันเป็นเหมือนภูเขาที่พวกเขาปีนไม่ได้และพวกเขาไม่จำเป็นต้องชอบ มีสื่ออื่นที่จะดูได้ แต่ถ้าคุณสามารถปีนเขาลูกนั้นผมก็จะมีบางอย่างให้คุณปีน

ข้อสอง ความรุนแรงในภาพยนตร์นั้นมีทั้งแบบเหมือนจริง แบบเหนือจริงหรือแบบผสมอารมณ์ขัน อย่างเรื่องล่าสุดคือภาพยนตร์เรื่อง War (ภาพยนตร์ปี 2013 แต่เข้าฉายที่ไทยต้นเดือนกันยายน 2557) มีฉากรุนแรงที่เหมือนจริง ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “Kill Bill Vol.1” มีรูปแบบผสมอารมณ์ขันค่อนข้างมากและถูกถ่ายทอดอย่างเป็นภาพยนตร์มาก ๆ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นความโหดร้ายรุนแรง การนำเสนอแบบเหมือนจริงและน่าจะเป็นความรุนแรงสูงสุด คือ งานที่มีภาพการทำร้ายและทรมานอย่างภาพยนตร์เรื่อง Guinea Pig: Devil’s Experiment (1988) ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกเรียกว่าเป็นความรุนแรงระดับ Ultra Violence

ข้อสาม ถ้านำความรุนแรงมาเป็นเกณฑ์การตัดสินคุณค่าของภาพยนตร์คงต้องพิจารณาข้อหนึ่งและข้อสองประกอบด้วย ภาพยนตร์อย่าง The Wild Bunch (1969) เป็นภาพยนตร์ยอดเยี่ยมในสายตานิวกิวรณ์แต่เมื่อไปฉายที่ประเทศอังกฤษ ผู้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ที่นั่นถึงขั้นตกใจกับการได้เห็นเทคนิคการใช้ภาพสโลว์โมชั่น (Slow-Motion) เพื่อเสนอภาพความรุนแรงซึ่งนำไปสู่การที่ตัวแทนจำหน่ายภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวจำต้องตัดบางภาพออกตามคำแนะนำของผู้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์

แม้แต่งานที่ถูกประทับตราว่ารุนแรงถึงขีดสุดอย่างภาพยนตร์เรื่อง Guinea Pig ก็ยังมีผู้แสดงความชื่นชมว่า “เป็นงานของมืออาชีพ เป็นงานฝีมืออันยอดเยี่ยมของภาพยนตร์”⁸⁷ จากการพิจารณาทัศนะที่ได้กล่าวถึง ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการวิจารณ์ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหารุนแรงออกเป็น 3 ข้อดังต่อไปนี้

⁸⁶Graham Fuller, *Quentin Tarantino: Answera First, Questions Later in Quentin Tarantino Reservoir Dogs* (London: Faber and Faber, 1994), pp.ix-xviii.
 อ้างถึงใน กฤษฎา เกิดดี, *เรื่องเดิม*, หน้า 79.

⁸⁷Jack Hunter, *Eros in Hell: Sex, Blood and Madness in Japanese Cinema* (London: Creation Books, 1998) อ้างถึงใน กฤษฎา เกิดดี, *เรื่องเดิม*, หน้า 80.

- 1) ความรุนแรงไม่น่าจะเป็นสิ่งลดทอนคุณค่าของภาพยนตร์หากนำเสนออย่างมีสไตล์ มีความกลมกลืนทางด้านเทคนิค ในทางตรงข้าม อาจช่วยส่งเสริมความงามให้เกิดแก่ภาพยนตร์เรื่องนั้น
- 2) ความรุนแรงควรถูกนำเสนออย่างมีเป้าหมายหรือถูกใช้เพื่อเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย เช่น สารระแง่คิดหรือการก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ
- 3) ในภาพยนตร์เพื่อความบันเทิงหรือเป็นสมมติ ความรุนแรงต้องมีใช้การกระทำจริง เว้นแต่ว่าการกระทำจริงเกิดขึ้นอยู่แล้ว และผู้สร้างภาพยนตร์ได้ไปบันทึกภาพมาแล้วนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในภาพยนตร์

2.2.8 ลักษณะและผลของการใช้อำนาจดุลพินิจโดยมิชอบ

การใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ (Abuse of Discretion)⁸⁸ หรือที่นักกฎหมายบางท่านเรียกว่า “การใช้ดุลพินิจที่บกพร่อง”⁸⁹ หรือ “การใช้ดุลพินิจผิดพลาด”⁹⁰ ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน การใช้ดุลพินิจโดยมิชอบนี้นับเป็นเหตุแห่งความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองประการหนึ่ง

สำหรับประเทศไทยได้กำหนดความไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ซึ่งวางหลักกฎหมายไว้ว่า

ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ.⁹¹

⁸⁸ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง: หลักการพื้นฐานในกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2549), หน้า 159-160.

⁸⁹ กมลชัย รัตนสกาวงศ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 63, 66.

⁹⁰ สมยศ เชื้อไทย, *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2553), หน้า 247.

⁹¹ มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี พ.ศ. 2542

2.2.8.1 ลักษณะของการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) จะได้กำหนดให้ศาลปกครองมีอำนาจควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองได้หากเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบจากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ระบบกฎหมายไทยมิได้มีกฎหมายฉบับใดกำหนดลักษณะของการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบไว้ สาเหตุอาจเพราะฝ่ายนิติบัญญัติต้องการปล่อยให้องค์กรตุลาการพัฒนาลักษณะของการใช้ดุลพินิจโดยอิสระ จึงทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าการใช้ดุลพินิจในลักษณะใดเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว การศึกษาลักษณะของการใช้ดุลพินิจที่มีขอบจึงจำเป็นต้องศึกษาจากตำรากฎหมายปกครองและแนวคำพิพากษาของศาลปกครองเป็นสำคัญ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้จำแนกลักษณะของการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร. สมยศ เชื้อไทย เห็นว่า การใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้และถือว่าการกระทำนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายไปด้วย โดยการใช้ดุลพินิจลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด⁹²

- 1) การใช้ดุลพินิจเกินขอบเขต ได้แก่ การที่ฝ่ายปกครองเลือกมาตรการทางกฎหมายเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้
- 2) การใช้ดุลพินิจบกพร่อง ได้แก่ การที่ฝ่ายปกครองมิได้เลือกโอกาสตัดสินใจให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง ซึ่งอาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อหรือสำคัญผิดคิดว่าตนมีอำนาจผูกพันที่จะวินิจฉัยสั่งการโดยไม่มีอำนาจดุลพินิจ
- 3) การใช้ดุลพินิจโดยมิชอบหรือในทางที่ผิด ได้แก่ การที่ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจโดยไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือไม่คำนึงถึงประโยชน์มหาชนหรือประโยชน์สาธารณะ

ศาสตราจารย์ ดร. กมลชัย รัตนสกาวงศ์⁹³ กล่าวไว้ว่า ความบกพร่องของการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองในส่วนผลทางกฎหมายเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายปกครองมิได้คำนึงถึงขอบเขตหรือความผูกพันของกฎหมายตามหลักการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย โดยความบกพร่องของการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองในส่วนผลของกฎหมาย ได้แก่ ลักษณะการใช้ดุลพินิจอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) การใช้ดุลพินิจมากเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด คือ การที่ฝ่ายปกครองเลือกใช้ดุลพินิจเกินกว่าขอบเขตที่ฝ่ายนิติบัญญัติให้อำนาจในส่วนผลของกฎหมาย
- 2) การไม่ใช้ดุลพินิจ คือ การที่ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจ ในขณะที่เดียวกันฝ่ายปกครองก็ผูกพันมีหน้าที่ต้องใช้ดุลพินิจ การที่ฝ่ายปกครองไม่ใช้ดุลพินิจอาจเกิดจากความสะเพร่าหรือสำคัญผิดคิดว่าตนผูกพันต้องวินิจฉัยเช่นนั้น โดยไม่มีอำนาจใช้ดุลพินิจ
- 3) การใช้ดุลพินิจอย่างมิชอบหรืออย่างบิดเบือน คือ การที่ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจโดยมิได้ยึดถือวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือไม่ได้นำเอาผลประโยชน์ของมหาชนหรือ

⁹² สมยศ เชื้อไทย, *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น*, เรื่องเดิม, หน้า 246-247.

⁹³ กมลชัย รัตนสกาวงศ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 60-62.

ผลประโยชน์ของเอกชนมาพิจารณาอย่างเพียงพอหรือเอาผลประโยชน์ส่วนตัวหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของตนมาเกี่ยวข้องในการใช้ดุลพินิจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถาวร เกียรติทับทิว เห็นว่า การใช้ดุลพินิจที่มีขอบ หมายถึง การที่ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจตามที่กฎหมายให้อำนาจโดยไม่สุจริตหรืออำเภอใจหรือไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมาย⁹⁴

จะเห็นได้ว่านักกฎหมายแต่ละท่านได้กำหนดลักษณะของการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ แตกต่างกันไปซึ่งยังคงขาดความแน่นอนชัดเจนว่าจะใช้หลักของนักกฎหมายท่านใด แต่ถ้าพิจารณาจากหลายลักษณะที่กล่าวมานั้น แต่ละท่านต่างก็เห็นเหมือนกันว่าลักษณะที่เป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบมีดังนี้ การไม่ใช้ดุลพินิจ การใช้ดุลพินิจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด การใช้ดุลพินิจโดยไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เป็นต้น ในขณะที่หากพิจารณาจากแนวคำพิพากษาของศาลปกครองแล้ว จะเห็นได้ว่าศาลปกครองยังมิได้วินิจฉัยไว้เป็นการทั่วไปว่าการใช้ดุลพินิจที่มีขอบมีลักษณะอย่างไรบ้าง แต่วินิจฉัยเป็นรายกรณี ๆ ไปเท่านั้น ทั้งนี้ แนวคำพิพากษาของศาลปกครองที่วินิจฉัยว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่มีขอบ เช่น การใช้ดุลพินิจโดยไม่มีเหตุผล การใช้ดุลพินิจขัดกับหลักความเสมอภาคหรือหลักความได้สัดส่วน ใช้ดุลพินิจโดยขัดกับวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย การใช้ดุลพินิจโดยไม่พิจารณาจากข้อเท็จจริงรอบด้าน เป็นต้น⁹⁵ ซึ่งในกรณีของการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลปกครองวางบรรทัดฐานไว้

2.2.8.2 ผลของการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

ในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ใช้ดุลพินิจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายในการสั่งตัดทอน ไม่อนุญาตให้ฉายหรือห้ามฉายภาพยนตร์ การกระทำนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ถึงขนาดตกเป็นโมฆะ เพราะความมิชอบด้วยกฎหมายของการใช้ดุลพินิจมิได้รุนแรงและเห็นประจักษ์ โดยศาลปกครองจะสั่งให้เพิกถอนการกระทำอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจโดย มิชอบดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) ซึ่งวางหลักกฎหมายไว้ว่า

ในการพิพากษาคดี ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดค่าบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) สั่งให้เพิกถอนกฎหรือคำสั่งหรือสั่งห้ามการกระทำทั้งหมดหรือบางส่วน ในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1)...”⁹⁶ และให้คณะกรรมการกลับไป

⁹⁴ ถาวร เกียรติทับทิว, คำอธิบายกฎหมายปกครองศาลปกครองคดีปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 472.

⁹⁵ ธีรรัฐ สระทองอ่อน, ขอบเขตในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยศาลปกครอง (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 207-208.

⁹⁶ มาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

พิจารณาเรื่องนั้นใหม่โดยใช้ดุลพินิจให้ถูกต้อง ส่วนในกรณีที่คณะกรรมการละเลย
ไม่ใช้ดุลพินิจ ถือเป็นการใช้ดุลพินิจที่มีชอบอีกกรณีหนึ่ง กรณีดังกล่าวย่อมถือได้ว่า
ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ โดยศาลปกครองมีอำนาจให้ผู้
นั้นปฏิบัติตามหน้าที่ภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง

(2)⁹⁷ พระราชบัญญัติเดียวกัน กล่าวคือ คณะกรรมการต้องกลับไปใช้
ดุลพินิจดังกล่าว ส่วนจะใช้ดุลพินิจสั่งการอย่างไรนั้นก็เป็นเรื่องหนึ่ง ซึ่งศาล
ปกครองไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปบังคับสั่งการตามที่ศาลปกครองเห็นสมควรได้
นอกจากนี้ในกรณีที่คณะกรรมการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความ
เสียหาย กรณีนี้ถือเป็นการกระทำละเมิดอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจ โดยศาลปกครอง
มีอำนาจสั่งให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดแก่ผู้เสียหายได้ตามมาตรา 72
วรรคหนึ่ง (3)⁹⁸

⁹⁷ มาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี
ปกครอง พ.ศ. 2542

⁹⁸ มาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี
ปกครอง พ.ศ. 2542

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของ ประเทศไทยและต่างประเทศ

ในบทนี้จะศึกษาถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยกฎหมายของต่างประเทศนั้นผู้เขียนเลือกมามีทั้งหมด 3 ประเทศ เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอังกฤษ สำหรับประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือระบบกฎหมายของประเทศไทยใช้ประมวลกฎหมาย (The Civil Law System) ซึ่งผู้เขียนจะเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างประเทศดังกล่าว

กฎหมายการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษต่างมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์และมีคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันออกไป ผู้เขียนเห็นว่าหากมีการนำเอาข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละประเทศที่กล่าวมานี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดประเภทภาพยนตร์ ทั้งในส่วนการควบคุมภาพยนตร์ (Ban) และการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) ของประเทศไทยให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม การเมือง วัฒนธรรมของประเทศไทย จะก่อให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของประเทศไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นข้อมูลที่สามารถจะนำไปประกอบการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

3.1 วิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทย

การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยถือว่าการนำเอาวิธีการควบคุมภาพยนตร์มาจากต่างประเทศ โดยมุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนเด็ก ซึ่งก่อนหน้านี้ประเทศไทยได้มีการควบคุมภาพยนตร์ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ เป็นต้น โดยในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงวิวัฒนาการ ต่าง ๆ ของการควบคุมภาพยนตร์ในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.1.1 ความเป็นมาของภาพยนตร์ในประเทศไทย⁹⁹

ประวัติความเป็นมาของภาพยนตร์ในประเทศไทยหรือสยามในสมัยนั้น คาดว่าเริ่มตั้งแต่ มีประดิษฐ์กรรมภาพยนตร์ของตระกูลลูมิแอร์แห่งฝรั่งเศส¹⁰⁰ โดยนักฉายภาพยนตร์เร่คนหนึ่งนามว่า

⁹⁹ สุเนตร สาทา, ปัญหาอุปสรรคของการควบคุมบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545), หน้า 20.

¹⁰⁰ PRThai, ประวัติภาพยนตร์ไทย, ค้นวันที่ 9 มิถุนายน 2558 จาก <http://prthai.com/article/detail.asp?kid=80>

S.G. Marchovsky กับคณะชาวฝรั่งเศส ได้นำภาพยนตร์เข้ามาฉายเป็นครั้งแรกในสยามที่โรงละคร หม่อมเจ้าอลังการ ที่เรียกว่า (Parisian Cinecmatograph) เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2440 จากหลักฐานที่มีการลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันบางกอกไทมส์ (Bangkok Times) ฉบับประจำวันพุธที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2440 โดยภาพยนตร์ที่ถูกลำนำเข้ามาฉายเป็นครั้งแรกในสยามคือ ภาพยนตร์ซีเนมาโตกราฟของชาวปารีส การฉายภาพยนตร์ที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการเมื่อวันที่ 10-12 มิถุนายน พ.ศ. 2440 นั้นถือว่าการฉายภาพยนตร์เพื่อเก็บค่าดูจากสาธารณชนเป็นครั้งแรกในประเทศไทย¹⁰¹ ซึ่งในช่วงนี้ คนไทยเริ่มมีการถ่ายทำภาพยนตร์และจัดฉายภาพยนตร์กันบ้างแล้ว แต่จะเป็นไปในลักษณะของมือสมัครเล่นหรือเป็นงานอดิเรกเท่านั้นและไม่ประสบความสำเร็จมากนัก¹⁰²

ในปี พ.ศ. 2440 ถือเป็นปีกำเนิดภาพยนตร์ในสยาม เมื่อการฉายภาพยนตร์ของชาวปารีส ลื่นสุดลงและเวลาผ่านไปได้ประมาณ 4 เดือน ต่อมาสยามก็ได้ต้อนรับการมาถึงของคณะ ภาพยนตร์เร่ร่ายที่สองซึ่งนำประดิษฐกรรมภาพยนตร์ชนิดฉายขึ้นจอของชาวอเมริกันเข้ามาแสดง ประดิษฐกรรมภาพยนตร์ชนิดนี้เรียกว่า วิดาสโคป ของบริษัทเอดิสัน ในปี พ.ศ. 2440 นับเป็นปีแห่ง การเปิดศักราชภาพยนตร์ขึ้นในสยามโดยแท้ เพราะนับจากปีนั้นเป็นต้นมา สยามก็ได้ต้อนรับคณะ ภาพยนตร์เร่ต่าง ๆ ที่ทยอยเข้ามาในประเทศไทย

วันที่ 28 มิถุนายน 2440 ได้มีการนำภาพยนตร์เข้าฉายให้สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภา ผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ ทรงทอดพระเนตรเป็นการส่วนพระองค์ที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทใน พระบรมมหาราชวัง ในวันรุ่งขึ้นหนังสือพิมพ์บางกอกไทมส์ได้รายงานเหตุการณ์ในคอลัมน์เบ็ดเตล็ด เรียกว่า “หนังฝรั่ง” แทนคำ “ซีเนมาโตกราฟ” ซึ่งการเรียกเช่นนี้คงเป็นการเรียกให้ ตรงกันกับความเข้าใจของคนไทยในสมัยนั้น ซึ่งเป็นการเรียกโดยเปรียบเทียบเอาจากการเรียก การละเล่นมหรสพดั้งเดิมอย่างหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ หนังตะลุงและหนังใหญ่ เพราะซีเน มาโตกราฟนั้นมีลักษณะปรากฏในหลักการอย่างเดียวกับหนังตะลุงและหนังใหญ่นั้นเอง กล่าวคือ เป็นการแสดงด้วยวิธีเล่นแสงและเงาให้เห็นภาพเคลื่อนไหวปรากฏอยู่บนฉากหรือจอพลาสติกสีเหลี่ยม ดังนั้นเราจึงเรียก ซีเนมาโตกราฟบ้าง หนังสั้นบ้าง แต่ที่เรียกว่าหนังฝรั่ง เป็นเพราะชาวต่างประเทศ ใน สมัยนั้นคนไทยมักเรียกกันว่า “ฝรั่ง” และฝรั่งเป็นผู้นำภาพยนตร์เข้ามาในประเทศไทย ภายหลังจากนั้นมีหนังเร่ของพวกฝรั่งเข้ามาฉายอีกหลายครั้ง จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. 2446 คณะญี่ปุ่นที่ทำ ภาพยนตร์ได้เข้ามาดำเนินกิจการโรงภาพยนตร์ เนื่องจากเห็นว่าเริ่มมีผู้นิยมชมภาพยนตร์กันเป็น จำนวนมากขึ้น ประกอบกับในระยะแรกนั้นการฉายภาพยนตร์จะทำการฉายในโรงละคร ซึ่งจะมีเสา ไม้ขนาดใหญ่บังจอภาพ ทำให้การชมภาพยนตร์ไม่สะดวก โรงภาพยนตร์ญี่ปุ่นคณะแรกได้เข้ามาตั้ง เป็นโรงกระจง อยู่ที่ตำบลสะพานเหล็ก เมื่อฉายภาพยนตร์จนกิจการรุ่งเรือง จึงได้สร้างโรงฉายถาวร ฉายภาพยนตร์ทุกคืนจนกระทั่งในเดือนเมษายน 2453 โรงภาพยนตร์ญี่ปุ่นนั้นได้รับตราแผ่นดินชื่อโรง เจริญรูปภาพยนตร์ญี่ปุ่นหลวงหรือเรียกสั้น ๆ ว่าโรงญี่ปุ่นหลวง ต่อมาแม้จะมีคำว่าภาพยนตร์เกิดขึ้น

¹⁰¹ โดม สุขวงศ์, สยามภาพยนตร์ (กรุงเทพมหานคร: ลินคอร์น โปรโมชัน, 2555), หน้า 25.

¹⁰² สมชาติ บางแจ้ง, 67 ปี ภาพยนตร์ไทย 2466-2533, จัดพิมพ์ในโอกาส 67 ปี ภาพยนตร์ไทย ไทย พ.ศ. 2533 (กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการจัดงานเฉลิมฉลอง 67 ปี ภาพยนตร์ไทย สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ, 2533), หน้า 7.

คนก็ยังเรียกว่า “หนัง” มาจนถึงทุกวันนี้¹⁰³ สำหรับการถ่ายภาพยนตร์ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2450 พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพาศาสตรศุกิจ ตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวงประพาสทวิยุโรป ขากลับได้นำกล้องถ่ายภาพยนตร์มาด้วย โดยถ่ายทำภาพยนตร์ส่วนพระองค์ที่วังมณเฑียรนาถ ปัจจุบันคือหอสรรพาศาสตร์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพาศาสตรศุกิจ เจ้าฟ้าสารพัชชาง ถูกยกให้เป็นบิดาแห่งภาพยนตร์ไทย ทรงเริ่มต้นถ่ายทำภาพยนตร์และจัดฉายภาพยนตร์ขึ้นในสยามเมื่อปี 2443 ถือเป็นพระเกียรติยศในฐานะของผู้ถ่ายภาพยนตร์ครั้งแรกในประเทศไทยและในฐานะผู้สร้างและเผยแพร่ภาพยนตร์รายแรกของประเทศ

เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2453 นายขุนเฮง คุณตระกูล ซึ่งเป็นน้องชายของนายขุนใช้ คุณตระกูล ได้ร่วมทุนกับโลเปงหลงและโลเปงหงี ก่อตั้งโรงภาพยนตร์พัฒนาร โดยเปงทองเป็นผู้จัดการกิจการของโรงภาพยนตร์ดังกล่าว มีความเจริญรุ่งเรืองตามลำดับ ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราครุฑ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2456 ต่อมาตั้งเป็นบริษัทภาพยนตร์พัฒนาร มีชองอ้วน สีบุญเรืองเป็นผู้จัดการและในที่สุด พ.ศ. 2459 ได้รับพระราชทานตราเสาวณีย์ จัดเป็นโรงภาพยนตร์ทันสมัยที่สุดในขณะนั้น ขณะเดียวกันนักธุรกิจชาวไทยได้จัดตั้งโรงภาพยนตร์ขึ้นอีกจำนวนไม่น้อย ซึ่งภาพยนตร์ที่ฉายในขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์จากประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ชองอ้วน สีบุญเรือง จึงได้ก่อตั้งบริษัท สยามภาพยนตร์ จำกัด ขึ้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2459 เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนบริษัทภาพยนตร์ต่างประเทศในการส่งภาพยนตร์เข้ามาจัดจำหน่ายเพื่อฉายในประเทศไทย บริษัทสยามภาพยนตร์จึงถือเป็นบริษัทจัดจำหน่ายภาพยนตร์แห่งแรก โดยเป็นบริษัทผู้เดินสายภาพยนตร์ให้แก่โรงภาพยนตร์ในเครือของตน¹⁰⁴

ในประมาณปี พ.ศ. 2465 การรถไฟหลวงได้จัดตั้งศูนย์การผลิตภาพยนตร์ขึ้นอย่างเป็นทางการเรียกว่า “กองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว” มีกรมพระกำแพงเพชรเป็นผู้อำนวยการ กองผลิตภาพยนตร์ของกรมรถไฟหลวง มีหน้าที่สร้างภาพยนตร์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้บริการของรถไฟหลวงให้กับคนไทยและชาวต่างประเทศที่นิยมท่องเที่ยวโดยใช้บริการทางรถไฟ เพราะในขณะนั้นรถไฟยังเป็นสิ่งใหม่ จึงได้สร้างภาพยนตร์ให้เห็นสถานที่ที่น่าท่องเที่ยวต่าง ๆ ของประเทศไทย และส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมรถไฟหลวงจึงกลายเป็นโรงเรียนในการสร้างคนที่ผลิตภาพยนตร์เรื่องยาว (Feature Film) ของคนไทยในยุคนั้น¹⁰⁵ ซึ่งอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทยได้รับการวางรากฐานที่ดี มีนักทำหนังมืออาชีพจากฮอลลีวูด (Hollywood) เดินทางเข้ามาถ่ายทำหนังในสยามหลายราย รายที่สำคัญที่สุด คือ คณะของนายเฮนรี แม็คแร ซึ่งเข้ามาทำหนังเรื่อง นางสาวสุวรรณ

¹⁰³ ชัยวัฒน์ ทวีวงศ์แสงทอง และพรสิทธิ์ พัฒนนานุรักษ์, การบริหารสายภาพยนตร์, ใน เอกสารการสอบชุดวิชา การบริหารงานภาพยนตร์, หน่วยที่ 11 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534), หน้า 518.

¹⁰⁴ ชัยวัฒน์ ทวีวงศ์แสงทอง, *เรื่องเดิม*, หน้า 519-520.

¹⁰⁵ สมบูรณ์สุข นิยมศิริ, บุญเลิศ เศรษฐมงคล และสมาน งามสนิท, การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย, ใน เอกสารการสอบชุดวิชา การบริหารงานภาพยนตร์, หน่วยที่ 14 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534), หน้า 655-656.

โดยที่ได้รับความร่วมมือจากกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว กรมรถไฟหลวงและกรมมหรสพลวง ซึ่งถ่ายทำในสยามและใช้คนสยามแสดงทั้งเรื่อง

โดยภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่สร้างโดยคนไทยและได้นำออกฉายในปี พ.ศ. 2470 ชื่อภาพยนตร์เรื่อง "โชคสองชั้น" สร้างโดยพี่น้องตระกูลวสุวัต แห่งบริษัทกรุงเทพภาพยนตร์ และภาพยนตร์เรื่อง "ไม่คิดเลย" ของบริษัท ถ่ายภาพยนตร์ไทย ซึ่งสร้างสำเร็จเป็นครั้งที่ 2¹⁰⁶ และนับแต่นั้นภาพยนตร์ก็อยู่คู่คนไทยมาโดยตลอด อุตสาหกรรมภาพยนตร์เริ่มเติบโตและขยายกว้างขึ้น ภาพยนตร์มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น การศึกษาเกี่ยวกับด้านภาพยนตร์มีกำหนดเป็นหลักสูตรในระดับมหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ โรงภาพยนตร์มีความทันสมัยและมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย การเข้าถึงภาพยนตร์ทำได้ง่ายขึ้นสามารถรับชมได้หลายทางนอกเหนือจากการฉายตามโรงภาพยนตร์ อาทิ แผ่น VCD, DVD, Blu-Ray Disc โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น

3.1.2 วิวัฒนาการของการควบคุมภาพยนตร์ก่อนที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

3.1.2.1 ความเป็นมาของการควบคุมภาพยนตร์ในประเทศไทยก่อนที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

อันที่จริงแนวความคิดที่จะควบคุมภาพยนตร์ในประเทศไทยหรือสยามในขณะนั้น ได้เคยมีความพยายามจะควบคุมกันมานานแล้ว หลายปีก่อนหน้าที่จะมีการตราพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 เสียอีก โดยในสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีความคิดจะทำถึงขั้นร่างตัวบทพระราชบัญญัติในการควบคุมภาพยนตร์ไว้แล้ว แต่ก็ดำเนินการค้างอยู่เมื่อสิ้นรัชกาล โดยทางบ้านเมืองหรือผู้ปกครองคงจะเริ่มมองเห็นอิทธิพลของภาพยนตร์ที่มีต่อประชาชน ซึ่งวิวัฒนาการของการควบคุมภาพยนตร์ก่อนที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มีความเป็นมาดังต่อไปนี้

ในปี พ.ศ. 2465 การประชุมเทศบาล สมเด็จพระเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมขุนลพบุรีราเมศวร์ อุปราชปักษ์ใต้ ทรงแสดงพระราชดำริในที่ประชุมว่า บรรดาภาพยนตร์ทั้งหลายที่จะฉายในสยาม ควรจะมีการควบคุมตรวจตราเสียก่อนที่จะให้นำออกฉาย โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นตรวจตรา หากคณะกรรมการเห็นว่าตอนใดไม่ควรให้ฉาย ก็ให้นำความเห็นเสนอสั่งห้ามฉายตอนนั้นหรือชุดนั้นเพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี โดยที่ประชุมเห็นชอบในพระราชดำริ แต่หากจะให้ได้ผลจะต้องมีกฎหมายคุ้มครองกระทรวงมหาดไทยจึงได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้น เรียกว่า พระราชบัญญัติการมหรสพแผนกภาพยนตร์ระหว่างนั้นไม่มีข่าวคราวใด ๆ เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติมหรสพแผนกภาพยนตร์ของมหาดไทยเลย

ในปี พ.ศ. 2466 ได้มีการนำภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาฉายอย่างแพร่หลาย สื่อหนังสือพิมพ์ก็เริ่มมีการวิจารณ์ถึงโทษของภาพยนตร์กัน เนื่องจากได้เกิดคดีปล้นธนาคารแห่งหนึ่ง โดยหนังสือพิมพ์ลงข่าวโจมตีว่าเป็นการกระทำที่ลอกเลียนแบบจากภาพยนตร์ จึงมีการได้เสนอให้รัฐบาล “เซ็นเซอร์ภาพยนตร์” และออกกฎหมายห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี ดูภาพยนตร์ เมื่อขึ้นรัชกาลที่ 7 เสียงเรียกร้องให้มีการเซ็นเซอร์ (Censor) ภาพยนตร์ก็ปรากฏอยู่บ้าง ในหน้าหนังสือพิมพ์ยังคงมีอยู่ต่อไป

¹⁰⁶Thaifilmfoundation, ประวัติของภาพยนตร์, คำนวณที่ 1 มิถุนายน 2557 จาก

หนังสือพิมพ์รายวัน ศรีกรุง ฉบับวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2470 ตีพิมพ์บทความ โดย "ไตรรงค์" เรื่อง "ภาพยนตร์เป็นภัยแก่เด็กเพียงใด รัฐบาลควรตราพระราชบัญญัติจำกัดอายุเด็กดูภาพยนตร์" เรื่องของภาพยนตร์เป็นภัยต่อเด็ก โดยเฉพาะเด็กนักเรียนนี้ นับเป็นหัวข้อที่มีผู้วิตกกังวลได้วิจารณ์กันมาก

กฎหมายเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขว่าสังคมต้องการให้มีการควบคุมภาพยนตร์อย่างเข้มงวด กล่าวคือพอมีสื่อภาพยนตร์ขึ้น เมื่อได้รับความนิยมมากขึ้น ก็เริ่มมีความรู้สึกวิตกกังวลกับอิทธิพลหรือว่าผลกระทบต่อทางด้านลบที่เกิดจากภาพยนตร์ มีการเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์อย่างเช่น หนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ ที่มีกรณีที่ผู้อ่านเขียนจดหมายมาฟ้องว่าภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลน่ากลัว ควรที่จะมีการควบคุม ถึงขั้นบางบทความเขียนว่าภาพยนตร์เป็นโรงเรียนสำหรับเพาะอาชญากร มีฉากการปล้นขึ้น เขาก็บอกว่าเลียนแบบมาจากภาพยนตร์ มีปัจจัยต่าง ๆ ก็มีการเรียกร้องให้มีการควบคุมขึ้น การเรียกร้องให้มีการกำหนดเรต (Rate) ก็เกิดขึ้นแล้วในขณะนั้น มีคนเขียนมาเลยว่า ควรจะมีการกำหนดอายุผู้ชม เช่น อายุต่ำกว่า 20 ปี ไม่ควรดูภาพยนตร์ ซึ่งมีคนเขียนจดหมายมาแสดงความคิดเห็นผ่านหนังสือพิมพ์สมัยนั้น ซึ่งมันก็สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายนี้เป็นผลจากแรงผลักดันของสังคม

มีหลักฐานที่อาจแสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในเรื่องดังกล่าวเช่นกัน ดังปรากฏในพระราชดำรัสเรื่อง "ว่าด้วยวิธีใช้ความสังเกต" อันเป็นพระบรมราโชวาท ซึ่งพระราชทานแก่บรรดาเด็กนักเรียน ลูกเสือ เนื่องในการสวนสนามของลูกเสือ ในงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2470 โดยมีใจความสำคัญตอนหนึ่งเป็นพระบรมราโชวาทให้ลูกเสือรู้จักดูภาพยนตร์อย่างเกิดประโยชน์ ดังนี้ "พวกเจ้าทั้งหลายผู้เป็นลูกเสือ ต้องพยายามจะฝึกฝนใช้ความสังเกตให้เป็นประโยชน์ เมื่อเห็นอะไร จงพยายามสังเกตค้นหาเหตุผลว่าทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ๆ แล้วคิดการนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นนี้เป็นความหวังสำคัญในการฝึกฝนลูกเสือข้าจะขอยกตัวอย่างง่าย ๆ สักอย่างหนึ่ง พวกเจ้าทั้งหลายคงชอบดูหนังฉายกันทุกคน การดูหนังนั้น ถ้าดูแต่ว่าใครเป็นพระเอกนางเอก ดูเพื่อความสนุกสนานเท่านั้นก็หาเป็นประโยชน์ไม่ แต่ถ้าเจ้าดูด้วยความสังเกตอาจจะนำไปประโยชน์มาได้เป็นอันมาก เช่น เจ้าคงจะสังเกตเวลาดูหนังที่มาจากอเมริกา เพราะหนังโดยมากทำมาจากอเมริกา ว่าที่อเมริกานั้นมีดีกรีมากใหญ่โตเจริญรุ่งเรือง เจ้าเคยนึกบ้างหรือไม่ว่า อเมริกานั้นทำไมจึงเจริญได้อย่างยิ่ง เมื่อไม่นานมานี้ไม่กี่ร้อยปี ประเทศอเมริกาเป็นป่าเสียด้วยซ้ำ ทำไมบัดนี้จึงเป็นประเทศรุ่งเรืองยิ่งกว่าประเทศไหน ๆ เจ้าเคยนึกหรือเปล่าคำตอบอันนี้ไม่ต้องไปหาที่อื่น อยู่ที่การดูหนังนั่นเอง เจ้าคงเคยสังเกตหนังเรื่องพงศาวดารของอเมริกา เชื่อว่าจะเห็นชาวอเมริกันที่พยายามบุกป่าฝ่าดงเพื่อจะไปเปิดป่า อุตสาหกรรมข้ามทะเลสาบทะเลทราย เพื่อจะได้เปิดป่าหาที่ทำกรเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เหล่านี้เจ้าคงจะเห็นแล้วทั้งนั้น นอกจากนั้นบางทีอุตสาหกรรมบุกหิมะทนมหนาวตราครุฑ เพื่อหาแร่ หาทอง เป็นต้น พวกเหล่านั้นแหละที่ทำให้ประเทศอเมริกาเป็นประเทศที่เจริญอย่างยิ่ง ก็พวกที่ออกไปนั้นมีทุนรอนอะไร บางคนมีทรัพย์พอจะแบกไปบ่นป่าของตนได้ บางคนมีรถคันหนึ่ง ม้า 2 ตัว มีลูกเมียครอบครัว แต่เขาสู้ออกไปบุกป่าฝ่าดง พยายามถางรกร้างป่าด้วยแขนของตนเองเท่านั้น เขามีแต่ความเพียรพยายามและกล้าหาญนั้นแหละเป็นทุนสำคัญของเขา นี่เป็นตัวอย่างอันดี ถ้าเราสังเกตเช่นนี้แล้ว จะเห็นว่าความเจริญของประเทศนั้น อยู่ที่ความเพียรของประชาชนอย่างเดียวเท่านั้นเป็นสำคัญ ถ้าประเทศไทยประชาชนมีความพยายามกล้าหาญจริงแล้ว ย่อมเจริญได้อย่างยิ่งทั้งนั้น พวกเจ้าทั้งหลายจงระลึกถึงตัวอย่างอันนี้ให้ดี ประเทศของเรายังมีที่ว่างเปล่าอยู่อีกมาก ถ้าเราใช้ความพยายามความเพียรช่วยกันอยู่อย่างพวกอเมริกันทีในหนังสือข้างจะเป็นประโยชน์ใหญ่ยิ่ง เราจะสามารถบำรุงบ้านเมืองของเราให้เท่าเขาได้เหมือนกัน ไม่มีเหตุผล

อะไรที่เราจะเป็นเช่นนั้นบ้างไม่ได้ นี่คือประโยชน์ของการดูหนังให้ถูกทาง ถ้าเจ้าไปดูหนังคราวหน้า จงใช้ความสังเกตระลึกถึงข้อนี้ให้จงดี”

ในปี พ.ศ. 2470 มีปัญหากรณีการฉายภาพยนตร์ไทยเรื่อง “อำนาจมืด” ซึ่งบริษัทถ่ายภาพยนตร์ของไทยสร้างให้บริษัทภาพยนตร์จีนสยาม จำกัด และมีการนำภาพยนตร์เรื่องนี้ฉายถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรและกรมตำรวจนครบาลขณะนั้นได้เข้ามามีส่วนในการตรวจสอบภาพยนตร์เรื่องนี้ด้วย¹⁰⁷

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2473 กระทรวงยุติธรรมจึงส่งร่างพระราชบัญญัติซึ่งกรมร่างกฎหมายพิจารณาสร้างขึ้นใหม่ ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นำเข้าที่ประชุมเสนาบดีสภาต่อไป ได้มีการประชุมเมื่อ วันเสาร์ที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2473 มีการพิจารณากันอย่างกว้างขวางอีก จนในที่สุดที่ประชุมเสนาบดีสภาที่รับร่างนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศใช้ได้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อ 20 กันยายน พ.ศ.2473 และต่อมาพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ให้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2474 เป็นต้นมา พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องมี 23 มาตรา¹⁰⁸ มีเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีหน้าที่รักษาการณให้เป็นที่ไปตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 มีอำนาจออกกฎและพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีสาระสำคัญอยู่ในมาตรา 4 วรรคแรก¹⁰⁹ ซึ่งวางหลักกฎหมายไว้ว่า “ห้ามมิให้ทำ หรือฉาย หรือแสดง สถานที่มีทรสพ ซึ่งภาพยนตร์หรือประกาศ กอด้วยลักษณะฝ่าฝืนหรืออาจฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี ถึงแม้เพียงว่าการทำหรือฉายหรือการแสดงภาพยนตร์ หรือประกาศนั้น น่าจะมีผลเช่นนั้นท่านก็ห้ามดุจกัน”

จากบทบัญญัติมาตรา 4 จะเห็นได้ว่า ในสมัยนั้นภาพยนตร์ที่ถูกควบคุมโดยการตรวจพิจารณา ได้แก่ ภาพยนตร์ที่มีลักษณะฝ่าฝืนหรืออาจฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี¹¹⁰ ซึ่งค่อนข้างจะบัญญัติไว้กว้างมาก ทำให้การตรวจพิจารณาส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของสื่อภาพยนตร์ได้

ในปี พ.ศ. 2479 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 โดยพระราชบัญญัติภาพยนตร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2479 แต่เป็นเพียงการแก้ไขคำจำกัดความตามมาตรา 3¹¹¹ และมาตรา 5(3)¹¹² แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ 2473 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้¹¹³

¹⁰⁷ อธิพิล ยินดี และชวรัตน์ เชิดชัย, การตรวจพิจารณาภาพยนตร์, ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานภาพยนตร์, หน่วยที่ 13** (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534), หน้า 625, 626.

¹⁰⁸ สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสื่อมวลชน** (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรภาพพัฒนา จำกัด, 2542), หน้า 294.

¹⁰⁹ มาตรา 4 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

¹¹⁰ คณาธิป ทองรวีวงศ์, **เรื่องเดิม**, หน้า 425.

¹¹¹ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

¹¹² มาตรา 5(3) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

¹¹³ อธิพิล ยินดี และชวรัตน์ เชิดชัย, **เรื่องเดิม**, หน้า 521, 626, 655-656.

1) มีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ดังนี้

(1) เสนาบดี หมายความว่า เสนาบดีผู้มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรัฐมนตรี หมายความว่า รัฐมนตรีผู้มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ฉาย หมายความว่า ฉายโดยใช้เครื่องภาพยนตร์ หรือเครื่องอย่างอื่นทำนองเดียวกัน แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ฉาย หมายความว่า การถ่ายทอดรูป หรือเสียง หรือทั้งรูปและเสียงจากภาพยนตร์ด้วยเครื่องฉายภาพยนตร์ หรือเครื่องอย่างอื่นทำนองเดียวกัน”

2) แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 5(3) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

“ประกาศด้วยภาพหรือรูปถ่าย แสดงเรื่องราวของภาพยนตร์จะปิดประกาศนั้นไว้ในที่เปิดเผย หรือแจกหรือสำแดงด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม แก้ไขเพิ่มเติมเป็นประกาศด้วยภาพ หรือรูปถ่ายแสดงเรื่องของภาพยนตร์ หรืออื่น ๆ อันอยู่ในวงการของการจัดฉายภาพยนตร์นั้น โดยหรือติดประกาศนั้น ๆ ไว้ในที่เปิดเผยหรือ แจก หรือ เสนอแจก หรือสำแดงด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม”

สำหรับพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 และพระราชบัญญัติภาพยนตร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2479 จะเป็นเรื่องการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ที่ฉายในโรงและตรวจโรงภาพยนตร์ว่าฉายภาพยนตร์ที่ผ่านเซ็นเซอร์แล้วหรือไม่ เพราะเห็นว่าภาพยนตร์อาจจะมีการชักชวนหรือส่งเสริมให้มีการละเมิดศีลธรรมหรือจูงใจให้กระทำผิดอาญา

ในปี พ.ศ. 2483 ยุคสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับเอาแนวคิดต่อต้านคอมมิวนิสต์จากประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามา ก่อให้เกิดการเข้มงวดกวดขันในทุกรูปแบบ รวมทั้งในวงการภาพยนตร์ด้วย ความหวาดระแวงภัยคอมมิวนิสต์มีเพิ่มมากขึ้น ภาพยนตร์เรื่องใดที่เข้าข่ายวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ก็จะถูกเพ่งเล็งเป็นพิเศษ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง เขาช็อกกานต์ ถูกเชิญให้ เข้าชี้แจงต่อจอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ว่ามีเจตนาทำลายเสถียรภาพรัฐหรือไม่ อีกทั้ง ภาพยนตร์เรื่อง ตลาดพรหมจารีและภาพยนตร์เรื่อง เทพธิดาโรงแรม ที่มีฉากหนึ่งจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ต่อมา เมื่อ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ผ่านพ้น ประชาชนตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตน ขณะเดียวกันสื่อภาพยนตร์ก็สนองตอบต่อบรรยากาศทางสังคมขณะนั้นด้วย โดยสะท้อนออกมาในภาพยนตร์ว่าด้วยเสรีภาพในเรื่องเซ็กซ์ อย่างเต็มที่ อาทิ ภาพยนตร์เรื่อง รสสวาท, ตลาดพรหมจารี และ เทพธิดาโรงแรม ต่อมาอุตสาหกรรมภาพยนตร์เริ่มขยายใหญ่ขึ้นทำให้ยากต่อการควบคุม จึงได้มีการตรา พระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวีสดูโทรทัศน์ พุทธศักราช 2530 ด้วยเหตุผลที่ว่านอกจากฟิล์มที่ฉายในโรงแล้วยังมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างวิดีโอ เทปที่เป็นตลาด เป็นต้น ซึ่งสามารถบรรจุภาพยนตร์แล้วให้เช่าหรือซื้อไปดูที่บ้านได้ ซึ่งคล้ายกับภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์ จึงเห็นควรมีกฎหมายอีกฉบับมาควบคุมเพิ่มขึ้น เพราะสาระหรือคำจำกัดเดิมของพระราชบัญญัติภาพยนตร์ตามกฎหมายเดิมจะไม่ครอบคลุมถึงวิดีโอเทปหรือเทคโนโลยีที่มีอยู่ได้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวจึงได้มีการรวมเอาสื่อ VCD DVD วิดีโอเกมและซีดีรอมไว้ด้วย ภายใต้คำแถลงของผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมขณะนั้น ที่ว่า “แม้จะได้รับอนุญาตจากกองเซ็นเซอร์ให้สามารถเผยแพร่ได้ ก็ยังมีสิทธิ์ติดคุกได้หากมีผู้ร้องทุกข์จนเป็นคดีในชั้นศาลว่าภาพที่

ปรากฏเป็นภาพลามกตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 287¹¹⁴ เป็นผลทำให้ภาพยนตร์หลายเรื่อง “เซ็นเซอร์ตัวเอง” (Self-Censorship) ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์ VCD DVD และโทรทัศน์ เหล่าผู้ประกอบการจำต้องร่วมเซ็นเซอร์ตัวเองเพราะหวั่นเรื่องกฎหมาย นอกจากการเซ็นเซอร์จะสะท้อนบรรยากาศแห่งยุคสมัยแล้ว ในช่วงเวลาที่ผ่านมายังได้เห็นการเซ็นเซอร์ในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เช่น การสั่งให้เปลี่ยนชื่อภาพยนตร์อย่างภาพยนตร์เรื่อง “อาจารย์ใหญ่” ที่ถูกคณาจารย์และนักศึกษาแพทย์ออกมาให้เรียกร้องให้ปรับปรุงเนื้อหาบางส่วน เพราะอาจสร้างความเข้าใจผิดต่อสังคมแก่ผู้ที่จะบริจากร่างกาย ทางค่ายภาพยนตร์จึงเปลี่ยนชื่อเป็นภาพยนตร์เรื่อง “ศพ” ภาพยนตร์บางเรื่องให้ถ่ายทำบางฉากใหม่ อย่างภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ของค่ายจีทีเอช ที่เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทยระบุว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ล้อเลียนทีมฟุตบอลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจนภายหลังเปลี่ยนเนื้อหาพร้อมชื่อเรื่องใหม่เป็น “หมากเตะรีเทิร์นส” หรือกำหนดให้ขึ้นคำเตือนอย่างภาพยนตร์เรื่อง “Invisible Waves” ในฉากที่มีการสูบบุหรี่ ภาพยนตร์เรื่อง “มนุษย์เหล็กไหล” ในฉากที่มีการเล่นไฟ เป็นต้น

3.1.2.2 ผู้มีอำนาจตรวจพิจารณาภาพยนตร์¹¹⁵

ผู้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ที่อยู่ในรูปแบบเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ ตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 เรียกว่า “เจ้าพนักงานผู้ตรวจ” หมายถึง ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจพิจารณาเทปหรือวัสดุโทรทัศน์¹¹⁶ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องแต่งตั้งนายทะเบียน เจ้าพนักงานผู้ตรวจและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2531 แต่งตั้งบุคคลต่อไปนี้เป็นพนักงานผู้ตรวจพิจารณาเทปหรือวัสดุโทรทัศน์

เจ้าพนักงานผู้ตรวจในเขตกรุงเทพมหานครมีดังนี้ ผู้บังคับการกองทะเบียน รองผู้บังคับการกองทะเบียน ผู้กำกับการในสังกัดกองทะเบียน รองผู้กำกับการในสังกัดกองทะเบียน

¹¹⁴ มาตรา 287 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า ผู้ใด

1) เพื่อความประสงค์แห่งการค้า หรือโดยการค้า เพื่อการแจกจ่ายหรือเพื่อการแสดงอวดแก่ประชาชน ทำ ผลิต มีไว้ นำเข้าหรือยังให้นำเข้าในราชอาณาจักร ส่งออกหรือยังให้ส่งออกป็นออก ราชอาณาจักร พาไปหรือยังให้พาไปหรือทำให้แพร่หลายโดยประการใดๆ ซึ่งเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพหรือสิ่งอื่นใดอันลามก

2) ประกอบการค้า หรือมีส่วนหรือเข้าเกี่ยวข้องในการค้าเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว แจกจ่ายหรือแสดงอวดแก่ประชาชน หรือให้เช่าวัตถุหรือสิ่งของเช่นนั้น

3) เพื่อจะช่วยการทำให้แพร่หลาย หรือการค้าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว โฆษณาหรือโฆษณาโดยประการใดๆ ว่ามีบุคคลกระทำการอันเป็นความผิดตามมาตรา นี้ หรือโฆษณาหรือโฆษณาว่าวัตถุ หรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้วจะหาได้จากบุคคลใด หรือโดยวิธีใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹¹⁵ สุเนตร สาทา, *เรื่องเดิม*, หน้า 176.

¹¹⁶ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530

สารวัตรและรองสารวัตรในสังกัดกองกำกับการ 3 กองทะเบียน ผู้แทนกองวิจัยและวางแผน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกองตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้แทนกระทรวงกลาโหม เจ้าพนักงานผู้ตรวจในเขตท้องที่จังหวัดอื่น ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้แทน อัยการจังหวัด หรือผู้แทน ศึกษาธิการจังหวัดหรือผู้แทน ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดหรือผู้แทน ประชาสัมพันธ์จังหวัด หรือผู้แทน นายอำเภอเมืองหรือผู้แทน สารวัตรใหญ่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง หรือผู้แทน

ส่วนผู้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 คือ เจ้าพนักงานผู้พิจารณาภาพยนตร์และสภาพิจารณาภาพยนตร์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอาศัยอำนาจตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473¹¹⁷

พระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวีสดูโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 เจ้าพนักงานผู้ตรวจเทปหรือวีสดูโทรทัศน์ มีอยู่ 2 ชุด คือ เจ้าพนักงานผู้ตรวจในเขตกรุงเทพมหานคร และเจ้าพนักงานผู้ตรวจในเขตท้องที่จังหวัดอื่น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับนายทะเบียนซึ่งมีนายทะเบียนกลางและนายทะเบียนจังหวัดและการขออนุญาตประกอบกิจการเทปหรือวีสดูโทรทัศน์ต้องขออนุญาตต่อนายทะเบียนท้องที่ที่สถานประกอบกิจการตั้งอยู่โดยหากอยู่ในกรุงเทพมหานครต้องขออนุญาตต่อนายทะเบียนกลาง คือ ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง และหากสถานประกอบกิจการอยู่ต่างจังหวัดต้องขออนุญาตต่อนายทะเบียนจังหวัด คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ต่างกับพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ที่ไม่มีบัญญัติในเรื่องนายทะเบียนไว้และการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 กระทำโดยเจ้าพนักงานผู้พิจารณาภาพยนตร์และสภาพิจารณาภาพยนตร์ ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียว เมื่อภาพยนตร์ผ่านการตรวจพิจารณาของเจ้าพนักงานผู้พิจารณา และสภาพิจารณาภาพยนตร์แล้วก็สามารถนำไปฉายได้ทั่วราชอาณาจักรอาจจะเป็นเพราะว่าพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ควบคุมเกี่ยวกับเนื้อหา รูปภาพและหรือเสียงของภาพยนตร์มิให้ฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ส่วนพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวีสดูโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อควบคุมกิจการเทป หรือวีสดูโทรทัศน์ตามสถานที่ตั้งของสถานที่บริการ จำหน่ายให้เช่า แลกเปลี่ยนเทป หรือวีสดูโทรทัศน์ ไม่ได้เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อควบคุมเนื้อหาภาพยนตร์ที่อยู่ในรูปของเทปหรือวีสดูโทรทัศน์โดยตรง จึงต้องมีนายทะเบียนท้องถิ่นที่สถานบริการ จำหน่าย ให้เช่า แลกเปลี่ยนเทป หรือวีสดูโทรทัศน์ ตั้งอยู่

เมื่อวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ต่างกับพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวีสดูโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามกฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้นจึงมีความเข้มข้นและผ่อนคลายแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทป และวีสดูโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 ดูจะผ่อนคลายกว่าการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 โดยพิจารณาได้จากองค์ประกอบของ

¹¹⁷ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ โดยเจ้าพนักงานผู้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ และสภาพิจารณาภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 จะมาจากตัวแทนส่วนราชการ ระดับกระทรวง เป็นส่วนใหญ่ และมีจำนวน 18 คน ส่วนเจ้าพนักงานผู้ตรวจตามพระราชบัญญัติ ควบคุมกิจการเทป และวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 โดยเฉพาะเจ้าพนักงานผู้ตรวจในเขตจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร บุคคลผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานผู้ตรวจ จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งอยู่ในระดับปฏิบัติการในพื้นที่และมีจำนวน 8 คน น้อยกว่าเจ้าพนักงานผู้พิจารณาภาพยนตร์

3.1.2.3 หลักเกณฑ์การตรวจพิจารณาภาพยนตร์¹¹⁸

การตรวจพิจารณาเทปหรือวัสดุโทรทัศน์เพื่อให้ความเห็นชอบในเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ตามที่มีผู้ยื่นคำขออนุญาตเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด กระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการตรวจพิจารณาและการให้ความเห็นชอบในเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2531 โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้¹¹⁹

- 1) ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ไม่ก่อให้เกิดการแตกแยก ความสามัคคีระหว่างคนในชาติ หรือกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ
- 2) ไม่ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ของชาติ
- 3) ไม่เป็นการลบหลู่เหยียดหยาม หรือนำความเสื่อมเสียมาสู่ศาสนาใด ๆ หรือเป็นการไม่เคารพต่อปูชนียบุคคล ปูชนียสถาน หรือปูชนียวัตถุ
- 4) ไม่เป็นการแสดงซึ่งอาจกระทบกระเทือนต่อพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ หรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศซึ่งมีสัมพันธไมตรี
- 5) ไม่เป็นการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นการบ่อนทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ
- 6) ไม่เป็นการแสดงออกยั่วทางกามารมณ์ หรือลามกอนาจาร
- 7) ไม่เป็นการแสดงออกโดยจงใจ ก่อให้เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยาม ประเทศชาติ รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 8) ไม่เป็นการแสดงออกถึงความทารุณโหดร้ายขาดมนุษยธรรม ป่าเถื่อน หรืออุจาดแก่ผู้ชม
- 9) ไม่เป็นการแสดงถึงพฤติกรรมของผู้ร้ายซึ่งผิดคนธรรมดา อันอาจเป็นเหตุให้ชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมยิ่งขึ้น

นอกจากหลักเกณฑ์ตามข้อ 3 ให้เจ้าพนักงานผู้ตรวจใช้ดุลพินิจตรวจดูว่าเนื้อเรื่อง ภาพการแสดงและถ้อยคำเหมาะสมแก่สถานการณ์ หรือสภาพสังคมเพียงใดหรือไม่ และถ้าเจ้าพนักงานผู้ตรวจเห็นว่าเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนฝ่าฝืนกฎหมายให้เจ้าพนักงานผู้ตรวจสั่งให้ผู้ยื่นคำขอลบหรือตัดทอนซึ่งเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ หรือยึดไว้ทำลายเทป หรือ

¹¹⁸ สุเนตร สาทา, *เรื่องเดิม*, หน้า 179.

¹¹⁹ ข้อ 3 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการตรวจพิจารณาและการให้ความเห็นชอบในเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2531

วัสดุโทรทัศน์ดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร การตรวจพิจารณาให้ความเห็นชอบในเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ต้องมีเจ้าพนักงานผู้ตรวจไม่น้อยกว่า 3 คน มติให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสิน หากคะแนนเท่ากันให้ผู้ทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการในการตรวจพิจารณาเป็นผู้ชี้ขาด¹²⁰

ส่วนการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ของเจ้าพนักงานผู้พิจารณาภาพยนตร์ และสภาพิจารณาภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 จะอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ซึ่งวางหลักเกณฑ์กำหนดไว้ว่า ภาพยนตร์ต้องไม่มีลักษณะฝ่าฝืนหรืออาจฝ่าฝืน หรือน่าจะมีผลฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และมีประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 38 บทที่ 3 ว่าด้วยการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และคำสั่งกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางที่ 54/2519 เรื่องระเบียบการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และโฆษณาเกี่ยวกับภาพยนตร์ ลงวันที่ 22 มีนาคม 2519 เป็นหลักเกณฑ์ที่ออกตามความมาตรา 4¹²¹ แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ดังกล่าว

ประเทศไทยมีการควบคุมภาพยนตร์โดยใช้ระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) มาตั้งแต่ปี 2473 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียอีก การตราพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ขึ้นมาก็เพื่อใช้ตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนออกฉาย ระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) ภาพยนตร์นี้ถูกใช้มาเป็นเวลานาน ท่ามกลางวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของสังคม การก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หลังจากนั้นระบบเซ็นเซอร์ภาพยนตร์เริ่มถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความล้าสมัย รวมทั้งมาตรฐานของการดำเนินงาน มีความพยายามจากหลากหลายกลุ่มที่จะเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 หรือ ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเสีย แล้วหันไปใช้ระบบการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ตามต่างประเทศ จนในที่สุด ในปีพ.ศ. 2543 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ทั้งฉบับ ก่อนที่สุดท้ายจะมีการอนุมัติให้คณะกรรมการร่างกฎหมายขึ้นมาใหม่หนึ่งฉบับเพื่อใช้แทน พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 มาบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2551¹²² ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดถึงพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวในหัวข้อต่อไป

จะเห็นได้ว่าในช่วงที่กฎหมายฉบับต่าง ๆ ข้างต้นมีผลใช้บังคับนั้น การตรวจพิจารณาภาพยนตร์อยู่ในความรับผิดชอบของหลายองค์กรและมีความซ้ำซ้อน อีกทั้งกฎหมายดังกล่าว ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติบางประการอาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ต่อมาจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งมาตรา 3 ได้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าวทั้งหมด กล่าวคือ พระราชบัญญัติภาพยนตร์พุทธศักราช 2473 พระราชบัญญัติภาพยนตร์ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2479 ประกาศของคณะปฏิวัติ

¹²⁰ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการตรวจพิจารณาและให้ความเห็นชอบในเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2531, **ราชกิจจานุเบกษา**, 105, 117 (22 กรกฎาคม 2531): 31-32.

¹²¹ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

¹²² Transformthailand, **ระบบเรตติ้ง (Rating) บทพิสูจน์วุฒิภาวะของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย**, ค้นวันที่ 30 มิถุนายน 2557 จาก <http://transform.in.th/2011/04/censor-and-rating/>

ฉบับที่ 205 ลงวันที่ 9 กันยายน 2515 และพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปวีดิทัศน์ พ.ศ. 2530 ดังนั้น ในปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมสื่อภาพยนตร์ วีดิทัศน์ ที่เคยตกอยู่ภายใต้กฎหมายหลายฉบับดังกล่าว จะตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เป็นหลัก สำหรับภาพยนตร์เผยแพร่ทางโทรทัศน์นั้น ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 บังคับใช้อยู่

3.1.3 วิวัฒนาการของการควบคุมภาพยนตร์ภายหลังที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551¹²³

จากที่ได้ทราบถึงความเป็นมาของการควบคุมภาพยนตร์ก่อนที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 แล้วซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมภาพยนตร์มาแล้วหลายฉบับ ซึ่งมีทั้งการแก้ไขใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งการยกเลิก ดังนี้ พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473, พระราชบัญญัติภาพยนตร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2479, พระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวีดิทัศน์ พ.ศ. 2530, ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 205 พ.ศ. 2515 จนมาถึงพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งใช้กันอยู่ในปัจจุบันและในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์ที่จะรวมสื่อสองประเภทเข้าด้วยกัน ได้แก่ สื่อภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ แต่ในทางปฏิบัติ ได้รวมเกมคอมพิวเตอร์และคาราโอเกะ เข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัตินี้ด้วย

โดยเจตนารมณ์ของการร่างกฎหมายพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เนื่องจากเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ในปัจจุบันมีความซับซ้อนกัน รวมทั้ง กิจการภาพยนตร์ในปัจจุบัน ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเจตนารมณ์ของการบัญญัติพระราชบัญญัตินี้ตั้งปรากฏข้อความในหมายเหตุตอนท้ายของพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติบางประการจึงไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของหลายองค์กรและมีความซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวีดิทัศน์ พ.ศ. 2530 ดังนั้น เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยภาพยนตร์และกฎหมายว่าด้วยภาพยนตร์และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการเทปและวีดิทัศน์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งปรับปรุงระบบการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ให้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรเดียวเพื่อลดความซ้ำซ้อนของการตรวจพิจารณาประกอบกับกิจการภาพยนตร์ในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อการ

¹²³ วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์, *เรื่องเดิม*, หน้า 17.

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹²⁴

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างที่ทราบกันมาแล้วว่า เพื่อเป็นการปรับปรุงบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยภาพยนตร์ การควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งปรับปรุงระบบการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ให้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรเดียวเพื่อลดความซ้ำซ้อนของการตรวจพิจารณา ประกอบกับกิจการภาพยนตร์ในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้มีการตราพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ขึ้น โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีทั้งสิ้น 91 มาตรา ครอบคลุมถึงรายละเอียดหลายเรื่องมากกว่ากฎหมายฉบับเก่าที่มีเพียง 23 มาตรา โดยได้เปลี่ยนโฉมหน้าของการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ในหลายประการซึ่งวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย การมีบทบัญญัติที่ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ การแก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติที่ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ การแก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 โดยได้ยกเลิกและนำหลักเกณฑ์ที่สำคัญมารวมอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวตามที่ได้กล่าวมาแล้ว มีการให้ความหมายของภาพยนตร์และวีดิทัศน์อย่างชัดเจนว่าคืออะไร เพื่อความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย¹²⁵ รวมทั้งมีการเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ขณะเดียวกันได้มีการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลภาพยนตร์ในรูปแบบของคณะกรรมการระดับชาติที่มีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐและบุคคลภายนอกเป็นครั้งแรก ได้แก่ คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติและคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 และพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ.

¹²⁴ สุทธิ ชัตติยะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 101.

¹²⁵ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

“ภาพยนตร์” หมายความว่า วัสดุที่มีการบันทึกภาพหรือภาพและเสียงซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่อง ไม่รวมถึงวีดิทัศน์

“วีดิทัศน์” หมายความว่า วัสดุที่มีการบันทึกภาพหรือภาพและเสียงซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่องในลักษณะที่เป็นเกมการเล่นคาราโอเกะที่มีภาพประกอบหรือลักษณะอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ภาพยนตร์ไทย” หมายความว่า ภาพยนตร์ที่ใช้ภาษาไทยหรือภาษาท้องถิ่นของประเทศทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่ในบทบาทภาพยนตร์ต้นฉบับสำหรับการแสดงภาพยนตร์และเจ้าของลิขสิทธิ์ผู้มีสัญชาติไทย

2530 เนื้อหาโดยรวม ภาครัฐยังคงใช้อำนาจเข้ามาควบคุมจัดการสื่อภาพยนตร์ไม่ต่างจาก พระราชบัญญัติ ภาพยนตร์ฉบับเดิมที่ใช้กันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2473 โดยควบคุม “ภาพยนตร์” และ “วีดิทัศน์” ไปพร้อม ๆ กัน¹²⁶

โครงสร้างของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย

- 1) คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ
- 2) คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์
- 3) การประกอบกิจการภาพยนตร์
- 4) การประกอบกิจการวีดิทัศน์
- 5) นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่
- 6) การอุทธรณ์
- 7) บทกำหนดโทษ ซึ่งแบ่งเป็นโทษทางปกครองและโทษทางอาญา

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์มุ่งในการ ควบคุม กำกับดูแลตัววัตถุ คือ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในฐานะสื่อที่สามารถดูและถ่ายทอดงานอันมี ลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ออกไปให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชนและความมั่นคงของประเทศและในขณะเดียวกันก็มุ่งในการควบคุม กำกับ ดูแล และส่งเสริมผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจภาพยนตร์และวีดิทัศน์ด้วย

การมีบทบัญญัติกฎหมายที่ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เป็นการแก้ไขปัญหาความ ข้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 โดยนำหลักเกณฑ์ที่สำคัญ มารวมอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวและตามที่ได้กล่าวมาแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้จัดตั้งองค์กรที่ทำ หน้าที่ดูแลภาพยนตร์ในรูปของคณะกรรมการระดับชาติเป็นครั้งแรก ได้แก่ คณะกรรมการภาพยนตร์ และวีดิทัศน์แห่งชาติและคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

3.1.3.1 ผู้มีอำนาจตรวจพิจารณาภาพยนตร์¹²⁷

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการ ขึ้นมา 2 คณะ มีอำนาจหน้าที่ต่างกัน ดังต่อไปนี้

1) คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการ เสนอแนะและออกมาตรการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 ดังนี้¹²⁸

มาตรา 9 วางหลักกฎหมายไว้ว่า คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) เสนอนโยบายแผนและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการประกอบ อุตสาหกรรมภาพยนตร์และการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่อคณะรัฐมนตรี

¹²⁶ วนิดา แสงสารพันธ์, **หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน (Mass Media Laws)** (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554), หน้า 94-102.

¹²⁷ พิเศษฐ์ ขวลาธวัช, **กฎหมายสื่อสารมวลชน, เรื่องเดิม**, หน้า 337.

¹²⁸ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

(2) กำหนดมาตรการในการส่งเสริมให้มีการสร้างภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ ที่มีลักษณะสร้างสรรค์ส่งเสริมการเรียนรู้หรือมีคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบที่คนทุกกลุ่มรวมทั้งคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

(3) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์

(4) เสนอคำแนะนำต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศตามพระราชบัญญัตินี้

(5) ออกประกาศกำหนดสัดส่วนระหว่างภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์ต่างประเทศที่จะนำออกฉายในโรงภาพยนตร์ตาม (1) ของบทนิยามคำว่า “โรงภาพยนตร์” ในมาตรา 4

(6) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนและคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

(7) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่รัฐมนตรี มอบหมาย

ประกาศตาม (5) ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ให้กระทรวงวัฒนธรรมกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ตามนโยบายแผนยุทธศาสตร์ และมาตรการที่คณะกรรมการเสนอหรือกำหนดตาม(1)และ(2)

2) คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะเป็นผู้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประเด็นปัญหาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย บัญญัติไว้ในมาตรา 16

มาตรา 16 วางหลักกฎหมายไว้ว่า ให้มีคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์คณะหนึ่งหรือหลายคณะโดยแต่ละคณะประกอบไปด้วยบุคคลซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการ¹²⁹ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 (1) ให้มีจำนวนไม่เกินเก้าคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศ ภาพยนตร์ศิลปวัฒนธรรม สื่อสารมวลชน หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการภาพยนตร์¹³⁰ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 (2) (3) (4) และ (5) ให้มีจำนวนไม่เกินเจ็ดคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์ วีดิทัศน์ โทรทัศน์ศิลปวัฒนธรรม หรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกินสี่คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกินสามคน¹³¹

มาตรา 18 คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้¹³²

¹²⁹ มาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

¹³⁰ มาตรา 16 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

¹³¹ มาตรา 16 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

¹³² มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

- (1) อนุญาตการสร้างภาพยนตร์ต่างประเทศในราชอาณาจักร
- (2) ตรวจสอบพิจารณาและกำหนดประเภทภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เขา แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายในราชอาณาจักร
- (3) อนุญาตการนำวีดิทัศน์ออกฉาย ให้เขา แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร
- (4) อนุญาตการนำสื่อโฆษณาออกโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ในราชอาณาจักร
- (5) อนุญาตการส่งภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ออกไปนอกราชอาณาจักร
- (6) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์หรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะและโครงสร้างของคณะกรรมการไว้ คือให้มีคณะกรรมการคณะเดียวหรือหลายคณะโดยแต่ละคณะจะต้องประกอบไปด้วยบุคคลซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคณะกรรมการจะมีอำนาจหน้าที่สามารถอนุญาตการสร้างภาพยนตร์ต่างประเทศในราชอาณาจักร ให้มีจำนวนไม่เกินห้าคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการต่างประเทศ ภาพยนตร์ ศิลปวัฒนธรรม สื่อสารมวลชนหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการภาพยนตร์และคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่สามารถตรวจสอบพิจารณาและกำหนดประเภทภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เขา แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายในราชอาณาจักร อนุญาตการนำวีดิทัศน์ออกฉาย ให้เขา แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร อนุญาตการนำสื่อโฆษณาออกโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ในราชอาณาจักร อนุญาตการส่งภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ออกไปนอกราชอาณาจักร จะต้องมีจำนวนไม่เกินเจ็ดคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์ วีดิทัศน์ โทรทัศน์ ศิลปวัฒนธรรม หรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกินสี่คนและจากภาคเอกชนจำนวน ไม่เกินสามคน ซึ่งจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจำนวนจะมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับประเด็นในการพิจารณาว่าเรื่องนั้น ๆ เป็นเรื่องสำคัญหรือไม่¹³³

จากอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติมาตรา 18 ประเด็นที่เกิดปัญหามากที่สุดคือ อำนาจหน้าที่ตาม (2) คือ การตรวจสอบพิจารณาและกำหนดประเภทภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย เนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นการตัดทอนหรือไม่อนุญาตให้ออกฉาย ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ต่อไป

จากบทบัญญัติกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการทั้งสองชุดมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกัน กล่าวคือ¹³⁴ คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ จะมีอำนาจตามมาตรา 9 ทำหน้าที่ดูแลเรื่องนโยบาย แผนและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมภาพยนตร์และการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การกำหนดมาตรการในการส่งเสริมให้มีการสร้างภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้หรือมีคุณค่า

¹³³ กฤษณ์ วงศ์วิเศษธร, การควบคุมฝ่ายปกครอง: กรณีคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เซ็นเซอร์ภาพยนตร์, คำนวนที่ 30 มีนาคม 2558 จาก http://kritzw.blogspot.com/2009/04/blog-post_16.html

¹³⁴ กิตติพงษ์ กมลธรรมวงศ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 28-30.

ในทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบที่คนทุกกลุ่มรวมทั้งคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ การเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การเสนอคำแนะนำต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศตามพระราชบัญญัติ การออกประกาศกำหนดสัดส่วนระหว่างภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์ต่างประเทศที่จะนำออกฉายในโรงภาพยนตร์ การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนและคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ส่วนคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 ในการอนุญาตสร้างภาพยนตร์ต่างประเทศในราชอาณาจักร การตรวจพิจารณาละกำหนดประเภทภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายในราชอาณาจักร การอนุญาตการนำวีดิทัศน์ออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร การอนุญาตการนำสื่อโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ในราชอาณาจักร การอนุญาตส่งภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ออกไปนอกราชอาณาจักรและการปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์หรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย

ตารางที่ 3.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติและคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

คณะกรรมการ	อำนาจหน้าที่
ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - ดูแลเรื่องนโยบาย แผนและยุทธศาสตร์ - การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ - การกำหนดมาตรการในการส่งเสริมให้มีการสร้างภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีลักษณะสร้างสรรค์ - ส่งเสริมการเรียนรู้หรือมีคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรม - การเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย - การเสนอคำแนะนำต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศตามพระราชบัญญัติ - การออกประกาศกำหนดสัดส่วนระหว่างภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์ต่างประเทศ - การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนและคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์
พิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจพิจารณาและกำหนดประเภทภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายในราชอาณาจักร - การอนุญาตการนำวีดิทัศน์ออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร - การอนุญาตการนำสื่อโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ในราชอาณาจักร การอนุญาตส่งภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ออกไปนอกราชอาณาจักร - การปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์หรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย

3.1.3.2 การควบคุมภาพยนตร์

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 พบว่ากฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมภาพยนตร์เพิ่มขึ้นหลายประการและครอบคลุมตลอดกระบวนการของการประกอบกิจการภาพยนตร์ กล่าวคือ รัฐมีอำนาจในการควบคุมการสร้างภาพยนตร์ ควบคุมการเผยแพร่ภาพยนตร์และควบคุมสถานที่จัดฉายภาพยนตร์ ดังนี้

1) หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการสร้างภาพยนตร์¹³⁵

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 กำหนดหลักการควบคุมการสร้างภาพยนตร์ต่างประเทศในราชอาณาจักร คำว่า “สร้างภาพยนตร์” นั้น มาตรา 4 ให้คำนิยามความหมายไว้ว่า “การผลิต ถ่ายอัด บันทึก หรือทำด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อให้เป็นภาพยนตร์” สำหรับคำว่า “ภาพยนตร์” นั้นให้คำนิยามความหมายไว้ว่า “วัสดุที่มีการบันทึกภาพหรือภาพและเสียงซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่อง แต่ไม่รวมถึงวีดิทัศน์” ซึ่งคำว่า “วีดิทัศน์” นั้น ให้คำนิยามความหมายไว้ว่า “วัสดุที่มีการบันทึกภาพและเสียง ซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่องในลักษณะที่เป็นเกมการเล่น คาราโอเกะที่มีภาพประกอบหรือลักษณะอื่นใดตามที่กำหนดของ “ภาพยนตร์ไทย” ซึ่งหมายความว่าภาพยนตร์ที่ใช้ภาษาไทยหรือภาษาท้องถิ่นของประเทศทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่ ในบทภาพยนตร์ฉบับสำหรับการแสดงภาพยนตร์และเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้มีสัญชาติไทย¹³⁶

กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่จะประสงค์จะสร้างภาพยนตร์ต่างประเทศในราชอาณาจักร จะต้องยื่นคำขออนุญาตในการสร้างภาพยนตร์ต่อ “สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว” และได้รับอนุญาตจาก “คณะกรรมการพิจารณารายภาพยนตร์และวีดิทัศน์” ก่อนจึงจะสร้างภาพยนตร์ได้ ซึ่งหากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด¹³⁷ ซึ่งการยื่นคำขออนุญาตนี้ผู้สร้างจะต้องยื่นคำขออนุญาตพร้อมด้วยบทภาพยนตร์ คำโครงและเรื่องย่อของภาพยนตร์ที่จะสร้างเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการดังกล่าวและเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจะต้องดำเนินการสร้างภาพยนตร์ตามบทภาพยนตร์และคำโครงที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้สร้างภาพยนตร์จะต้องคำนึงถึงฉากที่ถ่ายทำ บทสนทนา และสถานที่ที่ถ่ายทำเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย¹³⁸

อย่างไรก็ตาม กฎหมายกำหนดข้อยกเว้นสำหรับภาพยนตร์บางประเภทว่าไม่จำเป็นต้องขออนุญาตสร้างภาพยนตร์ได้หากภาพยนตร์ต่างประเทศที่จะสร้างในประเทศไทยมีลักษณะดังนี้

- (1) ภาพยนตร์ ข่าว หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- (2) ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นเพื่อดูเป็นการส่วนตัว

¹³⁵ คณาธิป ทองรวีวงศ์, *กฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน* (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2555), หน้า 430.

¹³⁶ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹³⁷ มาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹³⁸ มาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

(3) ภาพยนตร์ที่มีการสร้างในต่างประเทศและได้นำมาใช้บริการตามกระบวนการหลังการถ่ายทำภาพยนตร์ในราชอาณาจักร ซึ่งได้แจ้งต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(4) ภาพยนตร์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

นอกจากการสร้างภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการสร้างภาพยนตร์โดยทั่วไปไว้ กล่าวคือ

ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องดำเนินการสร้างในลักษณะที่ไม่เป็นการบ่อนทำลายขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและเกียรติภูมิของประเทศไทย¹³⁹ หากฝ่าฝืนกฎหมายกรณีนี้จะมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁴⁰

ในกรณีที่มีการสร้างภาพยนตร์มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นของรัฐหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องดำเนินการปรับปรุงสิ่งดังกล่าวให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ทั้งนี้ ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง¹⁴¹

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดให้การสร้างภาพยนตร์ที่จะต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ก่อนจึงจะสร้างได้นั้น หมายความว่าถึงเฉพาะกรณีของภาพยนตร์ต่างประเทศที่จะเข้ามาสร้างในประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งย่อมาหมายความว่า การสร้างภาพยนตร์ในราชอาณาจักร ผู้สร้างภาพยนตร์ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตต่อคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์แต่อย่างใดก็สามารถสร้างภาพยนตร์ได้แต่อย่างใดก็สามารถสร้างภาพยนตร์ได้

2) หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการเผยแพร่ภาพยนตร์¹⁴²

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดหลักการควบคุมการเผยแพร่ภาพยนตร์ด้วย โดยกำหนดหลักการควบคุมการเผยแพร่ภาพยนตร์โดยวิธีการฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน จำหน่าย จะเห็นได้ว่า กฎหมายฉบับนี้มีผลกระทบทั้งในขั้นตอนของการผลิตสื่อและการเผยแพร่สื่อ สำหรับการเผยแพร่โดยวิธีการฉายภาพยนตร์นั้น กฎหมายนิยามคำว่า “ฉาย” หมายความว่า “การนำภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์มากระทำให้ปรากฏภาพ หรือภาพและเสียงด้วยเครื่องฉายหรือเครื่องมืออื่นใดและให้หมายความรวมถึงการถ่ายทอดด้วย”¹⁴³ กฎหมายกำหนดหลักการไว้ว่า “ภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักรต้องผ่านการตรวจพิจารณาและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์”¹⁴⁴ หากมีการฝ่าฝืนจะมีโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาทการเผยแพร่ภาพยนตร์นั้น

¹³⁹ มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁴⁰ มาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁴¹ มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁴² คณาธิป ทองรวีวงศ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 432.

¹⁴³ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁴⁴ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

นอกจากจะต้องพิจารณาตามกฎหมายฉบับนี้เป็นการเฉพาะแล้ว ยังต้องพิจารณาตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย แม้ว่าภาพยนตร์นั้นจะได้รับอนุญาตให้เผยแพร่ตามกฎหมายฉบับนี้ แต่หากมีความผิดตามกฎหมายอื่นก็ไม่สามารถอ้างการได้รับอนุญาตตามกฎหมายฉบับนี้เพื่อยกเว้นความผิดตามกฎหมายอื่นไม่ได้ดังที่มาตรา 30 กำหนดว่า “การอนุญาตให้นำภาพยนตร์ออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายในราชอาณาจักร ไม่คุ้มครองผู้รับอนุญาตให้พ้นจากความรับผิดในทางแพ่ง ทางอาญาหรือเกิดจากการกระทำที่จ้องรับผิดตามกฎหมายอื่นอันเกิดจากการฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายภาพยนตร์” ตัวอย่างเช่น หากภาพยนตร์ที่ได้รับการอนุญาตให้นำออกฉายและจำหน่ายในราชอาณาจักร ต่อมาปรากฏว่า เป็นภาพยนตร์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ผู้ได้รับอนุญาตไม่อาจอ้างการได้รับอนุญาตตามกฎหมายฉบับนี้ เพื่อยกเว้นความรับผิดอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ ตัวอย่างเช่น หากภาพยนตร์ที่ได้รับการอนุญาตให้นำออกฉายและจำหน่ายในราชอาณาจักร มีเนื้อหาเข้าองค์ประกอบความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาก็ไม่อาจอ้างการได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เพื่อยกเว้นความรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญาได้ ซึ่งการควบคุมการเผยแพร่ภาพยนตร์ มีหลายวิธีซึ่งจะแยกกล่าวโดยละเอียดเป็นหัวข้อหลักในหัวข้อต่อไป

3.1.3.3 การตรวจพิจารณาภาพยนตร์¹⁴⁵

ภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายในราชอาณาจักรต้องผ่านการตรวจพิจารณาและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา 25 การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามมาตรา 25 นั้นให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์กำหนดว่าภาพยนตร์ดังกล่าวจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใด เช่น ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ชมทั่วไป เป็นต้น ส่วนหลักเกณฑ์ในการกำหนดว่าภาพยนตร์ลักษณะใดควรอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การตรวจพิจารณาภาพยนตร์เป็นกระบวนการที่สำคัญของกฎหมายฉบับนี้ ในการเผยแพร่ภาพยนตร์ กล่าวคือ ภาพยนตร์จะต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ตามกฎหมายฉบับนี้ก่อน จึงเผยแพร่ได้ ในการพิจารณาดังกล่าวนี้นี้ มาตรา 26 ของพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์กำหนดด้วยว่า ภาพยนตร์ดังกล่าวจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใดใน 7 ประเภทต่อไปนี้¹⁴⁶

- 1) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู
- 2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป
- 3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป
- 4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป
- 5) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป
- 6) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่าสิบปีดู
- 7) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร

¹⁴⁵ พิศิษฐ์ ขวลาธวัช, *เรื่องเดิม*, หน้า 341.

¹⁴⁶ มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

จะเห็นได้ว่าการจัดประเภทภาพยนตร์ทั้ง 7 ประเภทแสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีการนำระบบการควบคุมภาพยนตร์โดยการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์มาใช้ ซึ่งได้มีการเรียกร้องให้นำมาใช้เป็นระยะเวลานาน

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 มาตรา 26 วรรคสุดท้ายอันว่าด้วยการจัดประเภทของภาพยนตร์ระบุว่า “หลักเกณฑ์ในการกำหนดว่าภาพยนตร์ลักษณะใดควรจัดอยู่ในประเภทใดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” นั้นหมายความว่า พระราชบัญญัติจะไม่ได้ลงรายละเอียดว่าภาพยนตร์แต่ละเรต (Rate) ว่าต้องมีคุณลักษณะอย่างไร แต่รายละเอียดจะถูกกำหนดในกฎกระทรวงต่อไป กฎกระทรวง คือข้อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ควบคู่กับพระราชบัญญัติหรืออีกนัยหนึ่งก็คือการนำคำว่า “ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” มาขยายความนั่นเอง¹⁴⁷

เรตภาพยนตร์ (Film Ratings) เรตที่ 1 ถึงเรตที่ 5 ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถชมได้และไม่ต้องมีการตรวจบัตรประชาชน ยกเว้นเรตที่ 6 เท่านั้นที่ต้องมีตรวจบัตรประชาชนก่อนเข้าชมภาพยนตร์

กฎหมายนำหลักการตรวจพิจารณาภาพยนตร์มาใช้ โดยคณะกรรมการอาจพิจารณาห้ามการเผยแพร่ในระดับที่แตกต่างกันไป เช่น ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักรหรือห้ามเผยแพร่กับบุคคลบางกลุ่มตามที่แยกประเภทภาพยนตร์ไว้หรือที่เรียกว่า “Rating” สำหรับหลักเกณฑ์ในการกำหนดว่า ภาพยนตร์ลักษณะใดควรจัดอยู่ในประเภทใดนั้น มาตรา 26 กำหนดให้พิจารณาตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งในปัจจุบันมีกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ลงวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2552 วางหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะภาพยนตร์ไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้¹⁴⁸

- 1) เนื้อหาส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือศีลธรรมอันดีของชาติ
- 2) เนื้อหาส่งเสริมความรู้หรือความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัวยุคใหม่ คุณภาพชีวิตหรือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม
- 3) เนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบหรือจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือประวัติศาสตร์ของชาติ

ข้อ 2 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป มีลักษณะดังนี้¹⁴⁹

¹⁴⁷ เครือข่ายคนดูหนัง, **อะไรคือ พรบ. อะไรคือกฎกระทรวง**, ค้นวันที่ 20 เมษายน 2558

จาก <https://thaiadience.wordpress.com/2009/09/18/law/>

¹⁴⁸ ข้อ 1 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

¹⁴⁹ ข้อ 2 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

1) เนื้อหาที่ให้ความรู้หรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน
ของประชาชนหรือให้ความบันเทิงเป็นการทั่วไป

2) ไม่มีลักษณะของภาพยนตร์ตามข้อ 3 ข้อ 4 และข้อ 5

ข้อ 3 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะ
ดังนี้¹⁵⁰

1) เนื้อหาที่น่ากลัวสยองขวัญ หรือการกระทำที่รุนแรง ทารุณโหดร้ายหรือ
ขาดมนุษยธรรม

2) เนื้อหาที่แสดงพฤติกรรมทางเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร

3) เนื้อหาที่แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือการใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือ
ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

4) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด

5) เนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรม
อันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ

6) ใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมในลักษณะของคำหยาบคายหรือลามก

ข้อ 4 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะดังนี้¹⁵¹

1) เนื้อหาสยองขวัญหรือแสดงการกระทำที่รุนแรง ทารุณโหดร้ายหรือ
ขาดมนุษยธรรม

2) เนื้อหาที่แสดงพฤติกรรมทางเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร

3) เนื้อหาที่แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือการใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือ
ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

4) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด

5) เนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรม
อันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ

ข้อ 5 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะ
ดังต่อไปนี้¹⁵²

1) เนื้อหาที่แสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศ

2) เนื้อหาที่แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือการใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือ
ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

3) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติดซึ่งอาจชักจูงใจให้ผู้ชมเกิดพฤติกรรม
เลียนแบบ

ข้อ 6 ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้¹⁵³

¹⁵⁰ ข้อ 3 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

¹⁵¹ ข้อ 4 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

¹⁵² ข้อ 5 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

¹⁵³ ข้อ 6 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

1) เนื้อหาที่แสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศหรือการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองหรือผู้อื่น

2) เนื้อหาที่แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

3) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด

4) เนื้อหาที่เกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้คนหลงเชื่อ

ข้อ 7 ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้¹⁵⁴

1) เนื้อหาที่กระทบกระเทือนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์หรือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) สาระสำคัญของเรื่องเป็นการเหยียดหยามหรือนำความเสื่อมเสียมาสู่ศาสนาหรือไม่เคารพต่อปูชนียบุคคล ปูชนียสถานหรือปูชนียวัตถุ

3) เนื้อหาที่ก่อให้เกิดความแตกสามัคคีระหว่างคนในชาติ

4) เนื้อหาที่กระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ

5) สาระสำคัญของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์

6) เนื้อหาที่แสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศ

อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้วางข้อยกเว้นสำหรับภาพยนตร์บางประเภทที่ไม่ต้องผ่านการตรวจพิจารณาและได้รับอนุญาตไว้ดังนี้

1) ภาพยนตร์ข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2) ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นเพื่อดูเป็นการส่วนตัว

3) ภาพยนตร์ที่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนหรือหน่วยงานอื่นของรัฐสร้างขึ้น เพื่อเผยแพร่หรือส่งเสริมการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น

4) ภาพยนตร์ที่ฉายในเทศกาลภาพยนตร์ระหว่างประเทศที่คณะกรรมการกำหนด

5) ภาพยนตร์ที่ฉายทางโทรทัศน์และผ่านการตรวจพิจารณารตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แล้ว

6) ภาพยนตร์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

แม้ว่าภาพยนตร์ที่เข้าลักษณะยกเว้นข้างต้น แต่หากมีลักษณะบางประการตามที่กฎหมายกำหนด ก็อาจต้องกลับไปสู่หลักการพิจารณาอีกก็ได้ เช่น

ภาพยนตร์ตาม (2) (4) และ (6) หากนำออกฉายเป็นการทั่วไป ให้เช่า แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายในราชอาณาจักร ต้องผ่านการตรวจพิจารณาและได้รับอนุญาต

การพิจารณาอนุญาตภาพยนตร์ถ้าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เห็นว่าภาพยนตร์ใดมีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

¹⁵⁴ ข้อ 7 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

หรืออาจกระทบกระเทือนต่อ ความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทย ให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขหรือตัดทอนก่อนอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้

ตารางที่ 3.2 ลักษณะของภาพยนตร์ในแต่ละประเภท

ประเภทของภาพยนตร์	ลักษณะของภาพยนตร์
1) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือศีลธรรมอันดีของชาติ - ส่งเสริมความรู้หรือความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัวหรือคุณภาพชีวิตหรือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม - ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบหรือจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือประวัติศาสตร์ของชาติ - ให้ความรู้หรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนหรือให้ความบันเทิงเป็นการทั่วไป - ไม่มีลักษณะของภาพยนตร์ตามข้อ 3 ข้อ 4 และข้อ 5
2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> - นำกลั้วสยองขวัญ หรือการกระทำที่รุนแรง ทารุณโหดร้ายหรือขาดมนุษยธรรม - แสดงพฤติกรรมทางเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร - แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือการใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ - แสดงวิธีการใช้สารเสพติด - เกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ - ใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมในลักษณะของคำหยาบคายหรือลามก
3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป	<ul style="list-style-type: none"> - สยองขวัญหรือแสดงการกระทำที่รุนแรง ทารุณโหดร้ายหรือขาดมนุษยธรรม - แสดงพฤติกรรมทางเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร - แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือการใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ - แสดงวิธีการใช้สารเสพติด - เกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ
4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป	<ul style="list-style-type: none"> - สยองขวัญหรือแสดงการกระทำที่รุนแรง ทารุณโหดร้ายหรือขาดมนุษยธรรม - แสดงพฤติกรรมทางเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร - แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือการใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ - แสดงวิธีการใช้สารเสพติด - เกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ประเภทของภาพยนตร์	ลักษณะของภาพยนตร์
5) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศ - แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือการใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ - แสดงวิธีการใช้สารเสพติดซึ่งอาจชักจูงใจให้ผู้ชมเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ
6) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศหรือการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองหรือผู้อื่น - แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ - แสดงวิธีการใช้สารเสพติด - เกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้คนหลงเชื่อ
7) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร	<ul style="list-style-type: none"> - กระทบกระเทือนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์หรือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข - เหยียดหยามหรือนำความเสื่อมเสียมาสู่ศาสนาหรือไม่เคารพต่อปูชนียบุคคล ปูชนียสถานหรือปูชนียวัตถุ - ก่อให้เกิดความแตกสามัคคีระหว่างคนในชาติ - กระทบกระเทือนต่อสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ - สำคัญของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์ - แสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศ

การจัดประเภทภาพยนตร์มีความเกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ทั้งที่ผลิตในประเทศไทยและภาพยนตร์ต่างประเทศที่จะเข้าฉายในประเทศไทย โดยจะต้องผ่านการตรวจพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เพื่อจัดเรตติ้งเสียก่อน ซึ่งภายหลังจากที่มีการบังคับใช้กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ในช่วงแรกเริ่มมีภาพยนตร์ที่ยื่นให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์พิจารณาจัดเรตติ้ง โดยเริ่มตั้งแต่ภาพยนตร์ที่เข้าฉายตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2552 ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง “แฟนเก่า” ได้รับเรต น 15+ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ภาพยนตร์เรื่อง “Young@Heart” ได้รับเรต ส. ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู ภาพยนตร์เรื่อง “ห้าแพร่ง” ได้รับเรต น 15+ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ภาพยนตร์เรื่อง “ฝันโคตรโคตร” ได้รับเรต น 15+ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปและภาพยนตร์เรื่อง “Under the Sea 3D” ซึ่งฉายเฉพาะที่โรงภาพยนตร์ IMAX พาราคอนซิเนเพล็กซ์ ได้รับเรต ส ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู เป็นต้น

ยกเว้นเพียงแต่ตัวอย่างภาพยนตร์ที่นำมาฉายภายในโรงภาพยนตร์ ที่ยังไม่มีการแบ่งประเภทตามภาพยนตร์เรื่องที่จะฉาย เช่น ภาพยนตร์ที่ได้รับเรต T ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป อาจมีตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีภาพและเนื้อหายุ่งในเรต N 18+ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปก็ได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกตั้งคำถามมานานแล้วก่อนมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้¹⁵⁵

ส่วนการควบคุมสถานที่จัดฉายภาพยนตร์นั้น กฎหมายกำหนดให้การฉายภาพยนตร์จะต้องฉายใน “โรงภาพยนตร์” เท่านั้น ซึ่งโรงภาพยนตร์ตามกฎหมายนั้น หมายความว่า สถานที่ฉายภาพยนตร์ที่เป็นอาคารหรือส่วนใดของอาคารที่ใช้เป็นสถานที่ฉายภาพยนตร์หรือหมายความสถานที่กลางแจ้งสำหรับฉายภาพยนตร์ได้ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้ผู้ที่จะประสงค์จะประกอบกิจการโรงภาพยนตร์หรือผู้ที่ประกอบกิจการให้เช่าหรือแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายภาพยนตร์ด้วย โดยทำเป็นธุรกิจหรือรับประโยชน์ตอบแทนจะต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนก่อนจึงจะดำเนินการได้ หากฝ่าฝืนไม่ดำเนินการจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด¹⁵⁶ โดยใบอนุญาตประกอบกิจการดังกล่าวมีอายุ 5 ปีซึ่งผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผยที่เห็นได้ง่าย ณ สถานที่ประกอบกิจการ ซึ่งหากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามนายทะเบียนมีอำนาจในการสั่งให้ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน สั่งให้แก้ไขปรับปรุงหรือสั่งให้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่เหมาะสมได้ ซึ่งหากครบกำหนดระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนดผู้ประกอบการไม่ดำเนินการตามคำสั่งกรณีนี้นายทะเบียนในฐานะเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจในการกำหนดค่าปรับได้¹⁵⁷ ซึ่งหากพบว่าผู้ได้รับใบอนุญาตจงใจหรือเจตนากระทำความผิดดังกล่าวซ้ำอีก กฎหมายกำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้แล้วแต่กรณี¹⁵⁸

นอกจากนี้ กฎหมายกำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการภาพยนตร์จะต้องฉายภาพยนตร์ตามสัดส่วนภาพยนตร์ไทยต่อภาพยนตร์ต่างชาติ ตามสัดส่วนที่คณะกรรมการกำหนด¹⁵⁹ ประเด็นสำคัญคือการกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตมีหน้าที่ที่จะต้องควบคุมดูแลสถานที่ฉายภาพยนตร์โดยหากผู้รับใบอนุญาตยินยอมหรือปล่อยให้ผู้อื่นที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดตามอายุของการจัดประเภทภาพยนตร์เข้าไปในโรงภาพยนตร์ในระหว่างที่ทำการฉายภาพยนตร์เรื่องนั้นหรือในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาได้จัดให้ภาพยนตร์เรื่องใดอยู่ในประเภทที่เป็นภาพยนตร์ที่ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดูกฎหมายกำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงภาพยนตร์ห้ามดำเนินการให้เช่าแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายภาพยนตร์นั้นแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีหาก

¹⁵⁵ เครือข่ายคนดูหนัง, **สรุปเรตติ้งหนังไทยประจำเดือนสิงหาคม – กันยายน 2552**,
 ค้นวันที่ 26 เมษายน 2558 จาก https://thaiaudience.wordpress.com/2009/09/23/rating09_aug_se/

¹⁵⁶ มาตรา 79 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 37 วรรคหนึ่ง มาตรา 38 วรรคหนึ่งหรือประกอบกิจการดังกล่าวในระหว่างถูกพักใช้หรือถูกเพิกถอนใบอนุญาต ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดระยะเวลาที่ฝ่าฝืนอยู่

¹⁵⁷ มาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁵⁸ มาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁵⁹ มาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

ฝ่าฝืนผู้รับใบอนุญาตจะต้องรับผิดชอบและรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด¹⁶⁰ นอกจากนี้ สำหรับกรณีที่ภาพยนตร์เรื่องใดเป็นภาพยนตร์ที่คณะกรรมการพิจารณาฯ กำหนดให้เป็นภาพยนตร์ประเภทส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดูหรือเป็นภาพยนตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้ดูทั่วไปกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการโรงภาพยนตร์สามารถจัดฉายภาพยนตร์ดังกล่าวในสถานที่ที่คนทั่วไปสามารถดูได้ทันที

หลักสำคัญของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 คือการควบคุมสื่อภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยให้มีการขออนุญาตให้เผยแพร่ได้ ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ควบคุมการสร้างภาพยนตร์ต่างประเทศในราชอาณาจักร โดยกำหนดให้ต้องมีการขออนุญาต
- 2) กำหนดให้มีการตรวจพิจารณาและกำหนดประเภทภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร
- 3) ควบคุมการนำวีดิทัศน์ออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน จำหน่ายในราชอาณาจักร โดยกำหนดให้ต้องมีการขออนุญาต
- 4) ควบคุมการนำสื่อโฆษณาออกโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ในราชอาณาจักร โดยกำหนดให้ต้องมีการขออนุญาต
- 5) ควบคุมการส่งภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ออกไปนอกราชอาณาจักร โดยกำหนดให้ต้องมีการขออนุญาต

กฎหมายฉบับนี้ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ดังที่รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 รับรองไว้ อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 45 ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้สำหรับกรณีที่จะมีการจำกัดเสรีภาพดังกล่าว ซึ่งทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่จะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 จึงได้อาศัยข้อยกเว้นดังกล่าว บัญญัติหลักการเพื่อควบคุมการสื่อสารมวลชนในลักษณะต่าง ๆ

หลักการปฏิบัติในการสร้างภาพยนตร์¹⁶¹ ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องดำเนินการสร้างในลักษณะที่ไม่เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรืออาจกระทบต่อความมั่นคงและเกียรติภูมิของประเทศไทย ผู้สร้างภาพยนตร์ผู้ใดสงสัยว่าการสร้างภาพยนตร์ของตนจะเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ อาจขอให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์พิจารณาให้ความเห็นในเรื่องนั้นก่อนดำเนินการสร้างได้ ในกรณีนี้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ซึ่งขอความเห็นทราบภายใน 15 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

¹⁶⁰ มาตรา 80 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

¹⁶¹ พิเศษ ขวลาธวัช, *เรื่องเดิม*, หน้า 340.

ให้ถือว่าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้ความเห็นชอบแล้วตามมาตรา 23¹⁶² และในกรณีที่การสร้างภาพยนตร์มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นของรัฐหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องดำเนินการปรับปรุงสิ่งดังกล่าวให้อยู่สภาพที่เหมาะสม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายเกี่ยวข้องตามมาตรา 24¹⁶³

แนวคิดเรื่องเรตติ้ง (Rating) ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 นี้ ได้มีการศึกษาแนวคิดมาจากต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ และประเทศฟิลิปปินส์ กฎหมายภาพยนตร์ของทั้ง 4 ประเทศนี้ได้ให้อำนาจผู้ตรวจพิจารณาจัดเรตภาพยนตร์ สามารถที่จะตัดหรือแก้ไขเนื้อหาที่เห็นว่าไม่เหมาะสมได้ ซึ่งอำนาจการสั่งตัดหรือแก้ไขเนื้อหานี้ ก็เป็นการสั่งเพื่อที่จะได้เรตติ้งเท่านั้น ส่วนประเด็นการแบนภาพยนตร์นั้น ก็เพื่อป้องกันการใช้เสรีภาพที่เกินขอบเขต ที่จะไปกระทบผู้อื่นของผู้สร้างภาพยนตร์

ตารางที่ 3.3 รายชื่อภาพยนตร์ในแต่ละประเภท

ประเภทภาพยนตร์	รายชื่อภาพยนตร์
1. ส – ภาพยนตร์ส่งเสริมการเรียนรู้ และควรส่งเสริมให้ดู	- Young@Heart - Under the Sea 3D - ตำนานสมเด็จพระนเรศวรภาค 3
2. ท – ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป	- รถไฟฟ้า..มาหานะเธอ - Avatar - Puss In Boots
3. น 13+ – ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป	- The Proposal - Whiteout - เลิฟ จูลินทรีย์ รักมันใหญ่มาก
4. น 15+ – ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป	- แฟนเก่า - ห้าแพร่ง - District 9 - Suck Seed ห่วยขั้นเทพ - หอแก้วแตก แหกกระเจิง - เท่ง-โหน่ง จีวรบิน - The King's Speech - ATM เออรัก..เออเร่อ

¹⁶² มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

¹⁶³ มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ประเภทภาพยนตร์	รายชื่อภาพยนตร์
5. น 18+ – ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการให้คำแนะนำแก่ผู้ชมและใช้มาตรการทางสังคมในการบังคับ แต่ไม่มีบทลงโทษทางอาญา	- น้ำตาลแดง (Uncut version เฉพาะ House) - Jackass 3-D - Love and Other Drugs - Black Swan (ฉายจำกัดโรง) - The Girl with the Dragon Tattoo
6. ฉ 20+ – ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี	- ผู้หญิง 5 บาป ภาค 2 - NYMPHOMANIAC - Shame (เฉพาะเครือเอเพ็กซ์) - 3D Sex and Zen: Extreme Ecstasy
7. ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร	- Shakespeare must die - Saw ภาค 6

3.1.3.4 กระบวนการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์¹⁶⁴

จากที่ได้ทราบถึงการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดการจัดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ไว้ในมาตรา 26 ซึ่งในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาว่าการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ มีกระบวนการอย่างไร

ขั้นตอนที่ 1 คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะรับชมภาพยนตร์ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะถกประเด็นกันว่ามีส่วนไหนหรือไม่ ที่อาจทำให้ภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ ตกไปอยู่ในเกณฑ์ที่จะถูก “แบน” (กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์) หรือมีส่วนไหนหรือไม่ที่จะทำให้ภาพยนตร์ไปอยู่ในเรต “ควรสนับสนุนให้รับชม” หลังจากนั้นคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ จะได้รับแบบสอบถามให้กรอกว่าภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ มีความรุนแรงทางพฤติกรรม, เพศและการใช้ภาษาที่เสี่ยงต่อเยาวชนในระดับใด

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ลงคะแนนเสร็จสิ้น จะมีการรวบรวมคะแนนโดยเลขานุการของคณะกรรมการ ซึ่งคะแนนที่ได้นั้นจะออกมาในรูปแบบของรหัส ตัวอย่างเช่น หากหัวข้อที่ว่าด้วย การมีฉากการตัดแปลงสิ่งรอบข้างให้เป็นอาวุธ มีคนกาช่องว่าไม่มีเลย 1 คน, น้อย 4 คน, ปานกลาง 2 คนและมาก 0 คน กลุ่มหนาแน่นจะอยู่ที่น้อยและหากรวมเข้ากับข้อต่าง ๆ ในหมวดความรุนแรงแล้วกลุ่มหนาแน่นยังอยู่ที่น้อยอยู่ ระดับความรุนแรงก็จะได้รับรหัสเป็น 1 รหัสที่ว่าจะเป็นดังต่อไปนี้ คือ ไม่มี = 0 น้อย = 1, ปานกลาง = 2 และ มาก = 3

¹⁶⁴ เครือข่ายคนดูหนัง, พรบ.ภาพยนตร์ เขาจัดเรตกันอย่างไร?, ค้นวันที่ 25 กรกฎาคม 2558 จาก <https://thaiaudience.wordpress.com/2008/07/11/howrate/>

ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมรหัสจากหมวดความรุนแรง เพศและการใช้ภาษา ตามลำดับว่า ออกมาเป็นแบบใด ยกตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง รัก/ สาม/ เสร้า ได้รับรหัสความรุนแรง 1, เพศ 1 และการใช้ภาษา 2 นั้นหมายความว่า รัก/ สาม/ เสร้า ได้เรต “น 15+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (ผู้ชมอายุต่ำกว่า 15 ปี ควรได้รับคำแนะนำจากผู้ปกครอง)

วิธีการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ สมมติว่า ภาพยนตร์เรื่อง “ลองของ 2” ได้รับรหัสออกมาเป็น 3 1 1 ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “จันดารา” ได้รับรหัส 1 1 3 ทั้ง 2 เรื่องจะได้รับเรตเดียวกันคือ “ฉ 20+” ภาพยนตร์เรื่องนี้ ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู (ต้องตรวจบัตรประชาชนก่อนเข้าชมภาพยนตร์) ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “ปิดเทอมใหญ่ หัวใจว้าวุ่น” ได้รับรหัส 0 1 2 ก็จะได้รับเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เป็นต้น

กรณีตัวอย่างการบังคับใช้กฎหมายที่เกิดขึ้นจริง คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ และ วิดีทัศน์เคสสั่ง "แบน" หรือห้ามฉายภาพยนตร์ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง “Shakespeare Must Die” ถูกสั่งแบนตามมาตรา 26(7) ประกอบกฎกระทรวงข้อ (3) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ด้วยเหตุผลว่าก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีของคนในชาติ¹⁶⁵

3.1.4 กรณีตัวอย่างภาพยนตร์ที่ถูกสั่งห้ามฉายและไม่อนุญาตให้ฉาย

มีภาพยนตร์อยู่หลายเรื่องที่ได้รับกระทบจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ไม่ว่าจะเป็นการถูกแก้ไขตัดทอน การถูกห้ามฉาย การไม่อนุญาตให้ฉาย เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนได้หยิบยกภาพยนตร์บางเรื่องมาเป็นกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1.4.1 ภาพยนตร์เรื่อง เซกสเปียร์ต้องตาย (Shakespeare Must Die)¹⁶⁶

เซกสเปียร์ต้องตาย สถานะคดี ชั้นสืบสวนสอบสวนคำสั่ง มาตรา 26 พ.ร.บ. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 โจทก์ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กระทรวงวัฒนธรรม

เซกสเปียร์ต้องตาย ภาพยนตร์จากบทประพันธ์ของ วิลเลียม เซกสเปียร์ เรื่อง The Tragedy of Macbeth ถูกสั่งแบนจากกระทรวงวัฒนธรรม เพราะมีเนื้อหาที่อาจก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีระหว่างคนในชาติ

ภาพยนตร์เรื่อง เซกสเปียร์ต้องตาย เป็นภาพยนตร์ขนาดยาวซึ่งอ้างอิงเนื้อหาจากบทประพันธ์ของวิลเลียม เซกสเปียร์เรื่อง โศกนาฏกรรมของแม็คเบ็ธ (The Tragedy of Macbeth) ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็น เรื่องราวตำนานการเมืองและไสยศาสตร์ที่แปลเป็นไทยตามต้นฉบับละคร โดย โศกนาฏกรรมแม็คเบ็ธถูกดัดแปลงเพื่อให้เป็นภาษาของภาพยนตร์และเข้ากับบริบทของวัฒนธรรมไทย เรื่องราวดำเนินไปพร้อมกันในสองโลก คือ โลกของโรงละคร-โลกของขุนพลกระหายเลือด มังกรใหญ่ไฟสูง งมภายในไสยศาสตร์ ผู้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นราชาโดยฆาตกรรม และ โลกภายนอก ในชีวิต

¹⁶⁵ iLaw, **หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการแบนหนัง**, ค้นวันที่ 30 กรกฎาคม 2558 จาก <http://ilaw.or.th/node/2716>

¹⁶⁶ iLaw, **เซกสเปียร์ต้องตาย (Shakespeare Must Die)**, ค้นวันที่ 28 มิถุนายน 2558 จาก http://freedom.ilaw.or.th/th/case/316#progress_of_case

ร่วมสมัยของนักปกครองเผด็จการของประเทศสมมติแห่งหนึ่ง ผู้ที่มั่งงายในไสยศาสตร์ โหดเหี้ยม และ บ้าอำนาจ ซึ่งมีชื่อเรียกเพียงว่า “ท่านผู้นำ” และภริยาไฮโซน่าสะพรึงกลัว เหตุการณ์ ต่าง ๆ ในสอง โลกแผ่นดินส่องสะท้อนกันและกัน ค่อย ๆ เริ่มซึมเข้าหากัน กระทั่งประสานงากันอย่างรุนแรงและ โหดร้าย เมื่อคณะละครต้องชดใช้ด้วยชีวิต โทษฐานบังอาจแสดงละครเรื่องนี้ในสังคมที่ปกครองโดย มนุษย์เช่นท่านผู้นำ โดยพวกเขาคิดที่จะต่อสู้กับความกลัวด้วยศิลปะ

ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนไทยเข้มแข็ง ผ่านสำนักงาน ศิลปวัฒนธรรมร่วม สมัย กระทรวงวัฒนธรรม และเป็นเรื่องสุดท้ายที่ได้รับทุนนี้ ด้วยเหตุที่ว่า มี คณะกรรมการพิจารณาให้ทุนบางท่านมีความกังวลต่อฉากที่ “เมฆเด็ด” (แม่คเบ็ธ พระเอก / ผู้ร้าย) ลอบปลงพระชนม์พระราชาดังแคน ทีมงานผู้สร้างจึงต้องถ่ายทำฉากนี้มาให้คณะกรรมการพิจารณาว่า ไม่มีเนื้อหาและภาพที่มีลักษณะสุ่มเสี่ยงและหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ตามกฎหมายอาญามาตรา 112

เมื่อคณะกรรมการได้ชมฉากนี้จากภาพยนตร์ดิบบที่กองถ่ายส่งให้พิจารณาอย่าง ละเอียดโดยไม่ได้ตัดต่อ ทุกฉาก (พร้อมเสียง) คณะกรรมการจึงเห็นพ้องว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้ มี เจตนารมณ์ที่ดีต่อมนุษยชาติ เพราะเป็นเรื่องของ บาบบุญคุณโทษ และมีได้มีลักษณะหมิ่นเหม่ต่อ สถาบันเบื้องสูงแต่อย่างใด จึงอนุมัติให้ทุนสนับสนุน “เชคสเปียร์ต้องตาย” เป็นจำนวนเงิน 3 ล้าน บาท มานิต ศรีวานิชภูมิ ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์และเป็นผู้ยื่นขอเรตติ้ง เป็นศิลปินอิสระ ผลงาน ที่เป็นที่รู้จักคือชุดภาพถ่าย Pink Man ที่มีภาพชายร่างท้วม สวมสูทสีชมพู และรถเข็นซูเปอร์มาร์เกต สมานรัชฎ์ กาญจนะวณิช หรือ อิง เค (Ing K) เป็นนักเขียน นักเขียนบทภาพยนตร์ ผู้กำกับ ภาพยนตร์ ภาพยนตร์สารคดี

ภาพยนตร์เรื่อง เชคสเปียร์ต้องตาย เป็นภาพยนตร์ขนาดยาวซึ่งอ้างอิงเนื้อหาจากบท ประพันธ์ของวิลเลียม เชคสเปียร์เรื่อง The Tragedy of Macbeth ถูกกระทรวงวัฒนธรรมสั่งห้าม ฉาย เพราะมีเนื้อหาที่อาจก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีระหว่างคนในชาติ

3.1.4.2 ภาพยนตร์เรื่อง Insects in the Backyard¹⁶⁷

Insects in the Backyard สถานะคดี ชั้นศาลชั้นต้น คำสั่ง มาตรา 29 พ.ร.บ. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

ภาพยนตร์ Insects in the Backyard ถูกสั่งไม่อนุญาตให้ฉาย เพราะมีเนื้อหาขัดต่อ ศิลธรรมอันดีของประชาชน เช่น มีฉากการร่วมเพศระหว่างชายกับชาย หญิงกับหญิง และชายกับ หญิง มีการแสดงออกไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น ให้เด็กหญิงและชายชายตัวแทนที่จะแก้ปัญหาโดย หาทางออกด้วยวิธีการอื่น ฯลฯ ผู้กำกับภาพยนตร์อยู่ระหว่างยื่นฟ้องศาลปกครองให้เพิกถอนคำสั่ง

ภูมิหลังผู้ต้องหา ภาพยนตร์เรื่อง Insects in the Backyard เป็นภาพยนตร์ แนวรามาที่นำเสนอเรื่องราวของความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเล่าเรื่องผ่านครอบครัวหนึ่ง อัน ประกอบด้วยพ่อ(ธัญญา) แม่ ลูกสาว(เจนนี่) และลูกชาย(จอห์นนี่) แต่แม่เสียชีวิตเมื่อคลอดลูกชาย พ่อ จึงทำหน้าที่ดูแลลูกทั้งสองคนตามลำพัง พ่อมีลักษณะทางกายภาพเป็นชายแต่มีเพศสภาพเป็นหญิง ชอบแต่งตัวเป็นผู้หญิง และมีจินตนาการทางเพศกับเพศชาย แม้พ่อจะพยายามไม่ให้ความอบอุ่นแก่ลูก ๆ

¹⁶⁷ iLaw, *Insects in the Backyard*, ค้นวันที่ 23 มิถุนายน 2558 จาก

<http://freedom.ilaw.or.th/th/case/140#detail>

ทำหน้าที่ในครอบครัวให้สมบูรณ์มากเพียงใด แต่ลูกทั้งสองก็ไม่ยอมรับสถานภาพของพ่อ และบอกกับคนอื่น ๆ ว่าเป็นพี่สาวชื่อ ธัญญา ความไม่เข้าใจความหลากหลายทางเพศของพ่อ ทำให้เด็กทั้งสองเลือกออกจากบ้านและพยายามใช้ชีวิตในโลกของตัวเอง ลูกสาวออกไปคบหากับเพื่อนชายที่ขายบริการทางเพศ ส่วนเธอก็อาสาช่วยหารายได้ด้วยการขายบริการทางเพศเช่นเดียวกัน ลูกชาย ที่กำลังเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นอยู่ในวัยหัวเลี้ยวหัวต่อถูกภาวะความสับสนในใจที่มีต่อพ่อผลักดันให้เขาเจริญรอยตามพี่สาว โดยเลือกขายบริการให้คนรักเพศเดียวกัน สุดท้าย เกิดจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ว่าไม่ว่าจะมีเพศสภาพแบบใด สิ่งสำคัญ คือ ความรัก ความผูกพันที่มนุษย์มีให้กัน

ภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* เป็นภาพยนตร์อิสระ ไม่สังกัดค่าย กำกับเขียนบท และแสดงนำโดย ธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ (กอล์ฟ) ซึ่งออกเงินลงขันกับเพื่อนสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ขึ้นมาเอง ซึ่งต่อมาหลังจากการต่อสู้ในคดีนี้ ธัญญ์วาริน ได้รับเลือกให้เป็นนายกสมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย คนที่ 5

ก่อนได้รับคำสั่งไม่อนุญาตให้ฉายในประเทศไทย ภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* เคยเข้าฉายในงาน เวลต์ บางกอก ฟิล์ม เฟสตีวัล ที่จัดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 5-14 พฤศจิกายน พ.ศ.2553 งานเทศกาลภาพยนตร์ แวนคูเวอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล ฟิล์ม เฟสตีวัล ที่เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา งานเทศกาลภาพยนตร์ ไตรโน จีแอลบีที ฟิล์ม เฟสตีวัล ที่เมืองตูริน ประเทศอิตาลี ในฐานะแขกรับเชิญของงานเทศกาล

โจทก์ คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ คณะที่ 2 คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ เป็นคณะกรรมการตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ คณะที่ 2 เป็นคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีตามมาตรา 16 ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 มีอำนาจตรวจพิจารณาและกำหนดประเภทภาพยนตร์ ข้อกล่าวหากระทบต่อความสงบและศีลธรรมอันดี

คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ออกคำสั่งไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* โดยให้เหตุผลว่าภาพยนตร์เรื่องนี้มีเนื้อหาโดยรวมเกี่ยวกับการร่วมเพศระหว่างชายกับชาย หญิงกับหญิง และชายกับหญิง มีการสูบบุหรี่ ดื่มสุราในขณะที่แต่งกายเครื่องแบบนักเรียน และยังมีภาพเสนอขายบริการทางเพศในขณะที่แต่งกายเครื่องแบบนักเรียนสาระสำคัญของภาพยนตร์มีการแสดงออกไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การที่ให้เด็กหญิงและชายประกอบอาชีพขายตัวหรือโสเภณี แทนที่จะแก้ปัญหาโดยหาทางออกด้วยวิธีการอื่น มีฉากให้เด็กขายบริการทางเพศในชุดนักเรียน สอนให้เด็กสูบบุหรี่ ดื่มสุรา และสอนวิธีเส้าโลมทางเพศ รวมทั้งมีฉากที่ตัวละครฝันว่าฆ่าพ่อซึ่งแม้จะเป็นความฝันแต่ก็ไม่สมควร คณะกรรมการเห็นว่า สาระสำคัญของภาพยนตร์เรื่องนี้ถ่ายทอดเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้สังคมและผู้ชมเกิดความเข้าใจผิดและเกิดการเลียนแบบในพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือการขายบริการทางเพศ รวมทั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่น ๆ จึงให้เหตุผลว่า เนื้อหาภาพยนตร์เรื่องนี้ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากการที่ผู้เขียนได้ติดตามคำพิพากษาของศาลปกครองในคดีดังกล่าว พบว่าในปัจจุบันศาลปกครองมีคำพิพากษาในคดีดังกล่าว ในข้อพิพาทเกี่ยวกับหน่วยงานทางปกครองหรือ

เจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งโดยมิชอบด้วยกฎหมายและกระทำละเมิด คดีนี้ผู้ฟ้องคดี นายธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน ฟ้องคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ¹⁶⁸ ที่ออกคำสั่งไม่อนุญาตให้นำภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* ออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยนหรือจำหน่าย ในราชอาณาจักร ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 โดยนายธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ ขอให้จัดเป็นภาพยนตร์ประเภทห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ดู ตามนัยข้อ 6 ของกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ.2552

ศาลปกครองพิเคราะห์จากข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและเหตุผลที่ไม่อนุญาตให้นำภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* ออกฉายแล้ว เห็นว่าคำสั่งดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายแล้ว กรณีย่อมไม่เป็นการกระทำละเมิด ก่อนจะพิพากษายกฟ้อง

พร้อมกันนี้ ในคำพิพากษาศาลปกครองมีข้อสังเกตที่ว่า แนวทางหรือวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาดำเนินการตามนัยมาตรา 69(8) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง 2552¹⁶⁹ ว่าเมื่อศาลปกครองได้วินิจฉัยแล้วว่า ภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* ไม่มีลักษณะเป็นภาพยนตร์ที่สาระสำคัญของเรื่องเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งห้ามการเผยแพร่ในราชอาณาจักร ตามข้อ 7 (5) ของกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ 2552 เพียงแต่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 7 (6) ของกฎกระทรวงดังกล่าว ในส่วนของเนื้อหาแสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศ การสอดใส่อวัยวะเพศตามท่าทางการร่วมเพศอย่างโจ่งแจ้งเท่านั้น ซึ่งหากได้มีการยื่นคำขออนุญาตโดยคงเนื้อหาหลักของเรื่องและมีการแก้ไขหรือตัดทอนเนื้อหาในส่วนที่ต้องห้ามดังกล่าวออกแล้ว ก็ชอบที่คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะพิจารณาให้ภาพยนตร์เรื่องนี้เผยแพร่ในราชอาณาจักรได้ตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย โดยจัดให้อยู่ในประเภท ฉ 20+ ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ดู¹⁷⁰

3.1.5 ความรับผิดชอบกฎหมายอื่นของสื่อภาพยนตร์

นอกจากพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่มีการควบคุมภาพยนตร์โดยการสั่งห้ามฉายหรือไม่อนุญาตให้ฉายแล้ว ประเทศไทยก็ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่สามารถคุ้มครองศีลธรรมอันดีของประชาชนและความมั่นคงของประเทศได้อีก ซึ่งเป็นการควบคุมภาพยนตร์โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายและมีการเขียนหรือบัญญัติไว้อย่างชัดเจน โดยระบุถึงการกระทำที่ต้องห้ามหรือถ้ากระทำแล้วถือเป็นความผิด เช่น การระบุว่ากระทำใดเป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิด โดยมีการระบุถึงสภาพบังคับว่า ผลจากการฝ่าฝืน ผู้ฝ่าฝืนนั้นจะได้รับผลร้ายอย่างไร โดยในบางกรณีมี

¹⁶⁸ คำพิพากษาศาลปกครองที่ 2747/2558

¹⁶⁹ มาตรา 69(8) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2552

¹⁷⁰ เนชั่นทีวี, ตัดทอนเนื้อหาต้องห้าม ศาลปกครองชี้ *Insects in the Backyard* ฉายได้ต่ำกว่า 20 ปีห้ามดู, ค้นวันที่ 5 มิถุนายน 2559 จาก http://www.isranews.org/isra-news/item/43652-insects-in-the-backyard_436523.html

ภาพยนตร์บางเรื่องอาจสร้างโดยไปกระทบต่อชื่อเสียงของบุคคลอื่น ในการดำเนินการทางกฎหมาย อาญาก็ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้ถูกระทบสิทธิในการดำเนินการทางกฎหมายในความผิดฐาน หมิ่นประมาทหรือดูหมิ่น¹⁷¹ ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย และล้นแล้วแต่มีบทลงโทษที่รุนแรงและชัดเจนกว่าพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 โดยผู้เขียนได้รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

3.1.5.1 ความรับผิดชอบองค์พระมหากษัตริย์ ความมั่นคงของรัฐ ศาสนา การปกครอง การยุติธรรม¹⁷² บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน คือการเสนอข่าวสารเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะต้องคำนึงถึงความถูกต้องเป็นสำคัญ ในทางปฏิบัติการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนและอาจต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะได้รับการคุ้มครองการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญก็ตาม ดังจะกล่าวถึงความรับผิดชอบตามบทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะต่าง ๆ

1) ความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทและผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ กรณีความรับผิดชอบต่อองค์พระมหากษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ดังนี้

มาตรา 112 ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

เนื่องจากองค์พระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดของประเทศผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาตามมาตรา 59 ส่วนองค์ประกอบความผิดตามมาตรานี้ได้แก่

- ก. หมิ่นประมาท ได้แก่ การกระทำความผิดตามมาตรา 326
- ข. ดูหมิ่น ได้แก่ การกระทำที่เป็นการดูถูกเหยียดหยาม ทำให้้อับอายขายหน้าหรือด่า แต่ไม่จำเป็นต้องมีการดูหมิ่นซึ่งหน้าหรือโฆษณาให้เทียบเคียงกับเรื่องดูหมิ่นเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำตามที่ตามมาตรา 136 หรือดูหมิ่นบุคคลทั่วไปตามมาตรา 393
- ค. แสดงความอาฆาตมาดร้าย ได้แก่ การขู่เชิญโดยแสดงออกด้วยกิริยาหรือวาจาว่าจะทำให้เสียหายในทางใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นภัยอันตรายแก่ร่างกาย ทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพหรือชื่อเสียงเกียรติคุณก็ตามอันมิใช่การใช้สิทธิตามปกตินิยม การกระทำความดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีการโกรธเคืองอาฆาตกันมาก่อน

3.1.5.2 ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร

บุคคลใดหรือสื่อมวลชนอาจกระทำอย่างใด ๆ ซึ่งถือเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร หากได้กระทำการด้วยวิธีการที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 116 ดังนี้

¹⁷¹ พีรพันธ์ พาลุสุข และจันทรรักษ์ ไซตริตันติก, **รวมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและบทความเกี่ยวกับงานสื่อสารมวลชน** (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2545), หน้า 54-55.

¹⁷² พิศิษฐ์ ขวลาธรวัช, **เรื่องเดิม**, หน้า 48-50.

มาตรา 116 ผู้ใดกระทำความผิดให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใด อันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญหรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต ถ้าได้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดิน หรือรัฐบาลโดยใช้กำลังข่มขืนใจหรือใช้กำลังประทุษร้าย เช่น นาย ก. เรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกกฎหมายบางฉบับเพราะไม่เป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน หากนาย ก. ไม่ยินยอมจะนำประชาชนมาทำร้าย นายกรัฐมนตรี

2) เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาดจะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร เช่น นาย ก. สะสมอาวุธสงครามและส่งตัวแทนไปโฆษณาให้ชาวบ้านหลายจังหวัดเดินทางเข้ามายึดที่ทำการของรัฐบาล อ้างว่ารัฐบาลไม่มีความสามารถในการปกครองประเทศและปล่อยให้มีมีการทุจริตคอร์รัปชันหลายกระทรวง หรือ

3) เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน เช่น นาย ก. ให้สัมภาษณ์ผ่านวิทยุชุมชนกล่าวหาผู้นำรัฐบาลกู้เงินเป็นแสนล้านสนับสนุนโครงการตามนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง จะทำให้ประเทศชาติเป็นหนี้ถึงขั้นล้มละลาย จึงเรียกร้องให้ประชาชนยึดรถเมล์ ปิดถนนเป็นการประท้วงรัฐบาล

การกระทำความผิดตามมาตรา 116 ต้องมีองค์ประกอบความผิดส่วนจิตใจ ผู้กระทำความผิดจึงมีเจตนาในการแสดงให้ปรากฏแก่ประชาชนตามมาตรา 59 วรรคสอง และต้องมีเจตนาพิเศษโดยเฉพาะ แต่ไม่จำเป็นที่จะต้องให้เกิดผลตามความประสงค์ที่มีเจตนาพิเศษ เช่น ทิ้งระเบิดหลายจังหวัดเพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทย แม้ว่ายังไม่มีคนอ่านก็ถือว่ามี การกระทำความผิด

การกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนโดยการกระทำดังนี้

- 1) ทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา เช่น มีการเปิดอภิปราย ณ สนามหลวง
- 2) ทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยหนังสือ เช่น พิมพ์ใบปลิวแจกจ่ายตามสี่แยกไฟแดงหรือตีพิมพ์บทความในหนังสือพิมพ์
- 3) ทำให้ปรากฏด้วยวิธีอื่นใด เช่น พุดทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือเคเบิลทีวี

3.1.5.3 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา

1) ความผิดเกี่ยวกับศาสนา มีการวิพากษ์วิจารณ์และตรวจสอบอย่างละเอียดจากประชาชนและเจ้าหน้าที่ในความผิดเกี่ยวกับศาสนา การเสนอภาพหรือเรื่องราวในลักษณะดูหมิ่นพระพุทธศาสนา ปรากฏภาพโฆษณาหรือสื่อมวลชนในต่างประเทศ รวมถึงการถ่ายทำภาพยนตร์ในบริเวณวัดอันเป็นที่สักการะของคนไทย มีลักษณะดูหมิ่นเหยียดหยามไม่เคารพศาสนา และก่อให้เกิดการบีบคั้นทางจิตใจถือเป็นความผิด

ในฐานะของนักสื่อสารมวลชนต้องระวังในเรื่องการเสนอข้อความ ภาพ เสียงหรือวิธีอื่นใดที่อาจเข้าข่ายดูหมิ่นศาสนา ตามประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาดังนี้

มาตรา 206 ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ แก้ววัตถุหรือสถานอันเป็นเคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

2) ความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย สมเด็จพระสังฆราช

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 16 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 44 ทวิ และมาตรา 44 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

มาตรา 44 ทวิ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย สมเด็จพระสังฆราชต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 2 หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 44 ตรี ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์อันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

3.1.5.4 ความผิดต่อการละเมิดลิขสิทธิ์

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์กำหนดลักษณะของการกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์แต่ละประเภทไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งย่อมาหมายความว่า หากการกระทำต่องานสร้างสรรค์ใดแม้ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่การกระทำดังกล่าวไม่เข้าเงื่อนไขที่จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย การกระทำนั้นก็ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่อย่างใดซึ่งกฎหมายได้แบ่งประเภทของการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ตามประเภทของงานสร้างสรรค์ตามประเภทของงานสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

1) การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรมและศิลปกรรม¹⁷³ ได้แก่

- ก. การทำซ้ำหรือการดัดแปลง
- ข. การเผยแพร่ต่อสาธารณชน

2) การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ประเภทโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียงหรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ¹⁷⁴ ได้แก่

- ก. การทำซ้ำหรือการดัดแปลง
- ข. การเผยแพร่ต่อสาธารณชน
- ค. การให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว

3) การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ประเภทงานแพร่เสียงแพร่ภาพ¹⁷⁵ ได้แก่

- ก. จัดทำโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียงหรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน
- ข. แพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

¹⁷³ มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁷⁴ มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁷⁵ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ค. จัดให้ประชาชนฟังหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพนั้นโดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ การกระทำจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายหรือไม่นั้น จะต้องปรากฏว่ามีลักษณะตรงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีแม้ผู้กระทำจะมีลักษณะการกระทำที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ก็ตาม แต่หากการกระทำนั้นเป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์บางประการที่กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองผู้ใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์ กรณีนี้การกระทำดังกล่าวก็ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่อย่างใด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะพบว่ากฎหมายกำหนดให้การกระทำบางอย่างที่แม้จะมีลักษณะเป็นการใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ที่บุคคลอื่นเป็นเจ้าของก็ตาม แต่กฎหมายก็คุ้มครองผู้ใช้ประโยชน์ดังกล่าวให้ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายหากผู้ใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ได้ใช้ประโยชน์ภายใต้วัตถุประสงค์พิเศษที่กฎหมายให้ความคุ้มครองที่มีลักษณะของ “การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นโดยไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร”¹⁷⁶ การกระทำนั้นไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ อันได้แก่ การวิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่เพื่อการแสวงหากำไร การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่น ในครอบครัวหรือญาติสนิท การติชม วิเคราะห์หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น การเสนอรายงานข่าวทางสื่อมวลชนโดยมีการแสดงความรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น การทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดงหรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายหรือในรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว การทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดงหรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอนเพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่เพื่อการแสวงหากำไร การทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงานหรือตัดทอนหรือทำบทสรุป โดยผู้สอนหรือสถาบันการศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อแสวงหากำไร การนำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการตอบและในการสอบ

ซึ่งภายใต้วัตถุประสงค์พิเศษดังกล่าวข้างต้น กฎหมายได้กำหนดให้การกระทำดังต่อไปนี้มิใช่การกระทำอันละเมิดลิขสิทธิ์ ดังนี้

- 1) การกล่าว การคัด การลอก การเลียนหรือการอ้างอิงงานบางตอนตามสมควรจากงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยผู้กระทำมีการแสดงความรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์¹⁷⁷
- 2) การทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยผู้ที่เป็นบรรณารักษ์ของห้องสมุดเพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่นหรือการทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา ซึ่งมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหากำไร¹⁷⁸
- 3) การกระทำบางประการแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์ หากไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรและหากกระทำไปเพื่อการวิจัยหรือศึกษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น หรือเป็น

¹⁷⁶ มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁷⁷ มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁷⁸ มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

การใช้เพื่อประโยชน์ของเจ้าของสำเนา โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือการตีพิมพ์ วิจารณ์หรือแนะนำ ผลงาน การเสนอรายงานข่าวสารทางสื่อมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น การทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในจำนวนที่สมควรโดยบุคคลผู้ซึ่งได้ซื้อ หรือได้รับโปรแกรมนั้นมาจากบุคคลอื่นโดยถูกต้อง เพื่อเก็บไปไว้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงรักษาหรือป้องกันการสูญหาย การทำซ้ำ ดัดแปลง การนำออกแสดงหรือทำให้ปรากฏเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายหรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว การนำโปรแกรมนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ การดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในกรณีที่ต้องต่อการใช้ และจัดทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อเก็บรักษาไว้สำหรับการอ้างอิงหรือค้นคว้าเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน¹⁷⁹

4) การนำงานนาฏกรรมหรือดนตรีกรรมออกแสดงเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนสุตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยสมาคม มูลนิธิหรือองค์กรอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณกุศล เพื่อการศึกษา การศาสนาหรือการสังเคราะห์มิได้จัดทำขึ้นหรือดำเนินการเพื่อหากำไร และมีได้จัดเก็บค่าเข้าชมไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม รวมทั้งนักแสดงไม่ได้รับค่าตอบแทนในการแสดงนั้น¹⁸⁰

5) การวาดเขียน การเขียนระบายสี การก่อสร้าง การแกะสลักเส้น การปั้น การแกะสลักการพิมพ์ภาพ การถ่ายภาพ การถ่ายภาพยนตร์ การแพร่ภาพหรือการกระทำใด ๆ ทำนองเดียวกันกับงานสร้างสรรค์ประเภทศิลปกรรมซึ่งตั้งเปิดเผยอยู่ในที่สาธารณะอันมิได้มีลักษณะเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทสถาปัตยกรรม¹⁸¹

6) การวาดเขียน การเขียนระบายสี การก่อสร้าง การแกะสลักเส้น การปั้น การแกะสลักการพิมพ์ภาพ การถ่ายภาพ การถ่ายภาพยนตร์หรือการแพร่ภาพงานสถาปัตยกรรม¹⁸²

7) การถ่ายภาพหรือการถ่ายภาพยนตร์หรือการแพร่ภาพซึ่งงานใด ๆ อันมีศิลปกรรมรวมอยู่ด้วยเป็นส่วนประกอบ¹⁸³

8) ในกรณีงานสร้างสรรค์ประเภทศิลปกรรมมีบุคคลอื่นนอกจากผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของอยู่ด้วยหากผู้สร้างสรรค์คนเดียวกันได้ทำศิลปกรรมนั้นอีกในภายหลังในลักษณะที่เป็นการทำซ้ำเพียงบางส่วนกับศิลปกรรมเดิมหรือใช้แบบพิมพ์ ภาพร่าง แผนผัง แบบจำลอง หรือข้อมูลที่ได้จากการศึกษาที่ใช้ในการทำศิลปกรรมเดิม ถ้าปรากฏว่าผู้สร้างสรรค์มิได้ทำซ้ำหรือลอกแบบในส่วนอันเป็นสาระสำคัญของศิลปกรรมเดิม มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในศิลปกรรมนั้น¹⁸⁴

9) การบูรณอาคารที่เป็นงานสถาปัตยกรรมในรูปแบบเดิม¹⁸⁵

¹⁷⁹ มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁸⁰ มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁸¹ มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁸² มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁸³ มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁸⁴ มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁸⁵ มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

10) การนำภาพยนตร์ที่อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้สิ้นสุดลงแล้วออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ สื่อบันทึกเสียงหรืองานที่ใช้จัดทำภาพยนตร์นั้น¹⁸⁶

11) การทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายหรือตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน¹⁸⁷

3.1.6 ข้อแตกต่างของเกณฑ์การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ก่อนและหลังมีพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ก่อนที่จะการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 การตรวจพิจารณาและตัดสินใจแต่ละครั้งจำเป็นต้องตีความข้อบังคับจากพระราชบัญญัติภาพยนตร์ ซึ่งมีความหมายกว้างมากและไม่ได้ระบุให้ชัดเจน ในการพิจารณาหากมีการนำเสนอภาพที่ไม่เหมาะสมก็จะถูกตัดสินให้ตัดภาพดังกล่าวทิ้ง ทำภาพเบลอ ขึ้นคำเตือนหรือถูกสั่งห้ามฉาย อำนาจในการตรวจพิจารณาเป็นของหน่วยงานเดียว เช่น คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) หรือกระทรวงวัฒนธรรม หน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งเท่านั้น

ส่วนการตรวจพิจารณาในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้ระบุรายละเอียดและความชัดเจนของข้อบังคับมากขึ้นกว่าเดิมและได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหลาย ๆ ด้าน

ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบเกณฑ์การพิจารณาภาพยนตร์ก่อน และหลังมีพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

เกณฑ์การพิจารณาภาพยนตร์	กระบวนการ
ก่อนที่จะการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551	อำนาจในการตรวจพิจารณาเป็นของหน่วยงานเดียว เช่น คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) หรือกระทรวงวัฒนธรรม หน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งเท่านั้น และหากมีการนำเสนอภาพที่ไม่เหมาะสม จะมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ ตัดภาพไม่เหมาะสมทิ้ง ทำภาพเบลอ ขึ้นคำเตือนหรือถูกสั่งห้ามฉาย
หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551	มีรายละเอียดและความชัดเจนของข้อบังคับมากขึ้นกว่าเดิมและได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหลาย ๆ ด้าน

¹⁸⁶ มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

¹⁸⁷ มาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

3.2 กฎหมายการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา¹⁸⁸

ในประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่ามี การจัดประเภทภาพยนตร์โดยการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) ที่เป็นสากลแห่งแรกและได้รับการยอมรับมากที่สุด ซึ่งแต่ก่อนที่จะมีการการจัดเรตติ้งภาพยนตร์นั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้การใช้ระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) มาก่อนโดยมีคณะกรรมการเซ็นเซอร์ แต่ปัจจุบันการควบคุมภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกาควบคุมด้วยระบบการกำหนดประเภทของภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งแทนหรือที่เรียกว่า “Movie Rating System หรือ MPAA Movie Rating System ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ใหม่สำหรับคนไทยและยังไม่มีคำแปลที่แน่นอนให้เป็นหนึ่งเดียว จึงนิยมเรียกกันว่า “การจัดเรต” “การจัดเรตหนัง” “การจัดเรตติ้ง” และ “การใช้ระบบเรตติ้ง” ระบบดังกล่าวเริ่มใช้เป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยสมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา

ซึ่งจะเห็นการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ได้ตามโรงภาพยนตร์ ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์เกี่ยวกับภาพยนตร์ เช่น <http://www.mpa.org/film-ratings/> และ <http://www.imdb.com/> เป็นต้น ซึ่งการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) ตามนี้ได้รับการยอมรับกันมากที่สุดในระดับสากล ซึ่งการควบคุมภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกานี้ ผู้เขียนสามารถแบ่งได้เป็นสองช่วงดังต่อไปนี้¹⁸⁹

3.2.1 การควบคุมภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ระบบสตูดิโอ (Studio System) ทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์มีความเจริญรุ่งเรืองและขยายตัวสูงเป็นอย่างมากในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่การผลิตภาพยนตร์ในระบบสตูดิโอนั้น ได้หันไปให้ความสำคัญทางธุรกิจมากกว่าการเน้นทางด้านคุณค่าเชิงศิลปะของสื่อภาพยนตร์เหมือนอย่างในสมัยก่อน แต่กลับมาให้ความสำคัญไปที่บทบาทของตัวดารา ชีวิต ความรัก ฉากโป๊เปลือย ความฟุ้งเฟ้อ เป็นต้น ซึ่งดูเหมือนเป็นการปฏิเสธแบบแผนที่เป็นแนวทางปฏิบัติทางสังคมแบบอนุรักษนิยม อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิกฤตทางค่านิยมของสังคมและชีวิตส่วนตัวของบรรดาดารานักแสดงด้วย จึงก่อให้เกิดกระแสความไม่พอใจของประชาชนส่วนใหญ่ที่เห็นว่าวงการภาพยนตร์ในยุคนี้มีเสรีภาพมากเกินไปและมีส่วนทำให้เกิดปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น

ในด้านของผู้บริหาร เจ้าของสตูดิโอที่ไม่ประสงค์จะให้รัฐเข้ามาแทรกการผลิตและจำหน่ายภาพยนตร์จึงได้รวมตัวกันและก่อตั้งสมาคมผู้อำนวยการสร้างและจัดจำหน่ายภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา หรือ MPPDA (The Motion Picture Producers and Distributors of America) ในปี ค.ศ. 1922 ในช่วงแรกมีนายวิลล์ เฮย์ส เป็นประธานสมาคม ซึ่งสมาคมผู้อำนวยการสร้างและจัดจำหน่ายภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกานี้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกฎเกณฑ์วางกรอบศีลธรรมและ

¹⁸⁸ จรัส ทองเกษม, การควบคุมภาพยนตร์ด้วยระบบแบ่งอายุผู้ชม ใน เอกสารจากการเสวนา เรื่อง พระราชบัญญัติภาพยนตร์ คำถามที่ต้องการคำตอบ (กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 3-21.

¹⁸⁹ วงศ์กรสินัน จันทิรา, การจัดระบบเรตติ้งภาพยนตร์ในประเทศไทย ถูกบิดเบือนไปจากสิ่งที่ควรจะเป็น, คำนวณวันที่ 5 กรกฎาคม 2558 จาก <https://www.l3nr.org/posts/466004>

จริยธรรมในภาพยนตร์ ตลอดจนมีอำนาจในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมส่วนตัวของเหล่าดาราศาและบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการภาพยนตร์ด้วย โดยทางสมาคมดังกล่าวจะเป็นผู้ประทับตราอนุญาต (Seal of Approval) ให้ภาพยนตร์ผ่านการตรวจหรือไม่ผ่านการตรวจ

สมาคมผู้อำนวยการสร้างและจัดจำหน่ายภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดจรรยาบรรณการผลิตภาพยนตร์หรือที่เรียกว่า “Motion Picture Production Code” ซึ่งมีรายละเอียดที่กำหนดข้อห้ามสร้างภาพยนตร์และข้อกำหนดที่สามารถสร้างภาพยนตร์ ให้เป็นหลักเกณฑ์สำหรับผู้สร้างภาพยนตร์ได้ปฏิบัติตาม แต่หลักใหญ่เป็นการห้ามผู้สร้างภาพยนตร์ปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างโดยทั่วไปแล้วเนื้อหาของข้อกำหนดจรรยาบรรณการผลิตภาพยนตร์กำหนดห้ามฉายภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาประเภทที่แสดงกิริยาอาการทางเพศสัมพันธ์อย่างชัดแจ้ง การใช้ภาษาซึ่งอาจจะทำให้บุคคลบางคนบางกลุ่มเป็นที่น่ารังเกียจ เนื้อหาดูเดียดรณรงค์ แสดงกรรมวิธีในการประกอบอาชญากรรมและจะต้องไม่มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดกฎหมายไม่ถูกลงโทษด้วย¹⁹⁰

ในเวลาต่อมาข้อกำหนดในการผลิต (Motion Picture Production Code) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ข้อกำหนด เฮย์ส (Hays-Code) ได้กลายมาเป็นมาตรการสำคัญของการเซ็นเซอร์ (Censorship) ที่กำหนดมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับกรอบศีลธรรมอันดีงามของภาพยนตร์ ถ้าหากภาพยนตร์เรื่องใดมีลักษณะความชั่วร้าย รุนแรง ไร้ศีลธรรมจรรยา โดยไม่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับการได้รับโทษไว้ในตอนจบหรือตอนใดตอนหนึ่งนั้น ภาพยนตร์เรื่องใดที่มีลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สมาคมผู้อำนวยการสร้างและผู้จัดจำหน่ายภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (The Motion Picture Producers and Distributors of America) หรือสำนักงานเฮย์ส (Hays-Office) จะไม่อนุญาตให้นำภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ ออกเผยแพร่และจำหน่าย รวมถึงบรรดาเจ้าของโรงภาพยนตร์ทั้งหลายนั้นจะไม่ยอมสนับสนุนให้ฉายภาพยนตร์ที่ไม่ผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งขององค์กรอาชีพที่สามารถดูแลควบคุมกันเองได้ในเวลานั้น

อย่างไรก็ดี มีผู้พยายามที่จะหลีกเลี่ยงข้อกำหนดในการผลิต (Produce Code) เนื่องมาจากข้อกำหนดในการผลิตหรือข้อกำหนดเฮย์ส มีช่องโหว่อยู่มาก โดยวิธีการหลีกเลี่ยงของผู้สร้างภาพยนตร์จะใช้วิธีหักมุมในตอนจบของภาพยนตร์ กล่าวคือ มีการแสดงให้เห็นถึงการได้รับโทษตอบแทนพฤติกรรมอันชั่วร้ายของตัวละครนั้น ๆ หรือแม้แต่ภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศและภาพยนตร์ตลกก็ยังคงมีการพยายามหลีกเลี่ยงโดยใช้ภาษาที่กำกวมภาษาประเภทสองแง่สองง่าม ประกอบเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกำหนดดังกล่าว ดังนั้นการเซ็นเซอร์ของวิลล์ เฮย์ส ที่ดูจะเข้มแข็งเอาจริงเอาจังในระยะแรกจึงมักถูกท้าทาย โดยส่วนใหญ่แล้วก็ต้องอนุญาตเพราะข้อกำหนดไม่สามารถจะครอบคลุมหรืออุดช่องโหว่ตามที่ได้กล่าวมาได้ทั้งหมดนั่นเอง

ผู้ประกอบการภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกากลับได้รับความกระทบกระเทือนเป็นอย่างมากในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อทางภาครัฐได้จัดตั้ง “คณะกรรมการตรวจสอบพฤติกรรมที่ไม่เป็นอเมริกัน” (House of the Un-American Actives Committee) ขึ้นโดยมีการ

¹⁹⁰ อธิพล ยินดี และชวรัตน์ เชิดชัย, การตรวจพิจารณาภาพยนตร์, ใน เอกสารการสอนวิชาการบริหารงานภาพยนตร์, หน้าที่ 13 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534), หน้า 624.

เรียกบุคคลที่ถูกสงสัยในวงการภาพยนตร์ไปพบคณะกรรมการดังกล่าว บางคนถูกขึ้นบัญชีดำ บางคนถูกกักขัง ทำให้มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์อันเนื่องมาจากเหตุผลทางด้านการเมือง โดยถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกหัวเอียงซ้าย ซึ่งเป็นปัญหาที่มากกว่าปัญหาการควบคุมด้านการผลิตและจำหน่ายภาพยนตร์โดยตรงเสียอีก

ในปี ค.ศ. 1951 วงการภาพยนตร์ได้นำเอาเรื่องเซ็กซ์ มาเป็นจุดขายในการนำเสนอภาพยนตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เป็นปัญหาวิพากษ์วิจารณ์กันมาก คือภาพยนตร์เรื่อง “A Place in the Sun” และภาพยนตร์เรื่อง “A Streetcar Named Desire” ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์และตำหนิเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรมจรรยาเกินไปโดยเฉพาะฉากแสดงความรักที่ล่อแหลม แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ทางสถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์การภาพยนตร์ (Academy of Motion Picture Art and Sciences) ซึ่งเป็นสถาบันส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานภาพยนตร์โดยตรงกลับส่งเสริมภาพยนตร์ดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่บุคคลทั่วไปนั้นมองว่าเป็นการล่อแหลมต่อการทำลายศีลธรรมอันดีงามถือว่าการทำทนายต่อข้อบังคับการผลิตหรือระบบเซ็นเซอร์อย่างร้ายแรง ในเวลาต่อมาาระบบการเซ็นเซอร์ เริ่มมีปัญหาเมื่อบรรดาผู้ผลิตและผู้ประกอบการภาพยนตร์อิสระได้พยายามต่อต้านและหลีกเลี่ยงระบบการเซ็นเซอร์มากขึ้นเรื่อย ๆ ถึงขนาดมีการร่วมมือกันผลิตภาพยนตร์ที่ผิดศีลธรรมตามที่กำหนดกรอบไว้ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง “The Miracles” ที่คณะกรรมการเซ็นเซอร์แห่งนครนิวยอร์กสั่งห้ามฉาย ซึ่งบริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์ที่ถูกคณะกรรมการเซ็นเซอร์ มีคำสั่งห้ามฉายนั้นได้ฟ้องร้องไปยังศาลศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกา (The US Supreme Court) แต่เมื่อได้มีการนำปัญหาดังกล่าวนี้ร้องเรียนต่อศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกาแล้ว ภายหลังกาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกากลับยกคำสั่งห้ามฉายของคณะกรรมการเซ็นเซอร์ ซึ่งทำให้ผู้ผลิตภาพยนตร์ออกฉายภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวโดยไม่ผ่านคณะกรรมการเซ็นเซอร์ ทำให้ก่อให้เกิดความสับสนและนำมาซึ่งการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับในการผลิต โดยมีผู้เริ่มผลิตภาพยนตร์เกี่ยวกับเรื่องทางเพศ ความรุนแรง การข่มขืนกระทำชำเรา ความทารุณต่าง ๆ ภาษาหยาบคายออกฉาย โดยไม่นำไปให้คณะกรรมการเซ็นเซอร์พิจารณาก่อน เช่น ภาพยนตร์เรื่อง “The Moon is Blue” (1953) ภาพยนตร์เรื่อง “The Man with the Golden Arm” (1956) และ ภาพยนตร์เรื่อง “Two Women” เป็นต้น

ซึ่งระบบการเซ็นเซอร์นี้จะเห็นได้ว่าใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะแรก ๆ ซึ่งยังไม่มีกฎหมายใด ๆ ในการควบคุมภาพยนตร์มากนัก แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับระบบเซ็นเซอร์ นี้พอเริ่มใช้กันมาเป็นระยะเวลาช้านานก็พบว่ายังมีช่องโหว่อยู่มาก ทำให้ง่ายต่อการที่ผู้สร้างภาพยนตร์จะอาศัยช่องโหว่ดังกล่าวในการหลีกเลี่ยง อีกทั้งระบบเซ็นเซอร์เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้สร้างภาพยนตร์มากเกินไป ทำให้มีผู้ต่อต้านระบบนี้เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น ข้อที่ว่าภาพยนตร์ต้องสะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับการได้รับโทษไว้ในตอนจบหรือตอนใดตอนหนึ่ง ซึ่งเป็นการจำกัดที่มากเกินไป อีกทั้งบทลงโทษก็มีลักษณะที่รุนแรงจนเกินไปคือไม่อนุญาตให้นำภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ ออกเผยแพร่และจำหน่าย ซึ่งต่อมาผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมภาพยนตร์จึงรวมตัวกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น โดยมีการพิจารณาว่าจะใช้ระบบใหม่แทนระบบการเซ็นเซอร์ที่ใช้มาเป็นเวลานานและมีข้อบกพร่องตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

3.2.2 ระบบการจัดระดับภาพยนตร์ตามกลุ่มอายุของผู้ชมภาพยนตร์ (Movie Ratings System หรือ MPAA Movie Ratings System)

ในปี ค.ศ. 1966 บรรดาองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการภาพยนตร์ร่วมกันพิจารณาแล้วเห็นว่าระบบการเซ็นเซอร์แบบเดิม ตามข้อบังคับในการผลิตภาพยนตร์นั้นประสบความสำเร็จโดยเฉพาะการผลิตภาพยนตร์ที่ทำลายศีลธรรมและเน้นความรุนแรงทางเพศระบอบอย่างหาขอบเขตมิได้ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงได้ร้องขอให้ Mr. Jack Valenti เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของประธานาธิบดีลินคอน จอห์นสัน (President Lyn – Don B. Johnson 1963 – 1969) หามาตรการที่จะกำหนดกรอบเนื้อหาสาระของภาพยนตร์เกี่ยวกับศีลธรรมอันดีงามในการสร้างภาพยนตร์เพื่อออกมาเป็นกฎข้อบังคับที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในสมัยนั้น ให้สามารถใช้เป็นหลักปฏิบัติตามได้และเป็นที่ยอมรับทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและผู้ที่ยอมรับชมภาพยนตร์อย่างทั่วถึง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1968 สมาคมผู้อำนวยการสร้างและจัดจำหน่ายภาพยนตร์แห่งชาติสหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (Motion Picture Association of America) โดยมี Mr. Jack Valenti ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานสมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกาคนแรกและหลังจากได้มีการประชุมกับตัวแทนของรัฐบาลหลายต่อหลายครั้ง ในที่สุด Mr. Jack Valenti และ Louis Noser ทนายความของ Mr. Jack Valenti ได้เสนอมาตรฐานในการควบคุมภาพยนตร์แบบใหม่ออกมาโดยอาศัยระบบการจัดระดับภาพยนตร์ด้วยการแบ่งอายุผู้ชมเป็นหลักเรียกว่า “Ratings System” ซึ่งต่อมารู้จักกันโดยทั่วไปว่า “Movie Ratings System” หรือ “MPAA Movie Ratings System” หรือ “MPAA System”

การจัดประเภทภาพยนตร์ดังกล่าวเป็นการกำหนดตัวอักษรและตัวเลขบนฟิล์มภาพยนตร์เพื่อแสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว ผู้ชมอายุเท่าใดสามารถเข้าชมได้ โดยมีสมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (Motion Picture Association of America) เป็นองค์กรซึ่งมีหน้าที่กำหนดระดับภาพยนตร์ตามกลุ่มอายุของผู้ชมนั่นเอง¹⁹¹ การที่สมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกานำเอาจรรยาบรรณและการบริหารการจัดประเภทภาพยนตร์ (Code and Rating Administration หรือ Classification and Administration หรือที่เรียกว่า CARA) มาแทนหลักจรรยาบรรณการผลิตภาพยนตร์ที่มีอยู่เดิม ซึ่งการจัดประเภทภาพยนตร์เป็นระบบของการควบคุมตนเองในวิชาชีพภาพยนตร์ กล่าวคือ บรรดาสมาชิกของสมาคม รวมทั้งผู้สร้างภาพยนตร์อิสระยินยอมพร้อมใจกันส่งฟิล์มภาพยนตร์ที่ผลิตขึ้นหรือกำลังจะจำหน่ายให้คณะกรรมการบริหารสมาคมพิจารณากำหนดประเภทก่อนที่จะมีการจัดจำหน่าย โดยคณะกรรมการบริหารสมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกาส่งประกอบด้วย ผู้แทนจากสมาคมผู้สร้างภาพยนตร์ (Motion Picture Producers Association หรือ MPPA) ผู้นำเข้าและจัดจำหน่ายภาพยนตร์ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา (International Film Importers and Distributors of America) และสมาคมเจ้าของโรงภาพยนตร์แห่งชาติ (National Association of Theatre Owners หรือ NATO) คณะกรรมการบริหารสมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกาส่งประเภทของภาพยนตร์แต่ละเรื่องที่จะพิจารณาก่อนนำออกฉายตามความเหมาะสมกับกลุ่มอายุผู้ชมภาพยนตร์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หน่วยงานอิสระที่รับผิดชอบคือ Classification and Rating Administration (CARA) เป็นหน่วยงานที่ ขึ้นกับหน่วยงาน The Motion Picture

¹⁹¹ อธิพล ยินดี และชวรัตน์ เชิดชัย, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 625.

Association of America หรือ MPAA ซึ่งปัจจุบัน เรตภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีทั้งสิ้น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

ประเภท G “General Audience” All Ages Admitted เป็นประเภทภาพยนตร์สำหรับผู้ชมทั่วไปซึ่งสามารถรับชมได้ทุกเพศทุกวัย

สำหรับภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ชมทุกเพศทุกวัยหรือภาพยนตร์สำหรับครอบครัว ผู้คนทั่วไปสามารถชมภาพยนตร์ได้ โดยไม่มีพิกัดวัย ชมได้ทั้งครอบครัว เด็กและเยาวชนสามารถชมได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ปกครองแนะนำ ไม่มีเรื่องเซ็กซี่ ไม่มีฉากโป๊เปลือย ไม่มีภาษาถ้อยคำหยาบคาย ไม่มีเรื่องยาเสพติด ไม่มีภาพเสียงและภาษา เนื้อหาทางเพศและความรุนแรงอยู่ในเรื่องอย่างชัดเจน แต่อาจจะมียูเอเพียงเล็กน้อยมาก ๆ และไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เช่น Beverly Hills Chihuahua โดยส่วนใหญ่จะเป็นภาพยนตร์การ์ตูน เช่น Beauty and the Beast, Tarzan, Chicken Run Cars, Monsters University, Smurfs Finding Nemo, The Lion King, Madagascar, A Bug’s Life, The Prince of Egypt เป็นต้น

ประเภท PG “Parental Guidance Suggested” Some Material May Not Be Suitable For Children เป็นประเภทภาพยนตร์สำหรับผู้ชมทั่วไป แต่เนื้อหาบางตอนไม่เหมาะสมกับวัยของเด็กและเยาวชนจึงควรมีผู้ปกครองให้คำแนะนำระหว่างชมภาพยนตร์ อาจมีภาพล่อแหลมบ้าง อาจมีภาพเสียงหรือเนื้อหาที่นำไปสู่ความรุนแรงและเรื่องเพศอยู่เล็กน้อย ดังนั้น จะต้องมีการติดตามหรือผู้ปกครองพาเข้าไปชมเพื่อให้คำแนะนำ

ภาพยนตร์ที่อยู่ในเรตนี้เป็นภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ชมทุกเพศทุกวัยเช่นกัน แต่อาจมีเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือคำหยาบ เช่น Home Alone มีหลายฉากที่เด็กต้องต่อสู้กับหัวขโมย แม้จะไม่มี ความรุนแรงมากนัก แต่ก็สมควรที่ผู้ใหญ่จะให้คำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนโดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นภาพยนตร์ครอบครัว เช่น Spy Kids, Stuart Little, Percy Jackson: Sea of Monsters , Harry Potter ภาพยนตร์การ์ตูนที่มีเนื้อหาหนักขึ้นกว่าเรต G เช่น Shrek, Dinosaur Despicable Me 2, Epic และ The Wizard of Oz 3D เป็นต้น

ประเภท PG – 13 “Parents Strongly Cautioned” Some Material May be Inappropriate for Children Under 13 เป็นประเภทภาพยนตร์ที่ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปีเข้าชม ยกเว้นจะมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองไปชมภาพยนตร์ด้วย ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองควรระมัดระวังอย่างใกล้ชิด อาจมีคำหยาบ คำสบถ มีฉากโป๊เปลือย ส่อกิจกรรมทางเพศ แสดงการใช้ยาเสพติดอยู่บ้าง

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำเรตดังกล่าวนี้มาใช้เป็นครั้งแรกในปี 1989 กับภาพยนตร์เรื่อง “Indiana Jones and The Last Crusade” กับฉากที่หมอผีฆ่าเหล่าเอาหัวใจของชายคนหนึ่งออกมา นับเป็นฉากที่รุนแรงเกินกว่าที่เด็กอายุต่ำกว่า 13 ปีจะรับชมได้ แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้รุนแรงมากถึงขั้นสมควรได้รับเรต R ภาพยนตร์ส่วนใหญ่ที่ได้รับเรตนี้จึงเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาและความรุนแรงอยู่ในระดับ กลาง ๆ โดยมีฉากโป๊เปลือย, ยาเสพติด, การต่อสู้, คำหยาบคาย สมควรที่ผู้ปกครองจะชมร่วมกับเด็กที่อายุต่ำกว่า 13 ปีและให้คำแนะนำ ภาพยนตร์ที่ได้เรต PG-13 เช่น The Adams Family, Lara Croft: Tomb Raider, Pearl Harbor, The Twilight Saga: Breaking Dawn Part II, Fast and Furious 6, Batman Begins, Star Wars, Titanic, Spiderman, James Bond 007,

Finding Never Land, A Walk to Remember, Mean Girls, Monster In Laws, Laws of Attraction เป็นต้น

ประเภท R “Restricted” Under 17 Requires Accompanying Parent or Adult Guardian ภาพยนตร์ประเภทจำกัดผู้เข้าชมภาพยนตร์ กล่าวคือ เป็นประเภทภาพยนตร์ที่ห้ามบุคคลอายุต่ำกว่า 17 ปี เข้าชม ภาพยนตร์ดังกล่าวมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี เพราะมีภาพ, เสียง, ภาษา, เพศและพฤติกรรมที่รุนแรง เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีควรได้รับความแนะนำและต้องมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองพาเข้าไปชมด้วย ซึ่งบางรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดอายุห้ามบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี

มีความเข้าใจผิดเป็นอย่างมากกับเรตนี้ อย่างที่ได้ยินอยู่บ่อย ๆ ว่า "หนัง อาร์" ส่วนใหญ่ก็คิดกันไปว่า เป็นภาพยนตร์บี แต่แท้ที่จริงแล้วยังรวมถึงภาพยนตร์ที่มีฉาก น่ากลัวของขวัญ , การต่อสู้หรือทำร้ายรุนแรง, การใช้คำแสดงคำหยาบคาย, การใช้ยาเสพติด, การลักพาตัว, เนื้อหาที่อาจก่อความเข้าใจผิดทางศาสนา ความเชื่อ เชื้อชาติ การเมือง, เนื้อหาที่ขัดต่อศีลธรรม เป็นต้น ภาพยนตร์อย่าง Terminator 2: Judgment Day ก็ได้รับ เรต R ภาพยนตร์ที่ได้รับเรตนี้จะมีเนื้อหาสำหรับผู้ใหญ่ มีความรุนแรงอยู่สูง มีฉากไปเปลือยหรือพูดถึงเรื่องเพศอย่างโจ่งแจ้ง คำหยาบคาย การใช้ยาเสพติด เช่น Memento, Basic Instinct, Eyes Wide Shut, Scary Movie, American Beauty American Pie, The Conjuring, The Hangover Part III และ Runner Runner Kill Bill, The Matrix, Troy, Resident Evil, Hannibal, The Passion of Christ, Sin City, The Davinci Code เป็นต้น

ประเภท X (ถูกยกเลิกแล้ว) เป็นภาพยนตร์ระดับพิเศษ กล่าวคือ เป็นภาพยนตร์ที่ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าชมเด็ดขาดหรือเป็นระดับภาพยนตร์สำหรับบุคคลที่มีอายุเกิน 18 ปีขึ้นไป เพราะส่วนมากเป็นภาพยนตร์ที่ประกอบด้วยเรื่องเชกส์หรือความรุนแรง หรือภาษาหยาบคาย ปัจจุบันการจัดภาพยนตร์เรต X ถูก MPAA ยกเลิกไปแล้วและมีการใช้เรต NC - 17 แทน แต่คนทั่วไปยังเรียกกันอยู่ว่าเรต X

ประเภท NC - 17 “No Children Under 17 Admitted” No One 17 and Under Permitted เป็นประเภทภาพยนตร์ที่ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปี ชมเด็ดขาด

เป็นเรตใหม่ ซึ่งเรตนี้ถูกแยกออกมาจากเรต X เดิม ที่มักจะนำไปใช้กับภาพยนตร์ประเภทปลุกใจเสือป่าเสียส่วนใหญ่ แต่สำหรับเรต NC-17 นั้นเป็นการแบ่งประเภทให้ชัดเจนว่าไม่ใช่ภาพยนตร์บีเพียงอย่างเดียว แต่เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหารุนแรงมาก โดยส่วนใหญ่ก็มักจะเกี่ยวกับเรื่องเพศ แสดงฉากเพศสัมพันธ์อย่างโจ่งแจ้ง ภาษาหยาบคาย ศีลธรรม ศาสนา คำหยาบคาย การต่อสู้หรือการกระทำที่รุนแรงมาก โดยภาพยนตร์เรื่อง Henry & June ได้รับเรต NC-17 เป็นเรื่องแรก นอกจากนั้นยังมีภาพยนตร์อย่าง Showgirls, The Cook, The Thief, His Wife And Her Lover, Crash, Bad Lieutenant Saw, The Dreamer, The Brow Bunny, Last Tango In Paris, The Rule of Attraction ภาพยนตร์ที่ได้รับเรตนี้ ห้ามมิให้ผู้ชมที่อายุต่ำกว่า 17 ปีเข้าชมอย่างเด็ดขาดถึงแม้จะมีผู้ปกครองไปด้วยก็ตาม

โดยสาเหตุที่มีการกำหนดใช้เรต NC-17 มาจากการที่มีภาพยนตร์ของบริษัทใหญ่จำนวนมาก สิบเรื่องถูกทำให้เสียหาย โดยการถูกประทับตราว่าเป็นภาพยนตร์เรต X ในจำนวนนี้เรื่องที่ถูกประทับตรา แต่ในกรณีของเรื่อง Henry & June นั้นเกิดการขัดแย้งต่อข้อกำหนด โดยการสนับสนุน

ของ Universal รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายได้กดดันให้มีการยกเลิกเรต X อันเป็นการนำไปสู่การตั้งเรตใหม่ขึ้นมาแทน

นอกจากนี้ยังมีภาพยนตร์ที่ยังไม่ได้กำหนดเรต ซึ่งจัดให้เป็น เอ็นอาร์ (NR = Not Rated) หรือ ภาพยนตร์เรื่องนี้ยังไม่ได้กำหนดเรต (This Film is Not Yet Rated) อย่างไรก็ตาม ระดับนี้ไม่นับเป็นระดับเรตอย่างเป็นทางการของสมาคมภาพยนตร์สหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 3.5 การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเภท	ช่วงวัยผู้ชม	ลักษณะ	บทบาทผู้ปกครอง
ประเภท G “general audience” All Ages Admitted	สำหรับผู้ชมทั่วไป สามารถรับชมได้ทุก เพศทุกวัย	ภาพยนตร์ทั่ว ๆ ไป	-
ประเภท PG “Parental Guidance Suggested” Some Material May Not Be Suitable For Children	สำหรับผู้ชมทั่วไป แต่ เนื้อหาบางตอนไม่ เหมาะสมกับวัยของเด็ก	อาจมีภาพเสียงหรือ เนื้อหาที่นำไปสู่ความ รุนแรงและเรื่องเพศ อยู่เล็กน้อย	ควรมีผู้ปกครองให้ คำแนะนำ
ประเภท PG – 13 “Parents Strongly Cautioned” Some Material May Be Inappropriate For Children Under 13	ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปีเข้าชม ยกเว้นมีบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ไปชมด้วย	อาจมีคำหยาบ คำ สบถ มีฉากไปเปลือย สื่อกิจกรรมทางเพศ แสดงการใช้ยาเสพติด ได้บ้าง	ผู้ปกครองควร ระมัดระวังอย่าง ใกล้ชิด
ประเภท R “Restricted” Under 17 Requires Accompanying Parent Or Adult Guardian	ห้ามบุคคลต่ำกว่า 17 ปี เข้าชม	มีภาพ, เสียง, ภาษา, เพศและ พฤติกรรมที่ รุนแรง	-
ประเภท NC – 17 “No Children under 17 admitted” No One 17 And Under Permitted	ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปี ชมเด็ดขาด	แสดงฉากเพศสัมพันธ์ โจ่งแจ้ง ภาษาหยาบ โลน ศีลธรรม ศาสนา คำหยาบคาย การต่อสู้ หรือการกระทำที่ รุนแรง	ดูแลมิให้เด็กชม
เอ็นอาร์ (NR = Not Rated)	จำกัดสถานที่ฉาย	ยังไม่ได้กำหนดเรต (Rate)	-

หลังจากสมาคมภาพยนตร์แห่งประเทศอเมริกา (MPAA) ได้กำหนดการควบคุมภาพยนตร์ด้วยระบบแบ่งอายุผู้ชม (Moving Rating System) ด้วยการกำหนดเรตภาพยนตร์ (Film Rates) ออกเป็นตัวอักษรและตัวเลขแล้ว ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์และถกเถียงกันระหว่างกลุ่มอนุรักษ์นิยมและกลุ่มผู้ประกอบการตลอดมาอย่างไม่มีวันจบสิ้นว่า เหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยเฉพาะภาพยนตร์อุจาดลามก ศาลสูงแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (The US Supreme Court) ได้ออกนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานภาพยนตร์ สรุปความว่า “นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปไม่มีมาตรฐานใด ๆ ในระดับชาติที่กำหนดความอุจาดลามกในเนื้อหาของภาพยนตร์ แต่จะปล่อยให้ชุมชนแต่ละท้องถิ่นท้องถิ่นพิจารณาตัดสินเอง โดยอาศัยดุลพินิจว่า ลักษณะใดควรลักษณะใดไม่ควร” ประกาศดังกล่าวกลับยิ่งเพิ่มความสับสนให้แก่ทุกฝ่ายและบุคคลทั่วไปยิ่งขึ้นไปอีก สืบเนื่องจากเหตุดังกล่าวทำให้มีผู้สร้างภาพยนตร์ส่วนมากผลิตภาพยนตร์ในลักษณะลามกหยาบโลนเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์หรือเรียกว่า Hard-Core (Showing or Describing Sexual Activity in a Very Open and Detailed Way) ทำให้เกิดคดีขึ้นสู่ศาลและหลายรัฐถึงกับมีการต่อต้านการสร้างโรงภาพยนตร์ที่ฉายภาพยนตร์เรต X (เรต NC-17)

ในระยะแรกที่ MPAA กำหนดเรตภาพยนตร์ (Film Ratings) ทางสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์ได้ทำข้อตกลงร่วมกันว่าจะไม่โฆษณาภาพยนตร์เรต X โดยเครือข่ายภาพยนตร์ให้ความร่วมมือลงโทษควบคุมกันเองและมีการกำหนดว่า ภาพยนตร์ที่ได้เรต (Rate) ทุกประเภทจะต้องจัดให้มีคำอธิบายสั้น ๆ ให้กับผู้ปกครองเข้าใจว่า ภาพยนตร์เรตนั้น ๆ ได้แก่ PG, PG-13, R และ NC-17 ไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนด้วยสาเหตุใดบางกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดลัทธิอุดมการณ์ของผู้ผลิตภาพยนตร์เป็นผลกระทบด้านศีลธรรม คุณธรรมทางสังคม เช่น ผู้ผลิตภาพยนตร์ต้องการให้ภาพยนตร์ได้ออกฉายในเรต R แต่คณะกรรมการพิจารณาให้ภาพยนตร์ได้เรต NC-17 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดีการควบคุมภาพยนตร์ด้วยระบบแบ่งอายุผู้ชม จะได้รับผลสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างจริงจัง โดยเฉพาะผู้ปกครอง จากการสำรวจความเห็นนี้ วาเลนตี พบว่า 83% ของผู้ปกครองเห็นด้วยกับการให้ความสำคัญกับฐานอายุเป็นหลัก

ในปัจจุบันประเภทระดับภาพยนตร์ดังกล่าวยังคงใช้กันอยู่แต่ลดความเข้มข้นลงมากกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินว่าภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิสระเช่นเดียวกับสื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ จึงย่อมได้รับการปกป้องจากการตรวจพิจารณาออกฉายด้วย "สมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา" ได้แสดงความเห็นเพื่อยืนยันว่าระบบ "เรตตั้ง" ที่มีเป้าหมายในการควบคุมเนื้อหาภาพยนตร์ยังเป็นสิ่งจำเป็นและยังใช้ได้ นอกจากนี้ผู้ปกครองทั่วไปก็เห็นด้วยกับมาตรฐานเรตตั้งดังกล่าวมาโดยตลอด MPAA ยังพูดมาตลอดว่าพวกเขาไม่ได้เป็น "ตำรวจหนัง" แต่มีหน้าที่ให้คำเตือนแก่ผู้ปกครองในการที่จะเลือกภาพยนตร์ให้เด็กและเยาวชนได้รับชมตามความเหมาะสมของวัยและระบบเรตตั้งไม่ใช่ข้อบังคับ แต่เป็นสิ่งที่โรงภาพยนตร์สมัครใจที่จะนำมาบังคับใช้เอง¹⁹²

¹⁹²ASTV ผู้จัดการออนไลน์, MPAA เผยจัดระบบเรตตั้ง พ่อแม่พอใจแต่ค่ายหนังยี้, ค้นวันที่ 30 กรกฎาคม 2558 จาก <http://www.manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=9560000141736>

จะเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระบบสมัครใจคืออุตสาหกรรมภาพยนตร์ตั้งเป็นสมาคมขึ้นและกัตั้งองค์กรย่อย ๆ โดยองค์กรหลักคือ MPAA แล้วก็จะมี CARA เป็นองค์กรย่อย ทำหน้าที่ในการตรวจพิจารณาแบ่งเรตภาพยนตร์ จากนั้นก็จะมีการตั้งคณะกรรมการตรวจพิจารณาขึ้น โดยมีตัวแทนจากประชาชนและผู้บริโภคเข้าร่วมด้วย ไม่มีการใช้อำนาจในทางกฎหมาย ถ้ามีการละเมิด ตัวอย่างเช่น มีการส่งภาพยนตร์โดยที่ไม่มีเรตออกไป ทางโรงภาพยนตร์ก็จะระมัดระวังมากในการนำภาพยนตร์ดังกล่าวออกฉาย หากไม่มีเรตและทางผู้สร้างยืนยันที่จะฉายโดยไม่มีเรต ก็ต้องไปติดต่อโรงภาพยนตร์หรือไปฉายในโรงเที่ยงคืน อย่างไรก็ตาม ก็สามารถที่จะฉายได้ แต่อาจจะเป็นแบบจำกัดโรง เพราะโรงภาพยนตร์ส่วนใหญ่จะไม่กล้านำออกฉาย เพราะเกรงว่าจะมีการประท้วงขึ้นได้ หรืออาจถูกกดดันจากปัจจัยอื่น ๆ ได้ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ ไม่มีกฎหมายหรือหากมีการใช้กฎหมายจริง ก็คือประชาชนไปฟ้องต่อศาลได้ในกรณีให้เห็นว่าภาพยนตร์นั้น ๆ ไม่เหมาะสมมาก ให้ศาลระงับการฉาย แต่ด้วยเหตุอื่นที่ไม่ใช่กฎหมายภาพยนตร์ แต่เป็นกฎหมายอาญา เป็นระบบที่โดยกลไกแล้วอยู่ภายใต้การควบคุมของอุตสาหกรรมภาพยนตร์เอง แต่ก็ขึ้นกับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น การแก้ไขข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมที่โรงภาพยนตร์ การควบคุมที่ตัวแทนจำหน่าย จะต้องเป็นอิสระต่อกันถึงจะใช้กลไกนี้ได้ แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ใช้กลไกนี้ได้ยาก เพราะ เจ้าของภาพยนตร์ เจ้าของโรงภาพยนตร์ บางครั้งเป็นคนเดียวกัน ระบบเรตตั้ง จึงมีปัญหาในทางปฏิบัติ อุตสาหกรรมภาพยนตร์ต้องเข้มแข็งพอ ภาคประชาชนต้องรวมตัวกันเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าคุณแล้วตัวเองได้

การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกานี้ถือเป็นแนวคิดต้นแบบและได้แพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ โดยแต่ละประเทศ ก็มีการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในรูปแบบที่แตกต่างกัน รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ แม้กระทั่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ของประเทศไทยยังใช้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ดังกล่าวนี้ แทนแนวคิดการตรวจภาพยนตร์ก่อนการฉาย

3.3 กฎหมายการควบคุมภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียถือเป็นดินแดนที่เป็นจุดกำเนิดของภาพยนตร์ ซึ่งธุรกิจภาพยนตร์เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกในประเทศออสเตรเลีย โดยภาพยนตร์เรื่องแรกของโลกนั้นถ่ายทำที่ประเทศออสเตรเลียในปี ค.ศ. 1899 โดยคณะ Salvation Army คือภาพยนตร์เรื่อง “Soldiers of the Cross” ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับชีวิตและความตายของคริสต์ศาสนิกชนหรือคริสตชน (Christian) ที่ถูกทรมานโดยตัวภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวมีความยาวถึง 2.5 ชั่วโมง ออกฉายเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1901¹⁹³

กฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์ของประเทศไทยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการผลิตภาพยนตร์ที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทยเป็นหลักและมุ่งส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจหรือ

¹⁹³ Thaiwahclub, 26 เรื่องแปลกๆ ของประเทศออสเตรเลียที่คุณอาจไม่เคยรู้มาก่อน, Community of Travel, 30 (มกราคม), คัณวันที่ 23 มิถุนายน 2557 จาก <http://www.thaiwahclub.com/article-wah/Travel/437-26-odd-things-about-australia.html>

สิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การลดหย่อนภาษี การให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและการเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ ทั้งยังมีหน่วยงานที่กำกับดูแลและคุ้มครองผู้ประกอบการภาพยนตร์ภายในประเทศที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของประเทศอีกด้วย

3.3.1 การควบคุมภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลีย¹⁹⁴

Code of Conduct for Film Distribution and Exhibition เป็นกฎระเบียบเพื่อการควบคุมตนเอง (Self-Regulation) ของธุรกิจภาพยนตร์ การจัดจำหน่ายและโรงภาพยนตร์ ซึ่งจัดทำขึ้นโดย Australian Competition and Consumer Commission (ACCC) ในปีพ.ศ. 2541 เมื่อมีการตรวจสอบข้อร้องเรียนของธุรกิจโรงภาพยนตร์อิสระที่มีต่อผู้จัดจำหน่ายรายใหญ่ถึงความไม่เป็นธรรมในนโยบายการจัดจำหน่าย กฎระเบียบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจที่ยุติธรรมและเที่ยงตรงของผู้จัดจำหน่ายและเจ้าของธุรกิจโรงภาพยนตร์ เนื้อหาภายในครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจร่วมกันของทั้งสองฝ่าย เช่น การจัดหาฟิล์มภาพยนตร์ นโยบายด้านส่วนแบ่งรายได้และจำนวนรอบฉายขั้นต่ำ ความยืดหยุ่นของเงื่อนไขทางการค้า การจัดหาภาพยนตร์ตัวอย่างและวัสดุโฆษณา รวมถึงกลไกการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทอีกด้วย ซึ่งกฎระเบียบนี้ควบคุมดูแลโดย The Code Administration Committee ที่ประกอบด้วยผู้แทนจากสาขาต่าง ๆ ในธุรกิจจัดจำหน่ายและโรงภาพยนตร์ ซึ่งจะได้รับการพิจารณาปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการควบคุมภาพยนตร์ในประเทศออสเตรเลีย มีหลายหน่วยงานซึ่งแต่ละหน่วยงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) กระทรวงการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศและศิลปะ (Department of Communication, Information Technology and the Arts)

เป็นหน่วยงานหลักที่ส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ โดยมีหน้าที่หลักในการจัดทำนโยบายและบริหารจัดการโครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริม รวมถึงติดตามและประเมินความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ เหล่านั้น งานของกระทรวงดังกล่าวยังรวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างกระทรวงและหน่วยงานด้านภาพยนตร์อื่น ๆ ของรัฐบาลเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ด้วย โดยจะกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่สำคัญของกระทรวงไว้ ได้แก่ การให้แรงจูงใจและการชดเชยด้านภาษีกับผู้สร้างภาพยนตร์ภายในประเทศและต่างประเทศและการจัดตั้งบริษัทเพื่อหาทุนสร้างภาพยนตร์สำหรับผู้สร้างในต่างประเทศ เป็นต้น

2) Australia Film Commission (AFC)

เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการภายใต้กระทรวงการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศและศิลปะซึ่งกล่าวมาแล้ว เพื่อสนับสนุนการสร้างและรักษาไว้ซึ่งเนื้อหาสาระที่เป็นของออสเตรเลียในสื่อต่าง ๆ โดยมีหน้าที่หลักคือ การสนับสนุนการสร้างภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์ของประเทศออสเตรเลีย ส่งเสริมเนื้อหาที่เป็นของออสเตรเลียในสื่อต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

¹⁹⁴ ดนูพล เอี่ยมสกุลเวช, *เรื่องเดิม*, หน้า 154-155.

ภายในประเทศ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาและเสริมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักของนานาชาติ

3) Film Finance Corporation (FFC)

เป็นหน่วยงานหลักของรัฐบาลในการให้เงินทุนที่จะสร้างภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์ของประเทศออสเตรเลีย โดยบริษัทจะร่วมลงทุนกับโครงการที่มีผู้สร้างเป็นบริษัทออสเตรเลียหรือออสเตรเลียร่วมทุนตามโครงการอย่างเป็นทางการระหว่างประเทศ ซึ่งผลที่ได้จากการลงทุนในโครงการที่ออกสู่ตลาดแล้วจะถูกนำกลับไปลงทุนในโครงการอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ บริษัทนอกจากให้เงินทุนสนับสนุนแล้วยังมีหน้าที่ในการจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต การจัดจำหน่ายและข้อมูลด้านกฎหมายต่าง ๆ แก่บริษัทผู้สร้างที่มองหาเงินทุนสนับสนุน รวมทั้งให้คำแนะนำการเจรจาต่อรองเพื่อการร่วมทุนอีกด้วย

4) Film Australia Ltd.

เป็นหนึ่งในบริษัทผู้ผลิตสารคดีทางโทรทัศน์และรายการด้านการศึกษาที่ใหญ่ที่สุดของประเทศซึ่งมีรัฐบาลออสเตรเลียเป็นเจ้าของมีหน้าที่ผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์ภายใต้โครงการ National Interest ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาลกับบริษัท เพื่อให้มีการผลิตและจำหน่ายรายการที่เกี่ยวข้องกับแง่มุมต่าง ๆ ของประเทศออสเตรเลียหรือวิถีชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนในประเทศออสเตรเลีย ต่อมาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2551 คณะกรรมการภาพยนตร์แห่งออสเตรเลีย Film Finance Corporation และ Film Australia Ltd. ถูกรวมเข้าด้วยกันและจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่ที่ชื่อว่า The Australia Screen¹⁹⁵

5) The Office of Film and Literature Classification

เป็นสำนักงานที่ทำงานสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการจำแนกประเภท (The Classification Board) ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) วีดีโอ ดีวีดี เกมคอมพิวเตอร์และสิ่งพิมพ์บางประเภทก่อนที่จะมีการเผยแพร่สู่สาธารณชน โดยคณะกรรมการจะประกอบด้วยตัวแทนจากหลายฝ่าย ซึ่งมีอาชีพ ความเป็นมาและอายุที่แตกต่างกัน คณะกรรมการไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติใดเป็นพิเศษ หากแต่ต้องผ่านหลักเกณฑ์การคัดเลือกบางประการที่กำหนดไว้ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการจะเป็นผู้มีประสบการณ์และความสามารถเพียงพอกับงานที่ได้รับมอบหมาย คณะกรรมการได้รับการแต่งตั้งโดยผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (Governor-General) โดยทั่วไปดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปีและไม่สามารถดำรงตำแหน่งเกินกว่า 7 ปีได้ ปัจจุบันคณะกรรมการดังกล่าวมีทั้งสิ้น 16 คน ซึ่งปัจจุบันมีการรวมเป็นคณะกรรมการ ACB ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

6) Australian Film, Television and Radio School (AFTRS)

เป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ให้การศึกษาด้านวิชาชีพและฝึกอบรมขั้นสูงทางด้านภาพยนตร์ การกระจายเสียงและสื่อประเภทยินเตอร์แอกทีฟประชาชนชาวออสเตรเลียและผู้ที่พักอาศัยอยู่ในประเทศออสเตรเลียเป็นการถาวร โดยหลักสูตรแบบเต็มเวลาในหลากหลายลักษณะจะจัดขึ้นในเมืองซิดนีย์

¹⁹⁵ Screen Australia (SA), **About Us: Who We Are**, Retrieved February 15, 2010 from http://www.screenaustralia.gov.au/about_us/who-we-are_pg.asp, 2010

ในขณะที่หลักสูตรระยะสั้นจำนวนมากจะจัดขึ้นทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมในหลักสูตรออนไลน์อีกด้วย

7) หน่วยงานด้านภาพยนตร์ในแต่ละรัฐและอาณาบริเวณ (State Government Film Agencies)

นอกจากหน่วยงานของรัฐบาลกลางแล้ว ประเทศออสเตรเลียยังมีหน่วยงานด้านภาพยนตร์แต่ละรัฐและอาณาบริเวณในประเทศออสเตรเลียด้วย โดยจะให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ผู้สร้างภาพยนตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศอีกด้วย อาทิ สิทธิประโยชน์ด้านการเงินและภาษี การติดต่อประสานงานเรื่องสถานที่และทีมงาน รวมถึงการให้คำแนะนำในการถ่ายทำในพื้นที่อีกด้วย หน่วยงานด้านภาพยนตร์ในรัฐต่าง ๆ ของประเทศออสเตรเลีย ได้แก่ Pacific Film and TV Commission (Queensland), South Wales Film and TV Office (New South Wales), South Australia Film Corporation (South Australia), Screen West (Western Australia), Screen Tasmania (Tasmania), ScreenACT (Capital Territory) TTAT 'Northern Territory Film Office (Northern Territory)

8) AusFilm

เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลียโดยเป็นการรวมกันของรัฐบาลกลาง หน่วยงานด้านภาพยนตร์ทั้ง 7 รัฐ และบริษัทผู้ให้บริการด้านการสร้างภาพยนตร์อีกกว่า 60 ราย โดย AusFilm มีหน้าที่หลัก คือ ดึงดูดชาวต่างชาติให้เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศออสเตรเลียด้วยการให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้สร้างภาพยนตร์ที่สนใจ ตัวอย่างเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ ทีมงานและลูกจ้างกฎระเบียบต่าง ๆ จนถึงสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีและเงินสนับสนุนต่าง ๆ เป็นต้น

9) Australians in Film

ก่อตั้งขึ้นในเดือนพฤษภาคม 2544 ทำหน้าที่จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งสถานที่สำหรับชมภาพยนตร์ออสเตรเลียให้กับผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และโทรทัศน์ โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ในอุตสาหกรรมบันเทิงระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย ผ่านทางวัฒนธรรมบนภาพยนตร์และสื่อโทรทัศน์อื่น ๆ ของประเทศออสเตรเลีย

10) Motion Picture Distributors Association of Australia (MPDAA)

เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร โดยเป็นบริษัทตัวแทนจำหน่ายภาพยนตร์ในประเทศออสเตรเลียตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 มีหน้าที่หลัก คือ ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และเป็นศูนย์กลางจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฉายภาพยนตร์ อาทิ รายได้จากการจัดจำหน่ายบัตรชมภาพยนตร์ จำนวนการเข้าชมภาพยนตร์ ราคาบัตรชมภาพยนตร์และข้อมูลเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ เพื่อจัดทำเผยแพร่แก่หน่วยงานที่สนใจ ปัจจุบันมีสมาชิก 6 บริษัท ซึ่งล้วนแต่เป็นบริษัทจำหน่ายภาพยนตร์รายใหญ่ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มาตั้งสาขาในประเทศออสเตรเลียทั้งสิ้น

11) Australian Visual Software Distributors Associations (AVSDA)

ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2526 เป็นสมาคมสำหรับบริษัทผู้ถือลิขสิทธิ์และผู้จัดจำหน่ายสินค้าในรูปแบบของวิดีโอและดีวีดี ทำหน้าที่เป็นผู้เรียกร้องให้กับสมาชิก ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมในภาพรวม เช่น การเซ็นเซอร์ (Censor) สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ การ

เปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การคุ้มครองสิทธิและการบังคับใช้ ปัจจุบันมีสมาชิก 15 รายซึ่งมีตั้งแต่ตัวแทนบริษัทจำหน่ายภาพยนตร์รายสำคัญของโลกไปจนถึงบริษัทของประเทศออสเตรเลีย

12) Screen Producers Association of Australia (SPAA)

เป็นสมาคมสำหรับผู้สร้างภาพยนตร์นอกกระแส รายการโทรทัศน์และโฆษณาของประเทศออสเตรเลีย เพื่อส่งเสริมภาพยนตร์นอกกระแสและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจประเด็นหลักที่น่าสนใจคือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม แนวทางการค้าและนโยบายของรัฐบาล การส่งเสริมอุตสาหกรรมและการจัดงานประชุมประจำปีของอุตสาหกรรมภาพยนตร์

13) Australian Federation Against Copyright Theft Limited (AFACT)

ก่อตั้งในปีพ.ศ. 2547 โดยเป็นบริษัทจัดจำหน่ายภาพยนตร์จากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มาดำเนินธุรกิจในประเทศออสเตรเลีย เพื่อป้องกันอุตสาหกรรมภาพยนตร์และโทรทัศน์ออสเตรเลียจากการละเมิดลิขสิทธิ์

14) Australian Video Rental Retailers Association Limited

จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนา สนับสนุนและเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมวิดีโอเพื่อให้สามารถบริการลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

15) Cinemas Owners Association of Australia (COAA)

เป็นตัวแทนของเจ้าของโรงภาพยนตร์ในประเทศออสเตรเลีย ทั้งในเครือโรงภาพยนตร์ขนาดใหญ่และโรงภาพยนตร์อิสระขนาดเล็ก มีหน้าที่หลักในการโน้มน้าวและเจรจาต่อรองกับหน่วยงานของรัฐบาลในประเด็นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจโรงภาพยนตร์โดยจะนำเสนอความคิดเห็นในรูปแบบของสมาคมเพื่อเพิ่มน้ำหนักและอำนาจในการต่อรอง

16) Media, Entertainment and Art Alliance (MEAA)

เป็นสหภาพและองค์กรวิชาชีพ ซึ่งครอบคลุมผู้ที่ประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบันเทิง สื่อและศิลปะของประเทศออสเตรเลีย โดยในปัจจุบันมีสมาชิกกว่า 36,000 คน จากหลายสาขาอาชีพ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ โรงภาพยนตร์ สื่อสารมวลชน นักแสดง ช่างภาพ ซึ่งองค์กรดังกล่าวนี้ตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2535 เพื่อรักษาและคุ้มครองสิทธิของสมาชิก

3.3.2 การจัดประเภทภาพยนตร์ในประเทศออสเตรเลีย (Classification of Film)¹⁹⁶

ประเทศออสเตรเลียมีการจัดตั้งองค์กรของภาครัฐขึ้นมาทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดประเภทสื่อ ได้แก่ คณะกรรมการที่เรียกว่า “The Australian Classification Board” หรือ ACB สำหรับสื่อภาพยนตร์นั้น เดิมมีองค์กร “Office of Film and Literature Classification” ที่ทำการจัดประเภทสื่อภาพยนตร์และวรรณกรรม แต่ต่อมาในปี 2006 ได้รวมเข้ากับ ACB โดยคณะกรรมการ ACB นี้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย “Classification” (Publications, Films, and Computer Games) Act, 1995.

¹⁹⁶ ฌานีป ทอรวีวงศ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 438-439.

การตรวจสอบสื่อของคณะกรรมการ ACB มิได้มีลักษณะของการตรวจพิจารณา (censor) สื่อ โดยการสั่งให้ตัดหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหา แต่คณะกรรมการ ACB มีอำนาจในการจัดประเภทสื่อ และปฏิเสธการจัดประเภทสื่อ ซึ่งสื่อที่ถูกปฏิเสธการจัดประเภทจะไม่สามารถซื้อขาย ให้เช่าหรือแสดง ให้ปรากฏต่อสาธารณะได้

การดำเนินงานโดยคณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์ The Classification Board เป็นการจัดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) ของประเทศออสเตรเลียมีเรตทั้งหมด 6 ประเภท โดยเรต 2 ประเภทแรกเป็นเพียงคำแนะนำซึ่งหมายความว่าไม่บังคับ หากละเมิดก็ไม่มีบทลงโทษตามกฎหมายแต่อย่างใด ได้แก่ เรต G และเรต M ในขณะที่เรตอีก 3 ประเภทหลังคือ เรต A15+ เรต R18+ และเรต X18+ มีการบังคับใช้ทางกฎหมายหากไม่ปฏิบัติตามจะได้รับบทลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้หากภาพยนตร์เรื่องใดไม่สามารถจัดให้อยู่ในเรต 1 ใน 6 ประเภท ดังที่กล่าวมาได้ ก็จะถูกจัดอยู่ในประเภทของ Refused Classification (RC) ซึ่งหมายความว่าภาพยนตร์เรื่องนั้นห้ามฉาย ซื้อขายหรือเช่าภายในประเทศออสเตรเลียโดยเด็ดขาด¹⁹⁷ ซึ่งการจัดประเภทภาพยนตร์หรือการแบ่งระดับภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลีย มีดังต่อไปนี้

ประเภท E “Except from Classification” เรตนี้เฉพาะเจาะจงในงานที่เป็นวัสดุ การศึกษาและการบันทึกที่เกี่ยวกับการแสดงศิลปะโดยตรง ซึ่งได้รับการยกเว้นการจำแนกหรือจัดประเภท ซึ่งอาจจะมาจากการประเมินตนเองโดยผู้จำหน่ายและไม่จำเป็นต้องมีการรับรองโดยคณะกรรมการจัดประเภทก็ได้ แต่ทั้งนี้สื่อดังกล่าวจะต้องไม่ปรากฏเนื้อหาในกลุ่มสำหรับเรต “MA15+” กฎหมายกำหนดให้ผู้เผยแพร่หรือผู้แสดงสื่อกลุ่มนี้ประเมินตนเอง (Self-Assessed)

ประเภท G “General Exhibition” เรตนี้เป็นภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย ได้แก่ สื่อที่มีเนื้อหาสำหรับผู้ชมทั่วไป

ประเภท M “Recommended for Mature Audiences” เรตนี้เป็นภาพยนตร์ที่ต้องใช้ วิจารณ์ในการรับชม แม้จะไม่ได้มีการกำหนดอายุของผู้ชมไว้ แต่อย่างไรก็ตามภาพยนตร์ประเภทนี้จะเหมาะสมกับผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ได้แก่ สื่อที่มีเนื้อหาเหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่

ประเภท MA15+ “Mature Accompanied for Those Under 15” เรตนี้เป็นภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป กล่าวคือ ผู้ที่อายุต่ำกว่า 15 ปี หากจะซื้อหรือเช่า หรือชมสื่อประเภทนี้ จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

โดยเรต M และ MA 15+ มีความแตกต่างกันคือ ไม่มีข้อจำกัดทางกฎหมายในเรื่องว่าใครสามารถชมภาพยนตร์เรต M ได้ เนื้อหาสำหรับภาพยนตร์ในเรตนี้อยู่ในระดับปานกลางและต้องการทัศนคติที่เป็นผู้ใหญ่ในการรับชมภาพยนตร์ในเรตดังกล่าว เหมาะสำหรับผู้ชมที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

¹⁹⁷ http://www.classification.gov.au/Classificationmarkings/Pages/Classificationmarkings_onfilm_and_computer_games.aspx อ้างถึงใน คณาธิป ทองรวีวงศ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 438-439.

ส่วนในเรต MA 15+ เนื้อหาในภาพยนตร์นั้นมีความรุนแรงและไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี อย่างไรก็ตามผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีสามารถชมภาพยนตร์เรต MA 15+ ได้ถ้าชมด้วยกันกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง¹⁹⁸

ประเภท R18+ “Restricted to 18 and Over” เรตนี้เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยไม่สามารถเช่า ซื้อหรือชมสื่อประเภทนี้ได้ ซึ่งเนื้อหาของภาพยนตร์ในเรตนี้อาจมีความก้าวร้าว ความรุนแรง การแสดงให้ปรากฏซึ่งสื่อประเภทนี้ต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีจะเป็นความผิดทางอาญา

ประเภท X18+ “Restricted to 18 and Over” เรตนี้เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศแต่ไม่เปิดเผยลักษณะของการร่วมเพศที่ไม่เหมาะสม ผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่สามารถซื้อเช่าหรือชมภาพยนตร์ประเภทนี้ได้เด็ดขาด การแสดงให้ปรากฏซึ่งสื่อประเภทนี้ต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีจะเป็นความผิดอาญา ภาพยนตร์ประเภทนี้ได้แก่ สื่อที่มีเนื้อหาอันมีลักษณะลามก (Contains Material That is Pornographic in Nature)

ประเภท RC “Refused Classification” ภาพยนตร์ที่มีความรุนแรงเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์หรือยาเสพติดที่ไม่เหมาะสม อาชญากรรมความโหดร้ายรุนแรงหรือส่งเสริมยุยงในเรื่องอาชญากรรม ความรุนแรง ซึ่งมีองค์กร OFLC (The Office of Film and Literature Classification) เป็นผู้กำหนดว่าจะห้ามขาย เช่าหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน หากฝ่าฝืนจะมีโทษปรับสูงสุด \$ 275,000 และหรือจำคุก 10 ปี ภาพยนตร์ประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นสื่อที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมแก่การเผยแพร่โดยขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยจะเป็นสื่อที่ถูกห้ามการเผยแพร่ (Banned)

ในประเทศออสเตรเลีย แม้จะมีคณะกรรมการจัดเรต ในระบบเรตตั้ง (Rating) แต่ในทางปฏิบัติหากฉายภาพยนตร์ไปสักพักหนึ่ง แล้วเกิดเสียงสะท้อนจากผู้ชมภาพยนตร์ในเรื่องนั้น ๆ ในแง่ความไม่เหมาะสมมากเข้า คณะกรรมการดังกล่าวจึงจะทำหน้าที่แบนเสีย

จะเห็นได้ว่าในประเทศออสเตรเลียมีการแบน ในขณะเดียวกันก็มีเรตตั้ง (Rating) ด้วย เรต R18 ของประเทศออสเตรเลียอนุญาตให้ฉายเฉพาะในโรงภาพยนตร์สำหรับผู้ใหญ่ แต่ก็เหมือนว่าจะเป็นการแบน (Ban) ไปในตัว เพราะโรงภาพยนตร์สำหรับผู้ใหญ่นั้นมีน้อยลงทุกวัน บางเมืองในประเทศออสเตรเลียไม่มีโรงภาพยนตร์สำหรับผู้ใหญ่เมืองนั้นก็ถูกแบนภาพยนตร์ไปโดยปริยาย

ตารางที่ 3.6 การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลีย

ประเภท	ช่วงวัยผู้ชม	ลักษณะ
ประเภท E “Except from Classification”	ไม่จำกัดผู้ชม	เฉพาะเจาะจงในงานที่เป็นวัสดุการศึกษา และการบันทึกที่เกี่ยวกับการแสดงศิลปะ โดยตรงจะต้องไม่ปรากฏเนื้อหาในกลุ่มสำหรับ “MA15+”

¹⁹⁸ State Cinema, **Classification Ratings**, ค้นวันที่ 23 ธันวาคม 2558 จาก <http://www.statecinema.com.au/Page/Ratings>

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ประเภท	ช่วงวัยผู้ชม	ลักษณะ
ประเภท G “General Exhibition”	เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย	สื่อที่มีเนื้อหาสำหรับผู้ชมทั่วไป
ประเภท M “Recommended for mature audiences”	เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป	สื่อที่มีเนื้อหาเหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่
ประเภท A15+ “Mature Accompanied for those under 15”	เหมาะสมกับผู้ชมอายุ 15 ปีขึ้นไป	
ประเภท R18+ “Restricted to 18 and over”	ไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี	เนื้อหาอาจมีความก้าวร้าว รุนแรง
ประเภท X18+ “Restricted to 18 and over”	ไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี	มีเนื้อหาเกี่ยวกับเพศแต่ไม่เปิดเผย ลักษณะการร่วมเพศที่ไม่เหมาะสม
ประเภท RC “Refused Classification”	ห้ามฉาย	มีความรุนแรงเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมหรือยาเสพติด อาชญากรรม ความโหดร้ายรุนแรงหรือส่งเสริมยุ่งใน เรื่องอาชญากรรมความรุนแรง

3.3.3 คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์ (The Australian Classification Board)

โดยทั่วไปแล้วภาพยนตร์ทุกเรื่องที่ได้จัดฉายต่อสาธารณชนในประเทศออสเตรเลียนั้นต้องถูกจำแนกโดยคณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์ ที่เรียกว่า “The Australian Classification Board” หรือ “ACB” ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนออสเตรเลียในการจำแนกประเภทของสื่อต่าง ๆ มีอำนาจตามกฎหมาย โดยมีละเอียดดังต่อไปนี้

คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์มีอำนาจตามพระราชบัญญัติแห่งเครือรัฐออสเตรเลียว่าด้วยการจำแนกหมวดหมู่สื่อ (สิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ และเกมคอมพิวเตอร์) ค.ศ. 1995¹⁹⁹ (The

¹⁹⁹ Part 6 The Classification Board Classification (Publications, Films and Computer Games) Act 1995

Classification Board Classification (Publications, Films and Computer Games) Act 1995) ในส่วนที่ 6 ว่าด้วยเรื่องคณะกรรมการจัดประเภท (The Classification Board) โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งคณะกรรมการจัดประเภทและเกี่ยวข้องกับงานบริหารที่สัมพันธ์กัน อาทิ การเป็นสมาชิกและระเบียบการพิจารณาต่าง ๆ

คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์นั้น มีองค์ประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วย²⁰⁰ กรรมการและรองกรรมการและสมาชิกท่านอื่น ๆ โดยคณะกรรมการจะมีจำนวนสมาชิกมากที่สุดจะต้องมีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 20 คน ดังที่ได้กำหนดตามกฎหมายข้อบังคับ²⁰¹

การแต่งตั้งสมาชิก (Appointment of Members) มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้²⁰²

1) สมาชิกต่าง ๆ (ยกเว้นสมาชิกแบบชั่วคราว) จะถูกแต่งตั้งโดยผู้สำเร็จราชการแทนองค์พระมหากษัตริย์ (The Governor-General) ผู้สำเร็จราชการแทนองค์พระมหากษัตริย์ อาจแต่งตั้งสมาชิก 1 ท่านหรือมากกว่า

2) การแต่งตั้งสมาชิก จะต้องแน่ใจว่าการเป็นสมาชิกของคณะกรรมการคือการเป็นตัวแทนของชุมชนออสเตรเลีย (Australian Community)

²⁰⁰ Classification (Publications, Films and Computer Games) Act 1995

46 Constitution of Board

The Board is to consist of:

- (a) a Director; and
- (b) a Deputy Director; and
- (d) other members.

²⁰¹ Classification (Publications, Films and Computer Games) Act 1995

47 Maximum number of members

There must not be more than 20 members or such higher number as is prescribed by the regulations.

²⁰² Classification (Publications, Films and Computer Games) Act 1995

48 Appointment of members

(1) The members (other than temporary members) are to be appointed by the Governor-General.

(1A) The Governor-General may appoint one or more members referred to in paragraph 46(d) to be Senior Classifiers.

(2) In appointing members, regard is to be had to the desirability of ensuring that the membership of the Board is broadly representative of the Australian community.

(3) The Minister must, before recommending the appointment of a member (other than a temporary member), consult with participating Ministers.

3) รัฐมนตรีต้องปรึกษากับรัฐมนตรีที่มีส่วนร่วม (Participating Ministers) ก่อนให้คำแนะนำในการแต่งตั้งสมาชิก (ยกเว้นสมาชิกชั่วคราว)

การแต่งตั้งสมาชิกแบบประจำและแบบชั่วคราว (Full-Time and Part-Time Appointments) มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) กรรมการและรองกรรมการจะถูกแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกแบบประจำ
- 2) สมาชิกท่านอื่นอาจได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกแบบประจำหรือชั่วคราว²⁰³

ความรับผิดชอบและอำนาจของคณะกรรมการ (Powers of the Director)²⁰⁴

คณะกรรมการมีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าได้ปฏิบัติตามวิธีการที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อความมุ่งหมายดังกล่าวคณะกรรมการอาจเสนอแนวทางเกี่ยวกับการจัดเตรียมและปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของตน (The Business of the Board)

อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์นั้นจะถูกจัดตั้งขึ้นใต้พระราชบัญญัติแห่งเครือรัฐออสเตรเลียว่าด้วยการจำแนกหมวดหมู่สื่อ (สิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ และเกมคอมพิวเตอร์) ค.ศ. 1995 และจะมีหน้าที่ทั้งจำแนกประเภทภาพยนตร์ เกมคอมพิวเตอร์และสื่อสิ่งตีพิมพ์สำหรับการจัดแสดง ขาย หรือเช่าภายในประเทศออสเตรเลีย โดยภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์จะต้องถูกจำแนกประเภทก่อนที่จะสามารถให้สาธารณชนหาไปใช้ได้ โดยคณะกรรมการจัดประเภทจะเป็นผู้ตัดสินว่าเรตไหน เหมาะสำหรับผู้ชมประเภทใด โดยกำหนดคำแนะนำให้กับผู้ชมโดยอธิบายอย่างละเอียด ในเนื้อหาที่มีความรุนแรง เซ็กส์ ภาษา การใช้ยาเสพติดและการเปลือยกาย ซึ่งคำแนะนำนี้ช่วยให้ผู้ชมสามารถที่จะตัดสินใจอย่างรอบคอบว่าจะชมภาพยนตร์เรื่องใด

คณะกรรมการจัดประเภทจะจำแนกสื่อที่ได้ถูกมอบโดยตำรวจ ซึ่งสื่อเหล่านี้รวมถึงสิ่งตีพิมพ์และเกมคอมพิวเตอร์ด้วย ไม่ใช่เพียงแต่ภาพยนตร์เท่านั้น ทั้งภาพยนตร์ เกมคอมพิวเตอร์และสิ่งตีพิมพ์นั้นต้องถูกจำแนกประเภทก่อนที่จะสามารถนำออกสู่สายตาของสาธารณชนทั่วไป โดยคณะกรรมการจัดประเภทจะทำการประเมินเนื้อหาของสื่อเหล่านั้น ๆ เพื่อดูว่าเข้ากันกับประเภทการจำแนกในเรตใด อย่างเช่น เรต G เรต PG เป็นต้น โดยมีข้อควรพิจารณาที่จำเป็นที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของ

²⁰³ Classification (Publications, Films and Computer Games) Act 1995

49 Full-time and part-time appointments

(1) The Director and the Deputy Director are to be appointed as full-time members.

(2) Any other member may be appointed either as a full-time member or as a part-time member.

²⁰⁴ Classification (Publications, Films and Computer Games) Act 1995

52 Responsibilities and powers of the Director

The Director is responsible for ensuring that the business of the Board is conducted in an orderly and efficient way and, for that purpose, the Director may give directions as to the arrangement of the business of the Board.

คณะกรรมการจัดประเภท คือการใช้ยาเสพติด ภาษา การเปลือยกาย เซ็กส์และความรุนแรง โดยส่วนใหญ่แล้วคำแนะนำสำหรับผู้บริโภคนั้นจะปรากฏมาในรูปแบบของสัญลักษณ์เรตต่าง ๆ ซึ่งคำแนะนำจะบ่งชี้ถึงเนื้อหาโดยรวมในภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์นั้น ๆ ตัวอย่างเช่นเนื้อหาที่อาจทำให้ผู้ชมภาพยนตร์หวาดกลัวหรือมีผลกระทบต่อผู้ชมภาพยนตร์ที่รุนแรง นอกจากการคณะกรรมการจัดประเภทที่สามารถชมเนื้อหาของสื่อภายใต้กฎหมายการจำแนกแล้ว ผู้กำกับก็สามารถอนุญาตให้ผู้ที่ได้รับการฝึกฝนแนะนำการจำแนกสำหรับเนื้อหาเพิ่มเติมบนทีวีดีวีดีสำหรับซีรี่ย์โทรทัศน์บางเรื่องและสำหรับเกมคอมพิวเตอร์บางเกม (ไม่ใช่เกมคอมพิวเตอร์ที่จำแนกเป็นเรต MA15+ และเรต R18+) ซึ่งผู้คนเหล่านี้เรียกว่าผู้ประเมินที่ได้รับการอนุมัติและส่วนใหญ่พวกเขาจะทำงานให้กับบริษัทที่จัดจำหน่ายภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์ โดยผู้ประเมินเหล่านี้จะเขียนรายงานเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อ นั้น ๆ และส่งรายงานดังกล่าวไปให้กับคณะกรรมการจัดประเภท โดยคณะกรรมการจะใช้รายงานดังกล่าวเพื่อช่วยพวกเขาตัดสินใจในการจัดประเภท ซึ่งการตัดสินใจในการจัดประเภทนั้นจะถือว่าได้ทำโดยคณะกรรมการ ไม่ใช่โดยผู้ประเมิน

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการจัดประเภท สมาชิกของคณะกรรมการนั้นมีความรับผิดชอบต่อการจัดประเภทภาพยนตร์ เกมคอมพิวเตอร์และสิ่งตีพิมพ์บางเรื่อง คณะกรรมการนั้นอยู่ในเมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ภาพยนตร์ เกมคอมพิวเตอร์และสิ่งตีพิมพ์บางเรื่องที่ได้มอบคุณมาให้ คณะกรรมการนั้นจะถูกชมโดยสมาชิกของคณะกรรมการ ซึ่งหลังจากนั้นพวกเขาจะกำหนดเป็นเรตอย่าง เรต G เรต PG เรต M เรต MA 15+ เรต R 18+ เรต X 18+ หรือ RC และทำคำแนะนำสำหรับผู้บริโภคอย่างเหมาะสม ส่วนสิ่งตีพิมพ์บางเรื่องนั้นจะต้องถูกจำแนกว่าเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งในกลุ่ม Unrestricted, Category 1 - Restricted, Category 2 - Restricted หรือ RC Refused Classification ซึ่งคณะกรรมการจะทำงานโดยใช้กระบวนการตัดสินใจที่อาศัยเสียงส่วนใหญ่ของจำนวนสมาชิก ทั้งนี้เป็นเรื่องสำคัญที่สมาชิกสามารถสื่อสารมุมมองได้อย่างชัดเจนและเห็นคุณค่าและพิจารณา มุมมองของผู้อื่น พวกเขาต้องมีความสามารถในการประยุกต์ใช้เหตุผล มีสามัญสำนึกและมีความละเอียดอ่อนในการทำหน้าที่²⁰⁵

3.4 กฎหมายการควบคุมภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ

3.4.1 การควบคุมภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ²⁰⁶

การควบคุมภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมภาพยนตร์คือ คณะกรรมการตรวจสอบภาพยนตร์แห่งอังกฤษ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยความสมัครใจของผู้ที่อยู่ในวงการ

²⁰⁵ Australian Classification, **Compliance**, ค้นวันที่ 25 ธันวาคม 2558 จาก <http://www.classification.gov.au/Compliance/Pages/Home.aspx>

²⁰⁶ พิเศษฐ์ ขวลาธวัช, ก้าวใหม่ของกฎหมายภาพยนตร์ต้อนรับศตวรรษที่ 21...?, ใน เอกสารจากการเสวนาเรื่อง พระราชบัญญัติภาพยนตร์.คำถามที่ต้องการคำตอบ วันพุธที่ 21 เมษายน 2542 ณ ห้องประชุมชั้น 4 ตึกเอนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 31-32.

ภาพยนตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2455 เพื่อกำหนดแนวทางให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นใช้ประกอบการใช้ดุลพินิจ อนุญาตฉายภาพยนตร์ ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2452 ให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกำหนด เงื่อนไขใด ๆ ในการอนุญาตให้ฉายภาพยนตร์เพื่อป้องกันอัคคีภัย แต่ปรากฏว่าการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ มิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย โดยภาพยนตร์เรื่องแรกที่ถูกห้ามฉายเป็นภาพยนตร์ของ ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับนักมวยผิวดำ โดยเจ้าหน้าที่ไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ เรื่องดังกล่าวด้วยเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้นว่า “ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่แสดงว่าคนดำขณะคนขาว” จึง เกิดความเคลื่อนไหวอย่างมากในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และเห็นพ้องต้องกันว่าควรจะให้มีการ ตรวจสอบกันเองดีกว่าปล่อยให้อยู่ในอำนาจตามอำเภอใจของผู้อื่น ในที่สุดจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบภาพยนตร์แห่งอังกฤษขึ้นมาให้มีหน้าที่สร้างความมั่นใจแก่เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตและ ผู้นำท้องถิ่นซึ่งต้องรักษามาตรฐานแห่งศีลธรรมโดยทั่วไปของชุมชน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 ศาลก็ได้ยอมรับถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าวนี้ โดยศาล วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานว่าภาพยนตร์เรื่องใดก็ตามที่มีได้ผ่านการรับรองของคณะกรรมการตรวจสอบ ภาพยนตร์แห่งอังกฤษจะนำออกฉายมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากสภาท้องถิ่นเท่านั้น อย่างไรก็ตามสภาท้องถิ่นย่อมมีสิทธิในการตรวจสอบดุลพินิจของคณะกรรมการได้เสมอเพราะสภา ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อมาตรฐานแห่งศีลธรรมของชุมชนและสภาท้องถิ่นไม่อาจมอบหมาย การกิจนี้แก่คณะกรรมการได้แต่สภาท้องถิ่นอาจถือว่า คณะกรรมการเป็นเพียงที่ปรึกษาของตน ซึ่ง สภาท้องถิ่นอาจรับหรือปฏิเสธความเห็นของคณะกรรมการได้ การตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าจะอนุญาต หรือไม่อนุญาต จึงต้องอยู่ที่การตัดสินใจของสภาท้องถิ่น

แม้คณะกรรมการตรวจสอบภาพยนตร์จะมีได้เป็นองค์กรราชการ ทั้งมิได้รับรองไว้โดยตัวบท กฎหมายและการเงินของคณะกรรมการก็มาจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากภาพยนตร์ที่เสนอให้ ตรวจสอบ มิใช่จากงบประมาณของทางราชการ แต่ความเห็นของคณะกรรมการนั้นก็มิมีอิทธิพลอย่าง มากต่อเจ้าพนักงานที่จะออกใบอนุญาต พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2495 บัญญัติให้เจ้าพนักงาน ออกใบอนุญาตมีหน้าที่สอดส่องดูแลการอนุญาตให้เด็กและเยาวชนเข้าชมภาพยนตร์ โดยให้เจ้า พนักงานออกใบอนุญาตหรือองค์กรอื่นพิจารณาและระบุว่า สมควรให้เด็กและเยาวชนเข้าชม ภาพยนตร์หรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเวลาที่พระราชบัญญัตินี้กล่าวถึง “องค์กรอื่น” จึงเท่ากับว่ากฎหมาย ยอมรับถึงฐานะของคณะกรรมการตรวจสอบภาพยนตร์แห่งอังกฤษเป็นครั้งแรก แม้จะมีใช้ในฐานะผู้ ตรวจสอบภาพยนตร์ แต่อย่างน้อยกฎหมายก็รับรองในฐานะผู้จำแนกภาพยนตร์ที่ไม่เหมาะสมสำหรับ เด็กและเยาวชน ซึ่งการจำแนกประเภทภาพยนตร์ของคณะกรรมการนี้ก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คณะกรรมการตรวจสอบภาพยนตร์แห่งอังกฤษกลายเป็นผู้ตรวจสอบที่ทรงอำนาจ ทั้งการตรวจสอบ ภาพยนตร์ที่ฉายตามโรงภาพยนตร์ โทรทัศน์และวิดีโอเทป ถึงแม้ว่าในฐานะนี้มีได้มาจากการรับรอง โดยกฎหมายก็ตาม

ในปัจจุบันประเทศอังกฤษยังไม่มีองค์กรกลางสำหรับการตรวจสอบเนื้อหาเพื่อความ เหมาะสมของภาพยนตร์ก่อนนำออกเผยแพร่สู่สาธารณชน อำนาจตรวจสอบดังกล่าวอยู่ที่รัฐบาล ท้องถิ่นแต่ละแห่ง แต่อย่างไรก็ตาม ในการจำหน่ายวัสดุโทรทัศน์ กฎหมายได้กำหนดให้องค์กรเอกชน แห่งหนึ่ง ได้แก่ คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์ (British Board of Film Classification) ทำ หน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการจัดประเภทให้กับผลงานโทรทัศน์ ซึ่งจะมีผลโดยตรงทางกฎหมายใน

การจำหน่ายวัสดุโทรทัศน์ที่ได้บันทึกผลงานนั้นไว้ ถึงแม้ว่าการจัดประเภทของภาพยนตร์ของคณะกรรมการจะไม่มีผลโดยตรงในทางกฎหมายต่อการกำหนดความเหมาะสมของภาพยนตร์ที่จะนำมาเผยแพร่ในโรงภาพยนตร์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ก็นับได้ว่าเป็นหลักปฏิบัติอย่างแพร่หลายที่รัฐบาลท้องถิ่นจะยึดถือตามใบรับรองการจัดประเภทของคณะกรรมการ ในการพิจารณาความเหมาะสมของภาพยนตร์ที่จะนำมาฉายในโรงภาพยนตร์ กล่าวคือ รัฐบาลท้องถิ่นมักจะกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขใบอนุญาตโรงภาพยนตร์ให้กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำสำหรับผู้เข้าชมภาพยนตร์ตามที่กำหนดไว้ในใบรับรองการจัดประเภทภาพยนตร์ของคณะกรรมการ ซึ่งรัฐบาลท้องถิ่นยังคงมีอำนาจเด็ดขาดตามกฎหมายในการพิจารณาความเหมาะสมของภาพยนตร์ให้แตกต่างไปจากความเห็นของคณะกรรมการได้

นอกจากนี้ภาพยนตร์ที่นำออกเผยแพร่ในโรงภาพยนตร์ยังต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติในกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย เช่น พระราชบัญญัติภาพยนตร์ (สัตว์) ค.ศ. 1937 (Cinematograph Films (Animals) Act 1937) ซึ่งกำหนดข้อห้ามมิให้มีการทรมานสัตว์ในการจัดทำหรือกำกับฉาก ในภาพยนตร์พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ค.ศ. 1978 (Protection of Children Act 1978) ห้ามมิให้แสดงภาพอนาจารของเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี พระราชบัญญัติสิ่งพิมพ์ลามก ค.ศ. 1959 (Obscene Publications Act 1959) ซึ่งห้ามการแสดงผลงานลามกโดยจะคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่ผลงานดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายในศีลธรรมอันดีงามของผู้คนจำนวนมากที่จะเห็นผลงานดังกล่าว นั้นและบทบัญญัติในกฎหมายอื่น ๆ ที่ทำให้วัสดุโทรทัศน์เป็นวัสดุผิดกฎหมายหรือเป็นวัสดุที่เกิดจากการกระทำผิดกฎหมาย

ประเทศอังกฤษมีการควบคุมภาพยนตร์โดยการจำกัดที่ตัวโรงภาพยนตร์ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการควบคุมภาพยนตร์ที่นำออกเผยแพร่ในโรงภาพยนตร์ คือ การตรวจสอบความเหมาะสมของภาพยนตร์ก่อนนำมาฉาย การตรวจสอบความเหมาะสมของภาพยนตร์อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลท้องถิ่นที่จะกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขในใบอนุญาตโรงภาพยนตร์ ตัวอย่างเช่น ใบอนุญาตโรงภาพยนตร์อาจกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขในโรงภาพยนตร์กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำสำหรับการเข้าชมภาพยนตร์ประเภทใดประเภทหนึ่ง เป็นต้น การควบคุมโรงภาพยนตร์ในประเทศอังกฤษ โรงภาพยนตร์เป็นส่วนหนึ่งในสถานบันเทิงที่ต้องได้รับอนุญาตก่อนจะสามารถฉายภาพยนตร์ให้สาธารณชนเข้าชมได้และนอกจากนี้เนื้อหาของภาพยนตร์ที่จะนำมาฉายยังต้องไม่ขัดต่อเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในใบอนุญาตของโรงภาพยนตร์และบทบัญญัติในกฎหมายทั่วไปตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย ซึ่งนอกเหนือไปจากโรงภาพยนตร์ทั่วไปแล้ว โรงภาพยนตร์ในประเทศอังกฤษยังมีอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “โรงภาพยนตร์โป๊” (Sex Cinemas) ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อบังคับของระบบการอนุญาตที่แตกต่างไปจากโรงภาพยนตร์ทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การควบคุมโรงภาพยนตร์ธรรมดา

กฎหมายหลักที่ใช้บังคับสำหรับการควบคุมการนำออกเผยแพร่ภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ที่ประเทศอังกฤษ คือ พระราชบัญญัติโรงภาพยนตร์ ค.ศ. 1985 (Cinemas Act 1985) ซึ่งกำหนดคำนิยามของคำว่า “การฉายภาพยนตร์” (Film Exhibition) ว่าหมายถึง การฉายภาพเคลื่อนไหวโดยวิธีการอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การรับคลื่นสัญญาณในเวลาทันที (Simultaneous Reception) หรือเป็นการฉายรายการที่รวมอยู่ในการเสนอรายการตามพระราชบัญญัติวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง ค.ศ. 1990 (Broadcasting Act 1990) และในกรณีนี้ ศาลได้เคยวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานว่า การฉาย

ภาพยนตร์ต่อผู้ที่มีความประสงค์จะซื้อหรือเช่าโดยไม่เปิดให้สาธารณะชมด้วยนั้น ไม่ให้ถือว่าเป็นการฉายตามความหมายในนิยามนี้และการดำเนินกิจการวีดีโอเกมส์ (Video Amusement Game) ก็ไม่ให้ถือว่าเป็นการฉายภาพยนตร์เคลื่อนไหวด้วย บทบัญญัติในพระราชบัญญัติโรงภาพยนตร์ได้กำหนดข้อห้ามมิให้ใช้สถานที่ใดสำหรับการฉายภาพยนตร์ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ได้ และการฉายภาพยนตร์ต้องเป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 4(1)

2) โรงภาพยนตร์โป๊ (Sex Cinema)

ส่วนการจัดตั้งโรงภาพยนตร์โป๊ ถือว่าเป็นการจัดตั้งสถานที่ทางเพศ (Sex Establishment) และเป็นข้อยกเว้นจากหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยการควบคุมโรงภาพยนตร์ ซึ่งต้องได้รับการอนุญาตตามมาตรา 2 และมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติท้องถิ่น (บทบัญญัติเบ็ดเตล็ด) ค.ศ. 1982 (Local Government (Miscellaneous Provisions) Act 1982) ซึ่งกำหนดเงื่อนไขของการให้อนุญาตไว้แตกต่างจากการให้อนุญาตโรงภาพยนตร์ทั่วไป ในกรณีนี้ “สถานที่ทางเพศ” หมายถึง โรงภาพยนตร์โป๊หรือร้านขายของทางเพศและคำว่า “โรงภาพยนตร์โป๊” หมายถึง สถานที่ยานพาหนะ เรือหรือแผงลอยที่ใช้สำหรับการฉายภาพที่เคลื่อนไหวเป็นกิจการสำคัญ ไม่ว่าจะการฉายภาพดังกล่าวจะถ่ายทอดด้วยวิธีใดก็ตาม ซึ่ง 1) มุ่งต่อการแสดงให้เห็น การกระตุ้นหรือการยั่วยุให้ร่วมกิจกรรมทางเพศหรือใช้กำลังหรือหน่วงเหนี่ยวประกอบทำกิจกรรมทางเพศ หรือ 2) แสดงให้เห็นถึงหรือเกี่ยวข้องกับอวัยวะเพศหรือระบบการขับถ่ายเป็นหลัก (Excretory Function) ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบ้านพักอาศัยที่ไม่เปิดให้สาธารณะ

องค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดประเภทของภาพยนตร์²⁰⁷ ในยุคแรกของการควบคุมภาพยนตร์ การตรวจสอบความเหมาะสมของภาพยนตร์สำหรับการฉายในโรงภาพยนตร์อย่างหนึ่งที่กล่าวมาแล้วเป็นหน้าที่ของสภาท้องถิ่น แต่เนื่องจากการตรวจสอบของสภาท้องถิ่นมักจะใช้มาตรฐานที่ไม่สม่ำเสมอและหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมภาพยนตร์จึงได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภาพยนตร์ (British Board of Film Censors) ขึ้นเมื่อปีค.ศ. 1912 (พ.ศ.2455) ให้เป็นองค์กรอิสระสำหรับการตรวจสอบภาพยนตร์เพื่อจะได้นำไปสู่ความเป็นเอกภาพของมาตรฐานการตรวจสอบภาพยนตร์ทั่วประเทศ โดยได้คาดหวังไว้ว่า คำวินิจฉัยจากการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ของคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในบรรดารัฐบาลท้องถิ่นของประเทศอังกฤษ ซึ่งยังคงมีอำนาจตามกฎหมายในการตรวจสอบภาพยนตร์ และเมื่อระยะเวลาได้ล่วงไประยะหนึ่ง ก็ได้เกิดการยอมรับโดยทั่วไปว่ารัฐบาลท้องถิ่นจะถือเอาตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ

ในเวลาต่อมา เมื่อปีค.ศ. 1984 (พ.ศ.2527) รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติวิสดุโทรทัศน์ ค.ศ. 1984 เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมการเผยแพร่ภาพยนตร์ทางวิสดุโทรทัศน์ ซึ่งมาตรา 4 ของกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติให้รัฐมนตรีมีอำนาจในการมอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำหน้าที่ตรวจพิจารณาความเหมาะสมของผลงานโทรทัศน์ที่จะใช้สำหรับการชมในบ้าน และในปี

²⁰⁷ <http://www.bbfc.co.uk> อ้างถึงใน ยอดฉัตร ตสาริกา, รายงานการศึกษาเรื่อง กฎหมายภาพยนตร์ของประเทศไทย (เอกสารเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546), หน้า 11-12.

เดียวกัน รัฐมนตรีก็มอบหมายให้คณะกรรมการตรวจสอบภาพยนตร์ทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งในขณะนั้น คณะกรรมการได้เปลี่ยนชื่อเป็น คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์ (British Board of Film Classification) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของคณะกรรมการที่ได้เปลี่ยนเป็น บทบาทในการตรวจพิจารณาความเหมาะสมของภาพยนตร์เพื่อจัดประเภทจากเดิมคือบทบาทในการ ตรวจสอบภาพยนตร์เพื่อตัดลบฉากในภาพยนตร์ที่ไม่เหมาะสม

ในปัจจุบัน กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์มีความ รับผิดชอบในการพิจารณาความเหมาะสมของผลงานโทรทัศน์เพื่อออกใบรับรองการจัดประเภท (Classification Certificate) โดยจะคำนึงถึงผลกระทบจากความเป็นไปได้ที่ผลงานโทรทัศน์จะถูก นำมาฉายในบ้านเรือน และในกรณีที่ออกใบรับรอง ก็จะต้องมีการกำหนดชื่อของผลงานที่เป็น เอกลักษณ์เพื่อเป็นหลักฐานของการรับรองผลงานชิ้นนั้น และกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ประกอบการให้ ใบอนุญาต อาทิ การให้คำแนะนำในการจำหน่ายวัสดุโทรทัศน์ที่มีผลงานรับรอง นอกจากนี้ คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์ยังมีหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับผลงานที่ได้ตรวจ พิจารณาแล้วอีกด้วย ผู้ประกอบกิจการภาพยนตร์หรือวัสดุโทรทัศน์ที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของ คณะกรรมการ ในการจัดประเภทผลงานโทรทัศน์สามารถยื่นคำอุทธรณ์ได้ไปยังคณะกรรมการ อุทธรณ์โทรทัศน์ (Video Appeals Committee) ซึ่งเป็นอิสระจากคณะกรรมการจัดประเภท ภาพยนตร์ นอกจากนี้ สาธารณชนยังสามารถแสดงความคิดเห็นไปยังคณะกรรมการจัดประเภท ภาพยนตร์ได้ในทุกขั้นตอนของการจัดประเภทภาพยนตร์หรือผลงานโทรทัศน์

3.4.2 การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ พระราชบัญญัติวัสดุโทรทัศน์ ค.ศ. 1984 (Video Recordings Act 1984) กำหนดให้คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์ (British Board of Film Classification) หรือ (BBFC) เป็นผู้จัดประเภทภาพยนตร์ โดยได้จัดประเภทภาพยนตร์ไว้แตกต่างกัน²⁰⁸ ได้แก่ เรต U เรต PG 12/12A เรต 15 เรต 18 และเรต R18 สำหรับประเภท U เป็นประเภทที่ดูได้ทั่วไป (Universal) ประเภท PG (Parental Guidance) เป็นประเภทภาพยนตร์ ซึ่งเหมาะสมสำหรับบุคคลทั่วไป แต่บาง ฉากอาจไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน ต้องมีผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ สำหรับประเภท 12/12A, 15, 18 และ R18 นั้น เป็นการวางข้อจำกัดด้านอายุของผู้ที่สามารถชมภาพยนตร์ได้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประเภท U “Universal” ทั่วไป เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัยดูได้ทั่วไป

ประเภท PG “Parental Guidance” เป็นประเภทสำหรับสำหรับผู้ใหญ่ เป็นภาพยนตร์ซึ่ง เหมาะสมสำหรับบุคคลทั่วไป แต่บางฉากอาจไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก จึงควรมีผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ

ประเภท 15 ห้ามมิให้ผู้ใดอายุต่ำกว่าสิบห้าปีเข้าชมผลงานในโรงภาพยนตร์หรือเช่าหรือซื้อ วัสดุโทรทัศน์

ประเภท 18 ห้ามมิให้ผู้ใดอายุต่ำกว่าสิบแปดปีเข้าชมผลงานในโรงภาพยนตร์หรือเช่าหรือซื้อ วัสดุโทรทัศน์

²⁰⁸ <http://www.bbfc.co.uk> อ้างถึงใน คณาธิป ทองรวีวงศ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 437-438.

ประเภท 18R จำกัดการฉายในสถานที่เฉพาะ ซึ่งไม่อนุญาตให้บุคคล อายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าชม ในกรณีประเภท 18R เป็นกรณีที่ควบคุมมากที่สุด เช่น จะจำหน่ายได้แต่เฉพาะในร้านขายสิ่งของทางเพศที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น เนื่องจากภาพยนตร์ลักษณะนี้มักจะแสดงให้เห็นภาพของการมีเพศสัมพันธ์ ด้วยความยินยอม

ตารางที่ 3.7 การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ

ประเภท	ช่วงวัยผู้ชม	ลักษณะ	บทบาทผู้ปกครอง
ประเภท U “Universal”	เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย	เนื้อหาสำหรับผู้ชมทั่วไป	-
ประเภท PG “Parental Guidance”	สำหรับผู้ใหญ่	เหมาะสมสำหรับบุคคลทั่วไป แต่บางฉากอาจไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก	ควรมีผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ
ประเภท 15	ห้ามมิให้ผู้ใดอายุต่ำกว่าสิบห้าปีเข้าชม		
ประเภท 18	ห้ามมิให้ผู้ใดอายุต่ำกว่าสิบแปดปีเข้าชม		
ประเภท 18R	ไม่อนุญาตให้บุคคล อายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าชม	ลักษณะนี้มักจะแสดงให้เห็นภาพของการมีเพศสัมพันธ์ด้วยความยินยอม	

คณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์ได้ใช้วิธีการกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำของผู้ชมเป็นหลัก ภาพยนตร์ใดที่เห็นว่าจะไม่เป็นอันตรายต่อเด็กและเยาวชนก็จะไม่กำหนดข้อจำกัดสำหรับการเผยแพร่ไว้ แต่ภาพยนตร์ใดที่เห็นว่าอาจจะไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนก็จะกำหนดข้อห้ามมิให้เผยแพร่ ภาพยนตร์ดังกล่าวไว้กับผู้ชมกลุ่มนั้น ส่วนภาพยนตร์ในประเภท R18 ซึ่งเป็นภาพยนตร์โป๊ที่มีการฉายภาพอย่างชัดแจ้งมาก คณะกรรมการจะเพิ่มความเข้มงวดเป็นพิเศษ โดยได้กำหนดข้อห้ามมิให้เผยแพร่ภาพยนตร์ดังกล่าวเว้นแต่จะทำการเผยแพร่ในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น²⁰⁹

หลักเกณฑ์การพิจารณาของคณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์²¹⁰ ในการพิจารณาความเหมาะสมของภาพยนตร์หรือผลงานโทรทัศน์อื่น ๆ เพื่อจัดประเภทสำหรับการออกใบรับรองนั้น คณะกรรมการจะคำนึงถึงหลักเกณฑ์พื้นฐานประกอบกับข้อพิจารณาเฉพาะเรื่อง ซึ่งหลักเกณฑ์พื้นฐานของคณะกรรมการมีอยู่ว่า บุคคลที่บรรลุนิติภาวะสมควรจะมีสิทธิเลือกว่าตนอยากจะชมอะไร แต่จะต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม เพราะฉะนั้น จึงควรอนุญาตให้มีการเผยแพร่ผลงานให้กับกลุ่มผู้ชมที่กว้างที่สุดตามความเหมาะสมของผลงานแต่ละ

²⁰⁹ ยอดฉัตร ตสาริกา, *เรื่องเดิม*, หน้า 17.

²¹⁰ ยอดฉัตร ตสาริกา, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 13-15.

ขึ้น ส่วนการเสนอบางเรื่องในเชิงเพศหรือความรุนแรงนั้น ประเด็นพิจารณาที่สำคัญที่สุดคือความยอมรับได้ของผลงาน ซึ่งคณะกรรมการจะต้องดำเนินการทบทวนหลักเกณฑ์การพิจารณาผลงานอย่างต่อเนื่องเพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางรสนิยม ความคิด และข้อวิตกกังวลของสาธารณชน

การควบคุมดูแลการฉายภาพยนตร์ มีวัตถุประสงค์ของการควบคุมภาพยนตร์ที่นำออกเผยแพร่ในโรงภาพยนตร์คือการตรวจสอบความเหมาะสมของภาพยนตร์ก่อนการนำมาฉาย การตรวจสอบความเหมาะสมของภาพยนตร์อยู่ภายในอำนาจของรัฐบาลท้องถิ่นที่จะกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขในใบอนุญาตโรงภาพยนตร์ ตัวอย่างเช่น ใบอนุญาตโรงภาพยนตร์อาจกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขให้โรงภาพยนตร์กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำสำหรับการเข้าชมภาพยนตร์ประเภทใดประเภทหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าการควบคุมภาพยนตร์ของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษนั้น ล้วนแล้วแต่มีการควบคุมเช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่ต่างก็มีเหตุผลในทิศทางเดียวกัน คือ ทำเพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคม ป้องกันการเผยแพร่สิ่งอันไม่เหมาะสมผ่านสื่อสู่สาธารณะ เพียงแต่หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาและหน่วยงานในแต่ละประเทศอาจมีความแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศนั้นๆ บางประเทศรัฐเข้าควบคุมภาพยนตร์ทั้งหมด บางประเทศองค์กรวิชาชีพภาพยนตร์ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน จะทำหน้าที่ควบคุมภาพยนตร์ของมวลชนสมาชิกของตนเบื้องต้นแล้วรัฐจะควบคุมภาพยนตร์อีกชั้นหนึ่ง บางประเทศรัฐไม่เข้ามาควบคุมภาพยนตร์เลยแต่ปล่อยให้เป็นที่ขององค์กรวิชาชีพภาพยนตร์ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนเข้าควบคุมกันเอง โดยกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมภาพยนตร์ของต่างประเทศส่วนใหญ่จะใช้วิธีการควบคุมจาก “โรงภาพยนตร์” เป็นสำคัญ โดยวิธีจำแนกภาพยนตร์เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมตามระดับอายุ

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ และ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งใช้มาเป็นเวลา 7 ปี จากการศึกษาพบว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวในหลายบทบัญญัติมาตรานั้นไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก ทำให้ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว มีอย่างจำกัด²¹¹

ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีการถกเถียงกันยังคงเป็นเรื่องข้อบกพร่องทางกฎหมายไปจนถึงมาตรฐานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ท่ามกลางการถกเถียงที่มีอย่างกว้างขวาง พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 แสดงให้เห็นถึงภาวะตรรกะที่บกพร่องอยู่หลายประการ ซึ่งถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการควบคุมภาพยนตร์จากระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) มาเป็นการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) แล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาเดิม ๆ ที่เกิดขึ้นจากความล้มเหลวของพระราชบัญญัติฉบับเก่าได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การนำเอาระบบดังกล่าวมาใช้ถือเป็นเรื่องที่ดีที่จะมีการกำหนดประเภทของภาพยนตร์ตามความเหมาะสมด้านอายุของผู้ที่จะเข้าชมภาพยนตร์ประเภทนั้น ๆ ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ได้รับชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเหมาะสมตามวัย และเป็นตัวกั้นกรองภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมให้อยู่ห่างจากเด็กและเยาวชน แต่จากที่ผ่านมามีปัญหายังเกิดขึ้นอยู่หลาย ๆ กรณี อาทิ ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(3) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป”²¹² และมาตรา 26(4) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป”²¹³ ซึ่งเป็นการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกันมากจนเกินไป ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(6) “ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู”²¹⁴ และมาตรา 26 วรรคสอง “ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส”²¹⁵ ซึ่งมีปัญหาว่าผู้ที่จะเข้าชมภาพยนตร์ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีหรือเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสซึ่งตามกฎหมายไทย ซึ่งที่ผ่านมานั้นยากต่อการปฏิบัติ ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(7) “ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ใน

²¹¹ เทียนชัย ปิ่นวิเศษ, “Film & Movie ภาพยนตร์,” วารสารลิขสิทธิ์สนเทศ 2, 4 (มิถุนายน 2544): 6.

²¹² มาตรา 26(3) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

²¹³ มาตรา 26(4) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

²¹⁴ มาตรา 26(6) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

²¹⁵ มาตรา 26 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

ราชอาณาจักร”²¹⁶ เมื่อมีการกำหนดประเภทของภาพยนตร์ให้เหมาะสมกับอายุของผู้รับชมภาพยนตร์ ก็ไม่ควรมีเรตห้ามฉายอยู่ในการจัดเรตติ้ง (Rating) ซึ่งเรตห้ามฉายดังกล่าวเป็นเรื่องของการควบคุม (Ban) ควรแยกออกจากกันให้ชัดเจน ปัญหาของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ อาทิ การใช้ดุลพินิจกำหนดประเภทของภาพยนตร์ว่าควรอยู่ในเกณฑ์อายุใดตามมาตรา 26 และการใช้ดุลพินิจสั่งไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ตามมาตรา 29²¹⁷ ซึ่งที่ผ่านมายังขาดหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในเรื่องดังกล่าวอยู่พอสมควร ซึ่งได้มีการถกเถียงกันตลอดมา เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าการจัดประเภทภาพยนตร์มีปัญหาอยู่หลายกรณีตามที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการจัดประเภทภาพยนตร์ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสังคมต่อเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่จำเป็นและเป็นเรื่องที่น่าน่านายประเทศทั่วโลกก็ทำกัน แต่การควบคุมต้องมีมาตรฐาน มีจุดประสงค์ที่ชัดเจน ซึ่งเป้าหมายหลักในการจัดเรตติ้งหรือการแบนคือปกป้องเยาวชน ถ้ามองในจุดนี้ ประเทศไทยยังไม่ได้ปกป้องเยาวชนเท่าที่ควร ในบทนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ โดยการนำข้อเท็จจริงที่เคยเกิดขึ้นมาสังเคราะห์เป็นประเด็นปัญหาและทำการวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละประเด็นไป

โดยปัญหาในแต่ละประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ผู้เขียนจะศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ ซึ่งแต่ละประเทศมีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกันออกไป ซึ่งเราสามารถนำข้อดีของแต่ละประเทศมาปรับใช้กับประเทศไทยได้ และการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ผู้เขียนได้ทำออกมาเป็นรูปแบบของตารางเปรียบเทียบบรรดภาพยนตร์ของแต่ละประเทศเพื่อที่จะเห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ

ประเภท/ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศอังกฤษ
1. ไม่จำกัดอายุผู้ชม (ส่งเสริมการเรียนรู้)	“ส ส่งเสริม”	-	E “Except from Classification”	-
2. ไม่จำกัดอายุผู้ชม (สำหรับผู้ชมทั่วไป)	“ท ทั่วไป”	G “general audience” All Ages Admitted	G “General Exhibition”	U “Universal”
3. ไม่จำกัดอายุผู้ชม (บางฉากไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก)	-	PG “Parental Guidance Suggested” Some Material May Not Be Suitable For Children	M “Recommended for mature audiences”	PG “Parental Guidance”

²¹⁶ มาตรา 26(7) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

²¹⁷ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภท/ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศอังกฤษ
4. เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป	“น 13+”	PG – 13 “Parents Strongly Cautioned” Some Material May Be Inappropriate For Children Under 13	-	-
5. เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป	“น 15+”	-	A15+ “Mature Accompanied for those under 15”	ประเภท 15
6. ห้ามบุคคลต่ำกว่า 17 ปี เข้าชม	-	R “Restricted” Under 17 Requires Accompanying Parent Or Adult Guardian	-	-
7. ห้ามบุคคลต่ำกว่า 17 ปี เข้าชมเด็ดขาด (แสดงฉากเพศสัมพันธ์โจ่งแจ้ง)	-	NC – 17 “No Children under 17 admitted” No One 17 And Under Permitted	-	-
8. เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป	“น 18+”	-	R18+ “Restricted to 18 and over”	ประเภท 18
9. เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (แสดงฉากเพศสัมพันธ์โจ่งแจ้ง)	-	-	X18+ “Restricted to 18 and over”	ประเภท18R
10. ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ดู	“ฉ 20+”	-	-	-
11. ห้ามเผยแพร่	ห้ามฉาย	-	RC “Refused Classification”	-
12. ยังไม่ได้กำหนดเรต	-	NR = Not Rated	-	-

4.1 ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์

ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์เป็นปัญหาในส่วนของตัวบทกฎหมายที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน อีกทั้งยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 จากการศึกษาพบว่าการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยแตกต่างกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของต่างประเทศซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่แตกต่างกัน โดยเราสามารถนำข้อดีและข้อเสียของแต่ละประเทศมาประยุกต์ใช้กับกฎหมายการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยได้

4.1.1 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้เข้าชมภาพยนตร์ตามมาตรา 26(1)

ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(1) “ภาพยนตร์ที่มีการส่งเสริมให้ดู” ในเรตดังกล่าวได้มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลายในกรณีของ ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 3 ตอนยุทธนาวีและตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 4 ตอนศึกนันทบุเรง ซึ่งได้รับเรต “ส ส่งเสริม” ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู แต่มีเนื้อหาที่มีความรุนแรง ตัวอย่างเช่น ฉากสู้รบที่ตัวละครถูกฟันแทงบาดเจ็บล้มตาย มีฉากประหารชีวิต²¹⁸ ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าเหมาะสมหรือไม่ สำหรับความคิดเห็นในมุมมองของผู้เขียนนั้น ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวทั้งสองภาค เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความรักชาติ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์และมีประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี ถ้าวิเคราะห์ทางกฎหมายแล้ว การพิจารณาให้เรต “ส ส่งเสริม” กับภาพยนตร์ประวัติศาสตร์เรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ได้ เพราะคู่มือการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ได้ระบุในตอนท้ายของเรตนี้ว่า “ทั้งนี้ในด้านพฤติกรรม ความรุนแรง เพศ และภาษาให้เป็นไปตามบริบทของภาพยนตร์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้” และฉากความรุนแรงที่ปรากฏในภาพยนตร์นั้น ก็เป็นฉากที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะการสร้างภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ก็ย่อมต้องทำให้เกิดความสมจริงให้ได้มากที่สุด เพื่อไม่ให้เป็นการบิดเบือนประวัติศาสตร์มากเกินไป ซึ่งฉากความรุนแรงนั้นเป็นไปตามบริบทของประวัติศาสตร์ที่มีการสู้รบทำสงครามกัน ไม่ใช่เนื้อหาที่สร้างขึ้นโดยมุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบแต่อย่างใด แต่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ชมภาพยนตร์ได้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ชาติไทย ว่าก่อนที่จะเป็นชาติไทยอย่างในทุกวันนี้ บรรพบุรุษของเราต้องเสียสละชีวิตมามากมาย ซึ่งความเป็นจริงในประวัติศาสตร์นั้นอาจจะมี ความรุนแรงยิ่งกว่าในภาพยนตร์เสียอีก

อีกทั้ง ถ้าดูจากกฎกระทรวง ข้อ 1 แล้วภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเข้าหลักเกณฑ์ที่จะเป็นภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู กล่าวคือ มีเนื้อหาส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือศีลธรรมอันดีของชาติ มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้หรือความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัวหรือคุณภาพชีวิตหรือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

²¹⁸ เครือข่ายคนดูหนัง, เรต “ส” กับ ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสองภาคล่าสุด, ค้นวันที่ 1 กันยายน 2558 <https://thaiadience.wordpress.com/2011/10/18/sor-songserm/>

และมีเนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบหรือจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือประวัติศาสตร์ของชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดประเภทภาพยนตร์โดยปกติเป็นการแบ่งตามอายุของผู้ชม แต่ในสำหรับเรต “ส ส่งเสริม” จะเน้นไปที่ส่วนของเนื้อหาเป็นสำคัญ ซึ่งที่ผ่านมาเคยมีภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ที่ได้รับเรต “ส ส่งเสริม” เช่นกัน อย่างภาพยนตร์เรื่อง ขุนรองปลัดชู เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าผู้เขียนจะเห็นด้วยกับการที่เรตดังกล่าวจะไม่มีข้อจำกัดทางด้านเนื้อหาความรุนแรง เพศและการใช้ภาษาไว้ ข้อจำกัดดังกล่าวยังคงเป็นสิ่งที่จะต้องกำหนดไว้ในเรตดังกล่าว เพราะการที่เรตดังกล่าวไม่ได้มีการกำหนดข้อจำกัดทางด้านเนื้อหาความรุนแรง เพศและการใช้ภาษาไว้ อาจทำให้เกิดปัญหาคือผู้ชมทุกเพศทุกวัยสามารถชมภาพยนตร์ในเรตนี้ได้และยังมีการส่งเสริมให้ชมภาพยนตร์ในเรตดังกล่าวอีก ซึ่งภาพยนตร์บางเรื่องที่อยู่ในเรตนี้ อาจมีเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน ทำให้เสี่ยงต่อการที่เด็กและเยาวชนจะได้รับชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมกับช่วงวัยช่วงอายุของตนได้ แต่ทั้งนี้ย่อมต้องดูบริบทของภาพยนตร์ในด้านพฤติกรรม ความรุนแรง เพศ และภาษาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ด้วย การที่จะตัดสินว่าภาพยนตร์เรื่องใดเหมาะที่จะได้รับเรต “ส ส่งเสริม” ต้องทำอย่างละเอียดรอบคอบ โดยต้องดูว่าฉากเหล่านั้นเป็นส่วนสำคัญของเนื้อหาทั้งหมดของภาพยนตร์หรือไม่หรือเป็นเพียงองค์ประกอบเพื่อให้ภาพยนตร์มีความสมบูรณ์หรือได้รับการยกเว้นให้มีฉากในลักษณะดังกล่าวได้หรือไม่ แต่หากภาพยนตร์ในเรตดังกล่าวเรื่องใด แสดงภาพความรุนแรง เพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมโดยมิได้รับการยกเว้นตามคู่มือการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ซึ่งไม่ได้เป็นฉากที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ตามบริบทของภาพยนตร์ ก็ไม่ควรได้รับเรตดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดข้อจำกัดทางด้านความรุนแรง เพศและการใช้ภาษา

จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาเรตภาพยนตร์ (Film Ratings) ของประเทศออสเตรเลียในเรต ประเภท E “Except from Classification” ที่กำหนดให้มีเฉพาะเจาะจงในงานที่เป็นวัสดุการศึกษาและการบันทึกที่เกี่ยวกับการแสดงศิลปะโดยตรง ซึ่งได้รับการยกเว้นการจำแนกหรือจัดประเภท ซึ่งอาจจะมาจากการประเมินตนเองโดยผู้จำหน่ายหรือผู้เข้าร่วมงานและไม่จำเป็นต้องมีการรับรองโดยคณะกรรมการก็ได้ แต่ในเรตดังกล่าวของประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดไว้ว่าสื่อดังกล่าวจะต้องไม่ปรากฏเนื้อหาในกลุ่มสำหรับ “MA15+” ด้วย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าเราสามารถที่จะนำแนวคิดในเรื่องดังกล่าวของประเทศออสเตรเลีย ที่ว่าสื่อประเภท E “Except from Classification” จะต้องไม่ปรากฏเนื้อหาในกลุ่มสำหรับ “MA15+” มาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้ โดยประเทศไทยควรมีการกำหนดให้สื่อประเภท “ส ส่งเสริม” ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู จะต้องไม่ปรากฏเนื้อหาในกลุ่มสำหรับ “น 15+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปด้วย กล่าวคือต้องไม่มีลักษณะดังนี้ 1) เนื้อหาของขวัญหรือแสดงการกระทำที่รุนแรง ทารุณ โหดร้ายหรือขาดมนุษยธรรม 2) เนื้อหาที่แสดงพฤติกรรมทางเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร 3) เนื้อหาที่แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือการใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ 4) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด 5) เนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ²¹⁹

²¹⁹ ข้อ 4 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

4.1.2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้เข้าชมภาพยนตร์ตามมาตรา 26(3)

ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(3) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป” มาตรา 26(4) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป” เป็นการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกันมากจนเกินไป ในเกณฑ์อายุ 13-15 ปี เด็กในวัยดังกล่าวนี้มีพัฒนาการที่ใกล้เคียงกันมากและยากต่อการแยกแยะ ซึ่งจำนวนช่วงของการจัดประเภทมีความถี่มากเกินไป การจัดประเภทเช่นนี้ยังมีความทับซ้อนและไม่มีความจำเป็นต้องมีการแบ่งแยกประเภทในบางเรต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีการทำการศึกษาด้านจิตวิทยาของเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการคัดกรองเนื้อหาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กอย่างชัดเจน อีกทั้งการแบ่งกลุ่มช่วงอายุที่ถี่หรือมากจนเกินไป ยังทำให้ผู้ประกอบการภาพยนตร์จะต้องพิจารณาถึงการนำเสนอภาพยนตร์ว่าเหมาะกับกลุ่มอายุเท่าใดและผู้จัดฉายในโรงภาพยนตร์เองก็มีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ชมทราบด้วยว่าภาพยนตร์เหมาะสมกับกลุ่มใด ทำให้ผู้ประกอบการดังกล่าวต้องเสียเงินทุนในส่วนนี้เข้าเป็นลักษณะต้นทุนการผลิตภาพยนตร์ด้วย

โดยประเภท “น 13+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไปและ “น 15+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปนั้น จะเห็นได้ว่าช่วงอายุในเรตทั้งสองมีความแตกต่างกันเพียง 2 ปีเท่านั้น อีกทั้งหลักเกณฑ์ในการพิจารณามีข้อแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเมื่อดูจากกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ข้อ 3 และข้อ 4 ดังต่อไปนี้

ข้อ 3 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้²²⁰

(1) เนื้อหาที่น่ากลัวสยองขวัญ หรือแสดงการกระทำที่รุนแรง ทารุณโหดร้าย หรือขาดมนุษยธรรม

(2) เนื้อหาที่แสดงพฤติกรรมทางเพศที่ส่อไปในทางลามกอนาจาร

(3) เนื้อหาที่แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

(4) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด

(5) เนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรม อันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ

(6) ใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมในลักษณะของคำหยาบคายหรือลามก

ข้อ 4 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้²²¹

(1) เนื้อหาที่สยองขวัญ หรือแสดงการกระทำที่รุนแรง ทารุณโหดร้าย หรือขาดมนุษยธรรม

(2) เนื้อหาที่แสดงพฤติกรรมทางเพศที่ส่อไปในทางลามกอนาจาร

²²⁰ ข้อ 3 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

²²¹ ข้อ 4 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

(3) เนื้อหาที่แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมหรือใช้อาวุธซึ่งอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

(4) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด

(5) เนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิหรือคำ สั่งสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ

จากกฎกระทรวงดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ในการพิจารณาต่างกันเพียง ข้อ 3 มีส่วนของผู้ใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมในลักษณะของคำหยาบคายหรือลามกเท่านั้น อีกทั้งผู้ที่มีอายุระหว่าง 13 - 15 ปี มีวุฒิภาวะที่ใกล้เคียงกันมาก ซึ่งถ้ามองโดยภาพรวมของการใช้วิจารณญาณในการรับชมภาพยนตร์ของเด็กในช่วงอายุตั้งแต่ 13-14 ปี เด็กในวัยดังกล่าวเป็นวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเริ่มมีความรู้สึกนึกคิดเป็นของตัวเองแล้วและเด็กในช่วงอายุตั้งแต่ 13-14 ปี มีวิจารณญาณในการรับชมภาพยนตร์ไม่ต่างกับเด็กอายุ 15 ปีแต่อย่างใดหรือในบางคนอาจมีวิจารณญาณในการรับชมภาพยนตร์มากกว่าเสียอีก ซึ่งเราจะเห็นเด็กในวัย 13 ปี กับเด็กในวัย 15 ปี บางครั้งเรียนหนังสืออยู่ระดับเดียวกันซึ่งพบเห็นได้บ่อยครั้ง

ปัญหาในกรณีนี้สามารถเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้ง (Rating) ของประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษได้ ซึ่งทั้ง 2 ประเทศดังกล่าวมีการกำหนดเรตติ้งที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย คือ มีเรต 15+ และเรตต่อไปคือเรต 18+ ซึ่งทั้งประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษไม่มีการกำหนดเรต 13+ เหมือนอย่างประเทศไทย ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรตัดเรต น 13+ ออกไป เพื่อแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมและไม่ให้มีการแบ่งกลุ่มช่วงอายุที่ถี่หรือมากเกินไป

4.1.3 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้เข้าชมภาพยนตร์ตามมาตรา 26(6)

ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(6) “ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปี” และมาตรา 26 วรรคสอง “ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ดูซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส” จะเห็นได้ว่าจากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มิให้บังคับใช้กับผู้ชมที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ซึ่งมีปัญหาเกิดขึ้นว่าผู้ที่จะเข้าชมภาพยนตร์ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีหรือเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตามกฎหมายไทยนั้น ที่ผ่านมายากต่อการปฏิบัติได้จริงตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้ ยากที่จะตรวจสอบว่าผู้ใดบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้วหรือไม่ และยังเป็นภาระเพิ่มภาระให้กับผู้ประกอบการโรงภาพยนตร์ดังกล่าวโดยใช้เหตุ

ซึ่งประเด็นนี้จะเป็นปัญหาต่อผู้ประกอบการโรงภาพยนตร์ในการฉายภาพยนตร์ เพราะภาพยนตร์ที่ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู ทางโรงภาพยนตร์จะต้องมีการตรวจบัตรประจำตัวประชาชนผู้ที่จะเข้าชมก่อนซื้อตั๋วภาพยนตร์ หากฉายภาพยนตร์เรต “ฉ 20+” ให้เช่า แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายภาพยนตร์เรต “ฉ 20+” ให้กับผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จะต้องรับโทษทางอาญาตามมาตรา 44²²² และมาตรา 45²²³ ประกอบมาตรา 80²²⁴ ปรับตั้งแต่ 20,000 – 100,000 บาท ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ก็

²²² มาตรา 44 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

²²³ มาตรา 45 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

²²⁴ มาตรา 80 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

จะเป็นของผู้ประกอบกิจการโรงภาพยนตร์ในการฉายภาพยนตร์หรือผู้ประกอบกิจการแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายภาพยนตร์ เนื่องจากภาพยนตร์เรต “ฉ 20+” ซึ่งห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู มิให้ใช้บังคับกับผู้ชมที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสด้วย ซึ่งเป็นเรื่องยากต่อการปฏิบัติจริงตามบัญญัติในส่วนนี้ เพราะไม่เพียงแต่ทางโรงภาพยนตร์จะต้องตรวจบัตรประชาชนผู้ที่จะเข้าชมภาพยนตร์ว่าอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีแล้วยังต้องตรวจสอบดูอีกว่าผู้ชมที่มีอายุ 17 ปีขึ้นไป สมรสแล้วหรือไม่ ซึ่งหากสมรสแล้วจะเป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสโดยทันที ซึ่งเป็นข้อยกเว้นสามารถรับชมได้ โดยผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสที่ประสงค์จะชมภาพยนตร์ในเรตดังกล่าวอาจต้องนำใบสำคัญการสมรสมายืนยันว่าบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ทำให้เป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ประกอบกิจการโรงภาพยนตร์และผู้ชมภาพยนตร์ อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวยังผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ ที่ทำเพื่อมุ่งหมายให้เกิดความเหมาะสมในช่วงอายุของผู้ชมภาพยนตร์ โดยให้ความสำคัญไปที่ผู้เยาว์ เนื่องจากผู้เยาว์ไม่ว่าอายุเท่าไรหรือจะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสหรือไม่ ก็ยังมีประสบการณ์หรือความคิดที่ไม่เท่ากับผู้ใหญ่ ดังนั้นการเอากฎหมายเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงการคุ้มครองในตัวผู้เยาว์มาใช้บังคับอาจจะเป็นการส่งผลเสียมากกว่าเป็นผลดีก็ย่อมได้

ปัญหาในกรณีนี้เมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้ง (Rating) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ จะเห็นได้ว่าทั้งสามประเทศนี้ไม่มีการบัญญัติข้อยกเว้นในลักษณะดังกล่าวไว้ โดยมุ่งหมายให้เกิดความเหมาะสมในช่วงอายุของผู้ชมภาพยนตร์เป็นหลัก ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรตัดมาตรา 26 วรรคสองออกไป เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในช่วงอายุของผู้ชมภาพยนตร์

อีกทั้งในการกำหนดเรต “ฉ 20+” ที่ให้มีการตรวจบัตรประชาชนก่อนเข้ารับชมภาพยนตร์ก็เป็นการสร้างภาระให้กับโรงภาพยนตร์และยากต่อการปฏิบัติจริงตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นและโรงภาพยนตร์ในยุคปัจจุบันได้มีการใช้ตู้จำหน่ายตั๋วภาพยนตร์อัตโนมัติแทนการขายตั๋วโดยพนักงานของโรงภาพยนตร์ ทำให้ง่ายต่อการที่จะมีผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี เข้าไปชมภาพยนตร์ในเรตดังกล่าว หากทางโรงภาพยนตร์ไม่เข้มงวดพอ ภาพยนตร์เรื่อง “ผู้หญิง 5 บาป 2” เป็นภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่ได้รับเรต “ฉ 20+” ภาพยนตร์เรื่องนี้ ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดูและนับได้ว่าเป็นภาพยนตร์เรต “ฉ 20+” ที่ได้ฉายในวงกว้างเรื่องแรกอีกด้วย ซึ่งจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน ในเวลานั้นมีการตรวจบัตรประชาชนอย่างเคร่งครัดมาก ซึ่งที่เป็นเรื่องที่ดี ขนาดผู้เขียนลืมนำบัตรประชาชนไป ยังไม่สามารถเข้าชมภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวได้เลย โดยจะมีพนักงานของทางโรงภาพยนตร์คอยตรวจบัตรประชาชนก่อนที่จะซื้อตั๋วภาพยนตร์ทั้งที่เคาน์เตอร์จำหน่ายบัตรชมภาพยนตร์และบริเวณด้านหน้าโรงภาพยนตร์ แต่ในระยะหลังการตรวจบัตรประชาชนนั้นไม่เคร่งครัดอย่างสมัยนั้น มีการปล่อยปละละเลยเป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากประเทศออสเตรเลียที่มีการตรวจบัตรประชาชนอย่างเข้มงวดและแม้จะเป็นนักท่องเที่ยวก็จะมี การตรวจพาสปอร์ต (Passport) ของนักท่องเที่ยว ก่อนเข้าชมภาพยนตร์ด้วย ซึ่งในกรณีของเรต “ฉ 20+” ภาครัฐควรต้องเข้ามาตรวจสอบว่ามีการดำเนินการตามที่ออกกฎหมายไปหรือไม่ ภาคเอกชนหรือโรงภาพยนตร์ก็ต้องเข้มงวดกวดขันกับพนักงาน ให้คอยตรวจว่าคนที่เข้าชมภาพยนตร์มีอายุตามเงื่อนไขหรือไม่เช่นกัน

4.1.4 ปัญหาการห้ามฉายภาพยนตร์ตามมาตรา 26(7)

ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(7) “ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร” การที่มีประเภทภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักรนั้นทำให้ดูเหมือนว่าแท้จริงแล้ว พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 2551 ที่ถึงแม้จะมีการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ ตามเกณฑ์อายุผู้ที่จะเข้าชมแล้ว แต่ยังคงใช้การ “ระบบเซ็นเซอร์” อยู่ ซึ่งระบบเซ็นเซอร์วางอยู่บนพื้นฐานของความไม่เชื่อใจดูมิภาวะของผู้ชมภาพยนตร์ ในขณะที่การกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ จะเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการกั้นกรองเนื้อหาภาพยนตร์ให้เหมาะสมสำหรับช่วงอายุ ดังนั้น เมื่อบุคคลใดบรรลุนิติภาวะแล้ว เขาย่อมจะมีสิทธิในการที่จะเลือกชมภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ตามต้องการ โดยปราศจากการจำกัดสิทธิที่มากเกินไป ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง เมื่อมีการกำหนดประเภทของภาพยนตร์ให้เหมาะสมกับอายุของผู้รับชมภาพยนตร์ ก็ไม่ควรมีเรตห้ามฉายภาพยนตร์อีก ไม่ควรมีการกำหนดเรตห้ามฉายไว้ในการจัดระบบเรตติ้ง ซึ่งการจัดประเภทภาพยนตร์แท้จริงก็เพื่อให้ผู้ปกครองได้พิจารณาประกอบก่อนพาบุตรหลานของตนไปชมภาพยนตร์ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณานั้นดูจากเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงต่าง ๆ และถึงแม้ว่าจะมีความวิตกกังวลว่า หากอนุญาตให้ภาพยนตร์ทุกเรื่องสามารถเผยแพร่ได้ โดยไม่มีการจำกัดหรือห้ามนั้น จะทำให้มีการสร้างหรือเผยแพร่ภาพยนตร์เชิงอนาจารหรือภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาล่อแหลมได้ ในกรณีนี้หากภาพยนตร์เรื่องนั้นเข้าข่ายลามกอนาจารหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงประเทศ ประเทศไทยของเราก็มีกฎหมายอาญาที่ควบคุมสื่อลามกหรือมีกฎหมายความมั่นคงของประเทศ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีบทลงโทษที่รุนแรงและชัดเจนกว่าพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 2551 อีก ซึ่งสามารถถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบทางอาญาได้ โดยต้องไปสู่กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลและหากผู้สร้างภาพยนตร์นั้นทำผิดจริงจะถูกลงโทษทางอาญา เช่น

มาตรา 112 วางหลักกฎหมายไว้ว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”²²⁵

มาตรา 116 วางหลักกฎหมายไว้ว่า “ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต

(1) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล โดยใช้กำลังข่มขืนใจหรือใช้กำลังประทุษร้าย

(2) เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร หรือ

(3) เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี”²²⁶

²²⁵ มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

²²⁶ มาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 206 วางหลักกฎหมายไว้ว่า “ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ แก้วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”²²⁷

มาตรา 287 วางหลักกฎหมายไว้ว่า “ผู้ใดกระทำการ ดังนี้

(1) เพื่อความประสงค์แห่งการค้า หรือโดยการค้า เพื่อการแจกจ่ายหรือเพื่อการแสดงอวดแก่ประชาชน ทำ ผลิต มีไว้ นำเข้าหรือยืมให้นำเข้าในราชอาณาจักร ส่งออกหรือยืมให้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พาไปหรือยืมให้พาไปหรือทำให้แพร่หลายโดยประการใด ซึ่งเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพหรือสิ่งอื่นใดอันลามก

(2) ประกอบการค้า หรือมีส่วนหรือเข้าเกี่ยวข้องในการค้าเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว แจกจ่ายหรือแสดงอวดแก่ประชาชน หรือให้เช่าวัตถุหรือสิ่งของเช่นนั้น

(3) เพื่อจะช่วยให้แพร่หลาย หรือการค้าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว โฆษณาหรือโฆษณาโดยประการใด ๆ ว่ามีบุคคลกระทำการอันเป็นความผิดตามมาตรา นี้ หรือโฆษณาหรือโฆษณาว่าวัตถุ หรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้วจะหาได้จากบุคคลใด หรือโดยวิธีใดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”²²⁸

จะเห็นได้ว่ามีบทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ นอกเหนือจากพระราชบัญญัติภาพยนตร์และ วิทยุทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่สามารถนำมาใช้เป็นบทลงโทษกับผู้สร้างภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเป็นการผิดกฎหมายและมีนอกเหนือจากผู้เขียนได้ยกตัวอย่างมาเสียอีก

ปัญหาในกรณีนี้เมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตต์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ จะเห็นว่าทั้ง 2 ประเทศนี้ไม่มีการบัญญัติเรตต์ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักรไว้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรตัดบทบัญญัติในอนุมาตรา 7 นี้ ออกไปและเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับการจัดเรตต์ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะเห็นว่าไม่มีการกำหนดเรตต์ห้ามฉาย แต่จะใช้เป็นเรต เอ็นอาร์ (NR = Not Rated) ซึ่งยังไม่ได้กำหนดเรต (Unrated) โดยสามารถเผยแพร่ได้ เพียงแต่จะต้องหาโรงภาพยนตร์ฉายเอง โดยจะต้องฉายในโรงภาพยนตร์เฉพาะที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น จากเรตดังกล่าวของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้หรือเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษแล้วจะมีการจำกัดไปที่โรงภาพยนตร์จะให้ภาพยนตร์ที่ล่อแหลมประเภทนี้ฉายอย่างจำกัดโรง โดยมีการแยกโรงภาพยนตร์เฉพาะเช่นเดียวกันกับประเทศสหรัฐอเมริกาหรือแม้แต่ประเทศออสเตรเลียก็มีโรงภาพยนตร์เฉพาะเช่นกัน แต่ในกรณีนี้สำหรับประเทศไทย คณะกรรมการกฤษฎีกาได้อ้างว่าประเทศไทยนั้นยังไม่มีโรงภาพยนตร์เฉพาะ ดังนั้นจึงไม่มีประเภทภาพยนตร์สำหรับฉายในโรงภาพยนตร์เฉพาะ แต่มีประเภทภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักรแทน²²⁹ กรณีปัญหาเช่นนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าเราควรกำหนดเรตที่ยังไม่ได้มี

²²⁷ มาตรา 206 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

²²⁸ มาตรา 287 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

²²⁹ สันหทัย โชติรสเศรณี, ภาพยนตร์ไทยพร้อมหรือยังที่จะไม่ต้องมีเซ็นเซอร์, วารสารหนังไทย

การกำหนดเรต (Unrated) อย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสามารถเผยแพร่ได้ แต่ต้องฉายในโรงภาพยนตร์เฉพาะที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น สำหรับประเทศไทยที่ไม่มีโรงภาพยนตร์เฉพาะ การมีเรตที่ยังไม่ได้มีการกำหนดเรต (Unrated) อาจนำออกฉายในรูปแบบ VCD DVD และแสดงสัญลักษณ์ Unrated ให้เห็นได้อย่างชัดเจนหรืออีกกรณีหนึ่งหากผู้สร้างภาพยนตร์ในลักษณะดังกล่าวต้องการฉายภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ อาจจะได้รับอนุญาตให้ฉายได้ในสถานที่ที่เหมาะสมอย่างเช่น สถานที่แสดงงานศิลปะหรือโรงภาพยนตร์ที่ได้รับอนุญาตจากภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้และตัดสินใจได้เองว่าสิ่งไหนคือบรรทัดฐานของ ศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของรัฐ ซึ่งในกรณีประเทศไทยก็เคยใช้วิธีนี้ในกรณีของภาพยนตร์เรื่อง เล่ห์ รากะ (Lust Caution) ที่มีการฉายแบบจำกัดเฉพาะที่โรงภาพยนตร์ House RCA ซึ่งไม่ใช่โรงภาพยนตร์เฉพาะ แต่เป็นโรงภาพยนตร์สำหรับฉายภาพยนตร์นอกกระแส เป็นต้น

4.1.5 ปัญหาการให้อำนาจทับซ้อนกันระหว่างมาตรา 26(7) กับมาตรา 29

การจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) เป็นการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ช่วยเปิดกว้างในด้านเนื้อหาของภาพยนตร์ให้มากขึ้น ผู้สร้างภาพยนตร์กล้าที่จะนำเสนอเนื้อหาใหม่ ๆ มากขึ้น โดยไม่ต้องพะวงกับการเซ็นเซอร์ แต่ถึงแม้จะมีการใช้ระบบเรตติ้งแล้ว กฎหมายยังให้คณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ มีอำนาจที่จะสั่งตัด แก้ไข เนื้อหา รวมถึงไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ได้ อีกทั้งระบบเรตติ้งดังกล่าว ยังมีเรตห้ามฉายในราชอาณาจักร ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อก่อน ซึ่งมีการแบนแ่งอยู่กับการจัดเรตติ้ง โดยไม่มีการแบ่งแยกการจัดเรตติ้งกับการแบนออกจากกันให้ชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 26(7) และมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

มาตรา 26(7) ให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ที่จะกำหนดให้ภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้อยู่ในเรต “ห” หรือเรตห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักรได้และในขณะเดียวกันยังมีมาตรา 29 ที่ให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์สั่ง “ไม่อนุญาตให้ฉาย” ภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพราะมีเนื้อหาเป็นการบ่อนทำลาย ชัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทยได้อีก การที่กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ใช้ดุลพินิจในการกำหนดภาพยนตร์ให้อยู่ในเรตห้ามฉายและสั่งไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์นั้น ผู้เขียนเห็นว่าอำนาจทั้งสองมาตรานี้ทับซ้อนกันอยู่

จะเห็นได้ว่าถึงแม้บทบัญญัติทั้งสองจะมีหน้าที่หรือขั้นตอนที่แตกต่างกันแต่ผู้เขียนเห็นว่าบทลงโทษที่ไม่ว่าจะห้ามฉายหรือไม่อนุญาตให้ฉายนั้นมีลักษณะของบทลงโทษที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน จึงเป็นการทับซ้อนกันของอำนาจ มีภาพยนตร์บางเรื่องที่เคยถูกสั่งห้ามฉายและไม่อนุญาตให้ฉาย เช่น ภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* เป็นต้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วการจัดเรตติ้ง (Rating) ควรแยกออกจากการแบน (Ban) ให้ชัดเจน อย่างในบทบัญญัติมาตรา 26 เป็นเรื่องของการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) มีการกำหนดเรตโดยแบ่งตามช่วงอายุของผู้ที่จะเข้าชมภาพยนตร์ โดยมีกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 เป็นตัวบอกลักษณะของภาพยนตร์แต่ละเรตและในมาตรา 29 ก็เป็นเรื่องการแบนภาพยนตร์ โดยมีการบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการ

พิจารณาภาพยนตร์ที่ใช้ดุลพินิจสั่งแบนภาพยนตร์ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรมีการยกเลิกมาตรา 27(7) ออกไปโดยให้เรื่องการแบนคงอยู่เฉพาะในมาตรา 29 เพียงมาตราเดียว จึงจะเป็นการแยกส่วนของการจัดเรตติ้ง (Rating) กับการแบน (Ban) ออกจากกันอย่างชัดเจนเพื่อลดความทับซ้อนกันของการใช้อำนาจดังกล่าว โดยอาจไปเพิ่มหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจตามมาตรา 29 แทน ซึ่งในประเด็นปัญหาของมาตรา 29 จะเป็นปัญหาในการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์โดยจะทำการวิเคราะห์ต่อไป

4.1.6 ปัญหาการจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์

การจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) ใช้กับภาพยนตร์ที่จะนำออกฉายเท่านั้น แต่สำหรับตัวอย่างภาพยนตร์ที่จะนำมาภายในโรงภาพยนตร์นั้น ไม่มีการแบ่งประเภทหรือจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์เลย ทำให้อาจเกิดปัญหาขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรต “ท ทั่วไป” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป อาจมีตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีภาพและเนื้อหายุ่งในเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกตั้งคำถามมานานแล้วก่อนที่จะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เสียอีก

ปัญหาการจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์ ปัญหาดังกล่าวนี้เกิดจากที่ผ่านมามีตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน ซึ่งได้ไปฉายก่อนเริ่มฉายภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ชมทั่วไปที่สามารถรับชมได้ทุกเพศทุกวัย กล่าวคือ ในรอบที่ฉายนั้นเป็นรอบฉายสำหรับภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ชมทั่วไป ไม่จำกัดอายุผู้ชมทำให้มีเด็กและเยาวชนเข้ามาชมภาพยนตร์ แต่ตัวอย่างภาพยนตร์ที่ฉายก่อนเริ่มฉายภาพยนตร์ดังกล่าวนั้น เป็นตัวอย่างภาพยนตร์ที่จัดอยู่ในเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปและมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนได้รับชมเนื้อหาในตัวอย่างภาพยนตร์ดังกล่าว ที่มีความไม่เหมาะสมกับวัยของตนไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่วนใหญ่ภาพยนตร์การ์ตูนจะได้เรต “ท ทั่วไป” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป อย่างภาพยนตร์เรื่อง Madagascar ภาพยนตร์เรื่อง Tarzan แต่เชื่อว่าภาพยนตร์การ์ตูนจะได้เรต “ท ทั่วไป” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไปทุกเรื่อง มีภาพยนตร์การ์ตูนหลาย ๆ เรื่องที่มีเรตสูงกว่านั้น เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Shrek ภาพยนตร์เรื่อง Atlantis: The Lost Empire ที่ได้รับเรต PG (Parental Guidance Suggested) ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ชมทุกเพศทุกวัยเช่นกัน แต่อาจมีเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กที่เล็กมาก ๆ ซึ่งไม่ควรนำตัวอย่างภาพยนตร์มาฉายในรอบฉายดังกล่าว ในกรณีปัญหาดังกล่าว เคยเกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลาย ในกรณีของตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง “ศพไม่เจียบ” ที่มีฉากในตัวอย่างที่น่าสยดสยอง ฉากการใช้สารเสพติด ตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง “Piranha 3D” ที่มีฉากในตัวอย่างที่น่าสยองขวัญ ซึ่งได้ไปฉายก่อนรอบฉายภาพยนตร์เรต “ท ทั่วไป” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป ผู้ปกครองก็พาเด็กเข้าไปชมมากพอสมควรและอีกกรณีที่เป็นปัญหาในการฉายตัวอย่างภาพยนตร์คือในกรณีที่มีการแบนตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง “เลิฟ จูลินทรีย์ รักมันใหญ่มาก” ด้วยเหตุผลเพราะ มีฉากจูบแบบปากชนปากของวัยรุ่นถึง 4 ฉากในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชน อาจจะมีพฤติกรรมเลียนแบบได้ ซึ่งจากกรณีปัญหาต่างๆ ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรมีการจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์โดยมีกฎและข้อบังคับที่ชัดเจนได้แล้ว

ปัญหาในกรณีนี้เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์ก่อนนำออกฉายต่างกับประเทศไทยที่ยังไม่มี โดยการจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น จะมีการพิจารณาโดยสมาคมภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา(MPAA) ซึ่งมีรูปแบบการจัดเรตติ้งด้วยป้ายบอกเรต (Rating Cards) ดังนี้ 1) แถบเขียว (Green Band) มีภาพและเนื้อหาเหมาะกับผู้ชมทุกวัย สามารถฉายได้ในโรงภาพยนตร์ทุกแห่ง 2) แถบเหลือง (Yellow Band) เริ่มใช้ใน ค.ศ. 2007 ตั้งแต่เรตติ้งให้เผยแพร่ได้ทางอินเทอร์เน็ตและรูปแบบโฮมวิดีโอเท่านั้น เหมาะสมกับผู้ชมในระดับวัยอื่น ๆ 3) แถบแดง (Red Band) มีภาพและเนื้อหาของภาพยนตร์ในระดับเดียวกับเรต R และเรต NC-17 ตัวอย่างเช่น ตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง Love and Other Drugs ได้รับแถบแดง (Red Band) ตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง Twilight Saga: New Moon ได้แถบเขียว (Green Band) เป็นต้น²³⁰

ผู้เขียนมีความเห็นว่าตัวอย่างภาพยนตร์นั้นก็ควรมีการจัดเรตติ้งหรือมีการจัดจัดระเบียบการฉายตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน กล่าวคือ อาจมีการจัดเรตติ้งตัวอย่างภาพยนตร์ โดยมีรูปแบบการจัดเรตติ้งด้วยป้ายบอกเรต (Rating Cards) โดยอาจเทียบเคียงกับของประเทศสหรัฐอเมริกาและมีข้อกำหนดว่าตัวอย่างภาพยนตร์ที่จะฉายก่อนเริ่มฉายภาพยนตร์ต้องอยู่ในเรตเดียวกันกับภาพยนตร์ที่ฉายในรอบฉายนั้น ๆ หรืออาจกำหนดให้ตัวอย่างภาพยนตร์ที่อยู่ในเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ชมอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปและเรต “ฉ 20+” ภาพยนตร์เรื่องนี้ ห้ามผู้มียุติต่ำกว่า 20 ปีดู ฉายตัวอย่างภาพยนตร์ได้เฉพาะรอบฉายสำหรับภาพยนตร์ในเรต “ฉ 20+” ภาพยนตร์เรื่องนี้ ห้ามผู้มียุติต่ำกว่า 20 ปีดูเท่านั้น เนื่องจากมีการตรวจบัตรประชาชนผู้ที่เข้าชมภาพยนตร์

ตารางที่ 4.2 สรุปประเด็นปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ชมภาพยนตร์

มาตราที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นปัญหา	เปรียบเทียบกับต่างประเทศ	บทวิเคราะห์
บทบัญญัติมาตรา 26(1)	ภาพยนตร์ที่มีการส่งเสริมให้ดู ไม่ได้มีการกำหนดข้อจำกัดของเนื้อหา ความรุนแรง เพศและภาษา ปัญหาคือทุกเพศทุกวัยสามารถดูได้ ซึ่งเสี่ยงต่อการรับชมของเด็ก ซึ่งไม่เหมาะสมกับวัยอันควร	- ประเทศออสเตรเลียในเรต (Rate) ประเภท E (ส่งเสริมให้ดู) มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะว่าสื่อประเภทดังกล่าวจะต้องไม่ปรากฏเนื้อหาในกลุ่มสำหรับ “MA15+” - ประเทศอังกฤษและประเทศอเมริกาไม่มีการกำหนดเรตส่งเสริมให้ดู	ภาพยนตร์ที่มีการส่งเสริมให้ดู เช่น ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมีฉากความรุนแรงค่อนข้างมาก เช่น การฆ่าฟัน ซึ่งไม่เหมาะสมแก่เด็ก

²³⁰ เครือข่ายคนดูหนัง, กรณีการแบนตัวอย่างหนัง เลิฟ จูลินทรีย์ รักมันใหญ่มาก เราอาจถึงเวลาต้องจัดเรตตัวอย่างหนัง, ค้นวันที่ 9 พฤศจิกายน 2558 จาก <https://thaiadience.wordpress.com/2011/10/02/ban-trailer/>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

มาตราที่ เกี่ยวข้อง	ประเด็นปัญหา	เปรียบเทียบกับต่างประเทศ	บทวิเคราะห์
บทบัญญัติมาตรา 26(3) และ มาตรา 26(4)	การกำหนดประเภท ภาพยนตร์ในช่วงอายุที่ ใกล้เคียงกันมาก จนเกินไป ในเกณฑ์อายุ 13-15 ปี	- ประเทศออสเตรเลียและ ประเทศอังกฤษไม่มีการ กำหนดช่วงอายุ13+ - ประเทศอเมริกามีการกำหนด ช่วงอายุ 13+ แต่ เรต (Rate) ต่อไปคืออายุ 17+ ซึ่งของ ประเทศไทยกำหนดอายุ 13+ และ เรต (Rate) ต่อไป คือ 15+	- เด็กในวัยดังกล่าวนั้นมี พัฒนาการที่ใกล้เคียง กันมาก - ยากต่อการแยกแยะ - การกำหนดช่วงอายุมาก เกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับ ของต่างประเทศ
มาตรา 26(6) และมาตรา 26 วรรคสอง	ยากต่อการตรวจสอบ สถานภาพการสมรสของ ผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการ สมรส	ประเทศออสเตรเลีย ประเทศ อเมริกาและประเทศอังกฤษไม่ มีการ กำหนดข้อยกเว้นใน ลักษณะนี้	ในทางปฏิบัติโรง ภาพยนตร์ไม่สามารถ ตรวจสอบสถานะการ สมรสของผู้เข้าชมได้
มาตรา 26(7)	ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ ในราชอาณาจักร มี แนวคิดมาจากเรื่องการ แบน ซึ่งการจัด เรตติ้ง (Rating) เป็นการกำหนด อายุของผู้เข้าชม ทำให้ เกิดการขัดแย้งกันใน ตัวเองของกฎหมาย	- ประเทศออสเตรเลียมีการ กำหนดเรต (Rate) ห้ามฉาย เหมือนประเทศไทย - ประเทศอเมริกาและประเทศ อังกฤษไม่มีการกำหนดเรต (Rate) นี้	- ประเทศไทยได้มีการใช้ ระบบ เรตติ้ง (Rating) แต่ยังมี การใช้ระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) แฝงอยู่ ไม่ได้แยกออกจากกัน อย่างชัดเจน
มาตรา 26(7) และมาตรา 29	มาตรา 26(7) ที่ให้อำนาจ คณะกรรมการพิจารณา ภาพยนตร์และวีดิทัศน์จัด ภาพยนตร์เรื่องใดให้อยู่ ในประเภทห้ามเผยแพร่ ในราชอาณาจักร หรือ ให้ เรต (Rate) “ห” หรือ เรต (Rate) ห้ามฉายได้ ขณะเดียวกันก็ยังมีมาตรา 29 ที่ให้อำนาจสั่ง “ไม่ อนุญาตให้ฉาย” อำนาจ ทั้งสองนี้ทับซ้อนกันอยู่	- ประเทศออสเตรเลียมี การกำหนดเรต (Rate) ห้ามฉายเหมือน ประเทศไทย - ประเทศอเมริกาและ ประเทศอังกฤษไม่มี การกำหนดเรต (Rate) นี้	- บทบัญญัติทั้งสองจะมี หน้าที่หรือขั้นตอนที่ แตกต่างกันแต่ บทลงโทษไม่ว่าจะห้าม ฉายหรือไม่อนุญาตให้ ฉายมีลักษณะของ บทลงโทษที่เหมือนกัน ซึ่งเป็นการทับซ้อนกัน ของอำนาจมีภาพยนตร์ บางเรื่องทั้งถูกสั่งห้าม ฉายและไม่อนุญาตให้ ฉาย เช่น ภาพยนตร์ เรื่อง Insects in the Backyard

4.2 ปัญหาของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ปัญหาของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เป็นข้อปัญหาทั้งในส่วนของตัวเอง บทกฎหมายและการใช้ดุลพินิจของตัวคณะกรรมการ ที่มีข้อบกพร่องในเรื่องมาตรฐานของการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการของประเทศไทยกับคณะกรรมการของต่างประเทศนั้นมีความแตกต่างกันทั้งในส่วนของจำนวนคณะกรรมการ แหล่งที่มา คุณสมบัติและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาภาพยนตร์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถนำข้อดีของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้กับคณะกรรมการจัดประเภทภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศไทยได้

4.2.1 ปัญหาสัดส่วนและคุณสมบัติของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ รวมถึงประเทศไทย มีรูปแบบและที่มาของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ที่แตกต่างกันออกไป โดยประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียภาครัฐจะเข้าจัดประเภทภาพยนตร์ทั้งหมด โดยมีกฎหมายในเรื่องดังกล่าวกำหนดไว้ ส่วนประเทศอังกฤษ องค์กรวิชาชีพภาพยนตร์ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชนจะทำหน้าที่จัดประเภทภาพยนตร์ของมวลชนมาชิกของตนเบื้องต้น แล้วต่อมาภาครัฐคือสภาท้องถิ่นจะเข้ามาควบคุมอีกชั้นหนึ่ง ส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ภาครัฐจะไม่เข้ามาจัดประเภทภาพยนตร์แต่อย่างใด แต่จะปล่อยให้เป็นที่ขององค์กรวิชาชีพภาพยนตร์ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชนเข้าควบคุมกันเอง โดยไม่มีกฎหมายบังคับ

ปัญหาสัดส่วนของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เกิดขึ้นเนื่องจากประเทศไทย คณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีจำนวนไม่เกิน 7 คน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์ วีดิทัศน์ โทรทัศน์ ศิลปวัฒนธรรมหรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกิน 4 คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกิน 3 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนของคณะกรรมการดังกล่าวมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคณะกรรมการของต่างประเทศ อย่างในประเทศออสเตรเลียคณะกรรมการจัดประเภท (The Classification Board) มีจำนวนถึง 20 คน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์นั้นมีค่อนข้างมากและมีความสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในมาตรา 26 กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และ วีดิทัศน์จัดเรตภาพยนตร์ว่าควรอยู่ในเรตใดและในมาตรา 29 กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์สั่ง ตัด แกะหรือไม่อนุญาตให้ฉาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์นั้นมีอำนาจค่อนข้างมากและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เปรียบเสมือนเป็นกลุ่มคนที่ตัดสินว่าภาพยนตร์เรื่องใดจะอยู่ในเรตใด ภาพยนตร์เรื่องใดจะฉายหรือไม่ฉาย ซึ่งการตัดสินดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อทั้งผู้สร้างภาพยนตร์และผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไป ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เพิ่มเป็นจำนวนไม่เกิน 20 คน เหมือนอย่างในประเทศออสเตรเลีย เนื่องจากจำนวนไม่เกิน 7 คนมีน้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับภาระหน้าที่ที่ได้รับตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นและจะเห็นได้ว่าการแต่งตั้งนั้นมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกิน 4 คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกิน 3 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีมากกว่า ของภาคเอกชน ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกของ

คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์แล้ว การแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวก็ควรมีสัดส่วนของเจ้าหน้าที่จากภาครัฐกับภาคเอกชนในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกิน 10 คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกิน 10 คนเช่นกันจึงจะมีความเหมาะสมและถือเป็นการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในการจัดประเภทภาพยนตร์เหมือนอย่างในต่างประเทศ อีกทั้งในปัจจุบันองค์กรวิชาชีพด้านภาพยนตร์ในประเทศไทยนั้นมีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมาคมสมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ สมาคมผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ สมาคมผู้บริหารงานสร้างภาพยนตร์ เป็นต้น

ส่วนปัญหาคุณสมบัติของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวิดิทัศน์นั้น ปัจจุบันนี้มีคณะกรรมการจำนวน 7 คน มาจากข้าราชการองค์กรต่าง ๆ และกระทรวงวัฒนธรรมจำนวน 4 คน ส่วนอีก 3 คนมาจากวงการภาพยนตร์ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นนักข่าว ผู้บริหารของค่ายภาพยนตร์ ซึ่งส่วนมากจะเป็นคนเดิม ๆ ทำให้เกิดปัญหาทางด้านทัศนคติแบบเดิม ๆ เกิดการแทรกแซงจากภาครัฐได้ง่ายและอาจมีผลประโยชน์ได้เสียเกิดขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าต้องระบุมารับของคณะกรรมการให้ชัดเจน และมีมาตรการป้องกันการแทรกแซงจากภาครัฐ คณะกรรมการต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจและมีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานภาพยนตร์ การศึกษา ศิลปะ ศาสนาและวัฒนธรรม หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากประชาชนในแต่ละด้านและควรมีนักวิชาการที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาพยนตร์ตรงตามประเภทของภาพยนตร์ ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติไทย ควรมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านประวัติศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจพิจารณาด้วยเพื่อไม่ให้มีการบิดเบือนประวัติศาสตร์จนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือภาพยนตร์ที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนหรือสตรีก็ควรมีนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิในงานด้านเด็กและเยาวชนหรือสตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ด้วย เพราะจะทำให้มีเหตุผลทางวิชาการที่อ้างอิงได้และเป็นที่ยอมรับและจะต้องไม่มีส่วนได้เสียทั้งทางตรงและทางอ้อมหรือเป็นปฏิปักษ์กับภาพยนตร์ที่จะตรวจพิจารณาด้วย

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบหน่วยงานที่รับผิดชอบของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษ

หน่วยงาน/ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	ประเทศ ออสเตรเลีย	ประเทศอังกฤษ
- หน่วยงานของรัฐ รับผิดชอบทั้งหมด	✓	✗	✓	✗
- ภาคเอกชน รับผิดชอบทั้งหมด	✗	✓	✗	✗
- ภาคเอกชน รับผิดชอบ แต่อยู่ ภายใต้การควบคุม ของรัฐ	✗	✗	✗	✓

4.2.2 ปัญหาการใช้ดุลพินิจในการกำหนดประเภทภาพยนตร์ตามมาตรา 26

เนื่องจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจดุลพินิจที่จะตัดสินถึงความเหมาะสมของภาพยนตร์ว่าภาพยนตร์เรื่องใดควรจะอยู่เรตไหน โดยพิจารณาจากความรุนแรง เพศ และการใช้ภาษา ซึ่งในหลาย ๆ กรณีที่เกิดขึ้น การใช้ดุลพินิจในการจัดประเภทภาพยนตร์ (Film Ratings) ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์นั้น ทำให้เกิดคำถามจากสังคมมากมายว่าการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการที่ไม่สามารถสร้างมาตรฐานเดียวกันและไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมและผู้สร้างภาพยนตร์บางส่วนได้ ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง จันดารา(ปฐมบท) ที่มีเนื้อหาส่อไปในเรื่องทางเพศค่อนข้างมากและมีหลายฉากที่มีลักษณะล่อแหลมถึงขั้นเห็นอวัยวะเพศของผู้หญิง แต่ถูกจัดเรตอยู่ในเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งไม่สามารถที่จะตรวจบัตรประชาชนของผู้เข้าชมภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวได้ เป็นเพียงเรตที่แนะนำว่าภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเหมาะสมกับผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปเท่านั้น จนทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากบรรดาผู้ปกครองอย่างกว้างขวาง

ภาพยนตร์เรื่อง Riddick 3 : Rule the Dark ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนในบางฉาก มีฉากเลือดสาด โป๊เปลือย ฉากแสดงกรรมวิธีต่าง ๆ ในการฆ่า แต่กลับถูกจัดอยู่ในเรต “น 15+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยที่ประเทศผู้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้อย่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดให้ภาพยนตร์เรื่องนี้อยู่ในเรต R “Restricted” Under 17 Requires Accompanying Parent or Adult Guardian ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับเรตของประเทศไทยน่าจะเป็นเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

ภาพยนตร์เรื่อง ตั๊กวง ภาพยนตร์เนื้อหาดีที่ถึงแม้จะดูเป็นภาพยนตร์สำหรับเด็ก แต่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนในบางฉาก มีฉากเลิฟซีนที่ล่อแหลมของเด็กในวัยเรียน มีฉากความขัดแย้งทางการเมือง แต่กลับถูกจัดอยู่ในเรต “ท ทั่วไป” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป

ภาพยนตร์เรื่อง Dawn of the Planet of the Apes ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมสำหรับเด็กในบางฉาก มีฉากลึงถือปืน ลึงกินเหล้า แต่กลับถูกจัดอยู่ในเรต “ท ทั่วไป” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป โดยที่ประเทศผู้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้อย่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดให้ภาพยนตร์เรื่องนี้อยู่ในเรต PG – 13 “Parents Strongly Cautioned” Some Material May be Inappropriate for Children Under 13 เป็นประเภทภาพยนตร์ที่ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปีเข้าชม ยกเว้นจะมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองไปชมภาพยนตร์ด้วย

จากกรณีตัวอย่างตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศไทย ไม่ได้ให้ความสำคัญกับภาพความรุนแรงมากนัก ซึ่งแท้ที่จริงแล้วควรให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเรื่องเพศ ซึ่งที่ผ่านมาให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้ความสำคัญกับเรื่องเพศมากกว่าเรื่องความรุนแรง ซึ่งต่างจากคณะกรรมการของต่างประเทศที่ให้ให้ความสำคัญไปที่เรื่องความรุนแรง ซึ่งสังเกตได้จากเรตภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่จะให้เรต สูง ๆ แก่ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาแสดงถึงความรุนแรง ซึ่งความรุนแรงนั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในวัยเรียนรู้จึงอาจเกิดพฤติกรรมเลียนแบบได้ง่ายมาก ทั้งพฤติกรรมเลียนแบบที่กระทำต่อตนเองหรือกระทำต่อคนอื่นซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาได้ ผู้เขียนเห็นว่าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ควรให้ความสำคัญกับภาพความรุนแรงมากขึ้น

ซึ่งการจัดประเภทภาพยนตร์โดยคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในบางกรณีอาจทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์นั้นไม่เห็นด้วยกับเรตที่ได้รับ อย่างในเรต ฉ 20+ ภาพยนตร์เรื่องนี้ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู ซึ่งต้องมีการตรวจบัตรประชาชน โดยหลายกรณี ผู้สร้างภาพยนตร์อาจจะเห็นว่าภาพยนตร์ของตนควรจะได้เพียงเรต น 18+ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปเท่านั้น ทั้งนี้ ในปัจจุบันหากผู้สร้างภาพยนตร์ไม่พอใจในเรตที่ได้รับ ก็สามารถจัดฉายภาพยนตร์ในแบบ 2 เรตได้อย่างภาพยนตร์เรื่อง อวสานโลกสวย ที่ถูกจัดให้อยู่ในเรต ฉ 20+ ภาพยนตร์เรื่องนี้ ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู ทางผู้สร้างภาพยนตร์จึงได้ทำการติดต่อ ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวออกมามีเป็น 2 เรต คือ เรต น 18+ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเรต ฉ 20+ ภาพยนตร์เรื่องนี้ ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู โดยในเวอร์ชัน น 18+ จะมีการตัดฉากที่มีความรุนแรงและฉากในเรื่องเพศซึ่งไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนออกไปประมาณ 4-5 นาที ส่วนเวอร์ชัน ฉ 20+ จะมีการตรวจบัตรประชาชนก่อนเข้าชมและเข้าฉายให้ชมในรอบฉาย เฉพาะตอนหัวค่ำขึ้นไปเท่านั้น โดยเนื้อหาในภาพยนตร์จะไม่มีตัดฉากใด ๆ ซึ่งความแตกต่างระหว่าง เนื้อหาในภาพยนตร์ทั้ง 2 เวอร์ชันนั้น ตัวอย่างเช่น ฉากที่ เน ขณะกำลังล้วงไปได้กระโปรงของแคล์ เพราะโดนบังคับ แจ็คได้กระชาก เน เข้ามาแล้วนำโคมไฟฟุบหัวของเน ในเวอร์ชัน น 18+ ฟุบเพียง ครั้งเดียว ส่วนเวอร์ชัน ฉ 20+ ฟุบหลายครั้งและมีฉากเลือดนองและฉากที่เกรสเข้าไปที่บ้าน แล้วเจอ พี่สาวดำด้วยถ้อยคำหยาบคายและผลึกหัวของเกรส เกรสจึงใช้มีดแทงพี่สาวของตน ในเวอร์ชัน น 18+ จะไม่เห็นฉากที่แทง ส่วนเวอร์ชัน ฉ 20+ จะเห็นฉากที่แทงอย่างหวาดเสียด เป็นต้น

การจัดฉายภาพยนตร์ในแบบ 2 เรตนี้ถือเป็นเรื่องที่ดี เพราะในบางครั้งเจตนาของผู้สร้าง ภาพยนตร์ไม่ได้ต้องการนำเสนอโดยมุ่งเน้นไปที่ความรุนแรงหรือเรื่องเพศเพียงอย่างเดียว อย่างใน ภาพยนตร์เรื่องอวสานโลกสวยที่เนื้อหาในภาพยนตร์นั้นไม่ได้ต้องการให้เด็กและเยาวชนเลียนแบบ พฤติกรรมของตัวละคร แต่ต้องการให้เด็กและเยาวชนรวมไปถึงผู้ปกครองได้ตระหนักถึงผลกระทบ ของการใช้โซเชียลมีเดีย ที่อาจดูเหมือนไกลตัว แต่แท้ที่จริงแล้วถือเป็นภัยใกล้ตัวมาก ส่วนความ รุนแรงในภาพยนตร์นั้นเป็นเพียงสิ่งที่เพิ่มอรรถรสในการชมภาพยนตร์เท่านั้นและเป็นการตีแผ่ความ เป็นจริงในสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าภาพยนตร์เรื่องอวสานโลกสวยนั้นอาจจะเหมาะกับกลุ่ม ผู้ชมที่เป็นเยาวชนมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่เสียด้วยซ้ำ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มที่โตมากับโลก โซเชียลมีเดีย การจัดฉายในแบบ 2 เรต จึงเป็นผลดีทั้งต่อตัวเยาวชนและผู้ที่เป็นบรรลุนิติภาวะแล้ว เพราะ เยาวชนจะมีโอกาสได้ชมภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว ได้เห็นถึงภัยของการใช้โซเชียลมีเดียในทางที่ผิดและ ผู้ที่เป็นบรรลุนิติภาวะแล้วจะมีโอกาสได้ชมภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวในรูปแบบที่ไม่ถูกตัดทอน

แต่เนื่องจากกรณีของภาพยนตร์เรื่องอวสานโลกสวยเป็นกรณีแรกที่มีการจัดฉายภาพยนตร์ ในแบบ 2 เรตพร้อมกัน ซึ่งในปัจจุบันจึงยังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวที่ชัดเจน ผู้เขียน จึงมีความเห็นว่า ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การฉายภาพยนตร์ในแบบ 2 เรตขึ้น เพื่อให้เป็นมาตรฐาน และแนวทางปฏิบัติเดียวกัน โดยส่วนใหญ่ภาพยนตร์ที่ได้รับเรต ฉ 20+ ซึ่งมีข้อจำกัดผู้ที่เข้าชม ภาพยนตร์โดยการตรวจบัตรประชาชน ทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์อาจไม่พอใจกับเรตดังกล่าวที่ได้รับ เพราะข้อจำกัดดังกล่าวอาจส่งผลต่อจำนวนผู้ชมภาพยนตร์ กลุ่มเป้าหมายของผู้ชมภาพยนตร์และ รายได้ที่จะตามมา ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรกำหนดแนวทางปฏิบัติให้ผู้สร้างภาพยนตร์ที่ได้รับเรต ฉ 20+ สามารถตัดทอนแก้ไขเนื้อหาของภาพยนตร์และส่งให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ตรวจอีกรอบ เพื่อให้สามารถเข้าฉายในเรต น 18+ ได้ด้วย ซึ่งผู้สร้างภาพยนตร์ก็ต้องเคารพหลักเกณฑ์ดังกล่าวและยินดีที่จะตัดภาพบางส่วนออก เพื่อให้ภาพยนตร์ของตนได้จัดฉายในเรต น 18+ แต่สำหรับภาพยนตร์ที่ได้รับเรตอื่น ๆ ไม่จำเป็นที่จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ให้ฉายในแบบ 2 เรต เพราะในเรต อื่น ๆ นั้นไม่มีการจำกัดอายุผู้ชมภาพยนตร์อยู่แล้ว ไม่ต้องตรวจบัตรประชาชนผู้ที่เข้าชม เพียงแต่เป็นเรตแนะนำว่าภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเหมาะสมผู้ชมในช่วงอายุใดและเป็นข้อมูลสำหรับผู้ปกครองให้คำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนเท่านั้น

ตารางที่ 4.4 วิเคราะห์ความเหมาะสมของประเภทภาพยนตร์

ชื่อเรื่อง	เรตที่ได้รับ	วิเคราะห์
จันดารา (ปฐมบท)	“น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป	ควรจัดอยู่ในเรต “ฉ 20+” ภาพยนตร์เรื่องนี้ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู เนื่องจากที่มีเนื้อหาส่อไปในเรื่องทางเพศค่อนข้างมากและมีบางฉากที่เห็นอวัยวะเพศ
Riddick ภาค 3	“น 15+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป	ควรจัดอยู่ในเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เนื่องจากมีเนื้อหาที่มีความรุนแรง มีฉากโป๊เปลือย อีกทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาผู้สร้างภาพยนตร์ดังกล่าว ยังจัดให้อยู่ในเรต R ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับของประเทศไทยคือเรต น 18+
ตั้งวง	“ท ทั่วไป” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป	ควรจัดอยู่ในเรต “น 18+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เนื่องจากมีฉากเลิฟซีนระหว่างเด็กนักเรียน มีฉากความขัดแย้งทางการเมือง
Dawn of the Planet of the Apes	“ท ทั่วไป” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป	สมควรจัดให้อยู่ในเรต “น 15+” ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เนื่องจากมีฉากความรุนแรง มีฉากลึงถือปืน ลึงกินเหล้า อีกทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาผู้สร้างภาพยนตร์ดังกล่าว ยังจัดให้อยู่ในเรต PG-13 ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับของประเทศไทยคือเรต น 13+ หรือ น 15+

4.2.3 ปัญหาการตีความถ้อยคำตามมาตรา 29

การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในการตีความถ้อยคำของกฎหมายที่บัญญัติไม่เฉพาะเจาะจงตามมาตรา 29 เช่นคำว่า “ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” การตีความถ้อยคำในลักษณะนี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่

คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่ค่อนข้างมากเกินไป เพราะหากคณะกรรมการมองว่า ภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งมีเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้วก็มีอำนาจสั่งไม่อนุญาตให้ฉายได้ (Ban) ซึ่งการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการในการสั่งแบนภาพยนตร์นั้นอาจไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มาตรฐานของแต่ละบุคคลต่อประเด็นต่าง ๆ ของสังคมนั้นอาจแตกต่างกันออกไป คำจำกัดความของถ้อยคำเหล่านี้ของแต่ละบุคคลก็ย่อมแตกต่างกันออกไปด้วย นำมาซึ่งมาตรฐานในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ที่แตกต่างกัน อย่างเช่น บางคนแค่เห็นภาพอวัยวะเพศก็อาจมองว่าขัดต่อศีลธรรมอันดีแล้วแต่บางคนอาจจะพิจารณาจากด้านอื่นๆ ปัญหาจึงอยู่ที่ดุลพินิจในการตีความของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่ไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสังคมและผู้สร้างภาพยนตร์บางส่วนได้

กรณีการไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์นั้น มีภาพยนตร์หลายเรื่องที่เคยถูกสั่งไม่อนุญาตให้ฉาย ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* ของธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ ด้วยเหตุผลที่ว่า “มีเนื้อหาขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” ทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องและประท้วงมากมายจากทั้งกลุ่มผู้สร้างภาพยนตร์ สื่อมวลชนและเครือข่ายภาคประชาชน ถึงแม้ว่าจะมีการยื่นอุทธรณ์จากผู้กำกับให้คณะกรรมการทบทวนการจัดเรตของตนอีกครั้ง แต่คณะกรรมการชุดดังกล่าวยังคงยืนยันคำตัดสินเช่นเดิม เพียงแต่แก้ไขเหตุผลใหม่ด้วยการตัดคำว่า “ความสงบเรียบร้อย” ออกให้เหลือเพียง “เนื่องจากมีเนื้อหาขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน” จะเห็นได้ว่าการตีความเรื่อง “ศีลธรรมอันดี” และมาตรฐานการตัดสินที่ “ถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย” เป็นเรื่องที่เป็นปัญหาเพราะการตีความของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนกว่านี้

ในเรื่องการแบนแม้จะมีการอ้างว่ากฎหมายควบคุมภาพยนตร์ของต่างประเทศก็มีการห้ามฉายภาพยนตร์บางประเภทหรือมีการให้อำนาจคณะกรรมการในการสั่งตัดหรือแก้ไขเนื้อหาในภาพยนตร์ แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายการจัดประเภทภาพยนตร์ของต่างประเทศอย่างของประเทศอังกฤษ ก็ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ภาพยนตร์ลักษณะใดที่จะถูกแบน ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์ที่สนับสนุนการมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก การทำร้ายร่างกายระหว่างมีเพศสัมพันธ์โดยปราศจากบริบทเนื้อหาแวดล้อม เป็นต้น²³¹

ผู้เขียนเห็นว่าในเรื่องการแบนควรมีการระบุไปให้ชัดเจนว่าในกรณีไหนบ้างที่ภาพยนตร์อาจจะถูกแบน เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณา ซึ่งผู้สร้างภาพยนตร์ก็จะรู้กฎกติกาของตน ซึ่งมีบางประเด็นผู้เขียนเชื่อว่าทุกฝ่ายเห็นตรงกัน ตัวอย่างเช่น ฉากการอนาจารเด็กเพื่อความบันเทิง ทุกคนเห็นตรงกันว่าไม่ได้ ไม่เหมาะสม โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนนี้จึงควรต้องมีการสอบถามถึงความคิดเห็นของประชาชน ผู้สร้างภาพยนตร์ก็ต้องยอมรับในเหตุผลดังกล่าวนี้ โดยกำหนดเงื่อนไขของการแบนที่สังคมทุกภาคส่วนยอมรับว่าสิ่งเหล่านี้ไม่สมควรถูกปล่อยให้ออกฉายต่อสาธารณชนได้ ข้อกำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อใช้ยึดถือและปฏิบัติเหมือน ๆ กัน อย่างไรก็ตามต่างประเทศมีภาพยนตร์พูดถึงการเหยียดผิวหรือการข่มขืนเด็ก เป็นต้น กฎหมายต้องระบุให้ชัดเจนและการที่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์จะสั่งไม่อนุญาตให้ภาพยนตร์เรื่องใดผู้เขียนเห็นว่าคณะกรรมการต้องให้เหตุผลประกอบอย่างชัดเจนถึงการไม่อนุญาตนั้นต่อสังคมเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสาเหตุของการสั่งไม่อนุญาตให้ภาพยนตร์

²³¹ สันหทัย โชติรสเศรษฐี, *เรื่องเดิม*, หน้า 18.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่องปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ในบทก่อนหน้านี้มาแล้วนั้น ผู้เขียนขอสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางที่จะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป ดังนี้

5.1 บทสรุป

การจัดประเภทภาพยนตร์เป็นระบบที่ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กและเยาวชน โดยกฎหมายเกี่ยวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยนั้น ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งในปัจจุบันพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ได้ใช้มาเป็นเวลา 7 ปีแล้ว จากการศึกษาพบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีปัญหาที่พุดถึงกันอย่างมาก โดยสรุปเป็นประเด็นปัญหาหลัก คือ ข้อบกพร่องในตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์และปัญหาการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ปัญหาในลักษณะของข้อบกพร่องทางด้านกฎหมายในส่วนของ การจัดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการควบคุมภาพยนตร์จากระบบการตรวจพิจารณาภาพยนตร์หรือระบบเซ็นเซอร์ (Censorship) มาเป็นการจัดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ (Film Ratings) ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าปัญหาเกิดขึ้นอยู่หลายประการ คือ

1) ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(1) “ภาพยนตร์ที่มีการส่งเสริมให้ดู” ไม่ได้มีการกำหนดข้อจำกัดทางด้านเนื้อหา ความรุนแรง เพศและการใช้ภาษาไว้ ปัญหาคือทำให้มีภาพยนตร์ในเรตดังกล่าวนี้บางเรื่องที่มีเนื้อหาบางส่วนไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน เสี่ยงต่อการที่เด็กและเยาวชนจะได้รับชมภาพยนตร์ที่ไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของตนได้

2) ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(3) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป” มาตรา 26(4) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป” เป็นการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกันมากเกินไป ในเกณฑ์อายุ 13-15 ปี เด็กในวัยดังกล่าวนี้มีพัฒนาการที่ใกล้เคียงกันมากและยากต่อการแยกแยะ

3) ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(6) “ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู” และมาตรา 26 วรรคสอง “ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส” จะเห็นได้ว่าจากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู มิให้บังคับใช้กับผู้ชมที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ซึ่งมีปัญหาเกิดขึ้นว่าที่ผ่านมายากต่อการปฏิบัติ เราไม่สามารถจะรู้ได้ว่าผู้ใดบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้วหรือไม่

4) ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(7) “ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร” การที่มีประเภทภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักรนั้นทำให้ดูเหมือนว่าแท้จริงแล้ว พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 2551 ที่ถึงแม้จะมีการจัดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ตามเกณฑ์อายุผู้ที่จะเข้าชมแล้ว แต่ยังคงใช้การ “ระบบเซ็นเซอร์” อยู่ซึ่งระบบเซ็นเซอร์วางอยู่บนพื้นฐานของความไม่เชื่อใจวุฒิภาวะของผู้ชมภาพยนตร์ ในขณะที่การจัดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์จะเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการกลั่นกรองเนื้อหาภาพยนตร์ให้เหมาะสมสำหรับช่วงอายุ ดังนั้น เมื่อคน ๆ หนึ่งบรรลุนิติภาวะ เขาก็จะมีสิทธิ์ในการที่จะเลือกชมภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยปราศจากการจำกัดสิทธิ์ที่มากจนเกินไป

5) ปัญหาการให้อำนาจทับซ้อนกันระหว่างมาตรา 26(7) กับมาตรา 29 การจัดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ เป็นการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ช่วยเปิดกว้างในด้านเนื้อหาของภาพยนตร์ให้มากขึ้น แต่ถึงแม้จะมีการใช้ระบบเรตติ้งแล้ว กฎหมายยังให้คณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ มีอำนาจที่จะสั่งตัด แก้ไข เนื้อหา ซึ่งมีการแบนแฝงอยู่กับการจัดเรตติ้ง โดยไม่มีการแบ่งแยกการจัดเรตติ้งกับการแบนออกจากกันให้ชัดเจน อันจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 26(7) และมาตรา 29

6) ปัญหาการจัดประเภทตัวอย่างภาพยนตร์ ประเทศไทยเรามีการจัดประเภทภาพยนตร์หรือการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ ซึ่งใช้กับภาพยนตร์ที่จะนำออกฉายในโรงภาพยนตร์ แต่สำหรับตัวอย่างภาพยนตร์ที่นำมาฉายภายในโรงภาพยนตร์นั้น ไม่มีการจัดประเภทภาพยนตร์ตามภาพยนตร์เรื่องที่จะฉายนั้น ๆ เช่น ภาพยนตร์ประเภท ท ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป อาจมีตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีภาพและเนื้อหาอยู่ในประเภท น 18+ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

7) ปัญหาสัดส่วนของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เนื่องจากประเทศไทยคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีจำนวนไม่เกินเจ็ดคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์ วีดิทัศน์ โทรทัศน์ ศิลปวัฒนธรรมหรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกิน 4 คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกิน 3 คน ซึ่งจะเห็นว่าจำนวนของคณะกรรมการดังกล่าวมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาระหน้าที่ที่ได้รับ อีกทั้งสัดส่วนระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับภาคเอกชนมีสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน

8) ปัญหาการใช้ดุลพินิจในการกำหนดประเภทภาพยนตร์ ตามมาตรา 26 จากศึกษาพบว่า มีภาพยนตร์หลายเรื่องที่ได้รับเรตติ้งที่ไม่เหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่อง ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสังคม อีกทั้งที่ผ่านมาให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้ความสำคัญกับเรื่องเพศมากกว่าเรื่องความรุนแรงต่างจากในต่างประเทศที่ให้ความสำคัญไปที่เรื่องความรุนแรง

9) ปัญหาการตีความถ้อยคำตามมาตรา 29 การใช้ดุลพินิจการตีความถ้อยคำตามมาตรา 29 คำว่า “ขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือกระทบต่อความมั่นคงของชาติ” ซึ่งการตีความในลักษณะนี้เป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ที่ค่อนข้างมาก หากคณะกรรมการมองว่าภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งมีเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งมีเนื้อหาขัดต่อศีลธรรมอันดีแล้วก็จะให้อำนาจสั่งแก้ไขตัดทอนหรือไม่อนุญาตให้ฉายได้ ซึ่งหลักการใช้ดุลพินิจ

ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ในการสั่งแบนภาพยนตร์นั้นอาจไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพราะคำจำกัดความของคำเหล่านี้ของแต่ละคนย่อมต่างกัน นำมาซึ่งมาตรฐานในการตรวจพิจารณาที่ต่างกันด้วย

จะเห็นได้ว่าประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้ ซึ่งมีการถกเถียงกันอย่างมากรยังคงเป็นเรื่องของข้อบกพร่องทางกฎหมายไปจนถึงมาตรฐานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ท่ามกลางการถกเถียงที่มีอย่างกว้างขวาง พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 แสดงให้เห็นถึงภาวะตลกร้ายที่บ่งชี้ว่าอยู่หลายประการ

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นให้การจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงเห็นควรต้องมีการแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 พบว่ามีประเด็นปัญหาหลายประเด็นที่ผู้เขียนเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศไทยให้มีความทันสมัย ส่งเสริมผู้สร้างภาพยนตร์และคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง จึงขอเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1 วางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ข้อ 1

เนื่องจากการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(1) “ภาพยนตร์ที่มีการส่งเสริมให้ดู” ไม่ได้มีการกำหนดข้อจำกัดทางด้านเนื้อหา ความรุนแรง เพศและการใช้ภาษาไว้ ปัญหาคือผู้ชมภาพยนตร์ทุกเพศทุกวัยสามารถชมได้และยังมีการส่งเสริมให้ชมอีก ทำให้ภาพยนตร์ที่อยู่ในเรต นี้บางเรื่องอาจมีเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน เสี่ยงต่อการที่เด็กและเยาวชนจะได้รับชมภาพยนตร์ที่ไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของตน ซึ่งจากที่ผู้เขียนศึกษาเรตภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลียในเรตประเภท E “Except from Classification” ซึ่งเรตนี้เฉพาะเจาะจงในงานที่เป็นวัสดุการศึกษาและการบันทึกที่เกี่ยวกับการแสดงศิลปะโดยตรง แต่ทั้งนี้สื่อดังกล่าวจะต้องไม่ปรากฏเนื้อหาในกลุ่มสำหรับเรต “MA15+” จะเห็นได้ว่ามีการกำหนดไว้โดยเฉพาะว่าสื่อประเภทดังกล่าวจะต้องไม่ปรากฏเนื้อหาในกลุ่มสำหรับ “MA15+” ประเทศไทยควรนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้โดยการวางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ข้อ 1 ซึ่งจากเดิมบัญญัติไว้ว่า

ข้อ 1 ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้²³²

²³² ข้อ 1 แห่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

1) เนื้อหาส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของชาติ

2) เนื้อหาส่งเสริมความรู้หรือความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัว หรือคุณภาพชีวิตหรือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

3) เนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ หรือจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือประวัติศาสตร์ของชาติ

ผู้เขียนขอเสนอแก้ไขกฎหมายโดยให้กฎกระทรวงที่ใช้อยู่ในปัจจุบันข้อ 1 อนุ 1-3 คงไว้ตามเดิม และขอเพิ่ม อนุ 4 โดยบัญญัติข้อยกเว้นให้ภาพยนตร์ที่ควรส่งเสริมให้ดู ต้องไม่มีเนื้อหาที่แสดงถึงความรุนแรง เพศและการใช้ภาษา กฎหมายใหม่ที่นำเสนอคือ

ข้อ 1 ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1) เนื้อหาส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของชาติ

2) เนื้อหาส่งเสริมความรู้หรือความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัว หรือคุณภาพชีวิตหรือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

3) เนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ หรือจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือประวัติศาสตร์ของชาติ

4) ไม่มีลักษณะของภาพยนตร์ตามข้อ 4

5.2.2 แก้ไขการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ตามบทบัญญัติมาตรา 26

เนื่องจากการจัดเรตติ้ง (Rating) ตามบทบัญญัติมาตรา 26 มีปัญหาหลายประการ ประเทศไทยควรมีการแก้ไขบทบัญญัติมาตราดังกล่าวเสียใหม่ดังต่อไปนี้ ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(3) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป” มาตรา 26(4) “ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป” นั้นมีเกณฑ์อายุ “13 ปี” และ “15 ปี” เป็นช่วงอายุที่ใกล้เคียงกันมากเกินไป ช่วงอายุมีความต่างกันเพียง 2 ปี ผู้เขียนจึงเห็นควรให้ตัด (3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไปหรือเรต น 13+ ออกไป เพื่อแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(6) “ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู” และมาตรา 26 วรรคสอง “ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ดูซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส” จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู มิให้บังคับใช้กับผู้ชมที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เราไม่สามารถจะรู้ได้ว่าผู้ใดบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้วหรือไม่ ซึ่งที่ผ่านมายากต่อการปฏิบัติ ผู้เขียนจึงเห็นควรให้ตัดข้อยกเว้นตามมาตรา 26 วรรคสองออกไปและประเด็นสุดท้ายคือ ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(7) “ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร” ซึ่งเมื่อมีการกำหนดประเภทของภาพยนตร์ให้เหมาะสมกับอายุของผู้รับชมภาพยนตร์แล้ว ก็ไม่ควรมีเรตห้ามฉายภาพยนตร์อีกและยังเป็นการทับซ้อนกันของอำนาจ ระหว่างมาตรา 26(7) ที่ให้อำนาจคณะกรรมการจัดภาพยนตร์เรื่องใดให้อยู่ในเรตห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักรได้ กับมาตรา 29 ที่ให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิ

ทัศนังไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ มีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทยได้อีก ผู้เขียนจึงเห็นควรให้ตัดมาตรา 27(7) ออกไป โดยให้เรื่องการแบนคงอยู่ในมาตรา 29 เพียงมาตราเดียว ซึ่งเป็นการแยกส่วนของการจัดเรตติ้ง (Rating) กับการแบน (Ban) ให้ชัดเจน เพื่อลดความทับซ้อนการของการใช้อำนาจ จากประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของการจัดเรตติ้งภาพยนตร์ตามมาตรา 26 จึงต้องแก้ไขบทบัญญัติมาตราดังกล่าว ซึ่งจากเดิมบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 26²³³ “ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามมาตรา 25²³⁴ ให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์กำหนดด้วยว่าภาพยนตร์ดังกล่าวจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใด ดังต่อไปนี้

- (1) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู
- (2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป
- (3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป
- (4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป
- (5) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป
- (6) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู
- (7) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร

ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ดูซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส”

ผู้เขียนขอเสนอแก้ไขกฎหมายโดยให้ตัดอนุ 3 ออกและเลื่อนอนุอื่น ๆ ที่เหลือขึ้นมาตามลำดับ (3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป ควรตัดมาตรา 26 (7) ออก (7) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร และเห็นควรให้ตัดมาตรา 26 วรรคสองออก เนื่องจากยากต่อการปฏิบัติและไม่สอดคล้องกับการใช้ระบบเรตติ้ง ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ดูซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสกฎหมายใหม่ที่น่าเสนอคือ

มาตรา 26 “ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามมาตรา 25 ให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์กำหนดด้วยว่าภาพยนตร์ดังกล่าวจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใด ดังต่อไปนี้

- (1) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู
- (2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป
- (3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป
- (4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป
- (5) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู

²³³ มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

²³⁴ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 บัญญัติว่า “ภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักรต้องผ่านการตรวจพิจารณาและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

5.2.3 วางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในการจัดเรตติ้งภาพยนตร์

สืบเนื่องจากประเด็นปัญหาในหัวข้อก่อน เมื่อมีการตัดบทบัญญัติมาตรา 26(7) “ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร” ออกไปแล้ว ประเด็นคือหากมีภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาในลักษณะตาม มาตรา 26(7) แต่ไม่ถึงขั้นที่จะไม่อนุญาตให้ฉายตามมาตรา 29 และอาจมีเนื้อหาที่รุนแรงเกินกว่าเรต ฉ 20+ ภาพยนตร์เรื่องนี้ ห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีดู ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดเรตภาพยนตร์ที่ยังไม่ได้มีการกำหนดเรต (Unrated) สำหรับภาพยนตร์ดังกล่าว โดยกำหนดให้เป็นเรตทางเลือกอย่าง ไม่เป็นทางการ ซึ่งไม่จำเป็นต้องบทบัญญัติไว้ในบทบัญญัติมาตรา 26 โดยกำหนดให้ภาพยนตร์ที่อยู่ใน เรตนี้สามารถนำออกฉายได้ในรูปแบบวีซีดี ดีวีดีและแสดงสัญลักษณ์ Unrated ให้เห็นได้ชัดเจน หรืออนุญาตให้ฉายได้ในสถานที่ที่เหมาะสมอย่าง หอศิลป์และหอภาพยนตร์

5.2.4 จัดเรตติ้งสำหรับตัวอย่างภาพยนตร์

ในปัจจุบันตัวอย่างภาพยนตร์ที่นำมาฉายภายในโรงภาพยนตร์นั้น ไม่มีการแบ่งประเภท ภาพยนตร์ตามภาพยนตร์เรื่องที่ฉาย เช่น ภาพยนตร์ประเภท ท ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป อาจมีตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีภาพและเนื้อหาอยู่ในประเภท น 18+ ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกตั้งคำถามมา นานแล้วก่อนมีการบังคับใช้กฎหมายนี้ ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการจัดเรตติ้งสำหรับตัวอย่างภาพยนตร์ กล่าวคือ กำหนดข้อบังคับว่าตัวอย่างภาพยนตร์ที่จะฉายก่อนเริ่มฉายภาพยนตร์ ต้องอยู่ในเรตเดียวกัน กับภาพยนตร์ที่ฉายในรอบนั้น ๆ และกำหนดบทลงโทษสำหรับโรงภาพยนตร์ที่ฝ่าฝืน

5.2.5 แก้ไขสัดส่วนและคุณสมบัติของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ตามบทบัญญัติมาตรา 16 วรรคสาม

ปัญหาสัดส่วนของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เกิดขึ้นเนื่องจากในประเทศไทยนั้น จำนวนของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีอำนาจตรวจพิจารณาและ กำหนดประเภทภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เขาแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายในราชอาณาจักรตาม บทบัญญัติมาตรา 18(2)²³⁵ นั้นมีจำนวนไม่เกินเจ็ดคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์ วิดิทัศน์ โทรทัศน์ ศิลปวัฒนธรรมหรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่ เกิน 4 คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกิน 3 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนของคณะกรรมการดังกล่าวมี น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับของต่างประเทศ เช่นในประเทศออสเตรเลียคณะกรรมการจัดประเภท (The Classification Board) มีจำนวนถึง 20 คน ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกของ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เพิ่มเป็นจำนวนไม่เกิน 20 คน เนื่องจากจำนวนไม่เกิน 7 คนมีน้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับภาระหน้าที่ที่ได้รับและจะเห็นได้ว่าการแต่งตั้งนั้นมาจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกิน 4 คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกิน 3 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่ของฝ่ายรัฐ มีมากกว่า ของภาคเอกชน ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกของคณะกรรมการพิจารณา ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แล้ว การแต่งตั้งคณะกรรมการก็ควรมีสัดส่วนของเจ้าหน้าที่จากภาครัฐกับ

²³⁵ มาตรา 18(2) แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

ภาคเอกชนในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกิน 10 คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกิน 10 คน จึงต้องแก้ไขบทบัญญัติมาตราดังกล่าว ซึ่งจากเดิมบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 16 วรรคสาม “คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 (2) (3) (4) และ (5) ให้มีจำนวนไม่เกินเจ็ดคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์วีดิทัศน์โทรทัศน์ ศิลปวัฒนธรรม หรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกินสี่คนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกินสามคน²³⁶”

ผู้เขียนขอเสนอแก้ไขกฎหมายโดยให้แก้ไขจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กฎหมายใหม่ที่นำเสนอคือ

มาตรา 16 วรรคสาม “คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 (2) (3) (4) และ (5) ให้มีจำนวนไม่เกินยี่สิบคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์วีดิทัศน์โทรทัศน์ ศิลปวัฒนธรรมหรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกินสิบคนและจากภาคเอกชนจำนวนไม่เกินสิบคน”

ตารางที่ 5.1 เสนอแก้ไขกฎหมาย

ประเด็นปัญหา	กฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน	กฎหมายที่ผู้เขียนนำเสนอ
ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้เข้าชมภาพยนตร์ตาม มาตรา 26(1)	กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ข้อ 1 ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ 1) เนื้อหาส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของชาติ 2) เนื้อหาส่งเสริมความรู้หรือความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัว หรือคุณภาพชีวิตหรือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม 3) เนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ หรือจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองใน	กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ข้อ 1 ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ 1) เนื้อหาส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของชาติ 2) เนื้อหาส่งเสริมความรู้หรือความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัว หรือคุณภาพชีวิตหรือการรักษา หรือทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม 3) เนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ หรือ

²³⁶ มาตรา 16 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ พ.ศ. 2551

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	กฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน	กฎหมายที่ผู้เขียนนำเสนอ
	ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือประวัติศาสตร์ของชาติ	จิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือประวัติศาสตร์ของชาติ 4) ไม่มีลักษณะของภาพยนตร์ตามข้อ 4
ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(3) และมาตรา 26(4) เป็นการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกันมากจนเกินไป และปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์ในบทบัญญัติมาตรา 26(6)“ และมาตรา 26 วรรคสอง	พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 “ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามมาตรา 25 ให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กำหนดด้วยว่าภาพยนตร์ดังกล่าวจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใดดังต่อไปนี้ (1) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู (2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป (3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป (4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป (5) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป (6) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบปีดู (7) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร ความใน (6) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ดูซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส	พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 “ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตามมาตรา 25 ให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กำหนดด้วยว่าภาพยนตร์ดังกล่าวจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใดดังต่อไปนี้ (1) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู (2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป (3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป (4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป (5) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบปีดู
ปัญหาการกำหนดประเภทภาพยนตร์	พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 16 วรรค	พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 16

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	กฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน	กฎหมายที่ผู้เขียนนำเสนอ
ในบทบัญญัติมาตรา 16 จำนวนของ คณะกรรมการ พิจารณาภาพยนตร์ และวีดิทัศน์	สาม “คณะกรรมการพิจารณา ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 (2) (3) (4) และ (5) ให้มีจำนวนไม่เกินเจ็ดคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้าน ภาพยนตร์ วีดิทัศน์โทรทัศน์ ศิลปวัฒนธรรม หรือการคุ้มครอง ผู้บริโภค ซึ่งต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ ของรัฐจำนวนไม่เกินสี่คนและจาก ภาคเอกชนจำนวนไม่เกินสามคน	พรรคสาม “คณะกรรมการ พิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 (2) (3) (4) และ (5) ให้มีจำนวน ไม่เกินยี่สิบคน โดยแต่งตั้งจาก ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์ วีดิทัศน์โทรทัศน์ ศิลปวัฒนธรรม หรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่ง ต้องแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวนไม่เกินสิบคนและจาก ภาคเอกชนจำนวนไม่เกินสิบ คน”

บรรณานุกรม

- กมลชัย รัตนสกาวงศ์. ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับดุลพินิจฝ่ายปกครองของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน. **บทบัณฑิตย.** 42, 3 (กันยายน 2529): 51, 63, 66.
- กฤษณา เกิดดี. ภาพยนตร์: **ทฤษฎี วิจัยและวิจารณ์.** กรุงเทพมหานคร: บิคุบุรี, 2557.
- กฤษณ์ วงศ์วิเศษธร. การควบคุมฝ่ายปกครอง: กรณีคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ **เซ็นเซอร์ภาพยนตร์.** ค้นวันที่ 30 มีนาคม 2558 จาก http://kritzw.blogspot.com/2009/04/blog-post_16.html
- กิตติพงศ์ กมลธรรมวงศ์. **รวมกฎหมายการสื่อสารมวลชน.** กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.
- โกเมศ ขวัญเมือง และสิทธิกร ศักดิ์แสง. การศึกษาแนวใหม่: **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549.
- ขวัญชัย สันตสว่าง. **กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. **กฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน.** กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2555.
- คณิต ญ นคร และโกเมศ ขวัญเมือง. **รวมบทความศาสตร์แห่งการตีความกฎหมาย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2556.
- คมกริช วัฒนเสถียร. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตไทย, 2558.
- เครือข่ายคนดูหนัง. **กรณีการแบนตัวอย่างหนัง เลิฟ จูลินทรีย์ รักมันใหญ่มาก เราอาจถึงเวลาต้องจัดเรตตัวอย่างหนัง.** ค้นวันที่ 9 พฤศจิกายน 2558 จาก <http://thaiadience.wordpress.com/2011/10/02/ban-trailer>
- เครือข่ายคนดูหนัง. **แบนหนัง Saw 6 กระทบศีลธรรม.** ค้นวันที่ 10 มิถุนายน 2558 จาก <http://thaiadience.wordpress.com/2010/06/30/bansaw6-2>
- เครือข่ายคนดูหนัง. **ประเมิน 6 เดือนของการจัดเรตหนังในประเทศไทย เราจะมีเรตหนังไว้ทำไม ?** ค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2558 จาก <https://thaiadience.wordpress.com/2010/05/10/sixmonth>
- เครือข่ายคนดูหนัง. **พรบ.ภาพยนตร์ เขาจัดเรตกันอย่างไร?** ค้นวันที่ 25 กรกฎาคม 2558 จาก <https://thaiadience.wordpress.com/2008/07/11/howrate>
- เครือข่ายคนดูหนัง. **เรต “ส” กับ ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสองภาคล่าสุด.** ค้นวันที่ 1 กันยายน 2558 จาก <https://thaiadience.wordpress.com/2011/10/18/sor-songserm>
- เครือข่ายคนดูหนัง. **สรุปเรตติ้งหนังไทยประจำเดือนสิงหาคม-กันยายน 2552.** ค้นวันที่ 26 เมษายน 2558 จาก https://thaiadience.wordpress.com/2009/09/23/rating09_aug_se

- เครือข่ายคนดูหนัง. **อะไรคือ พรบ. อะไรคือกฎกระทรวง.** ค้นวันที่ 20 เมษายน 2558 จาก <https://thaiaudience.wordpress.com/2009/09/18/law>
- เครือข่ายคนดูหนัง. **Son of Ram Bow แรมโบ้กับแรงบันดาลใจต่อเด็กสองคน.** ค้นวันที่ 30 มิถุนายน 2558 จาก <https://thaiaudience.wordpress.com/2008/10/28/son-of-rambow>
- จรัล ทองเกษม. การควบคุมภาพยนตร์ด้วยระบบแบ่งอายุผู้ชม. ใน **เอกสารจากการเสวนา เรื่อง พระราชบัญญัติภาพยนตร์. คำถามที่ต้องการคำตอบ.** กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542. หน้า 36-39.
- จิตติ ติงศภัทย์. **การใช้การตีความกฎหมาย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- จิรนิติ หะวานนท์. การตรวจสอบการกระทำทางปกครอง. **บทบัณฑิตย.** 42, 3 (กันยายน 2529): 26-45.
- จิรนิติ หะวานนท์. **คำอธิบายวิชากฎหมายปกครอง (ภาคทั่วไป).** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2554.
- ชัยวัฒน์ ทวีวงศ์แสงทอง และพรสิทธิ์ พัฒนานารักษ์. การบริหารสายภาพยนตร์. ใน **เอกสารการสอบชุดวิชา การบริหารงานภาพยนตร์, หน่วยที่ 11.** นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534. หน้า 518-520.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **กฎหมายปกครอง.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **การควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2540.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **คำอธิบายกฎหมายปกครอง.** พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **ศาลปกครองกับการดำเนินงานของตำรวจ.** กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการด้านการฝึกอบรม สำนักงานศาลปกครอง, 2545.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **หลักการตีความหมายกับกรณีศึกษา: ปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดครั้งแรกและปัญหาลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภากรณีเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ.** กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2543.
- เชิดเกียรติ ภาชนะวิเชียร. **การวิเคราะห์และวิพากษ์การเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ไทย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.
- دنุพล เอี่ยมสกุลเวช. **ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจภาพยนตร์.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.
- โตม สุวงค์. **สยามภาพยนตร์.** กรุงเทพมหานคร: ลินคอร์น โปรโมชั่น, 2555.

- ถาวร เกียรติทับทิว. **คำอธิบายกฎหมายปกครองศาลปกครองคดีปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. **กฎหมายเบื้องต้นทางธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. **สังคัมกับกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.
- เทียนชัย ปิ่นวิเศษ. Film & Movie ภาพยนตร์. **วารสารสิทธิมนุษยชน**. 2, 4 (มิถุนายน 2544): 6.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **การตีความกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ธานี วรภัทร์. **หลักการพื้นฐานในการทำวิทยานิพนธ์ทางกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554.
- ธีรรัฐ สระทองอ่อน. **ขอบเขตในการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยศาลปกครอง**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2550.
- เนชั่นทีวี. **ตัดทอนเนื้อหาต้องห้าม ศาลปกครองชี้ Insects in the Backyard ฉายได้ต่ำกว่า 20 ปีห้ามดู**. ค้นวันที่ 5 มิถุนายน 2559 จาก http://www.isranews.org/isranews/item/43652-insects-in-the-backyard_436523.html
- บรรจง อมรชีวิน. **การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ หลักการพัฒนาการคิดอย่างมีตรรกะเหตุผลและดุลพินิจ**. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2556.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554.
- บุญรักษ์ บุญฤๅชเขตมาลา. **ศิลปะแขนงที่เจ็ด เพื่อวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: พับลิค บุเคอรี, 2552.
- ประชาไท. **รายงานสัมมนา: ถกแก้ พ.ร.บ.ภาพยนตร์ฯ หลังบังคับใช้ร่วมเจ็ดปี**. ค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2558 จาก <http://prachatai.com/journal/2015/02/57990>
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. **หลักการและวิธีการเขียนงานวิจัย วิทยานิพนธ์สารนิพนธ์**. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, 2557.
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- พิศิษฐ์ ขวลาธวัช. **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: บ้านหนังสือโกสินทร์, 2551.
- พิศิษฐ์ ขวลาธวัช. **กฎหมายสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2555.
- พิศิษฐ์ ขวลาธวัช. **ก้าวใหม่ของกฎหมายภาพยนตร์ต้อนรับศตวรรษที่ 21.....?** ใน เอกสารจากการเสวนาเรื่อง **พระราชบัญญัติภาพยนตร์...คำถามที่ต้องการคำตอบ วันพุธที่ 21 เมษายน 2542 ณ ห้องประชุม ชั้น 4 ตึกเอนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542. หน้า 50-51.

- พิสิษฐ์ พลรักษ์เขตต์. **คดีปกครองใกล้ตัว 6: รัฐธำธิปัตย์ในคดีปกครอง**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554.
- พีรพันธ์ พาลุสุข และจันทรลักษณ์ โชติรัตนดิถ. **รวมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและบทความเกี่ยวกับงานสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2545.
- ยอดฉัตร ตสาริกา. **รายงานการศึกษาเรื่องกฎหมายภาพยนตร์ของประเทศอังกฤษ**. เอกสารเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการตรวจพิจารณาและให้ความเห็นชอบในเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2531. **ราชกิจจานุเบกษา**. 105, 117 (22 กรกฎาคม 2531).
- วงศ์กริสันัน จันทิตรา. **การจัดระบบเรตต์งภาพยนตร์ในประเทศไทย ถูกบิตเป็นไปจากสิ่งทีควรจะเป็น**. คำนวันที่ 5 กรกฎาคม 2558 จาก <https://www.l3nr.org/posts/466004>
- วนิดา แสงสารพันธ์. **หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. **กฎหมายปกครอง ภาคทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: นิติราษฎร์, 2554.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง: หลักการพื้นฐานในกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ**. **บทบัณทิติ**. 47, 1 (มีนาคม 2534): 45-65.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **หลักพื้นฐานของกฎหมายปกครอง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2540.
- วรรณลักษณ์ อินทร์จันท์. **ผลกระทบของการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณทิติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- วรวิทย์ ฤทธิธิศ. **สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538.
- วิชา มหาคุณ. **การใช้เหตุผลทางกฎหมาย**. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2549.
- วิษณุ วัลญญ, ปิยะศาสตร์ ไชว์พันธุ์ และเจตน์ สถาวรศีลพร. **ตำรากฎหมายปกครองว่าด้วยกฎหมายปกครองทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2551.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสื่อมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรภาพพัฒนา จำกัด, 2542.
- สมชาติ บางแจ้ง. **67 ปี ภาพยนตร์ไทย 2466-2533**. จัดพิมพ์ในโอกาส 67 ปี ภาพยนตร์ไทย พ.ศ. 2533. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการจัดงานเฉลิมฉลอง 67 ปี ภาพยนตร์ไทย สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ, 2533.
- สมบูรณ์สุข นิยมศิริ, บุญเลิศ เศรษฐมงคล และสมาน งามสนธิ. **การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานภาพยนตร์, หน่วยที่ 14. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2534. หน้า 655-656.
- สมยศ เชื้อไทย. **การกระทำทางปกครอง**. **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. 3, 17 (กันยายน 2530): 57.

- สมยศ เชื้อไทย. **หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553.
- สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. **คู่มือหาความหมาย**. กรุงเทพมหานคร: หอมชาวบ้าน, 2548.
- สมสกุล จันทรสูตร. **รวมกฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ**. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดทำหนังสือชุดกฎหมายเทคโนโลยี ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, 2543.
- สัณฑ์ชัย โชติรสเศรณี. ภาพยนตร์ไทยพร้อมหรือยังที่จะไม่ต้องมีเซ็นเซอร์. **วารสารหนังไทย Thai Film Journal**. 14 (พฤศจิกายน 2550): 10.
- สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ Health Information System Development Office (HISO). **ความรุนแรงในหนัง มีผลต่อสุขภาพจิต**. ค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก http://www.hiso.or.th/hiso5/healthy/news5_14.php?m=6
- สิทธิกร ศักดิ์แสง. **ศาสตร์แห่งการตีความ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2556.
- สุทิตี ชัดติยะ. **กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. **วิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- สุนทร สาทา. **ปัญหาอุปสรรคของการควบคุมและการบังคับพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.
- สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์. **คู่มือสอบกฎหมายปกครอง**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2557.
- หยุด แสงอุทัย. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.
- หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). **คู่มือโรงหนังโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, 2557.
- อังกูร วัฒนรุ่ง. **การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจดุลพินิจในการลงโทษทางวินัยข้าราชการตำรวจโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.
- อิทธิ วราบุศกากุล. **กฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์**. ใน **คู่มือการเรียนการสอนวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2554. หน้า 77-78.
- อิทธิพล ปรีดีประสงค์. **รายงานวิจัยและพัฒนาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, 2550.
- อิทธิพล ยินดี และชวรัตน์ เชิดชัย. **การตรวจพิจารณาภาพยนตร์**. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานภาพยนตร์, หน่วยที่ 13**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534. 521, 624, 625, 626, 655, 656.
- อิทธิพล วรานุกากุล. **ความคิดเห็นต่อการจัดระดับระดับภาพยนตร์สำหรับประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

- อิทธิพล วรานุศุภากุล. **คู่มือการสอนวิชากฎหมายสื่อสารมวลชนและจริยธรรมสื่อมวลชน.**
กรุงเทพมหานคร: จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์, 2556.
- เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. **การควบคุมอำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยศาลไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. **MPAA เผยจัดระบบเรตติ้งพ่อแม่พอใจแต่ค่ายหนังยี้.** ค้นวันที่ 30 กรกฎาคม 2558 จาก <http://www.manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=956000014>
- Australian Classification. **Compliance.** ค้นวันที่ 25 ธันวาคม 2558 จาก <http://www.classification.gov.au/Compliance/Pages/Home.aspx>
- Baabinz. **สลด เด็กวัย14 ตายเพราะเลียนแบบฉากหนัง “จากไหนมาตุ๊กัน”** ค้นวันที่ 1 กรกฎาคม 2558 จาก <http://www.baabinz.com/23836>
- Fuller, Graham. **Quentin Tarantino: Answera First, Questions Later in Quentin Tarantino Reservoir Dogs.** London: Faber and Faber, 1994.
- Gollin, Richard M. **A Viewer’s Guide to Film: Arts, Artifices, and Issues.** New York: McGraw-hill, 1992. อ้างถึงใน **วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์. ผลกระทบของการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- Hunter, Jack. **Eros in Hell: Sex, Blood and Madness in Japanese Cinema.** London: Creation Books, 1998.
- iLaw. **เชคสเปียร์ต้องตาย (Shakespeare Must Die).** ค้นวันที่ 28 มิถุนายน 2558 จาก http://freedom.ilaw.or.th/th/case/316#progress_of_case
- iLaw. **เสรีภาพประเทศไทย 2555-2556 #1: การปิดกั้นและการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออก.** ค้นวันที่ 25 มิถุนายน 2558 จาก http://freedom.ilaw.or.th/2012_2013_1
- iLaw. **หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการแบนหนัง.** ค้นวันที่ 30 กรกฎาคม 2558 จาก <http://ilaw.or.th/node/2716>
- iLaw. **Insects in the Backyard.** ค้นวันที่ 23 มิถุนายน 2558 จาก <http://freedom.ilaw.or.th/th/case/140#detail>
- Krarup, Ole. **Judicial Control of Administrative Powers. 15 Scandinavian Studies in Law.** (1971): 145, 147. อ้างถึงใน **เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. การควบคุมอำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยศาลไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- Mayer, Micheal. **The Film Industries: Practical Business/Legal Problems in Production, Distribution, and Exhibition.** New York: Hasting House, 1978. อ้างถึงใน **دنุพล เอี่ยมสกุลเวช. ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจภาพยนตร์.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

- PRThai. **ประวัติภาพยนตร์ไทย**. ค้นวันที่ 9 มิถุนายน 2558 จาก
<http://prthai.com/articledetail.asp?kid=80>
- Screen Australia (SA). **About Us: Who We Are**. Retrieved February 15, 2010 from
http://www.screenaustralia.gov.au/about_us/who-we-are_pg.asp,2010
- State Cinema. **Classification Ratings**. ค้นวันที่ 23 ธันวาคม 2558 จาก
<http://www.statecinema.com.au/Page/Ratings>
- Thaifilmfoundation. **ประวัติของภาพยนตร์**. ค้นวันที่ 1 มิถุนายน 2557 จาก
<http://www.thaifilm.com/forumDetail.asp?topicID=1826&page=5&keyword>
- Transformthailand. **ระบบเรตติ้ง (Rating) บทพิสูจน์วุฒิภาวะของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย**.
ค้นวันที่ 30 มิถุนายน 2557 จาก <http://transform.in.th/2011/04/censor-and-rating>
- zgamez. **26 เรื่องแปลกๆของประเทศออสเตรเลียที่คุณอาจไม่เคยรู้มาก่อน**. ค้นวันที่ 23
มิถุนายน 2557 จาก <http://www.thaiwahclub.com/article-wah/Travel/437-26-odd-things-about-australia.html>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-ชื่อสกุล

นายคณวัฒน์ เจริญศิริณู

ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี
นิติศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรังสิต
เกียรตินิยมอันดับ 1
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2553

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2556 ถึงปัจจุบัน
ทนายความ
สำนักงานพัฒนากิตทนายความ
ลำลูกกา ปทุมธานี 12150